



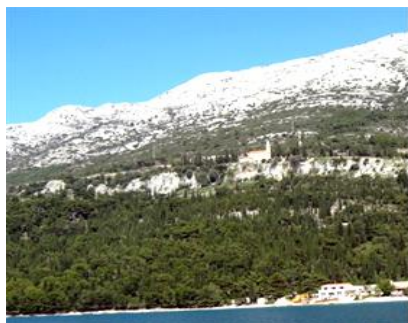
IZMJENE I DOPUNE PROSTORNOG PLANA
DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

KULTURNI KRAJOLICI

PREPOZNAVANJE I VREDNOVANJE KULTURNIH KRAJOLIKA DNŽ I PODLOGA ZA ZAŠTITU,
DR.SC. BISERKA DUMBOVIĆ BILUŠIĆ, 2016.



**PREPOZNAVANJE I VREDNOVANJE
KULTURNIH KRAJOLIKA
DUBROVAČKO NERETVANSKE ŽUPANIJE**



**Naručitelj: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko neretvanske županije
Dubrovnik, Petilovrijenci 3**

**Studija: PREPOZNAVANJE I VREDNOVANJE KULTURNIH KRAJOLIKA
DUBROVAČKO NERETVANSKE ŽUPANIJE**

Izvršitelj: dr.sc. Biserka Dumbović Bilušić, dipl.ing.arh.

Zagreb, studeni 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD

- 1.1. Ciljevi i metodologija izrade studije
- 1.2. Određenje pojmova kulturni i kultivirani krajolik – kulturni krajobraz
- 1.3. Kategorije i vrste kulturnih krajolika prema metodi UNESCO-A

2. STANJE ZAŠTITE KULTURNIH KRAJOLIKA DNŽ I DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

3. UTVRĐIVANJE KRITERIJA ZA PREPOZNAVANJE I VREDNOVANJE KULTURNIH KRAJOLIKA DNŽ

- 3.1. Prepoznavanje i dokumentiranje kulturnih krajolika
- 3.2. Kriteriji vrednovanja i tipovi vrijednosti kulturnog krajolika
- 3.3. Ocjena značaja kulturnog krajolika (međunarodni, nacionalni, regionalni/lokalni)
- 3.4. Granice zaštite kulturnog krajolika

4. PRIJEDLOG KULTURNIH KRAJOLIKA ZA ZAŠTITU (UPIS U REGISTAR KULTURNIH DOBARA RH I ZAŠTITU NA LOKALNOJ RAZINI)

- 4.1. Uvodno obrazloženje
- 4.2. Asocijativni krajolik Dubrovačke Republike
- 4.3. Urbani krajolici
- 4.4. Industrijski/proizvodni krajolici - krajolik solane
- 4.5. Ruralni i agrarni krajolici
- 4.6. Fortifikacijski krajolici
- 4.7. Ladanjski krajolici
- 4.8. Turistički/hotelski krajolici
- 4.9. Sakralni i samostanski krajolici
- 4.10. Krajolici povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture
- 4.11. Obalni, morski i otočki krajolici

5. SUSTAV MJERA ZAŠTITE KULTURNIH KRAJOLIKA

- 5.1. Opće mjere zaštite - planiranje i upravljanje kulturnim krajolikom
- 5.2. Utjecaji zaštite krajolika na procese planiranja i razvoja
- 5.3. Izrada Konzervatorsko-krajobrazne studije, Konzervatorskog plana, Plana upravljanja i Studije utjecaja na baštinu
- 5.4. Mjere zaštite asocijativnih krajolika
- 5.5. Mjere zaštite urbanih krajolika
- 5.6. Mjere zaštite ruralnih i agrarnih krajolika
- 5.7. Mjere zaštite industrijskih/proizvodnih krajolika

- 5.8. Mjere zaštite fortifikacijskih krajolika
- 5.9. Mjere zaštite ladanjskih krajolika
- 5.10. Mjere zaštite turističkih/hotelskih krajolika
- 5.11. Mjere zaštite sakralnih i samostanskih krajolika
- 5.12. Mjere zaštite krajolika povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture
- 5.13. Mjere zaštite obalnih, morskih i otočkih krajolika
- 5.14. Zaključak

6. PRILOZI

- 6.1. **Izvori i literatura**
- 6.2. **KATALOG KULTURNIH KRAJOLIKA DUBROVAČKO NERETVANSKE ŽUPANIJE**

1. UVOD

1.1. Ciljevi i metodologija izrade studije

Studija se izrađuje za potrebe Izmjena i dopuna PPDNŽ te za daljnje detaljnije analize kulturnog krajolika, kao ulazni podatak za izradu detaljnijih studija koje će se koristiti kao podloge za izradu planova užeg obuhvata na području DNŽ te izradu publikacije namijenjene edukaciji javnosti o vrijednostima prostora Županije.

Ciljevi studije su: ujednačiti metodološki okvir za prepoznavanje krajolika kao kulturnog dobra; utvrditi kriterije za vrednovanje i određivanje kulturnog značaja (međunarodna, nacionalna, regionalna / lokalna razina) te predložiti smjernice za očuvanje i zaštitu obilježja svake od prepoznatih vrsta kulturnih krajolika u okviru prostorno planske dokumentacije. Okviri za određivanje vrsta krajolika i provođenje vrednovanja sukladno je aktualnim standardima međunarodnih organizacija: UNESCO, ICOMOS, IFLA i Vijeće Europe.

Teorijsko polazište ove studije su međunarodni dokumenti, konvencije, povelje i preporuke za očuvanje krajolika, kao što su: Konvencija o zaštiti Svjetske kulturne i prirodne baštine (Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage Pariz, 1972., World Heritage Convention and Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 1992., Europska konvencija o krajoliku (European Landscape Convention, 2000., Konvencija o vrijednosti kulturne baštine za društvo i Zakon o potvrđivanju Konvencije o vrijednosti kulturne baštine (Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, 2005) Preporuka o očuvanju i suvremenoj ulozi povijesnih područja (Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas) 1976., Povelja o očuvanju povijesnih parkova i vrtova (Charter on the preservation of historic gardens, Florence Charter, 1981) Povelja o očuvanju povijesnih gradova i urbanih područja (Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas, Washington Charter), 1987., Dokument o autentičnosti iz Nare (The Nara Document on Authenticity), 1994 Povelja iz Burre za mjesta kulturnog značaja (The Burra Charter: Charter for Places of Cultural Significance) 1981., 1999., Deklaracija o krajolicima baštine (Natchitoches Declaration on Heritage Landscapes, 2004) Deklaracija o očuvanju smještaja baštinskih struktura, mjesta i područja (Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, Xi'an, 2005) Deklaracija o očuvanju povijesnih urbanih krajolika (Declaration on the Conservation of Historic Urban Landscapes, Vienna Memorandum, 2005); Preporuka o povijesnim urbanim krajolicima (Recommendation on the Historic Urban Landscape, 2011.)

Zadaća izrade studije je ujednačiti i uskladiti kriterije i metode prepoznavanja i vrednovanja kulturnih krajolika Dubrovačko neretvanske županije te provesti reviziju krajolika zaštićenih u dosadašnjoj prostorno planskoj dokumentaciji: Prostornom planu Dubrovačko neretvanske županije i Prostornim planovima uređenja Gradova i Općina. Također je zadaća analizirati i uskladiti nazive dosad prepoznatih vrsta krajolika: osobito vrijedan kultivirani krajobraz i etnološko područje.

S obzirom na ciljeve i zadatke studija je koncipirana u nekoliko poglavlja: osvrt na međunarodni teorijski pristup zaštiti kulturnih krajolika, postojeće stanje zaštite kulturnih krajolika Županije, metode dokumentiranja, razvrstavanja i vrednovanje kulturnih krajolika, prepoznavanje kulturnih krajolika Županije, smjernice za očuvanje i razvoj krajolika te katalog kulturnih krajolika Dubrovačko neretvanske županije.

Metodologija izrade studije temelji se na analizi dostupnih pisanih izvora: bibliografskih jedinica, arhivske građe, dosad izrađenih studija za prostorno plansku dokumentaciju te terenskih istraživanja i dokumentiranja. Usporedbenim analizama i multikriterijalnim vrednovanjem istražuju se kulturni krajolici na području Županije te se obrađuje aspekt zaštite i upravljanja s prostorno-urbanističkog motrišta.

Metode vrednovanja kulturnog krajolika usmjerene su na njegov kulturno-povijesni značaj, dok se planiranje i novi zahvati nalaze na razmeđi zahtjeva očuvanja i budućeg razvoja. Metode održavanja i obnove krajolika na načelnoj su razini usmjerene održivosti razvoja i integraciji tih prostora s pripadajućim, širim područjem. Planiranje se odnosi na izradu prostorno planskih dokumenata, a sve više usmjerava na izradu planova upravljanja kulturnom baštinom. Osim prepoznatih vrijednosti i potencijala kulturnih krajolika (prostornih, urbanističkih, arhitektonskih, krajobraznih) sagledavaju se i gospodarski učinci te predviđaju nizovi aktivnosti u određenom roku s ciljem obnove, prezentacije i promocije vrijednosti.

Prostorno plansku dokumentaciju kao osnovni okvir zaštite, očuvanja i korištenja krajolika treba shvatiti kao dugoročni dokument čije promjene mogu uvjetovati samo rezultati kontinuiranog praćenja, istraživanja i stručna valorizacija. Mjere zaštite pojedinih vrsta kulturnih krajolika izrađuju se s ciljem očuvanja njihovog prostornog integriteta i identitetskih vrijednosti. Smjernice iz Prostornog plana DNŽ trebaju se detaljnije razraditi na nižim razinama prostorno planske dokumentacije.

U studiji je izrađeno preliminarno prepoznavanje, određivanje granica i vrednovanje kulturnih krajolika Županije koristeći se rezultatima dosadašnjih istraživanja, literaturom, povijesnim izvorima, podacima iz prostorno planske dokumentacije te novim terenskim istraživanjima. Na kartografskim prikazima određena su područja rasprostiranja, odnosno zone zaštite prepoznatih kulturnih krajolika. Za detaljniju analizu, koja može utjecati na promjenu granica zaštite i na njihovu valorizaciju, potrebna su detaljnija istraživanja svakog od prepoznatih kulturnih krajolika.

Na području Županije u ovoj je studiji prepoznato 85 područja kulturnih krajolika, različitih vrsta. Najzastupljenije vrste su ruralni krajolici rasprostranjeni na kopnenom i otočnom teritoriju, te otočni, obalni i morski krajolici. Najvrijednijim primjerima pripadaju planirani, urbani te krajolik solane koji imaju iznimnu vrijednost te se predlažu za zaštitu na međunarodnoj razini, za upis na listu Svjetske baštine.

Osim prepoznavanja različitih vrsta kulturnih krajolika studija je predložila kriterije za jedinstvenu valorizaciju kulturnih krajolika na području Dubrovačko neretvanske županije.¹ Na temelju objektivno postavljenih kriterija izvršeno je razvrstavanje i vrednovanje kulturnih krajolika Županije. Ocijenjen je i njihov kulturni značaj: međunarodni, nacionalni, regionalni/lokalni te su u skladu s tim predloženi oblici zaštite, koji uključuju: prijedlog za listu Svjetske baštine, upis u Registar kulturnih dobara RH ili kao zaštitu na lokalnoj razini kroz zaštitu prostorno planskom dokumentacijom.

1.2. Određenje pojmova kulturni i kultivirani krajolik – kulturni krajobraz

U dosadašnjoj stručnoj literaturi i prostorno planskoj dokumentaciji (Prostorni plan Dubrovačko neretvanske županije prostorni planovi uređenja Gradova/Općina), koriste se različiti pojmovi s različitim tumačenjima koja se odnose na kulturni krajolik. Osim pojma kulturni krajolik koriste se pojmovi: kulturni krajobraz, kultivirani krajobraz, prirodni krajobraz, osobito vrijedno područje, etnološko područje. U ovom se poglavlju pojašnjava pojam kulturnog krajolika koji se koristi u potonjim poglavljima. Suvremeni međunarodni dokumenti i literatura definiraju pojam krajolik (krajobraz) koji u najširem značenju označava prostor stvoren međudjelovanjem čovjeka i njegova prirodnog okruženja. Podrazumijeva sintezu topografskih (reljefnih i geoloških) obilježja, vegetacijskog pokrova, korištenja zemljišta, organizacije prostora, naselja i poljodjelskih površina te povijesnih i kulturnih procesa i aktivnosti. Krajolik se stoga shvaća kao zemljopisno određeno područje kojega čine prirodne i antropogene sastavnice, međusobno isprepletene i međuovisne.

Europska konvencija o krajoliku (ELC)² shvaća krajolik kao dio teritorija, *čiji je karakter rezultat djelovanja i međudjelovanja prirodnih i/ili ljudskih čimbenika*. Takvo određenje izravno se nadovezuje na definiciju da je krajolik ukupnost aspekata jedne regije, kao i na vizualno, perceptivna stajališta prema kojima je krajolik dio površine zemlje koji se može obuhvatiti pogledom. Krajolik je ujedno i mentalna slika koju čovjek ima o prostorima koje je nastanio, izgradio ili promijenio, prema svojim potrebama, shvaćanjima i vrijednostima u različitim povijesnim razdobljima. Priroda (reljef, geologija, vode, vegetacija, životinjski svijet) je podloga, a čovjek svojim tipovima i oblicima naselja, obradivim površinama, putovima i prometnicama, uporabnim prostorima i ostalim aktivnostima je djelovatelj u prostoru. Stoga krajolik definiramo kao antropogenu tvorevinu nastalu u suživotu čovjeka i prirode, prostorni sustav stvoren međudjelovanjem prirodnog okoliša te društvenih, gospodarskih i kulturnih snaga društva. Krajolik podrazumijeva cjelovitu prostornu, biofizičku i antropogenu strukturu, u rasponu od potpuno prirodne do pretežito ili gotovo potpuno antropogene (visoko urbanizirani ili tehničko-tehnološki prostori). Osim krajolika zemlje (*Landscape*) prepoznati su i krajolici mora (*Seascape*).

¹ Kriteriji prepoznavanja i vrednovanja kulturnih krajolika temelje se na dosadašnjim istraživanjima autorice studije publicirane u knjizi: Krajolik kao kulturno naslijeđe, metode prepoznavanja i vrednovanja kulturnih krajolika Hrvatske.

² European Landscape Convention, 2000. prevedena kao Konvencija o europskim krajobrazima

Najopćenitija podjela krajolika je na prirodne i antropogene, odnosno kulturne.³ Svi krajolici čije je prirodno stanje promijenjeno čovjekovim djelovanjem su antropogeni, odnosno kulturni, a samo krajolici koji su nastali bez čovjekova utjecaja smatraju se prirodnim. Pojam prirodnog krajolika obuhvaća područja netaknute prirodnosti čiji razvoj određuju i uređuju isključivo zakoni prirode, bez čovjekovih utjecaja. U prirodnom su krajoliku prisutne samo prirodne sastavnice, a čovjekova prisutnost nije otkrivena. Međutim, čovjekovi utjecaji u suvremeno doba postaju sve izraženiji tako da gotovo i nema područja na Zemlji odnosno Dubrovačko neretvanskoj županiji na kojemu nisu prisutni tragovi čovjekova djelovanja. Stoga se pojam krajolika uglavnom odnosi na krajolike pod utjecajem čovjeka, te se postovjećuje s pojmom kulturnog (antropogenog) krajolika. Antropogeni, odnosno kulturni krajolici⁴ su oni koji su nastali čovjekovim djelovanjem i oblikovanjem iz određenih funkcionalnih razloga i koji značajno mijenjaju njegov prvotni, prirodni izgled. Antropogeni krajolik je suprotnost prirodnom krajoliku u kojemu je utjecaj čovjeka mali ili ga nema. Prirodni krajolici su mjesta netaknute prirodnosti, dok su antropizirani krajolici promijenjeni čovjekovim djelovanjem. Prema tumačenju geografa *kulturni krajolik je područje koje je tijekom vremena postupno mijenjano čovjekovim djelovanjem, na način da je kultura je djelovatelj (agens), a prirodni prostor je medij.*⁵ Danas se u korištenju često poistovjećuje pojam antropogeni/humanizirani krajolik s kulturnim.

Sastavnice krajolika su prirodne i antropogene; materijalne i nematerijalne, što znači da u krajoliku postoje fizičke sastavnice i nematerijalni procesi. Krajolik ne određuje samo vizualna pojavnost, vanjski izgled, već često sadrži i prenosi važne duhovne vrijednosti, nematerijalne sadržaje te pokazuje povezanost s povijesnim događajima, znamenitim osobama i prirodnim značajkama. Krajolik je stoga definiran kao *integrirani sustav koji uključuje materijalno fizičku realnost stvorenu iz stalnih, dinamičkih međudjelovanja između prirodnih uvjeta i ljudskih aktivnosti, nematerijalnih vrijednosti i simboličkoga značaja.*⁶ Krajolik se istražuje, analizira i vrjednuje kroz pripadajuće sastavnice, koje možemo razvrstati u osnovne grupe:

- prirodne sastavnice: klima, reljef geološka obilježja, tlo, vegetacija i staništa;
- kulturne/antropogene sastavnice: naselja i građevine, prometnice, poljodjelske površine i korištenje prostora tijekom povijesnih razdoblja, arheološki slojevi i sl.;
- oblikovne (fizionomijsko-morfološke) sastavnice: mjerilo, proporcije, linije razgraničenja, dominante u krajoliku, oblici, boje, vizure, uzorci krajolika;
- nematerijalne, osjetilne, perceptivne sastavnice: asocijativne, duhovne, identitet, simboli, običaji, literatura, glazba, osjećaj prostora i dr.

³ Geograf Schlüter je 1908. godine krajolik podijelio u dva oblika: Urlandschaft, prirodni krajolik, tj. krajolik koji je postojao prije uvođenja velikih čovjekovih promjena i Kulturlandschaft kao krajolik kreiran ljudskom kulturom. Haber, 1995: 39.

⁴ Pojam kulturni koristi se u širokom značenju što podrazumijeva ukupni, civilizacijski utjecaj, a ne u užem smislu značenja riječi kultura, stoga ga je primjerenije zvati antropogeni – krajolik na kojega je utjecao čovjek svojim radom, nastanjivanjem ili drugim oblicima korištenja.

⁵ Sauer, 1925: 46.

⁶ Antrop, 2006: 189.

U ovoj Studiji podrazumijeva se da je kulturni krajolik povijesno oblikovani prostor, koji posjeduje svojstva kulturne baštine tj. sadrži visoke povijesne, kulturne, estetske, prirodne, društvene i druge vrijednosti. Kulturni krajolik se kao posebna vrsta kulturnog dobra, koja posjeduje vrijednosti prema kojima se izdvaja iz svoje okoline. Kulturni krajolik obuhvaća područje zemlje i/ili mora koje je nositelj podataka o načinu čovjekova korištenja tijekom vremena. U domaćoj literaturi, posebice iz biotehničkog područja, pod pojmom kulturnog krajobraza podrazumijeva se isključivo povijesni agrarni krajolik. U prostorno planskoj dokumentaciji DNŽ koristi se pojam kultivirani krajobraz, koji se također odnosi agrarni krajolik.

1.3. Kategorije i vrste kulturnih krajolika prema metodi UNESCO-a

UNESCO-a definira kulturni krajolik kao prostor stvoren *međudjelovanjem prirodnog okoliša te društvenih, gospodarskih i kulturnih snaga društva koji reprezentiraju zajedničko djelo prirode i čovjeka te ilustriraju razvitak ljudskog društva i naselja kroz povijest*.⁷ Kulturni krajolik ilustrira razvitak ljudskoga društva tijekom povijesti, čiji karakter i određenje u vremenu i prostoru predstavlja odraz načina korištenja zemlje (teritorija) i aktivnosti; vještine ili različite tradicije, ili se očitava u literaturi i umjetničkim djelima, ili je mjesto na kojem su održani povijesni događaji. Prema definiciji UICN-a kulturni krajolici su posebna, zemljopisno određena područja, oblikovana različitim utjecajima antropogenih i prirodnih činitelja.⁸ Kulturni krajolici, oni koji posjeduju svojstva kulturne baštine dijele se prema podjeli UNESCO-a, 1992). na tri glavne kategorije:

- oblikovani/dizajnirani i planirani krajolici
- organski razvijani krajolici
- asocijativni krajolici

Razvrstavanje i opisivanje krajolika po vrstama pomaže u metodama vrednovanja i određivanja stupnja kulturnog značaja, a osobito u komparativnim analizama. Neki kulturni krajolici mogu sadržavati više od jedne vrste dok su neki su jednoslojni, povezani s jednom dominantnom namjenom i dosljednog su razvoja, kao što je slučaj s ljetnikovačkim krajolikom. U drugim slučajevima, više namjena i korištenja povezano je na jednom mjestu. To mnogostrukost i višefunkcionalnost stvara "raslojavanje" i višeslojnost kulturnih krajolika. U ekstremnim slučajevima, ti slojevi mogu postati odvojeni kulturni krajolici, koji se preklapaju, s neovisnim granicama i karakteristikama. Na primjer, područje Stona je višeslojni kulturni krajolik: jedan sloj uključuje planirani urbani i fortifikacijski krajolik, drugi je usmjeren na razvoj industrijske soli; treći s odnosi na agrarnu djelatnost; četvrti sloj je povezan duhovnim značenjem sakralnog krajolika. Slično je s asocijativnim krajolikom Dubrovačke Republike koji je višeznačan, sastavljen od brojnih slojeva i vrsta.

⁷ UNESCO

⁸ Prema UICN -ovoj kategorizaciji prirodnih područja izdvaja se kategorija V zaštićeni krajolici (Protected Landscapes), koja se u određenju podudara sa UNESCOvom kategorijom kulturnih krajolika.

Ova studija identificira različite vrste kulturnih krajolika unutar kategorija UNESCO-a. Tablični prikazi u nastavku opisuju dosad prepoznate krajolike koji spadaju u neku od kategorija s primjerima iz Registra kulturnih dobara i prostorno planske dokumentacije. To nije iscrpan i cjelovit popis primjera, već ilustracija sadašnjeg stanja evidencije krajolika.

OBLIKOVANI, DIZAJNIRANI I PLANIRANI KRAJOLICI

Kategorija **oblikovanih (dizajniranih i planiranih) krajolika** obuhvaća krajolike koji su rezultat provedbe svjesne namjere oblikovanja, a obično uključuju planirani raspored i kompoziciju te izbor vegetacije za boju i oblike. Oni mogu uključivati usmjeravanje pogleda, tijela vode, skulpture, perivojnu opremu i druge građevne komponente, a sve u cilju postizanja namjeravanog estetskog učinka. Stvoreni su jasnom namjerom čovjeka na temelju unaprijed osmišljenog plana ili projekta. Oni su djelo određenog vrtlara, arhitekta ili planera u određenom povijesnom ili stilskom razdoblju. Dizajnirani krajolici uključuju parkove, perivoje, vrtove, groblja, trgove, drvorede, putove i druge krajolike koji su povezani sa značajnim zgradama. Glavno obilježje im je da imaju visoki stupanj modifikacije od izvornog stanja prirodnog krajolika i morfologije terena.

U tabličnom prikazu navedene su vrste i tipovi krajolika koji se ubrajaju u pojedine kategorije koje je prepoznao UNESCO. U kategoriji namjerno oblikovanih krajolika mogu se ubrojiti krajolici koji su prepoznati već u dosadašnjim istraživanjima i stručnoj dokumentaciji izrađenoj u okviru različitih projekata.

Tablica 1: OBLIKOVANI KRAJOLICI	
Botanički vrtovi i krajolici su stvorene za znanstvene svrhe: arboretumi, vrtovi ili pokusne plohe	Arboretum Trsteno
Javni, oblikovani krajolici: parkovi – trgovi, parkovi i velikih javnih zgrada	
planirani urbani krajolici – planski oblikovana i uređena područja grada iz raznih povijesnih razdoblja a uključuju pripadajuću okolinu i topografska obilježja smještaja	Urbani krajolik Dubrovnika, Korčule, Stona
Samostanski vrtovi i perivoji	Samostan Lokrum, Orebić,..
Oblikovani krajolici uz stambene i ladanjske zgrade, uključujući i seoska imanja	Perivoji uz ljetnikovce
Memorijalni krajolici, krajolici sjećanja: groblja, spomen-groblja, memorijalne aleje i sl.;	Otočić Daksa
planirani agrarni krajolici – vrtovi, voćnjaci, rasadnici, vinogradi i dr.	Jendeci u delti Neretve
industrijski krajolici vezani uz proizvodnju ili korištenje mineralnih sirovina, a uključuju zgrade, građevine, opremu i pripadajuće otvorene prostore	Solana Ston
fortifikacijski krajolici, nekadašnje vojno-obrambene građevine i sklopovi iz raznih povijesnih razdoblja koji uključuju zgrade, građevine, putove i pripadajuće otvorene prostore	Fortifikacijski krajolik Srđa,
turistički i rekreacijski krajolici – turistička/hotelska naselja (resort), športski i rekreacijski parkovi, golfska igrališta i dr.	Kupari, Babin kuk

ORGANSKI RAZVIJANI KRAJOLICI

Organski razvijani krajolici izražavaju međudjelovanje između korištenja zemljišta i prirodnih sustava tijekom vremena. Budući da su ti krajolici u sebi sadrže više slojeva promjena kroz povijest, one su nastajale bez očitog, sveobuhvatnog plana namjere (iako se u nekom stupnju može govoriti o namjeri i svojevrsnoj kontroli i planiranju). Često se nazivaju "etnološkim" krajolicima jer se uglavnom odnose na ruralne krajolike. Organski razvijani krajolici nastajali su tijekom povijesti, bez donesenog formalnog plana, a tijekom razvoja mijenjali su se, povećavali ili dodavali uzorke korištenja. Unutar svoga područja mogu sadržavati i elemente namjerno oblikovanog krajolika.

U nekim slučajevima, namjena i korištenje kojima je stvoren krajolik može biti u tijeku, a krajolik se i dalje može razvijati. U drugim slučajevima, krajolici mogu pokazivati ostatke nekadašnje namjene, koja se više ne prakticira, zbog čega prirodni sustavi ponovo vraćaju dominaciju nad nekoć naseljenim i obrađenim područjima.

Spontano razvijani kulturni krajolici rezultirali su iz opće ideje korištenja prostora, a nisu specifični samo za razdoblje određenog pojedinca, grupe ili vremena, već se razvijaju tijekom vremena, često tijekom mnogih stoljeća, pa i tisućljeća, integrirajući promjene korištenja prostora i načine promišljanja koje uvodi svako novo razdoblje. Nove ideje o korištenju zemljišta i gradnji naselja obično su povezane s temeljnim stavovima društva, tehničkim, gospodarskim i političkim uvjetima, kao što su tehnike agrikulturnih i trgovačkih praksi koje se razvijaju tijekom povijesti. U ovu kategoriju ulaze ruralni krajolici, koji odražavaju način na koji su pojedine zajednice prilagođene određenom mjestu, mijenjajući uzorke korištenja zemljišta u prilagodbi topografskim uvjetima. Prijetnja ovim krajolicima nastaje kad se događa promjena kulturne i društvene percepcije, kao što je slučaj s brojnim područjima i uzorcima terasiranog krajolika čija se izvorna namjena sagledava u novim turističkim razvojnim usmjerenjima. Ovo stvara razdor i prijetnja je opstojnosti povijesnog krajolika jer se nove vrijednosti nadmeću i gaze postojeće.

U okviru koncepta UNESCO-a, kontinuirano razvijani krajolici su oni gdje se ranije kulturne prakse koriste i dalje kroz uvođenje promjena i prilagodbi. U Dubrovačko neretvanskoj županiji primjeri organski razvijanih kulturnih krajolika je područje Konavala, te pojedina područja priobalja i otoka. To su ruralni krajolici stvoreni bez pojedinačnih dizajnera, ali od brojnih pojedinačnih aktera koji su prilagođavali tradicionalne kulturne prakse i uzorke korištenja zemljišta novim zahtjevima vremena. Ovi predjeli imaju dinamičku kvalitetu koja neće osporiti njihov integritet dok god temeljne ideje i pripadajuće prakse korištenja zemljišta ostaju nepromijenjene.

Reliktne krajolici su oni gdje su izvorne kulturne prakse prekinute, a krajolik je ostao kao statični podsjetnik na protekle kulturne aktivnosti. Većina organski razvijanih krajolika području Županije nastavlja život, iako bi se u novijem razdoblju stanje na području Konavala, otoka i Pelješca moglo promijeniti u "reliktne" ako prestanu aktivnosti vezane uz poljodjelstvo, a ostanu samo ruševne zgrade.

U tabličnom prikazu navedene su vrste i tipovi krajolika koji se ubrajaju u pojedine kategorije koje je prepoznao UNESCO. U kategoriji organski razvijanih krajolika mogu se ubrojiti krajolici koji su prepoznati već u dosadašnjim istraživanjima i stručnoj dokumentaciji izrađenoj u okviru različitih projekata.

Tablica 2 ORGANSKI RAZVIJANI KRAJOLICI	
povijesni ruralni krajolici – ilustriraju razvoj ruralne zajednice, naselja, prostornog ustroja, načina života i uzoraka korištenja zemljišta	Konavle
agrarni krajolici – predstavljaju način korištenja zemlje/tla, podjelu posjeda, parcelaciju, sustave ograda i ostale vrste suhozidne gradnje (kažuni, bunje, gromače) i dr.;	Vinogradi Defora Korčula
Proizvodni / industrijski krajolici, kamenolomi, korištenje šuma,.. povijesni industrijski krajolici – nastali spontanim razvojem, od malih obrtničkih pogona i manufaktura do industrijskih područja	Korčula, Vrnik
krajolici povijesnih komunikacija – krajolici željeznica, cesta, planinarskih i hodočasničkih putova i s Linearni krajolici sustava za navodnjavanje ili prometnih pravaca, željezničkih pruga, vodovoda i cjevovoda kanalizacije	Vodovod Dubrovnik Željeznica Dubrovnik Napoleonova cesta
Područja u koja imaju karakteristične uzorke podjele polja ili granice označavanja, suhozidi,	Veći dio otoka Korčula
fortifikacijski krajolici/ krajolici utvrda – sustavi nastali povijesnim razvojem od prapovijesnih, rano/i srednjovjekovnih do novovjekovnih utvrda koji su tijekom duge povijesti dodavali nove oblike u skladu s razvojem vojne tehnologije	Krajolik Srđa
krajolici posvećenih mjesta / sakralni krajolici – krajolici sakralnih građevina, sl.	
krajolici mora – krajolici povezani ribarskim aktivnostima, plovnim putovima, naglašenih obrambenih sustava i sl.	Sušac, Lastovo
Reliktni krajolici –arheološki prapovijesni lokaliteti gradina i tumula, ranosrednjovjekovnih gradina i sl., napuštenih sela i poljodjelskih površina	Nakovana

Povijesni urbani krajolici mogu biti uključeni u kategoriju obliovanog, planiranog krajolika, ali i u kategoriju organski razvijanog. Povijesne cjeline Dubrovnika, Stona, Malog Stona,... nastale su na temelju planskog pristupa, dok su se okolna područja razvijala spontanim načinom. Suvremena shvaćanja urbanog prostora kao urbanog krajolika nastala su na sagledavanju nedostataka dosadašnjeg planiranja povijesnih urbanih cjelina koje sagledava samo centralne urbane jezgre bez promatranja njihova šireg prostora. Tome svjedoče međunarodni dokumenti ICOMOS a i UNESCO-a, Povelje o urbanim krajolikima i povelja o okolini povijesnih područja.⁹ Potreba za valorizacijom i ujedinjenjem grada i njegova šireg područja kao kulturne baštine dovela je 2011. godine do UNESCO-va prijedloga za definiciju Povijesnog urbanog krajolika (Historic Urban Landscape – HUL) u kojem se zaštićena spomenička zona ne

⁹ Na početku 21. stoljeća javlja se dublji interes za koncept uključujući teorije mjesta, teritorija, ekosustava, mreža i infrastrukture te organizacije urbanih polja i dinamičke interakcije

percipira više unutar strogo definiranih granica povijesnoga grada, već obuhvaća širi urbani, kulturni i geografski kontekst i promatra ga kao sustav, odnosno cjelinu kroz prostorno-vremenski kontinuum. Najnovija Europska povelja o prostornom planiranju, odobrena u Barceloni 2013., usredotočena je na stanovnike i korisnike gradova i njihove potrebe u svijetu koji se brzo mijenja te promovira viziju povezanih gradova i teritorija. Uloga javnih prostora grada, njihov prirodni i antropogeni okoliš, postaju sve važniji u definiranju urbane kvalitete. UNESCO-va Preporuka o povijesnim gradskim krajolicima (2011.) postavlja očuvanje urbanog naslijeđa na središnje mjesto, što se prepoznaje kao “strategija za postizanje ravnoteže između urbanog razvoja i kvalitete života temeljene na održivosti”.

Povijesni ruralni krajolici uređivani su tradicijskim djelatnostima vezanim uz korištenje zemlje/tla. U starijoj konzervatorskoj praksi nazivaju se *krajolici tradicijskih vještina*, odnosno *etnološki krajolici*. Tipovi seoskih naselja i uzorci poljodjelskih površina odražavaju ne samo tradiciju, znanja i vještine ljudi koji su ih oblikovali, mijenjali i prilagođavali svojim potrebama, već odražavaju i topografska obilježja prostora u kojemu su nastali. Agrarni/poljodjelski krajolici razlikuju se po načinu korištenja tla i poljodjelskim aktivnostima te mogu biti: vinogradarski, ratarski, pašnjački, maslinarski i sl. U njima su vlasnički odnosi u najvećoj mjeri odredili prostornu organizaciju, sustave putova, prostorne uzorke, geometriju parcela, omeđivanje posjeda i sl.

Fortifikacijski krajolici ili krajolici utvrda uključuju osim građevina i topografska obilježja prostora čije su pogodnosti korištene za gradnju sustava utvrda, starih gradova, kaštela, vojarni, skladišta i ostalih građevina u funkciji obrane. Mogu pripadati jednom ili različitim povijesnim razdobljima, a ilustriraju stupanj razvitka vojne tehnike određenog razdoblja. Prema podjeli po povijesnim razdobljima zastupljeni su krajolici neolitskih utvrda, antičkih fortifikacija, ranosrednjovjekovni i srednjovjekovni sustav gradina i utvrda, sustav venecijanskih renesansnih utvrda, novovjekih austrijskih i engleskih utvrda te vojne građevine iz sredine 20. stoljeća. Kao zasebna skupina su vojni krajolici nastali u drugoj polovici 20. stoljeća, u razdoblju socijalističke Jugoslavije na strateški važnim mjestima. Osim obrambenih građevina ti krajolici uključuju vojne i sadržaje za boravljenje vojnika, a često se nadovezuju na starije fortifikacijske sustave, primjerice u Prevlaci. Danas su većinom napušteni i bez namjene te predstavljaju resurs za novo korištenje.

Krajolici povijesnih komunikacija – krajolici cesta, putova i željeznica – pripadaju tzv. linearnim krajolicima, koji osim infrastrukturnih građevina - cesta, putova i željezničkih pruga uključuju i pripadajuću opremu, miljokaze, parternu obradu i sl., a kod željezničkih pruga posebnu tehničku opremu signalizacije i postrojenja. Tim krajolicima pripadaju i prateće povijesne građevine, kao što su željezničke postaje, stražarnice, mosne vage i dr., ali i ostali sadržaji putovanja: gostionice, nekadašnja svratišta i sl. Osim zgrada, građevina niskogradnje i tehničke opreme u krajolicima putova posebno je važna vizualna i doživljajna komponenta jer se njima ostvaruju panoramski prizori na okolicu.

Krajolici posvećenih mjesta ili sakralni krajolici obuhvaćaju religijske građevine nekog prostora, a pri organizaciji i oblikovanju koriste obilježja i pogodnosti zemljopisnog smještaja.

Osim sakralnih krajolika stvorenih ljudskim djelovanjem, poznata su mjesta koja sadrže svetost u svojoj prirodi, oblikujući duhovnu dimenziju vezanu uz prirodne oblike krajolika. Pri tome mogu sudjelovati i zvukovni i svjetlosni elementi koji pridonose ukupnom doživljaju. Važno obilježje te vrste krajolika jest kontinuitet lokacije tijekom raznih povijesnih i prapovijesnih razdoblja. O tome svjedoče brojni primjeri posvećenih mjesta neolitskog i antičkog razdoblja, čiji kontinuitet nastavlja i tradicija kršćanskih sakralnih građevina za čiji se smještaj u pravilu biraju istaknuti položaji, vrhovi brda i gora, sagledivi iz šireg prostora.

Arheološki krajolici posjeduju visoki stupanj zastupljenosti ili velike površine arheoloških nalaza, koji ilustriraju način organizacije i života određenog povijesnog razdoblja. Arheološki krajolici djelomice se preklapaju sa značenjem pojma arheološko područje. Za razliku od arheološkog područja, koje može biti i neistraženo područje za koje se zna ili pretpostavlja da postoji koncentracija arheoloških nalaza – nakon istraživanja može postati arheološki krajolik s istraženim i prezentiranim nalazima,

Povijesni krajolici mora, otoka i obale obuhvaćaju područje obale, otoka i mora u kojem je tijekom povijesnog razvoja stvoreno područje prepoznatljivih obilježja i značajnih kulturnih, povijesnih, estetskih i ekoloških vrijednosti. Značajna obilježja i vrijednosti morskih, obalnih i otočnih krajolika čine jedinstveni uzorci i način života (ribarstva, moreplovstva, brodogradnje, poljodjelstva), a pokazuju međudjelovanje i suživot čovjeka i prirode tijekom (pra)povijesti. Cjelovitosti takvih krajolika – osim očuvanih kulturnih tradicija i obilježja, naselja, građevina, arheoloških nalazišta (kopnenih i podmorskih) – doprinose bioraznolikosti i očuvanosti kopnenih i morskih ekosustava.

ASOCIJATIVNI KRAJOLICI

Asocijativni krajolici važni za ljude zbog posebnih memorijalnih, umjetničkih, simboličkih, duhovnih i društvenih poveznosti. Povezanosti mogu biti s nematerijalnim aspektima mjesta, kao što su duhovne vrijednosti za stanovnike svojih prirodnih svojstava, ili zbog aktivnosti koje su nekoć dogodile ili se neprestano događaju. Ovi krajolici mogu imati zamjetan dokaz ljudskog utjecaja na okoliš ili utjecaj može potpuno izostati, ali oni često sadrže dominantne značajke topografije, kao što su planine, rijeke, šumi, ili pak građevine koje su važne za lokalnu ili širu zajednicu. Kulturni krajolici posebnih povezanosti ili asocijativni krajolici povezani su mitološkim, religijskim ili kulturnim sadržajima s prirodnim činiteljima. U tim je krajolicima međudjelovanje ljudi i prirode snažno povezano s idejama i vjerovanjima povezanim s prirodnim elementima i izgledom krajolika.

Asocijativni kulturni krajolici su mjesta gdje kulturne ideje koje ih strukturiraju nisu fizički očitje. To otežava njihovu karakterizaciju, za razliku od oblikovanih ili organski razvijanih. U asocijativnim krajolicima su odnosi s mjestom manje opipljivi – već se očituju kroz uzorke korištenja i druge pokazatelje mjesta. Zbog potrebe za razumijevanjem ovih krajolika dokumentacija zahtijeva više od uobičajenih fizičkih alata i analiza GIS-a. To su dijelom fizička snimanja, ali ne i jasan pokazatelj temeljne strukture ili vrijednosti. U nekim slučajevima, asocijativni kulturni krajolici prekriti će sve ili dio oblikovanih ili organski razvijanih kulturnih

krajolika. Dokumentiranje asocijativnog kulturnog krajolika zahtijeva širi spektar pisanih dokaza koji se odnose na asocijativnom dimenziju krajolika koja se izražava kroz književni rad, pejzažno slikarstvo, mape, itd. Asocijativni kulturni krajolici su otvoreni za promjene, ali iskustvo i razumijevanje kulturnih povezanosti mora biti dio procesa upravljanja kako bi se izbjegao gubitak njihovog značaja.

Asocijativni krajolik može biti prirodno područje koje nije promijenjeno utjecajem čovjeka, ali je povezano snažnim doživljajnim iskustvima. Bez obzira na odsustvo izgrađenih oblika i sami prirodni oblici krajolika mogu biti povezani s mitološkim ili nekim drugim simboličkim sadržajem.

U tabličnom prikazu navedene su vrste i tipovi krajolika koji se ubrajaju u pojedine kategorije koje je prepoznao UNESCO. U kategoriji asocijativnih krajolika na području Županije mogu se ubrojiti krajolici koji su prepoznati već u dosadašnjim istraživanjima i stručnoj dokumentaciji izrađenoj u okviru različitih projekata.

Tablica 3: asocijativni krajolici	
Mjesta povezani s važnim povijesnim događajima. područja na kojima su se odvijali važni povijesni događaji, bitke, stradanja ili drugi događaji važni za povijest	
Mjesta povijesne znanstvene vrijednosti, kao što su paleontoloških, geoloških, ili botanički mjestima	
krajolici scenskih vrijednosti, visoke prirodne ljepote (stijene, lijepe panorame i dr.)	
Mjesta ili krajolici povezani s važnim ljudima ili kulturnim aktivnostima povezana sa značajnim ljudima, povijesnim i/ili kulturnim aktivnostima	
mjesta povijesnih vrijednosti (paleontoloških, geoloških i dr.) s naglašenim prirodnim, a manje s kulturnim obilježjima	
područja povezana s mitskim, religijskim i duhovnim sadržajima	
krajolici sjećanja (groblja, grobnice znamenitih osoba - krajolici nadahnuća za literarna ili likovna djela).	memorijalno područje Daksa, Gundulićeva djela,..

2. STANJE ZAŠTITE KULTURNIH KRAJOLIKA DNŽ

Na području Dubrovačko neretvanske županije u Registar kulturnih dobara upisan je samo krajolik otočića Daksa (kao kulturno povijesna cjelina). U prostorno planskoj dokumentaciji: Prostornom planu DNŽ i Prostornim planovima uređenja Grada/Općine. U Hrvatskoj dosad nije uspostavljen jedinstveni sustav valorizacije kulturnih krajolika, tj. nisu propisani kriteriji vrjednovanja krajolika koji posjeduju svojstva kulturnog dobra i štite se Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. U Hrvatskoj je svega desetak kulturnih krajolika upisano u Registar kulturnih dobara RH. Osim kulturnih krajolika, na temelju Zakona o zaštiti prirode prepoznaju se i štite značajni krajobrazi.

U važećem Prostornom planu Dubrovačko neretvanske županije¹⁰ prepoznate su kategorije: osobito vrijedno područje - prirodni krajobraz (ukupno 61 područje) te osobito vrijedni predjeli- kulturni/kultivirani krajobrazi (17 predjela). Prema Prostornom planu DNŽ izdvojene su sljedeće kategorije vrijednih krajobraza: osobito vrijedni predjeli – prirodni krajobrazi te osobito vrijedni predjeli - kulturni krajobrazi. Predloženo je da se temeljem Plana očuva 61 osobito vrijedno područje - prirodni krajobraz, te je za navedena područja predviđena za zaštitu planirana izrada stručne podloge radi pokretanja postupka zaštite na temelju Zakona o zaštiti prirode. Također su određeni osobito vrijedni predjeli - kulturni krajobrazi na 57 lokacija.

U sadašnjoj prostorno-planskoj dokumentaciji postoji podjela na: kulturne krajobraze, kultivirane krajolike i prirodne krajobraze. Međutim, navedena podjela nema uporište u domaćoj zakonskoj regulativi niti u međunarodnim dokumentima, stoga nisu u dovoljnoj mjeri uspostavljene nadležnosti za provođenje njihove zaštite. Recentni planovi i projekti za gradnju velikih turističkih sadržaja (planirana gradnja na Srđu, Dubi stonskoj,..), prometnica, luka i energana vezanih uz obnovljive izvore energije prijetnje su dosegnutim krajobraznim vrijednostima. Ukoliko se prepoznatljiva obilježja i karakteristične strukturne i vizualne vrijednosti područja kulturnog krajolika u procesu planiranja i projektiranja ne uzmu u razmatranje, otvara se mogućnost trajne degradacije i uništenja prepoznatljivosti i jedinstvenosti krajolika. prostorno planska dokumentacija, iza koje ne stoji institucionalna zaštita, ili odluka lokalne uprave o zaštiti obilježja i vrijednosti nije dostatan alat za očuvanje krajolika.

U Prostornom planu Dubrovačko neretvanske županije i Prostornim planovima uređenja Gradova i Općina zaštićeni su kulturni/kultivirani krajobrazi prikazani u tablici.

Osobito vrijedni predjeli – kulturni/kultivirani krajobrazi

Općina/Grad	Br.	Naziv	Izvor
Dubrovnik	1.	parij rijeke Omble	PPŽ i PPUG
	2.	litski otoci	PPŽ i PPUG
	3.	zona sela Ljubač	PPŽ i PPUG
	4.	lini potez Orašca	PPŽ i PPUG
	5.	la Brsečine	PPŽ i PPUG
	6.	prni naselja Pupnat: Pupnatsko polje	PPUG

¹⁰ Prostorni plan Dubrovačko neretvanske županije, „Službeni glasnik Dubrovačko-neretvanske županije“, broj 6/03., 3/05.-usk., 3/06*, 7/10., 4/12.-isp.

Korčula	7.	ni naselja Cara: Carsko polje	PPUG
	8.	aselju Zrnovo: Zrnovsko polje	PPUG
	9.	ni Zrnova svi vinogradi uzgajani na strmim terenima i svojstvenim terasama s kamenim podzidima	PPUG
	10.	ni iznad naselja Račišće i uvale Kneža svi vinogradi uzgajani na strmim terenima i svojstvenim terasama s kamenim podzidima	PPUG
	11.	otok Turanj dio sjeverno od ceste Z-6224	PPUG
	12.	aselju Račišće: dolac u središtu naselja	PPUG
Korčula, Lastovo, Vela Luka, Blato, Smokvica, Lumbarda	13.	ivirani agrarni krajolik Korčule i Lastova: područje sjevernih i južnih obala Korčule i Lastova, područje južnih obronaka Sv. Ilije na Pelješcu, - područje otoka Lastovo i Prežba, područje od Korčule do Lumbarde uz obalu	PPZ
Metković	14.	ivirani krajolik doline Neretve tj. područje oko Vida i Metkovića	Glasnik
Metković, Opuzen, Slivno, Kula Norinska, Zažablje	15.	urni krajolik doline Neretve – područje oko Neretve uz deltu, područje uz Neretvu oko Vida i Metkovića	PPZ
Opuzen	16.	urni krajolik doline Neretve - područje oko Neretve uz deltu	PPUG
Blato	17.	bito vrijednija obrađena tla zasađena vinogradima i voćkama sa uređenim poljskim komunikacijama, ogradama i poljskim kućicama kao Blatsko polje Veliko i Malo, Krtinja Velika i Mala, te Kapija Velika i Mala	PPUO
	18.	etno oblikovan suhozid ispod Vele Strane poviše Blata	PPUO
	19.	asasto obrađena tla na sjevernoj obali u predjelu Hrastovice, Gnjilanski rat, na potezu Bristva - Prigradica, Zahumlje	PPUO
	20.	elja sa okolnim obrađenim poljoprivrednim površinama Babina i Potirna koja zajedno s okolnim prostorom, obradivim tlom, ozelenjenim površinama, čine jedinstveni kultivirani krajobraz u kršu, ambijentalne cjeline	PPUO
	21.	edna obradiva polja u središtu otoka , sa uređenim poljskim komunikacijama, ogradama i poljskim kućicama kao polje Zvirinovica, Brščanovica, Donji lov, Morkan, Sitnica, Potirna i druge manje oaze poljoprivrednih površina	PPUO
Dubrovačko primorje	22.	hpleksi polja u zaleđu kao rijetki, za kraški krajobraz jedinstveni i zaštićeni (polje Topolo, Stupa-Ošlje, Smokovljani, Visočani), unutar kojih kao inventar posebno zaštićeni i vrijedni oblici etnološke baštine pojilišta - lokava, gospodarskih kompleksa - pojata s gumnima i slično	PPUO
	23.	asirana tla namijenjena poljoprivrednim kulturama zastupljena u priobalju i zaleđu oko polja zasađena maslinom, vinogradima i buhačem	PPUO
	24.	elja u zaleđu, (Imotica, Stedrica, Topolo, Stupa, Ošlje, Smokovljani, Visočani, Podimoč, Lisac, Točionik, Čepikuće, Mravinca, Trnova, Trnovica, Majkovi) koja zajedno s okolnim prostorom, obradivim tlom, ozelenjenim površinama, čine jedinstveni kultivirani krajobraz u kršu ili posebno vrijedne ambijentalne cjeline; te uz obalu (Slanska draga, Banići, Doli)	PPUO
	25.	ljesni vrtovi tj. vrtnoarhitektonski uređeni otvoreni prostori koji su od osobite vrijednosti u povijesnoj i kulturnoj matrici ovog podneblja (Slano, Grgurići kao i njihov ozelenjeni okoliš)	PPUO
Janjina	26.	ni naselja Janjine i naselja Popova luka: Janjinsko i Popovo polje	PPZ i PPUO
	27.	ni naselja Sreser: Sresersko polje	PPZ i PPUO
Konavle	28.	urni krajolik Pridvorje	PPZ i PPUO
	29.	ez sela Konavoskih brda	PPZ i PPUO
	30.	avoski dvori	PPUO
Lastovo	31.	ivirani agrarni krajobraz – otok Lastovo i dio otoka Prežbe	PPUO
Lumbarda	32.	ršine tradicijskog ruralnog kultiviranog krajolika– polja pod kulturom vinove loze: Područje Lumbarajskog polja	PPUO
Mljet	33.	li otok Mljet s pripadajućim akvatorijem	PPZ i PPUO
Orebić	34.	ručje vinograda – Dingač	PPZ i PPUO
	35.	ručje vinograda – Postup	PPZ i PPUO
	36.	oprivredne površine Zupe pelješke	PPZ i PPUO
	37.	ez Mokalo – Kapetani – Podobučje	PPZ i PPUO
	38.	enik	PPUO
	39.	enik – dolac	PPUO
Pojezerje	40.	ški predjeli Pozla Gore	PPUO
	41.	ase napuštenih vinograda, Dubrava	PPUO
	42.	ase napuštenih vinograda, Pozla Gora	PPUO
	43.	ški predjeli Zveča	PPUO
Smokvica	44.	e Sitnica s Livin Dolom	PPUO
	45.	pkvičko polje s Dračevicom	PPUO
	46.	e Kruševo	PPUO
	47.	obalni suhozidi (terase) zapadno od rta Blaca	PPUO
Trpanj	48.	ha u naselju Trpanj «Glavice» (od Gradine do uvale Blace s uvalom Blace)	PPUO
	49.	vi u pozadini naselja Trpanj i unutrašnji dio Općine Trpanj osobito «predjel od uvale Divna do uvale Duba» (PPDNZ) te padine Sv. Ilije od prijevoja Vlačica prema zapadu Općine (područje u Općini Trpanj s dijelom u Općini Orebić tvori cjelinu i potencijalni je prostor za pokretanje postupka za stavljanje pod zaštitu	PPUO
	50.	ivirani ruralni/agrarni krajolik Korčule – područje sjevernih i južnih obala Korčule – na prostoru Vela Luke	PPUO

Vela Luka	51.	tinuirani slijed suhozidnih terasa i polja na sjevernom dijelu Općine Vela Luka od otoka Proizd preko poluotoka Privale do sjevernog ruba Blatskog polja	PPUO
	52.	ni dio prostora Općine Vela Luka obrađen suhozidnim terasama te dio prirodnog krajolika strmih uzvisina koji obuhvaća Šakanj rat sve do južnog ruba Blatskog polja	PPUO
Zažablje	53.	urni krajolik doline Neretve	PPUO
Župa dubrovačka	54.	asirana tla namijenjena poljoprivrednim kulturama zastupljena u Postrani ispod niza sela do polja	PPUO
	55.	strano polje kao rijetko, za krajobraz jedinstveno Župsko polje koje je potrebno sačuvati od dalje izgradnje	PPUO
	56.	elja u Postranju, (Martinovići, Makoše, Buići, Petrača, Krstac) koja zajedno s okolnim prostorom, obradivim tlom, ozelenjenim površinama, čine jedinstveni kultivirani krajobraz u pejzažu	PPUO
	57.	ijesni vrtovi i perivoji tj. vrtnoarhitektonski uređeni otvoreni prostori koji su od osobite vrijednosti u povijesnoj i kulturnoj matrici ovog podneblja (ladanjski sklopovi u ŽupiDubrovačkoj)	PPUO

Osobito vrijedni predjeli - prirodni krajobrazi

Općina/Grad	Br.	Naziv	Izvor
Dubrovnik	1.	atorij Rijeke dubrovačke i predjel Golubovog kamena	PPŽ i PPUG
	2.	adni dio poluotoka Lapad - Babin Kuk	PPŽ i PPUG
	3.	men park otočić Daksa	PPŽ i PPUG
	4.	pina starih stabala kod kuće starog kapetana u Lapadu Dubrovnik	PPŽ i PPUG
	5.	eni pojas od rta Mlinac do Orsule, uključujući akvatorij	PPŽ i PPUG
	6.		PPŽ i PPUG
	7.	ana u Orašcu	PPŽ i PPUG
	8.	atorij uvale Lapad s Grebenima	PPŽ i PPUG
	9.	atorij 100 m od obale oko rta Bat preko područja klifa Orašac do Trstenog	PPŽ i PPUG
	10.	odni krajobraz na lapadskoj obali	PPŽ i PPUG
	11.	la Zaton kao i cijeli akvatorij zaljeva Budima do granice s Općinom Dubrovačko primorje	PPUG
	12.	voj Đornić - Mayneri na otoku Lopudu	PPUG
	13.	novite obronke Rijeke dubrovačke	PPUG
	14.	ene padine Babina kuka, Hladnice, Montovjerne i Gorice	PPUG
	15.	stor povijesne vrtne zone	PPUG
	16.	k Sv. Andriju i Grebene	PPUG
	17.	Ljubački gaj	PPUG
Dubrovnik, Dubrovačko primorje, Ston	18.	Uvale Zaton, Slano, kao i cijeli akvatorij zaljeva Budima	PPŽ
Dubrovnik, dubrovačko primorje, Ston	19.	Akvatorij cijelog zaljeva Budima i Štonskog kanala, kopno krajnji JI dio Pelješca, koji obuhvaća spojnicu uvale Žukova – Broce do rta Vratnik, te šire područje poluotoka Grbljava i 100m od obale akvatorija od rta – uvale Žukova do rta Vratnik	PPŽ
	20.	na pučinska obala	PPUG

U provedbenim odredbama Prostornog plana Dubrovačko neretvanske županije utvrđen je niz mjera za očuvanje krajolika. Tako se za kulturne krajobraze u agrarnom korištenju traži da se u najvećoj mogućoj mjeri spriječi daljnja izgradnja, a novu izgradnju usmjeravati interpolacijama unutar izgrađene strukture naselja. Iznimno se dozvoljava izgradnja pojedinačnih stambeno-gospodarskih cjelina u agrarnom prostoru ruralnih naselja na način da ta izgradnja ne promijeni tradicionalne osobitosti šireg prostora (terase, suhozidi, vegetacija). Naglašavaju se specifični oblici tradicionalnog obrađivanja tla te veće površine pod vinogradima i maslinicima koje tvore specifičnu sliku južnodalmatinskog krajolika te se zaštićuju i kao djelatnosti i kao slika krajolika. Mjere pošumljivanja u agrarnom krajobrazu neautohtonim vrstama dopuštaju se samo u neposrednoj provedbi mjera zaštite od erozije. Oštećene kulturne krajobraze preporuča se rekonstruirati, rekultivirati i preoblikovati tj. uređenjem unaprijediti, a novu izgradnju dopustiti u obimu u kojem je potrebno i moguće te je podrediti osnovnom režimu zaštite i unapređenja prostora.

Za navedene osobito vrijedne prirodne krajobraze propisuje se sustav mjera zaštite te ih je u prostornim planovima užeg područja potrebno: očuvati od prenamjene te unapređivati njihove prirodne vrijednosti i posebnosti; uskladiti i prostorno organizirati različite interese u krajobrazno i biološko jedinstvenim područjima (npr. delte Neretve); ograničiti građevinsko zauzimanje obale; izbjegavati izgradnju po istaknutim reljefnim uzvisinama, obrisima, i uzvišenjima te vrhovima kao i dužobalnu izgradnju; izgradnju u izvan građevinskim područjima kontrolirati u veličini gabarita i izbjegavati izgradnju uz zaštićene ili vrijedne krajobrazne elemente; štiti značajnije vizure od zaklanjanja većom izgradnjom (vjetroelektrane); koridore infrastrukture (ceste, željeznice, elektrovodovi i sl.) treba izvoditi duž prirodne reljefne morfologije, a ukoliko se izvode veće morfološke promjene (nasipi i usjeci) preporuča se izvedba građevinskih tijela odvojenih od terena kako bi se osigurao dojam cjelovitosti i stopljenosti tj. protočnosti krajobraza.

Od sustavnih mjera se za navedena područja predviđena za zaštitu temeljem PPDNŽ, propisuje obveza izrade stručnih obrazloženja ili stručne podloge radi pokretanja postupka zaštite.

U studiji **Krajobrazna osnova Dubrovačko neretvanske županije**¹¹ izvršena je inventarizacija i tipološka klasifikacija krajolika, odnosno podjela na opće i krajobrazne tipove/područja s izraženim zajedničkim karakteristikama. Provedeno je vrednovanje krajobraznih područja i ocijenjena ugroženost krajolika s obzirom na evidentirane razvojne pritiske. Predložena su vrijednija područja u kojima se mogu očekivati konflikti za koje bi se trebalo izvršiti detaljniju analizu i vrednovanje. Na kraju su propisane smjernice zaštite, planiranja i upravljanja krajolikom.

Studija ostaje na općim načelima: izrađena je tipološka klasifikacija na opće krajobrazne tipove. U zaključku se upućuje na daljnju razradu bilo i na način da se odrede krajobrazni podtipovi i značajne krajobrazne karakteristike važne za očuvanje karaktera krajobraza (npr. zelene cezure, ekološki koridori,...) Uz kartografski prikaz općih i krajobraznih tipova i područja, slijedi kratki opis svakog od prepoznatih krajobraznih tipova. Podjela na krajobrazne tipove zadržala se na kategorijama: prirodni, kulturni, urbani i mješoviti krajobraz, koja ne govori dovoljno o specifičnim obilježjima svakog tipa. Štoviše, kategorija urbani uglavnom obuhvaća izgrađena područja, a kategorija kulturni krajobraz obuhvaća kultivirana, agrarna područja. Stoga nije moguće koristiti navedenu podjelu za prepoznavanje kulturnih krajolika Županije.

Krajobrazna područja ocijenjena su skalom vrijednosti od 1 do 5. Najvrjednija/iznimno vrijedna (5) područja s posebnim, istaknutim karakteristikama i/ili simbolnim značajem na nacionalnoj razini - prirodno (područja zanimljivih reljefnih oblika, vodna tjela) ili kulturno uvjetovanim očuvanim krajobraznim uzorkom (suhozidi, terase, doci, jendeci, tradicionalni maslinici), uključujući područja povijesnog urbanog i ruralnog krajobraza. To su: kulturni krajobraz nizine (Ploče); kulturni krajobraz jendeka (Prnjak, Pižinovac), kulturni krajobraz krških polja (Ljubač), povijesni ruralni krajobraz (Konavosko polje, Vodovađa), povijesni urbani

¹¹ Krajobrazna osnova Dubrovačko neretvanske županije, 2016.

krajobraz (Dubrovnik), povijesni urbani krajobraz zaljeva (Rijeka Dubovačka), kulturni krajobraz krških polja (Vela Luka – Blato, Blato, Šipan, Goveđari, Babino Polje, Blatsko polje), kulturni krajobraz niza manjih polja (Smokvica – Čara, Lumbarda – Dominče, Lastovo) kulturni krajobraz solana (Ston), mješoviti krajobraz udolina (Janjina, zaleđe Žuljana – Tomislavovac, Ston) kulturni krajobraz terasa na padini (Račišće, Podstup, Dingač), mješoviti krajobraz padina (duba Pelješka, Trstenik - područje Drače – Žuljana, Bijela Rikavica, Pištet – Kosmač), mješoviti krajobraz zaljeva (Mljetska jezera, Polače, Malostonski zaljev, Stonski kanal, povijesni urbani krajobraz (korčula, Ston, Šipanska Luka, Suđurađ) mješoviti krajobraz većih otoka (Koločep, Lopud), mješoviti krajobraz manjih otoka (Majsan, daksa, Vrnik Lokrum), povijesni urbani krajobraz otoka (Koločep/Dinkovo selo, Gornje i Donje Čelo, Lopud).

Vrijedna područja (4) s prepoznatljivim, izrazitim, očuvanim karakteristikama na županijskoj razini - prirodna područja i područja sa istaknutim kulturno uvjetovanim krajobraznim uzorkom, primjeri karakteristične kombinacije krajobraznih elemenata, područja, koja odražavaju veliku preglednost prostora, zanimljive vizure. To su: kulturni krajobraz krških polja (Jezero), kulturni krajobraz nizine (sv.Vid), poljoprivredni i kulturni krajobraz delte (Jez. Modrić – Soline, Blato), kulturni krajobraz udolina u brdima (Brotnice – Šilješki, Duba Konavoska), kulturni krajobraz krških polja (Lisac – Čepikuće, Kliševo, Konavosko polje), mješoviti krajobraz udolina (Trnova, Komolačka udolina, Vitaljina), mješoviti krajobraz padina (Dubravica - Brsečine - Trsteno – Orašac, Cavtat, Banići), mješoviti krajobraz zaravni (Majkovi), mješoviti krajobraz zaljeva (Slano, Zaton, uvala Bistrina), urbani krajobraz (cavtat), kulturni brdsko-brežuljkasti krajobraz (Brusje – Hotina), mješoviti brdsko-brežuljkasti krajobraz (Pupnat – Žrnovo), kulturni krajobraz krških polja (Janjina, Orlovo polje, područje Crna gora, Ponikve), kulturni krajobraz niza manjih polja (Poljica - Vrbovica - Kruševo - Hrastovice - Njivica, Kapja Velika i Mala), mješoviti krajobraz udolina (Brijesta, Metohija), kulturni krajobraz terasa na padini (Orlanduša – Berkovica), mješoviti krajobraz zaravni (Trpanj), mješoviti krajobraz padina (Pupanj - Poplat, Šakanj rat - Prižba, Žrnovska Banja, Viganj - Orebić, mješoviti krajobraz zaljeva (Lastovo), mješoviti krajobraz manjih otoka (sv. Andrija, Mrkan).

U smjernicama se za prepoznata vrijedna područja predlaže izrada detaljnijih studija. Detaljne krajobrazne studije za sva krajobrazna područja koja su ocijenjena s vrlo velikom ugroženošću:

- kulturne krajobraze nizine Neretve kod Ploča i Sv. Vida, udoline Desne, Gornja i Donja Vručica krških polja Jezero Ljubač, Lisac - Čepikuće, Kliševo, Konavosko polje, Orlovo polje, Lumbarda – Dominče, Smokvica-Čara, Vela Luka - Blato, Šipan, terasa na padinama Podstup, Račišće, Požar-Bradat-Prigradica, Orlanduša - Berkovica.

3. PREPOZNAVANJE I VREDNOVANJE KULTURNIH KRAJOLIKA

3.1. Prepoznavanje i dokumentiranje kulturnog krajolika

Prema jednoj od brojnih definicija kulturni krajolik je skup *ideja i praksi ugrađenih u mjestu*. „Ideje i prakse“ činitelji su onog što se naziva kulturnim, dok „mjesto“ predstavljaju fizičke strukture krajolika. Ova jednostavna i praktična definicija kulturnog krajolika uključuje krajolike širokog raspona tj. različitih vrsta i mjerila. Na području Dubrovačko neretvanske županije to su: urbani, ruralni, fortifikacijski, ladanjski, sakralni, krajolici pučinskih otoka i mora, krajolici putova itd. Variraju u veličini od perivoja uz ljetnikovce pa do ruralnih područja od nekoliko desetaka kvadratnih kilometara. Teorija kulturnog krajolika također omogućava povezivanje materijalnih i nematerijalnih vrijednosti određenog prostora kroz razumijevanje njegove povijesti, tradicijskih vještina, praksi i identiteta. Na temelju valorizacije svih čimbenika, koji ujedno određuju različite vrste krajolika, predlažu se mjere zaštite u okviru prostorno planske dokumentacije te za izradu ostale razvojne: planske i projektne dokumentacije. Metodologija zaštite i očuvanja kulturnih krajolika uključuje nekoliko razina aktivnosti:

- prepoznavanje (identifikaciju)
- istraživanje i dokumentiranje
- vrednovanje i određivanje područja zaštite
- planiranje i upravljanje.

Obrazac za dokumentiranje kulturnog krajolika – kandidata za upis u Registar kulturnih dobara mora sadržavati ciljano pripremljene podatke temeljem kojih se ocjenjuju svojstva koja krajolik treba sadržavati kako bi zadovoljio kriterije kulturnog dobra.¹² Obrazac sadrži tekstualni i grafički dio. Osim općih podataka koji sadrže podatke o nazivu, smještaju, rasprostiranju, predloženim granicama zaštite, površini, vlasnicima, slijede podaci o povijesnoj genezi krajolika, namjeni i korištenju prostora te opis krajolika. Opis krajolika sadrži podatke o:

- lokaciji/smještaju
- prirodnim obilježjima (klima, reljef, geološki sastav, tla, vode, vegetacija)
- prostornom ustroju / organizaciji (kompozicija, prostorni uzorci, mreža komunikacija..)
- naseljima i arhitektonskim obilježjima (tipovi naselja, vrste i tipovi zgrada, oblikovna obilježja, materijali, krovovi, pročelja, boje,..)
- opremi prostora i ostalim građevinama (infrastruktura: prometna, energetska,..)
- uzorcima krajolika (namjena i korištenje prostora)
- vizualnim i morfološkim obilježjima krajolika (vizure, panorame, akcenti,..siluete,..)
- nematerijalnim elementima (običaji, tradicije, značajne osobe, povezanosti ..)
- zastupljenost kulturne i prirodne baštine.

¹² Prema skraćenom obliku obrasca za dokumentiranje obilježja kulturnog krajolika u poglavlju 6 opisani su kulturni krajolici

Vrednovanje kulturnog krajolika provodi se kroz dokazivanje kriterija: autentičnosti, cjelovitosti/integriteta, skladnosti/koherentnosti, prepoznatljivosti, rijetkosti, potencijala za razvoj. Na temelju brojčane ocjene navedenih kriterija određuje se stupanj značaja, koji može biti međunarodni, nacionalni, regionalni/lokalni.

Kratka izjava o značaju sadrži ključne podatke prepoznatljivosti i ostalim vrijednostima krajolika koji dokazuju njegov status kulturnog dobra.

Smjernice za očuvanje i razvoj kulturnog krajolika uključuju konkretne mjere koje se mogu poduzeti u okviru Prostornog plana Županije te prije izrade detaljne Konzervatorsko krajobrazne studije i ostale dokumentacije koju je potrebno izraditi.

Grafički prilozi uključuju povijesne karte, kartu s granicama zaštite te karakterističnu fotodokumentaciju (sadašnju i povijesnu).

Metode i kriteriji vrednovanja krajolika te određivanje područja - granica zaštite temelje se na prvenstveno sagledavanju cjelovitosti i prepoznatljivosti krajolika, na način da prepoznati kulturni krajolik može obuhvatiti više zasebnih tipova krajolika (primjer krajolika Stona), ili može biti sastavni dio cjeline većeg krajolika (primjer ljetnikovačkih krajolika koji su sastavni dio urbanog krajolika Dubrovnika i Rijeke Dubovačke, ili otočnog krajolika Elafita).

Vrijednosti kulturnog krajolika odnose se na njegove estetske, arheološke, urbanističko-arhitektonske, pejzažne, povijesne, znanstvene, društvene i ostale vrijednosti, od kojih u jednom krajoliku mogu biti zastupljene samo neke od njih ili sve zajedno. Te vrijednosti mogu biti značajne za zajednicu na lokalnoj/regionalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini. Osnovni kriterij valorizacije kulturnog krajolika, po kojemu se on izdvaja od okolnog područja prema dosezima svojih prirodnih i antropogenih vrijednosti, jest utvrđivanje čimbenika njegova identiteta. Te vrijednosti krajolika očituju se kroz dokazivanje glavnih kriterija: cjelovitosti/integriteta, izvornosti/autentičnosti, prepoznatljivosti, jedinstvenosti i skladnosti.

Kulturni krajolici koji imaju svojstva baštine su područja gdje je utjecaj čovjeka na prirodni krajolik rezultirao osobitim posebnim karakterom i kulturnom važnosti. Povijesno značajni krajolici su oni koji doprinose stvaranju i razumijevanju povijesti mjesta, događaja, pojedinca i / ili zajednice. Kulturni krajolici se prepoznaju kao područja u kojima su prisutni:

- koncentracija struktura kulturne baštine, kao što su zgrade, naselja, strukture, kompozicija i uzorci neizgrađenog krajolika
- koncentracija ostalih strukturnih elemenata, kao što su: vegetacija, topografska, geološka i ostala prirodna obilježja
- prostorni i vizualni sklad
- posebnost koja omogućava da kulturni krajolik bude prepoznat u odnosu na susjedna područja.

U okviru ove studije proveo se model objektivnog vrjednovanja kulturnih krajolika Dubrovačko neretvanske županije prema odabranim kriterijima. Na taj se način nastojala postići objektivnost postupka te omogućiti usporedivost rezultata. Ovaj model ujedno

omogućava stupnjevanje vrijednosti kulturnih krajolika u kategorije: međunarodnog, nacionalnog, regionalnog/lokalnog značaja, te je polazište za upis u Registar kulturnih dobara.

Prvi korak u prepoznavanju krajolika bio je sagledavanje mogućih kandidata krajolika te izbor onih koji ukazuju na kulturne i krajobrazne vrijednosti. Prema kriterijima koji se primjenjuju za kulturna dobra, posebice za povijesne cjeline provedena je preliminarna procjena kulturne vrijednosti:

- krajolici koji ilustriraju vještinu i mjeru u izgradnji krajobraznih elemenata, te odražava tehnologiju ili određenu društvenu organizaciju u povijesti Dubrovačko neretvanske županije
- krajolici koji izražavaju i prenose estetske ideje / ideale / oblikovne vještine koji imaju važnu ulogu u definiranju nacionalne baštine
- krajolici koji pokazuju povezanost s umjetničkim djelima, literaturom, slikarstvom ili glazbom, čime se poboljšava uvažavanje i razumijevanje krajolika županije
- krajolici koji pokazuju povezanost s prepoznatljivim načinom života i gospodarstva,
- krajolici koji prikazuju povezanost s tradicijom, povijesnim događajima i simbolima koji pridonose identitetu zajednice
- krajolici koji posjeduju duhovnu i ili vjersku povezanost, ponekad povezani s posebnim oblicima topografije
- krajolici koje imaju povezanost s formiranjem intelektualnih, filozofskih i ostalih ideja, koje su utjecale na kasniji razvoj baštine i krajolika
- krajolici koji pokazuju povezanost ili veze s drugim vrijednostima mjesta, kao okolina kulturnog dobra.

3.2. Kriteriji vrednovanja i tipovi vrijednosti kulturnog krajolika

Predloženi tipovi vrijednosti oblikovani su kao polazište za model vrjednovanja krajolika DNŽ, a uključuje vrste (grupe) vrijednosti usko povezane s krajolikom kao kulturnim naslijeđem i metodama njegove zaštite. Vrijednosti kulturnog krajolika, dokazuju se u sljedećim tipovima/kategorijama vrijednosti. To su:

- a) kulturno - povijesno - oblikovne
- b) prirodno - okolišne
- c) društveno - ekonomske vrijednosti.

Kulturno-povijesne i prirodno-okolišne pripadaju grupi svojstvenih, intrinzičnih vrijednosti, dok pojedini čimbenici okolišne i društveno-ekonomske po svojim svojstvima pripadaju pridruženim, instrumentalnim vrijednostima. Kategorija kulturno-povijesno-oblikovnih vrijednosti uključuje: evidentne (fizičke), povijesne, starosne, oblikovne, vizualne, kulturne, simboličke i identitetske vrijednosti a dodani kriterij je zastupljenost pojedinih vrsta kulturnih dobara u krajoliku. Evidentne, fizičke vrijednosti dokazuju se kroz kriterij očuvanosti/preživjelosti izvorne ili građe (supstance) iz razdoblja značaja kulturnog krajolika i njegovih sastavnica. To mogu biti dijelovi agrarnog krajolika, naselja, zgrade, infrastrukturne građevine, elementi povijesne opreme prostora i sl. Evidentne vrijednosti kroz očuvanost građevine i materijala dokazuju starost, povijesni razvitak i slojevitost kulturnog krajolika.

Povijesne vrijednosti se odnose na povijesno (stilsko) razdoblje kojem kulturni krajolik ili pojedine sastavnice pripadaju. Osim starosti (povijesne dubine) uzoraka i elemenata kulturnog krajolika, očuvanosti prostorne organizacije, uzoraka i struktura u krajoliku povijesne vrijednosti se iskazuju i kroz povezanost s povijesnim događajima.

Estetske, umjetničke i oblikovne vrijednosti dokazuju se kroz prostornu organizaciju ili kompoziciju kulturnog krajolika, oblikovne elemente, vizualne odnose i ostale vizualne značajke krajolika kao što su: oblici i slika krajolika, lijepi pogledi, odnosi kontrasta (otvoreni/zatvoreni), panorame, panoramske točke, vizurni pojasevi i dr. Kulturne i simboličke vrijednosti, uključuju perceptivna svojstva, kao što su: doživljaj mjesta, jedinstvenost i sklad dijelova, stopljenost izgrađenih uzoraka i struktura s prirodnim značajkama krajolika. Značajan čimbenik kulturno-povijesne vrijednosti jest postojanje pojedinačnih kulturnih dobara, njihova gustoća i kulturno povijesna vrijednost koja može biti povezana s društveno-ekonomskim vrijednostima, odnosno s potencijalima kulturnog krajolika za gospodarsko korištenje, primjerice kulturnog turizma te za znanstvene, edukacijske svrhe i sl.

Kategorija prirodno-okolišnih vrijednosti uključuje: geološka i geomorfološka obilježja, hidrološke strukture (rijeke, potoci, lokve,..) bio-raznolikost i vegetacijska obilježja te postojanje područja visokog stupnja prirodnosti. Geološke i reljefne oblike i strukture, osim što su karakterizirajući element kulturnog krajolika, iskazuju se kroz kriterije rijetkosti i reprezentativnosti, a mogu imati društvenu, gospodarsku, znanstvenu i edukacijsku vrijednost. Elementi vode, hidrološke strukture mogu biti prirodne i umjetne, nadzemne i podzemne. To mogu biti: rijeke, potoci, jezera, slapovi, ribnjaci, lokve kao prirodni oblici, ili u slučajevima namjerno oblikovanih kulturnih krajolika, vode u obliku fontana, bazena, kanala i ostalih artificijelnih oblika, koji su ujedno elementi prostorne organizacije i/ili kompozicije krajolika. Valorizacija hidroloških elemenata i obilježja u slučaju prirodnih voda uzima u obzir kriterije ekološke očuvanosti, prirodnosti, iznimnosti ili rijetkosti, a u slučaju umjetno stvorenih struktura njihove oblikovne ili tehničke vrijednosti. Vrednovanje biljnog pokrova i njegovih obilježja uzima u obzir pokazatelje ekološke očuvanosti, bioraznolikosti, zastupljenosti vrsta, njihove uobičajenosti ili rijetkosti, a u slučaju umjetno stvorenih struktura oblikovne i/ili tehničke vrijednosti. Područja visokog stupnja prirodnosti i ostale kategorije zaštićenih objekata prirode i ekoloških staništa prepoznaju se kao prirodni rezervati ili druge prirodne posebnosti u kulturnom krajoliku.

Društveno-gospodarske vrijednosti kulturnog krajolika predstavljaju vrijednost za lokalno gospodarstvo, i u funkciji su stvaranja društvenog identiteta, a prepoznaju se kao edukacijska i znanstvena vrijednost te kao povezanost kulturnog krajolika sa znamenitim osobama i/ili događajima. Vrijednosti kulturnog krajolika za lokalno gospodarstvo izražavaju se kroz razvojne mogućnosti za kulturni i eko-turizam, ekološko poljodjelstvo, kroz ekonomsku održivost, zaposlenost, prihode i ostale doprinose boljitku zajednice. Uloga kulturnog krajolika u smislu stvaranja društvenog identiteta, kao simbolička vrijednosti koja proizlazi iz poistovjećivanja ljudi s mjestom, stvaranjem osjećaja mjesta, zavičajnosti i pripadnosti za zajednicu i pojedince. Edukacijska i znanstvena vrijednost kulturnog krajolika sadržane su u njegovim značajkama - koje zbog svoje očuvanosti i izvornosti građe, uzoraka, prirodnih

habitata ili pripadanja određenom povijesnom/stilskom razdoblju i slično - ima potencijale za znanstvena ili stručna istraživanja. Povezanost kulturnog krajolika sa znamenitim osobama vezanim uz otkrića iz područja prirodnih fenomena krajolika, znanstvenika ili umjetnika čija su djela nadahnuta scenskim prizorima i ljepotama krajolika, također čini dio društvene vrijednosti. Vrijednostima krajolika značajno doprinose njegovi potencijali za javno korištenje, primjerice za rekreaciju, kao što su: javni parkovi, panoramski putovi, planinarske staze, područja za športske i rekreacijske sadržaje i sl.

Procjena vrijednosti kulturnog krajolika kao kulturne baštine uključuje sljedeće kvalifikacijske faktore - kriterije vrjednovanja:

- cjelovitost (integritet) i očuvanost povijesnog krajolika i/ili pojedine sastavnice, fizičke i vizualne - održava svoju cjelovitost oblika, građe, izrade, materijala, kompozicije, uporabe
- autentičnosti /izvornost, odnosno preživjelost povijesnih elemenata, građe, oblika i funkcija iz razdoblja nastajanja ili iz razdoblja značaja krajolika
- reprezentativnost i prepoznatljivost - dobar primjer svog tipa, stila ili rada određenog arhitekta, vrtnog arhitekta
- rijetkost i jedinstvenost - rijedak primjer tipa ili vrste krajolika
- skladnost dijelova, sastavnica i cjelina raznolikost i složenost - koherentnost
- oblikovne, vizualne značajke, estetski i percepcijski doživljaj
- stanje: fizičko i/ili ekološko stanje građe kulturnih i prirodnih sastavnica sadrži ključne, međusobno povezane ili međusobno zavisne elemente unutar krajolika ili njegovog okruženja
- potencijali i dostupnost /raspoloživost krajolika za javno korištenje - pružaju značajne obrazovne i rekreacijske aktivnosti;
- pridruženi elementi baštine nastali ili povezani s krajolikom; zastupljenost pojedinačnih kulturnih dobara, kao dodatni kriterij.

Kriterij cjelovitosti (integriteta) odnosi se na cjelinu ili izvornost pojedine sastavnice - fizičke i/ili vizualne svake vrste i razdoblja. Cjelovitost je izražena u prepoznatljivosti i čitljivosti očuvanih, izvornih ili povijesnih funkcija i oblika krajolika iz razdoblja značaja. Cjelovitošću se ocjenjuju: lokacija, oblikovanje, prostorna organizacija, kompozicija, materijali, kvaliteta izrade i obrade, doživljaji i povezanosti. Cjelovitost funkcija i namjena ocjenjuju se u rasponu od visoko razumljive i čitljive, povijesne do potpuno nove. Materijali i građa krajolika, odnosno njegovih kulturnih i prirodnih sastavnica ocjenjuju se u rasponu od povijesnih (izvornih), očuvanih do djelomično novih, ili potpuno izmijenjenih. Prostorna organizacija, kompozicija i oblikovanje ocjenjuju se u rasponu od izvornog do promijenjenog i novog. Vještine/umijeća i ostale nematerijalne tradicije ocjenjuju se kao održane (žive), u nestajanju, ili izgubljene.

Cjelokupni integritet krajolika povezan je sa stupnjem preživjele, očuvane povijesne građe, karaktera i oblikovanja.¹³

Kriterij izvornosti (autentičnosti) iskazuje se kroz stupanj preživjelih, izvornih (povijesnih) i/ili očuvanih kulturnih i prirodnih elemenata u krajoliku, koji svjedoče o povijesnom nastajanju i razvoju. Ovisno o vrsti kulturnog krajolika, izvornost se očituje u oblikovanju, strukturi, građi, oblicima korištenja, stanovanja i ostalih sadržaja i aktivnosti. Ocjenjivanje izvornosti uključuje stupanj preživjelih funkcija, oblikovnih struktura, materijala, okoline, vrsnoću izvedbe i obrade. Funkcija i namjena kulturnog krajolika ocjenjuju se u rasponu od izvorne i nedirnete, do pretežito ili potpuno nove. Materijali i građa krajolika ocjenjuju se u rasponu od izvornih do novih ili potpuno izmijenjenih. Prostorna organizacija i kompozicija krajolika ocjenjuje se u rasponu od potpuno očuvane, izvorne, do promijenjene ili nove. Neposredna okolina ocjenjuje se kroz stupanj očuvanosti, od vrlo visokog do potpuno izmijenjenog i devastiranog. Nematerijalna obilježja, kao što su vještine/umijeća i ostale nematerijalne tradicije ocjenjuju se kao održane i žive, u nestajanju ili izgubljene.

Reprezentativnost je kao atribut vrijednosti kulturnog krajolika, odnosno kulturnih i prirodnih sastavnica određena stupnjem prepoznatljivosti (karakterističnosti) pripadajuće vrste i ograničenosti na određeno područje ili povijesno razdoblje te drugim posebnostima. Kulturni krajolik ili pojedine sastavnice - prirodne i kulturne, materijalne i nematerijalne, ocjenjuje se po stupnju prepoznatljivosti u odnosu na vrsnoću i ostale vrijednosti pripadajućeg tipa. Kriterij reprezentativnosti uključuje i atribut prepoznatljivosti, odnosno uobičajenosti (tipičnosti) elemenata i uzoraka, koji se učestalo ili pravilno javljaju u krajoliku i time oblikuju njegov karakter. oni su bitni i određujući elementi, bez kojih krajolik nije moguće opisati. To mogu biti izraziti krajolični ili naseobinski uzorci, izražajni oblici reljefa, prirodni ili arhitektonski elementi i slično. Mogu biti ocijenjeni kao karakteristični i reprezentativni za pripadajuću širu regiju ili za lokalni prostor. Pojedini kulturni krajolici zbog svoje karakterističnosti i reprezentativnosti doprinose stvaranju prepoznatljivosti određenog teritorija te postaju nositelji identiteta.

Kriterij rijetkosti i jedinstvenosti uključuje ne samo rijetkost određene sastavnice ili obilježja krajolika, već i njezinu posebnost, kao što to mogu biti: rijetke vrste povezivanja/utjecaja ili rijetke i neuobičajene djelatnosti. Rijetkost predstavljaju unikatni i malobrojni primjerci ili elementi, a ocjena mora biti što jasnija u odnosu na one uobičajene (tipične). Kriterij rijetkosti i jedinstvenosti primjenjuje se na kulturni krajolik u cjelini i na njegove, kulturne i prirodne sastavnice te nematerijalna obilježja. Analizira se i ocjenjuje u okviru pripadajuće zemljopisne regije ili povijesnog razdoblja, odnosno vremena nastanka. Postupak ocjenjivanja provodi se u odnosu na njegovo današnje stanje, odnosno stupanj očuvanih izvornih ili elemenata iz razdoblja značaja. Ocjenjuje se stupanj rijetkih, preživjelih elemenata povijesnog tipa u današnjem krajoliku te jesu li njegova obilježja jedinstvena,

¹³ U katalogu krajolika u obrascima su za navedene kriterije određene brojčane oznake, ocjen eod 1-5 kojima se ocjenjuju pojedine sastavnice. Zbroj svih ocjene rezultira sumom koja određuje stupanj kulturnog značaja.

nesvakidašnja ili rijetka u prostoru, na regionalnoj i nacionalnoj razini u odnosu na pripadajući tip ili povijesno razdoblje.

Kriterij skladnosti, koherentnosti, odnosno harmoničnosti, sagledava prostorne odnose između korištenja prostora, prostorne organizacije/kompozicije i izgrađenih struktura prema geomorfološkim i ostalim prirodnim obilježjima smještaja. Određuju ga prirodne mogućnosti i ograničenja prostora te povijesni procesi kojima je zajedničkim djelovanjem oblikovan kulturni krajolik. Očituje se kroz prostorne odnose između pojedinih sastavnica, mjerilo, uzorke, materijale, boje i ostale elemente fizičke pojavnosti krajolika, a ocjenjuje se kao stupanj dosljednosti, strukturne vrijednosti krajolika i pripadajućih uzoraka. Osim usklađenosti fizičkih i materijalnih obilježja, ocjenjuju se povijesni procesi i načini korištenja kulturnog krajolika, koji mogu biti u rasponu od dobro održavanih i neprekinutih, do promijenjenih i degradiranih. Ukoliko kulturni krajolik sadrži većinu izvornih funkcija one će povećavati stupanj njegove usklađenosti.

Kriterij ocjene estetskih, oblikovnih i vizualnih značajki, scenskih prizora, panoramskih pogleda i sl. odražava vizualnu, oblikovnu i estetsku vrijednost kulturnog krajolika, koja uključuje slikovitost, ali i odražava druge kriterije koji mogu utjecati na ukupni estetski doživljaj. Prisutnost zgrada i ostalih vertikalnih elemenata, koji kao prostorni akcenti dobivaju i simbolička obilježja, stvara prepoznatljive krajolike snažno izraženog identiteta. Ocjena vizualnih i morfoloških obilježja zasniva se na estetskim i percepcijskim kriterijima, koji se odnose na sve vidljive elemente krajolika, kao što su topografska i geomorfološka obilježja, dominantna reljefna svojstva, uzorci, biljni pokrov, izgrađene strukture, odnos između pojedinih područja, kompozicija, mjerilo, prisutnost vertikalnih elemenata, razglednih točaka, panoramskih koridora, dominantnih prostornih granica i sl.

Kriterij mogućnosti (potencijala) odražava raspoloživost kulturnog krajolika i njegovih kulturnih i prirodnih sastavnica za javno korištenje, razvoj javnih, edukacijskih, rekreacijskih ili sličnih sadržaja, ali i za razne oblike gospodarskog korištenja (izvorne ili sukladne namjene), kulturni i eko-turizam, kao i za znanstvena istraživanja različitih disciplina kao što su ekologija, povijest, arheologija, etnologija, urbanizam, povijest umjetnosti, šumarstvo, agronomija i ostale.

Zastupljenost, odnosno prisutnost elemenata kulturnog i/ili prirodnog naslijeđa u krajoliku odnosi se na: područja prirodnih vrijednosti, ekološki značajna područja ili na pojedine vrste kulturnih dobara, koja obuhvaćaju povijesne artefakte u obliku povijesnih naselja, građevina, objekata malog mjerila i opreme prostora, povijesnih građevina niskogradnje, arheoloških ostataka, bez obzira jesu li istraženi i prezentirani. Tu je također uključeno pokretno i nematerijalno naslijeđe.

Nakon što je kulturni krajolik je prepoznat kao potencijalna kulturna baština potrebna su detaljnija istraživanja i dokumentiranje, kako bi se provela procjena njegove društvene, kulturne i ekološke vrijednosti.

3.3. Ocjena značaja kulturnog krajolika (međunarodni, nacionalni, regionalni/lokalni)

Stupanj kulturnog značaja predstavlja ukupni zbroj relativnih ocjena vrijednosti: evidentne, povijesne, estetske, kulturne, prirodno-okolišne i društveno-ekonomske, dobivenih na temelju odabranih kriterija u rasponu od vrlo visoke, visoke, umjerene, niske i vrlo niske vrijednosti. Vrednuju se: estetski, arheološki, arhitektonski, povijesni, znanstveni ili društveni značaj. Estetski značaj obuhvaća sve osjetilne reakcije koje generira krajolik. Povijesni značaj obuhvaća sposobnost krajolika da pokaže aspekte povijesne funkcije, oblikovanja i tehnologije kroz očuvanu građu i materijale. Povijesni značaj se odnosi na vrijednost mjesta zajedno s važnim povijesnim događajima i temama, razdobljima, uzoraka korištenja i razvoja ili pojedinih osoba. To uključuje povijest arhitekture, arheologije, znanosti i društva, tako da se preklapa s drugim kategorijama značaja kulture baštine. Arhitektonski značaj obuhvaća sposobnost krajolika da pokaže umjetničke i tehnološke aspekte građevina, ili one aspekte koji se ogledaju u oblikovanju zgrada ili radova. Znanstveni značaj odnosi na tehnička dostignuća vezanih uz krajolik, ili na njegov edukacijski potencijal. On također obuhvaća mjesta važna za unapređenje razumijevanja prirodnog i promijenjenog okoliša, i ostvarenja znanstvenih informacija, u takvim disciplinama kao što su botanika, zoologija, geologija, geomorfologija, poljoprivreda, rudarstva i inženjering. Društveni značaj obuhvaća kolektivni osjećaj pripadnosti mjestu, simboličke vrijednosti koji mu pripisuje zajednica.

Kumulativna vrijednost navedenih grupa vrijednosti izražava se kao značaj krajolika (kulturni i prirodni). Prema stupnju vrijednosti određena je razina značaja pojedinog kulturnog krajolika. Razumijevanje značaja kulturnog krajolika je više od procjene njegove scenske ili vizualne kvalitete. U identifikaciji i procjeni značaja krajolika kao kulturne baštine u obzir se uzima cjeloviti zbir vrijednosti, uključujući estetske, arheološke, arhitektonske, povijesne, znanstvene i društvene vrijednosti.

Najprikladniji alat za zaštitu krajolika ovisi o stupnju kulturnog značaja. Ako je ocijenjen od međunarodnog ili državnog značaja, predlaže se upis u Registar kulturnih dobara. Krajolici od regionalnog i lokalnog značaja zaštićuju se kroz sustav prostornog planiranja.

3.4. Granice zaštite kulturnog krajolika

Granicama zaštite kulturnog krajolika određuje se područje njegova rasprostiranja. Na taj se način područje kulturnog krajolika odvaja od ostalog područja koje ne ispunjava utvrđene kriterije kulturnog dobra. Granice se određuju s ciljem određivanja mjera zaštite i upravljanja kulturnim krajolikom. Za razliku od ostalih vrsta nepokretnih kulturnih dobara, prijeporno je gdje počinje i završava kulturni krajolik, posebice u planiranju i metodama upravljanja u kojima je teško određivati granice. U planiranju i upravljanju svakako treba uključiti i okolno područje s kojim prepoznato područje kulturnog krajolika ima fizičke, funkcionalne i vizualne veze. Navedeni pristup ima uporište u međunarodnim teorijskim i stručnim dokumentima.

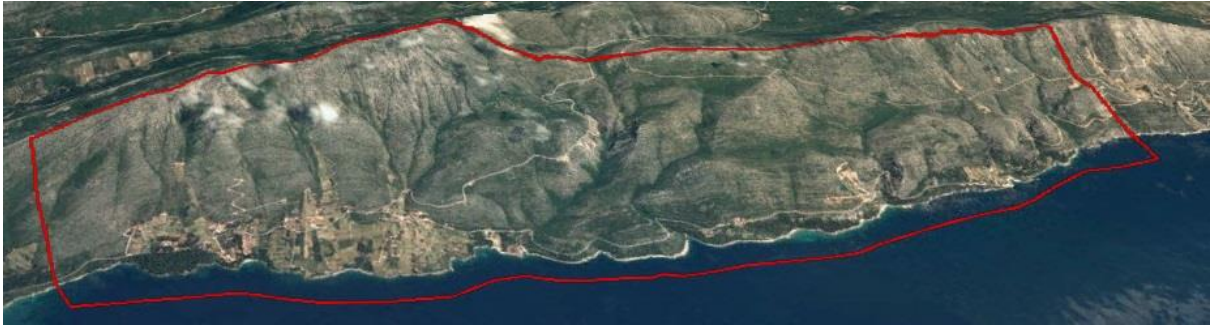
Određivanje granica zaštite kulturnih krajolika Dubrovačko neretvanske županije utemeljeno je na teorijskom pristupu prema kojemu je prepoznato nekoliko tipova granica po kojima se kulturni krajolik izdvaja unutar područja nižeg stupnja vrijednosti, a to su:

- dosljedne granice - jasno su i lako raspoznatljive u krajoliku prema značajkama zemljišnih čestica, vlasništvu ili prema granicama načina korištenja zemljišta i sl.
- prirodne, biofizičke granice – određene su fizičkim elementima/strukturama krajolika koje mogu postati odgovarajuće granice, kao što su rijeke, rubovi dolina, vrhovi, prijevoji, suhozidi, ceste i sl.
- scenske, odnosno vizualne granice - određuju vizualna razmeđa područja koja sadrže određene scenske vrijednosti. Pri tome fizičke granice mogu biti vrlo složene i difuzne, a mogu se proširiti i izvan vizualnog razmeđa jer je vjerojatnost mogućeg utjecaja na okoliš iz šireg prostora koji može promijeniti unutarnje scenske i ostale vrijednosti
- nekontinuirane granice krajolika u kojima su vrijednosti kulturnog naslijeđa diskontinuirano raspoređene u prostoru. U takvim slučajevima važne vrijednosti se mogu pridodati kontinuitetu prirodnih, vizualnih ili povijesnih vrijednosti koje se protežu između takvih izoliranih mjesta kulturnog naslijeđa. To je slučaj primjerice s ladanjskim krajolicima.

Granice zaštite kulturnih krajolika određene su koristeći povijesne, vizualne ili fizičke podatke. U obzir su se uzimale funkcionalne veze između pojedinih sastavnica krajolika, povijesna povezanost, kao što su fizička ograničenja i međe povijesnih zajednica. Pri određivanju granica važnu ulogu su imale: prirodne granice (uvale, zaljevi, rubovi šume, nagibi, uzvisine i sl.) te elementi koje je stvorio čovjek (ceste, željeznice, općinske granice, granice vlasništva itd.) U većini slučajeva najdjelotvornije su granice vlasništva i posjeda koje se najčešće lako opažaju na terenu.

Određivanje granica kulturnog krajolika temeljilo se na rezultatima povijesnih i kulturoloških istraživanja, a osim kriterija vrijednosti uključeni su i odnosi prema važnim vizurama i pogledima na krajolik te iz krajolika prema okolini. U zonu zaštite nastojala se uključiti čitava krajolična (krajobrazna) jedinica, a ne samo njezin dio, budući da se karakter područja proteže na čitavom njezinom području. Granice su se odredile prema prostornim strukturama kao što su ceste, željeznice, vodotoci i posebna topografska obilježja. U obalnom području u granice je uključeno i područje mora u onoj mjeri u kojoj se odražava odnos između zemlje i mora, odnosno tamo gdje promjene u morskom okolišu mogu utjecati na cjelovitost područja. U zonu zaštite uključena su i naselja koja doprinose cjelokupnoj vrijednosti i prepoznatljivosti područja. Pri tome se sagledavaju i prijedlozi budućeg razvoja i širenje naselja kako bi ih se povezalo sa smjernicama i uvjetima za buduće planiranje i uređenje krajolika.

Ovisno o veličini i mjerilu grafičkog prikazivanja (kartiranja), granice zaštite kulturnog krajolika određuju se do razine zemljišne čestice. Kulturni krajolici malog mjerila, do veličine od nekoliko hektara kartiraju se, osim na topografskim i na katastarskim kartama s ucrtanim granicama zemljišnih čestica, dok se krajolici velikog mjerila više od 100 km² prikazuju na topografskim kartama u mj. 1:25 000 ili 1:100 000.



4. PRIJEDLOG KULTURNIH KRAJOLIKA ZA UPIS U REGISTAR KULTURNIH DOBARA RH I ZAŠTITU NA LOKALNOJ RAZINI

4.1. Uvodno obrazloženje

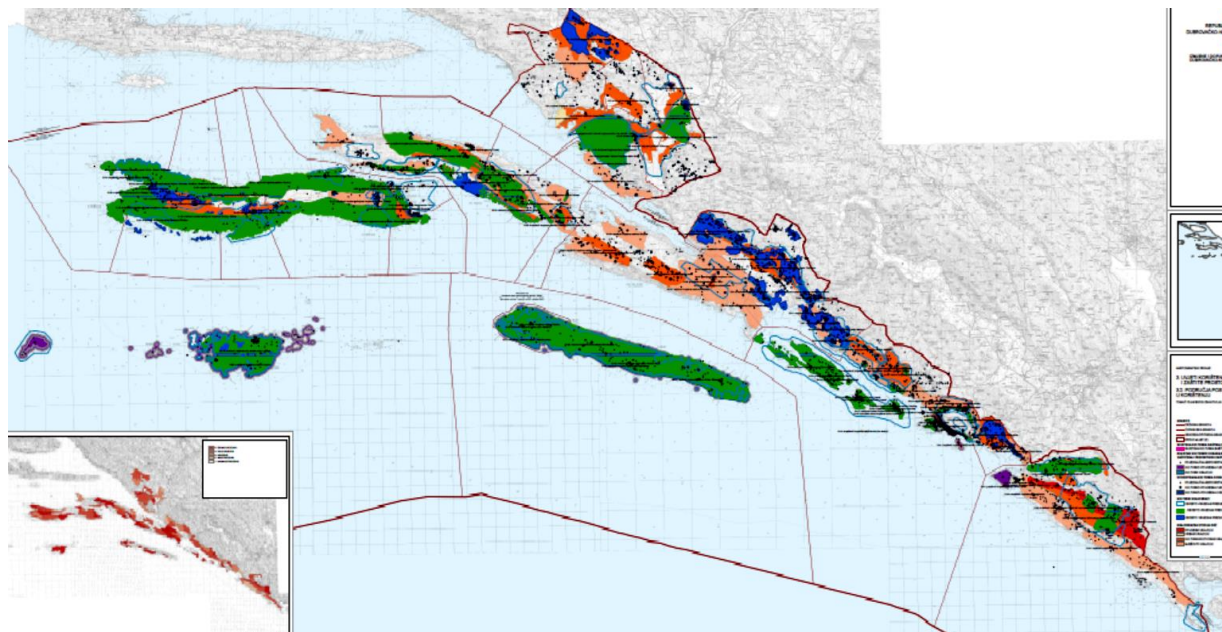
Na temelju provedene analize i vrednovanja s obzirom na dosadašnje spoznaje iz literature, znanstvene i stručne dokumentacije na području Dubrovačko neretvanske županije u okviru ove studije prepoznato je 86 kulturnih krajolika, od kojih je 41 krajolik predložen za upis u Registar kulturnih dobara. Za upis na listu Svjetske baštine na tentativnoj listi se nalazi krajolik Stona i Malostonskog zaljeva, kao mješovito područje kulturnih i prirodnih vrijednosti. Kao buffer zona Starog grada Dubrovnika upisanog na listu Svjetske baštine predlaže se uključivanje urbanog krajolika Dubrovnika, fortifikacijskog krajolika Srđa te ljetnikovaca Rijeke Dubrovačke, Gruža i Lapada.

	GRAD/ OPĆINA	NAZIV KRAJOLIKA	VRSTA	TIP	VRSTA ZAŠTITE /ZNAČAJ
1	Grad Dubrovnik, Općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Trpanj, Orebić, Mljet i Lastovo	Krajolik Dubrovačke republike	asocijativni	fortifikacijski, urbani, proizvodni, planirani	prijedlog za registar nacionalni značaj
2	Grad Dubrovnik	Urbani/fortifikacijski krajolik Dubrovnika	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i unesco (proširenje buffer zone) nacionalni
3		Krajolik Lokruma	oblikovani	samostanski, planirani	prijedlog za registar i unesco (proširenje buffer zone) nacionalni
4		Fortifikacijski krajolik Srđa	oblikovani	fortifikacijski,	prijedlog za registar
5		Krajolik povijesnog vodovoda	oblikovani	povijesna infrastruktura	prijedlog za registar
6		Krajolik karavanskog puta	organski	povijesna infrastruktura	prijedlog za registar
7		Ladanjski krajolik Gruža i Rijeke Dubrovačke sa estuarijem Omble (mlinovi)	oblikovani	ljetnikovački, planirani	prijedlog za registar nacionalni
8		Ladanjski i agrarni krajolik Elafita	organski	ljetnikovački	prijedlog za registar
9		Ladanjski krajolik Suđurđa	oblikovani	ljetnikovački, planirani	prijedlog za registar
10		Urbani krajolik Šipanske luke	organski	urbani, organski	prijedlog za registar
11		Ladanjski krajolik Trstena	oblikovani	ljetnikovački, planirani	prijedlog za registar
12		Agrarni krajolik Riđica, Mrčevo	organski	krških polja	zaštita planom
13		Agrarni krajolik Kliševo	organski	krških polja	zaštita planom
14		Turistički krajolik Dubrovnika, Babin kuk	oblikovani	oblikovani	zaštita planom
15		Grad Dubrovnik, Općina Konavle	Krajolik povijesne uskotračne željeznice (dio pruge Gabela - Trebinje - Dubrovnik - Herceg Novi – Zelenika)	oblikovani	povijesna infrastruktura
16	Gradovi Dubrovnik, Metković, Općine Konavle, Dubrovačko primorje,	Napoleonov put	oblikovani	povijesna infrastruktura	prijedlog za registar

	Ston, Zažablje, Kula Norinska i Pojezerje				
17	Grad Dubrovnik, Općina Dubrovačko primorje	Obalni krajolik od zaljeva Budima do Zatona	organski	krških polja i padina	zaštita planom
18	Općina Dubrovačko Primorje	Ruralni krajolik primorja/ Imotica, Topolo, Ošlje, Smokovljani, Visočani, Lisac, Čepikuće	organski	krških polja	zaštita planom
19		Ruralni krajolik Mravinjaca, Trnova	organski	krških polja	zaštita planom
20		Agrarni krajolik Majkovi krških polja i udolina	organski	krških polja	zaštita planom
21		Ruralni krajolik udolina, Doli	organski	krških polja	zaštita planom
22		Ruralni krajolik Trnovica	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
23	Općina Župa dubrovačka	Agrarni krajolik Župe dubrovačke	organski	agrarni maslinarski	zaštita planom
24		Obalni krajolik Župe dubrovačke	organski	agrarni na padini, obalni, ladanjski	zaštita planom
25		Povijesni turistički krajolik Kupari	oblikovani	oblikovani	prijedlog za registar
26	Općina Konavle	Urbani i arheološki krajolik Cavtata	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar
27		Fortifikacijski krajolik Sokol kula	oblikovani	fortifikacijski, agrarni, ruralni	prijedlog za registar nacionalni
28		Povijesni ruralni krajolik Konavoskog polja	organski	ruralni, agrarni, nizinski	prijedlog za registar nacionalni
29		Povijesni ruralni krajolik Konavoskih brda Duba konavoska	organski	ruralni, agrarni ,brdski	prijedlog za registar
30		Povijesni ruralni Donja Banda	organski	agrarni, mješoviti	zaštita planom
31		Povijesni ruralni krajolik Vodovađa	organski	ruralni, agrarni ,brdski	prijedlog za registar nacionalni
32		Konavoski dvori	organski	agrarni, gospodarski, mlinovi	zaštita planom
33		Kulturni krajolik Pridvorje	organski	ruralni, sakralni	prijedlog za registar
34		Krajolik antičkog akvadukta	oblikovani	povijesna infrastruktura	prijedlog za registar
35		Fortifikacijski krajolik Prevlake	oblikovani	fortifikacijski, planirani	prijedlog za registar
36	Općina Ston, Dubrovačko primorje	Povijesni, gospodarski krajolik Stona i malostonskog zaljeva i udolina	oblikovani	proizvodni, planirani	prijedlog za registar i unesco međunarodni
37	Općina Ston	Urbani krajolik Stona i Malog Stona	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i unesco
38		Ruralni krajolik Žuljane, Tomislavovac	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
39		Ruralni krajolik Ponikvi	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
40	Općina Janjina	Ruralni krajolik Janjine, Popove luke	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
41	Općina Trpanj	Agrarni krajolik Trpnja	organski	agrarni krajolik krških polja	zaštita planom
42		Agrarni, terasirani Duba pelješka	organski	agrarni na padini	zaštita planom
43	Općina Trpanj, Orebić	Ruralni krajolik polja Oskorušno, Kuna pelješka, Orlovo polje, Potomje, Gornja i Donja vrućica	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
44	Općina Orebić	Povijesni obalni krajolik Orebić, Viganj	organski	agrarni na padini	prijedlog za registar nacionalni
45		Reliktни krajolik Nakovana	organski	reliktни ruralni	prijedlog za registar nacionalni
46		Agrarni, terasirani krajolik Podstup	organski	agrarni na padini	prijedlog za registar
47		Ruralni krajolik polja Donja Banda, Prizdrina, Pijavično	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
48		Agrarni terasirani krajolik Dingača	organski	agrarni na padini	prijedlog za registar

49		Agrarni krajolik udoline Trstenika	organski	agrarni udoline	zaštita planom
50	Grad Korčula, Općina Lumbarda, Smokvica, Blato, Vela luka	Krajolik Korčule	asocijativni	Fortifikacijski,	zaštita planom
51	Grad Korčula, Općina Orebić	Krajolik mora pelješki kanal	asocijativni	krajolik mora, plovidbe	prijedlog za registar
52	Grad Korčula	Urbani krajolik Korčule	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar
53		Krajolik malih otoka Korčula, Badija, Vrnik	asocijativni	mali otoci	prijedlog za registar
54		Gospodarski krajolik Korčule (brodogradilište, kamenolom)	oblikovani	gospodarski,	prijedlog za registar
55		Agrarni terasirani krajolik Orlanduša, Berkovica	organski	terasirani, vinogradarski	prijedlog za registar
56		Ruralni krajolik Žrnova	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
57		Agrarni terasirani krajolik Račišća, Kneže	organski	terasirani, vinogradarski	zaštita planom
58		Ruralni krajolik Smokvice i Čare	organski	agrarni krških polja	prijedlog za registar
59		Ruralni krajolik Pupnata	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
60	Općina Lumbarda	Povijesni agrarni i ladanjski krajolik Lumarde	organski	suhozidni, polje, nizinski	zaštita planom
61	Općina Blato	Agrarni krajolik Potirna, Sitnica	organski	agrarni krških polja	zaštita planom
62		Terasirani krajolik Prigradica, Prihodišća	organski	agrarni, vinogradarsko maslinarski	zaštita planom
63		Arheološki krajolik tumula, Kopila	organski	terasirani, vinogradarski i reliktni	prijedlog za registar
64	Općina Vela Luka, Blato	Agrarni krajolik krških polja Blato, Vela luka	organski	agrarni, maslinarski	prijedlog za registar
65		Terasirani krajolik Požar, Bradat, Prigradica	organski	agrarni, vinogradarsko maslinarski	prijedlog za registar
66	Općina Vela luka	Urbani krajolik Vela luke	organski	urbani	zaštita planom
67		Arheološki krajolik Vela spilja	organski	suhozidni, polje, nizinski	prijedlog za registar
68	Općina Mljet	Povijesni, ruralni krajolik otoka Mljeta	organski	agrarni, ruralni	prijedlog za registar
69		Krajolik Mljetskih jezera	organski	mješoviti krajobaz jezera	prijedlog za registar
70		Obalni arheološki krajolik Polače	organski	mješoviti krajobaz zaljeva	zaštita planom
71		Ruralni krajolik Babino polje	organski	agrarni ruralni	zaštita planom
72		Ruralni krajolik Blato	organski	agrarni ruralni	zaštita planom
73		Ruralni krajolik Govedari	organski	agrarni ruralni	zaštita planom
74		Ruralni krajolik Maranovići	organski	agrarni ruralni	prijedlog za registar
75	Općina Lastovo	Povijesni krajolik Lastovskog otočja	organski	agrarni, urbani, krajolik mora	prijedlog za registar
76		Urbani krajolik Lastova	organski	urbani, organski	prijedlog za registar
77		Urbani krajolik Uble	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar
78		Povijesni krajolik lastovskih polja	organski	agrarni, ruralni	zaštita planom
79		Povijesni krajolik otočića Sušća	asocijativni	sakralni, krajolik mora	prijedlog za registar
80	Gradovi Ploče, Metković, Opuzen, Općine Slivno, Kula Norinska, Zažablje i Pojezerje	Krajolik Neretve	asocijativni	agrarni, fortifikacijski	zaštita planom
81	Gradovi Ploče, Metković, Opuzen, Općine Slivno, Kula Norinska, Zažablje	Agrarni krajolik delte Neretve, jendeci	oblikovani	agrarni	prijedlog za registar nacionalni
82	Gradovi Ploče, Opuzen, Metković, Općina Kula Norinska	Krajolik povijesne uskotračne željeznice (pruga Sarajevo – Metković/Ploče)	oblikovani	povijesna infrastruktura	zaštita planom
83	Grad Ploče	Arheološki park Bačina	organski	reliktni	prijedlog za registar

84		Ruralni krajolik Pasičina	organski	agrarni, ruralni	zaštita planom
85	Općina Zažablje	Ruralni krajolik Vidonje	organski	ruralni	zaštita planom
86	Općina Slivno	Ruralni krajolik Slivno	organski	ruralni	zaštita planom



4.2. Asocijativni krajolik Dubrovačke Republike

Kulturne krajolike južnog dijela jadranske obale povezuju kulturni procesi te politički i gospodarski utjecaji tijekom više stoljeća trajanja Dubrovačke republike, a uvjetovani su zemljopisnom raznolikosti. Kao jedinstveni kulturni krajolik koji se prepoznaje na nacionalnoj razini - asocijativni krajolik Dubrovačke republike na svojem prostoru prema funkcionalnim i morfološkim kriterijima te načinu korištenja prostora sadrži krajolike kopna i mora. To su urbani, ruralni, ladanjski, industrijski, sakralni, fortifikacijski i ostale vrste krajolika.

Prostor Dubrovačke republike karakterizira sagledavanje sveukupnosti grada i njegove okoline kao cjeline, koja uključuje graditeljske i naseobinske strukture, korištenje neizgrađenih, posebice agrarnih prostora (prostornu organizaciju i uzorke) te pripadajućeg prostornog konteksta. Međuovisnost prostora izgradnje s prostornim kontekstom, kao i svijest o krajoliku, kao zajedničkom prostoru dolazi do izražaja u ladanjskoj, fortifikacijskoj, sakralnoj i goospdarskoj arhitekturi. Izgradnja utvrda, samostana i crkvi, ljetnikovaca i vila na mjestima na kojima su izložene pogledima, ali i s kojega se istodobno može vidjeti i kontrolirati širi prostor kopna i mora, formirala je zajedno s geomorfološkim obilježjima lokacije na kojima su smješteni, prepoznatljive kulturne krajolike. Područje Republike se razlikuje se po svojim geomorfološkim obilježjima, rasporedu obradivih površina i gustoći naseljenosti.



Dubrovačka Republika u svom najvećem prostornom obuhvatu u 15. i 16. stoljeću obuhvaćala je područje Primorja i otoka. Dubrovačko izvangradsko područje obuhvaća dvije osnovne, ali po mnogim elementima različite regije.¹⁴ Prva regija obuhvaća Astoreju i Otoke, gdje se nalaze najstariji dubrovački posjedi, a druga sve ostale predjele: Pelješac, Primorje, Mljet, Lastovo i Konavle. Astoreja do Poljica je područje najstarijih posjeda Dubrovčana, a obuhvaća polja u Župi, Šumetu i u blizini grada. Dio kopnenog zaleđa od Cavtata do Poljica određuje visok greben koji se pruža usporedno s morskom obalom, u čijem se međuprostoru prostiru plodna kraška polja. Župsko, Šumetsko, Gruško polje, dol u Zatonu i Poljica primjeri su povijesnog agrarnog krajolika, a ujedno su i područja najveće koncentracije ladanjsko gospodarske arhitekture.



Elafitski otoci, koji od od 7. stoljeća pripadaju izvangradskom prostoru Dubrovnika koriste svoja polja kao agrarno područje za vinograde, maslinike, a karakterizira ih gradnja ladanjskih kuća ne samo u blizini obradivih površina već i u naseljima (Lopud, Šipansla luka, Suđurađ).

¹⁴ Grujić, 2001.,14



Pelješac je zajedno sa Stonom kupio Dubrovnik od kralja Dušana 1333. godine i na taj način stekao veće poljoprivredno područje. Veći dio poluotoka koji je bio slabo naseljen prekrivale su šume i pašnjaci. Postepeno se krčenjem šuma i makije povećavaju obradive površine, jača stočarstvo te dolazi do planske gradnje naselja. Naselja su vezana uz proizvodnju (agrarnu i ribarstvo, školjkarstvo, vađenje soli). Dubrovnik je Primorje stekao krajem 14. stoljeća. Brdoviti priobalni pojas od Kurilova do Stona nazivao se Terre nove. To je područje bilo važno u strateškom pogledu. Tu se razvijaju utvrđena središta gospodarstva (Orašac, Doli, Čepikuće,..) U Trstenom Gučetići na kraju 15. stoljeća podižu svoj ljetnikovac i uređuju vrt, a stoljeće kasnije Zuzorići utemeljuju svoje ladanjsko boravište koje će postati uzor buduće gradnje. U Slanom pomorske obitelji grade svoje rezidencije. Dubrovačka se vlast ustalila na Mljetu tek u 15. stoljeću. Međutim na otoku nema znatnije ladanjske ni urbane gradnje.

Lastovo od polovice 12. stoljeća dolaze pod vlast Dubrovnika, pod uvjetom da se poštuje njihove stare običaje. Na toku zbog udaljenosti i nedostatka radne snage plodne površine polja nisu donosile jaču korist. Ribarstvo je od davnine važna grana, a stanovništvo se počelo baviti ribolovom još u prapovijesti. Ribe i drugi morski organizmi (glavonošci, školjkaši i rakovi) bili su važan izvor hrane za otočno i obalno stanovništvo. Arheoloških tragova o prvim oblicima iskorištavanja mora u tom prostoru ima mnogo, a u najstarijem dokumentu u kojem se spominje ribolov u Hrvata, koji se datira u razdoblje između 995. i 1000 (Državni arhiv u Zadru, Spisi bivšeg Samostana sv. Krševana u Zadru, Kaps. XIV, br. 256), otoci su bili važni komunikacijski čvorovi. Jedan je od takvih „komunikacijskih mostova“ bila je linija ušće Neretve – Pelješac – Korčula – Sušac – Lastovo – Tremeiti – poluotok Gargano (Italija).

Konavle je Dubrovnik stekao kupnjom 1419. i 1426. godine. Od 1423. bila je zabranjena sadnja vinograda, kako bi se ovo plodno polje koristilo za sadnju žita jer ono nije bilo moguće ni na jednom drugom području. 1422. godine izvršena je podjela zemlje, a Konavle su postali žitnicom Dubrovnika.

Osim urbane kulture, prava, diplomacije, znanosti, agrarne proizvodnje, ribarstva, obrta i manufaktura posebice vezanih uz brodogradnju, mlinarenje u Konavlima te vađenja soli u

Stonu, bitan čimbenik razvoja Republike bili su pomorstvo i trgovina. Dubrovačka republika je bila država vrlo jakog pomorstva i sačuvala je svoju neovisnost trgovinom s velikim silama (Osmanskim Carstvom). U 15. i 16. stoljeću Dubrovnik je na vrhuncu gospodarske moći. Ubraja se među najrazvijenije zemlje ondašnjega svijeta. Njegovi brodovi putuju po svim europskim i sredozemnim morima, te Atlantskom i Indijskom oceanu. Temelj dubrovačkoga bogatstva bila je posrednička trgovina i pomorstvo. Dubrovnik je nabavljao sirovine i rude u jugoistočnoj Europi i izvezio ih na Zapad. Tehničku i luksuznu robu kupovao je na Zapadu i izvezio je u susjedne države.

Nakon ukinuća Republike 1808. Dubrovačko je područje s Bokom kotorskom podvrgnuto Napoleonovu Talijanskom Kraljevstvu, a od 1810. do 1814. uključeno je u sastav francuskih Ilirskih provincija. Odlukama Bečkog kongresa 1815. područje nekadašnje Republike pripalo je Habsburškoj Monarhiji koja je pripaja svojoj krunovini Kraljevini Dalmaciji u čijem se sastavu nalazi sve do 1918. godine.

Složeni povijesni, politički, gospodarski i društveni odnosi oblikovali su krajolik Dubrovačke Republike koji se prepoznaje na nacionalnoj i široj regionalnoj (mediteranskoj) razini. Definiran je kao prepoznatljivo područje koje povezuju povijesni, gospodarski, obrambeni, religijski, kulturni i prirodni elementi, a oblikovao je urbane, ruralne, pomorske, industrijske, sakralne, ladanjske i fortifikacijske krajolike.. U tom je složenom krajoliku kopna i mora međudjelovanje između ljudi i prirode snažno povezano s idejama i praksama povezanim s prirodnim elementima i izgledom krajolika.

4.3. Urbani krajolici

Na području županije zastupljeno je nekoliko povijesnih urbanih krajolika koji posjeduju vrijednost kulturnog dobra. Povijesni urbani krajolik je urbano područje koje se sastoji od slojeva kulturnih i prirodnih vrijednosti i obilježja, te se na taj način proširuje dosadašnje značenje povijesne jezgra i ambijenta koji ga okružuje te uključuje širi urbani kontekst, novija područja gradnje te njegov geografski smještaj (setting). *Zaštita i očuvanje povijesnog urbanog krajolika obuhvaća zaštićene pojedinačne zgrade, kao i ostale ambijentalne sklopove i njihove značajne fizičke, funkcionalne i vizualne povezanosti i odnose s povijesnim tipologijama i morfologijama.*¹⁵

Povijesni urbani krajolik obuhvaća osim izgrađenog, urbanog tkiva koja pripadaju različitim razdobljima formiranja, također i prirodni okoliš, topografska, fizička i prirodna obilježja, koja su tijekom urbanog razvoja u većoj ili manjoj mjeri ostala prepoznatljiva.

¹⁵ Recommendation on the Historic Urban Landscape, UNESCO, 2011.



Sklad i protezanje urbanih oblika te odnosi između grada i njegova okruženja s kojim su u funkcionalnom, prostornom i vizualnom odnosu doprinose njegovu značenju i vrijednostima. Urbani krajolik strukturiran je od prepoznatljivih elemenata, koji uključuju namjenu prostora i uzorke, prostorni ustroj – urbanu matricu, vizualne odnose, topografska obilježja, prepoznatljivu vegetaciju, elemente povijesne tehničke infrastrukture i urbanu opremu. U širem značenju urbani krajolik se promatra kao izgrađeni, antropogeni teritorij, koji uključuje povijesna područja naselja te ostale izgrađene sadržaje (gospodarske, turističke, vojne,..). U kontekstu poimanja urbanog krajolika uključuju se: vizualna percepcija posebnih prostornih i estetskih vrijednosti, kao što su pogledi, vizure i pristupne panorame te kompozicija i prostorni odnosi izgrađenih i otvorenih struktura te topografska obilježja lokacije grada.

Najviše planiranih srednjovjekovnih naselja nastalo je na području Dubrovačke republike. To su Dubrovnik (12/13.), Pile (15.st), naselja na Pelješcu (Ston, Broce, Mali Ston, Potomje, Orebić,..itd), naselja u Primorju: Cavtat, Molunat, itd. U pravilu su građena u blizini starijih, antičkih, koja su kasnije uništena.¹⁶ Karakterizira ih ortogonalna mreža komunikacija i vrlo gusta izgrađenost stambenih površina koje su organizirane u blokovima ili nizovima. Smješteni su na različitim lokacijama: Dubrovnik na stijenama, Cavtat na istaknutom poluotoku, Ston u podnožju padine uz nisku morsku obalu i prevlaku.. Osim urbanih krajolika vezanih uz Dubrovačku republiku, jedan od najprepoznatljivijih urbanih krajolika je Korčula, smještena na istaknutom, niskom poluotoku. Osnovno obilježje im je povezanost s topografskim obilježjima lokacije, koje se održalo sve do posljednjih desetljeća, nakon druge polovice 20. stoljeća, kad je zabilježeno širenje izgrađenih područja na istaknute dijelove prirodnih područja na kojem su smješteni.

¹⁶ Planić Lončarić, M., 1980., 10



Najočuvaniji i najprepoznatljiviji urbani krajolici na području Županije su: urbani krajolik, Dubrovnika, Korčule, Stona, Malog Stona, Orebića, Cavtata, Lastova i Luke Šipanske. Svaki od navedenih obrađen je detaljnije u kataloškoj jedinici. U slučaju većih urbanih krajolika unutar njihovih područja (predloženih zona zaštite) nalaze se i manja područja, zasebni kulturni krajolici.

Povijesni urbani krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	STATUS ZAŠTITE
Urbani krajolik Dubrovnika	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i UNESCO
Urbani krajolik Korčule	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i UNESCO
Urbani krajolik Cavtata	oblikovani	urbani, arheološki	zaštita planom
Urbani krajolik Stona	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i UNESCO
Urbani krajolik Malog Stona	oblikovani	urbani, planirani	prijedlog za registar i UNESCO
Urbani krajolik Šipanske luke	organski	urbani, organski	prijedlog za registar
Urbani krajolik Suđurđa	organski	urbani, organski	prijedlog za registar
Urbani krajolik Lastova	organski	urbani, organski	prijedlog za registar
Urbani krajolik Vela luke	organski	urbani, organski	zaštita planom

4.3. Ruralni krajolici

Najzastupljenija vrsta kulturnih krajolika na području Županije po brojnosti i površini rasprostiranja su ruralni krajolici. Povijesni ruralni krajolik je ruralni teritorij kojega osim djelatnosti vezanih uz obradu i korištenje zemlje i velikoj zastupljenosti poljodjelskih površina, određuje prisutnost naselja koja mogu biti mali gradovi, sela, zaseoci, samotna gospodarstva, nastambe za stoku i ostale građevine okružene agrarnim površinama. Oblici naseljavanja i posjedi, parcelacija, ograđivanje, smještaj i položaj zgrada te prirodne značajke važni su elementi koji oblikuju uzorke ruralnog krajolika.

U pojedinim područjima Županije prisutni su različiti tipovi naselja, stambenih i poljodjelskih građevina (mlinice, spremišta u vinogradima i sl.) te različiti povijesni agrikulturni uzorci. Na oblikovanje različitih uzoraka ruralnog krajolika utječu tipovi naselja (rastresiti, zbijeni, linijski, ...), smještaj i položaj zgrada u odnosu na prometnice, karakteristične površine

i uzorci obradivih površina i sorte usjeva. Različiti poljodjelski uzorci određuju različite tipove ruralnog krajolika. Povijesni ruralni krajolik čine dakle ruralna područja sastavljena od brojnih povijesnih sela, posjeda i agrarnih i ostalih neizgrađenih područja koj odražava poljodjelske uzorke stvarane stoljećima.¹⁷ Posebnost krajolika primorja i otoka su terasirani krajolici i suhozidne građevine - osnovni elementi tradicijskog graditeljstva. Umijeće zidanja u suho, bez uporabe vezivnog materijala rasprostranjeno na cjelokupnom području jadransko-dinarskog krša, pa i na području Županije. Početci primjene suhozidne gradnje vežu se za neolitik, a kontinuirano se nastavlja tijekom brončanog i željeznog doba, antike i srednjega vijeka, da bi krajem 19. stoljeća doživjela svoj vrhunac. Iz tog doba potječe većina danas poznatih suhozidnih krajolika u Primorju i otocima, kao što su: Dingač, Potomje, i dr.



Tradicijnska seoska naselja sastavni su dio povijesnog ruralnog krajolika i svjedoče o dugom kontinuitetu života. Tipološki pripadaju kategorijama zbijenih i raštrkanih naselja te malim naseobinskim cjelinama - zaselcima. Smještene su na padinama brežuljaka, iznad obradivih polja, uz prometnice, raskrižja putova i vodotoke. U naseljima je zastupljena tradicijska arhitektura građena kamenom vidljivim u oblikovanju pročelja.

S obzirom na geografska obilježja razlikuju se područja kopnenog i otočkog područja. Na kopnenom dijelu Županije koje pripada području dinarskog krša južni dio Županije zauzima područje Konavala, kao povijesno formirani ruralni krajolik, složene prostorne organizacije i strukture. Osim područja Konavoskog polja specifično područje s očuvanom povijesnom organizacijom, uzorcima agrarnih površina i graditeljskim strukturama su Konavoska brda. Područje Primorja obuhvaća specifični niz prostornih cjelina vezanih uz naselja i njihova krška

¹⁷ Na regionalnoj razini istraživanja uzorci krajolika obuhvaćaju veće površine, a obuhvaćaju područje naselja i okružujuće poljodjelske površine, dok u mjerilu istraživanja manjih područja krajolika uzorci obuhvaćaju manje površine sve do pojedinačne parcele u seoskom naselju.

polja, kao što su: Čepikuće, Mravinca, Lisac, Podgora, Točionik Smokovljani Majkovi Donji Majkovi, Gornji Majkovi, Mravinca – Doli - Zaton Doli , Zaton,... svako od navedenih područja obrađeno je u kataloškoj jedinici.

Na kopnenom dijelu Županije izdvaja se područje delte Neretve, kao zasebna krajobrazna jedinica u okviru koje je prepoznato više područja koja imaju svojstva kulturne baštine. Agrarni krajolik delte Neretve pripada tipu planiranog krajolika, a sastavljen je od više prostornih cjelina koje se nalaze na područjima Sv. Vida (Narone), Opuzena, Metkovića, Kule Norinske, Ploča i Slivnog.



Na otocima su prepoznata područja koja su prepoznatljiva i jedinstvena po svojim obilježjima kao povijesni ruralni krajolici krških polja. Na otoku Korčuli su to: ruralni krajolik Pupnatskog polja, Žrnovsko polje, Čarskog polja. Ruralni krajolici otoka Mljeta i Lastova vezani su uz obradiva polja u unutrašnjosti uz koja su se razvila naselja.

Velike promjene u krajoliku primorskog dijela i otoka dogodile su se u razdoblju tzv. bonifikacije krša, kad su tijekom 19. stoljeća kultivirane velike površine kraških padina gradnjom suhozidnih terasa pretežito za uzgoj vinove loze. Primjerice na otoku Korčuli je najveći dio suhozidnih međa i terasa sagrađen u 19. st. i početkom 20. st. u razdoblju Austro ugarske, kada je i broj stanovnika bio najveći. U tom vremenu se živjelo isključivo od zemljoradnje i ribarstva, ali je ratarstvo ipak bilo izraženije. Austrougarska monarhija je imala sređen i osiguran otkup vina i ulja, te je gradnja suhozida, odnosno obrada terena bila opravdana. Ograde ili suhozidi dolaze do samih kuća i neodoljivo podsjećaju na paukovu mrežu koja obavija naselja. Kultura u ogradama je bila uglavnom loza, dok je maslina prevladala tek 20-ih godina dvadesetog stoljeća. Tada propada loza i počinje masovnija sadnja masline. U vremenima kada je loza propala, dobar dio stanovništva je otišao u emigraciju, a

najveći dio suhozidnih ograda je ostao zapušten. Bor i makija su zavladao velikim dijelom obradivih površina i tako je ostalo gotovo do današnjih dana. Ipak stanovnici su na svojim imanjima održavali postojeće ograde, a požarima koji su pustošili proteklih godina se pokazali su dio tih ograda.





Reliktni ruralni krajolik Nakovana smješten je na brdima zaštićenoj visoravni na krajnjem zapadnom dijelu poluotoka Pelješca, između naselja Lovište i Viganj. Od 14. st. Nakovane su pripadale prostoru Trstenice, upravne jedinice Dubrovačke Republike, gdje se u srednjem vijeku formiraju dva današnja zaseoka Gornja i Donja Nakovana, naseobine stočara s rustičnim kamenim kućama pokrivenim kamenim pločama. Sačuvani “stani” bile su privremene stočarske nastambe, građene u suhozidu. Između tih dvaju naselja nalazi se crkva Male Gospe, a dokumenti spominju i crkvu sv. Mihajla. Današnji prostor Nakovane je napušteni kraj koji je izgubio na značaju preseljenjem života na morsku obalu.



Napodručju primorskog i otočnog dijela Županije zastupljeni su brojni ruralni i agrarni krajolici koji su očuvani kao svjedočanstva tradicionalnog načina života i odnosa prema okolini i prirodnim uvjetima. Kao odraz kulture svog vremena prenose svjedočanstvo o životu i načinu privređivanja budućim naraštajima.

U tablici su prikazani ruralni i agrarni krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
Povijesni ruralni krajolik Konavoskog polja	organski	ruralni, agrarni, nizinski	Konavle	prijedlog za registar
Povijesni ruralni krajolik Konavoskih brda duba konavoska	organski	ruralni, agrarni ,brdski	Konavle	prijedlog za registar
Povijesni ruralni krajolik Vodovađa	organski	ruralni, agrarni ,brdski	Konavle	prijedlog za registar
Povijesni ruralni Vitaljina udolina	organski	ruralni ,agrarni, mješoviti	Konavle	zaštita planom
Terasirani krajolik Požar-Bradat-Prigradica	organski	agrarni,vinogradarsko maslinarski	Vela luka	prijedlog za registar
Agrarni krajolik krških polja Blato-Vela luka	organski	agrarni, maslinarski	Vela luka-Blato	prijedlog za registar
Agrarni krajolik malih polja Kapja Velika i Mala	organski	agrarni maslinarski	Blato-Smokvica	zaštita planom
Agrarni krajolik Potirna-Sitnica	organski	agrarni krških polja	Blato	zaštita planom
ruralni krajolik Smokvica-Brusje-Hotina	organski	agrarni krških polja	Smokvica	zaštita planom
ruralni krajolik malih polja Čara	organski	agrarni krških polja	Korčula	prijedlog za registar
Ruralni krajolik Pupnata	organski	agrarni krških polja	Korčula	zaštita planom
Ruralni krajolik Žrnova	organski	agrarni krških polja	Korčula	zaštita planom
Terasirani krajolik Račišća	organski	agrarni, terasirani,vinogradarski	Korčula	zaštita planom
Terasirani krajolik orlandusa-berkovica	organski	agrarni, erasirani,vinogradarski	Korčula	prijedlog za registar
povijesni agrarni i ladanjski krajolik Lumbarde	organski	agrarni, suhozidni, krajolik polja	Lumbarda	zaštita planom
Reliktne krajolik Nakovana	reliktni	ruralni, napušteni	Orebić	prijedlog za registar
povijesni obalni krajolik Orebić-Viganj	organski	agrarni na padini	Orebić	prijedlog za registar
agrarni, terasirani krajolik Podstup	organski	agrarni na padini	Orebić	prijedlog za registar
agrarni, terasirani Duba pelješka	organski	ruralni, agrarni na padini i polju	Trpanj	zaštita planom
Agrarni krajolik polja Donja,Gornja Vručica	organski	agrarni krških polja		zaštita planom

Ruralni krajolik polja Oskorušno- Kuna pelješka -Orlovo polje	organski	ruralni, agrarni krških polja	Orebić	zaštita planom
agrarni terasirani krajolik dingača	organski	Agrarni, vinogradarski na padini	Orebić	prijedlog za registar
Ruralni krajolik Janjine	organski	Ruralni, agrarni krških polja	Janjina	zaštita planom
Ruralni krajolik zuljane tomislavovac	organski	ruralni agrarni krških polja	Ston	zaštita planom
Ruralni krajolik Ponikvi	organski	ruralni agrarni krških polja	Ston	zaštita planom
Ruralni krajolik Imotica-Topolo - Ošlje	organski	ruralni , agrarni krških polja	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Smokovljani - Visočani	organski	ruralni , krških polja	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Lisac Čepikuće	organski	ruralni , krških polja	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Mravinjca -Trnova	organski	ruralni , krških polja	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Udolina-Doli	organski	ruralni , krških polja	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Majkovi	organski	ruralni , krških polja i udolina	Dubrovačko primorje	zaštita planom
Ruralni krajolik Riđica-Mrčevo	organski	ruralni , krških polja	Dubrovnik	zaštita planom
Ruralni krajolik Kliševo	organski	ruralni , krških polja	Dubrovnik	zaštita planom
Agrarni krajolik Župe dubrovačke	organski	Agrarni, mješoviti	Župa dubrovačka	zaštita planom
Agrarni krajolik delte Neretve-jendeci	planirani-oblikovani	agrarni, riječni	Opuzen, Metković	prijedlog za registar
Ruralni krajolik Pojezerje-Pozla gora	organski	ruralni , terasirani	Pojezerje	prijedlog za registar
Agrarni krajolik delte Neretve- Sv. Vid	planirani-oblikovan	Agrarni, riječni	Metković	prijedlog za registar
Agrarni krajolik delte neretve-jendeci	planirani-oblikovan	agrarni, riječni	Ploče, Kula norinska, Zažablje, Slivno	prijedlog za registar
Ruralni krajolik Slivno	organski	Ruralni, agrarni	Slivno	zaštita planom

4.4. Ladanjski/ ljetnikovački krajolici

Područje Dubrovačko neretvanske županije obilježava prisutnost ladanjskih krajolika, odnosno krajolika ljetnikovaca. Na području Županije ovo je najprepoznatljivija vrsta, koja nije zastupljena ni u jednoj drugoj županiji primorskog dijela Hrvatske. Zlatno doba - razdoblje 15.

i 16. st. je vrijeme kada Republika doživljava svoj gospodarski, politički i kulturni procvat, a čiji korijeni leže u povijesnoj tradiciji istočne jadranske obale još od vremena Grka i Rimljana. Da bi reprezentirali svoje bogatstvo, ugled, kulturu i raskoš podizali su ljetnikovce. Na cijelom teritoriju izgrađeno je više od 200, a u Rijeci dubrovačkoj 24 (Kaboga, Sorkočević, Restić, Gučetić...). Ljetnikovac kao luksuzno uređeni stambeni objekt za ljetni odmor i rasonodu okružen je vrtom, perivojem te gospodarskim zgradama, i u pravilu posjedom. Sastojali su se od kuće, terase, vrta, stražnjeg vrta i obiteljske kapelice. Oni uz obalu imali su i orsan, prostor za smještaj čamaca i ribarskog alata. U perivojima su se nalazile i gustijerne koje su vodom opskrbljivale fontane. Ljetnikovci predstavljaju jedan najznačajniji primjeri dubrovačke renesansne i barokne ladanjske arhitekture koji ujedinjuju pejzažne karakteristike prostora u kojem se nalaze s arhitektonskim i urbanističkim kvalitetama. Širi prostor Rijeke dubrovačke odlikuje se brojnim ljetnikovcima koji nastaju u 15. i 16. stoljeću. Zaljev, koji je potopljena riječna dolina sa strmim i do 600 m visokim stranama ima dužinu oko 5 km a širinu 200 – 300 m. Tipični estuarij rijeke Omble sa specifičnim biološkim i ekološkim osobitostima, koji zbog malih kolebanja plime i oseke pripada skupini stratificiranih estuarija i jedan je od rijetkih koji su izravno povezani s otvorenim morem. U blizini izvora Omble nalazi se otočić obrastao trskom i šašem. Močvarno područje uz izvor Omble stanište je brojnih vrsta riba. Prirodnim karakteristikama pridružuje se iznimno bogat kulturno–povijesni inventar ljetnikovaca i parkova. Ljetnikovci koji su nekada bili mjesta na kojima su se duboko prožimali gospodarstvo, priroda i kultura, a danas zbog urbanog razvoja pripadaju najugroženijem korpusu arhitekture i krajolične baštine.

Osim ladanjskog krajolika Rijeke dubrovačke ističu se: krajolik ljetnikovca Trsteno, ljetnikovci Gruža, Lokruma, Elafitskih otoka (Šipana, Koločepa..). U tablici su prikazani ladanjski krajolici Dubrovačko neretvanske županije:

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
	A		A	
ladanjski i agrarni krajolik elafita sipan, lopud, koločep	organski	ljetnikovački	dubrovnik	prijedlog za registar
ladanjski krajolik Rijeke Dubrovačke	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar
ljetnikovački krajolik Trstena	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar
ladanjski krajolik Lokruma	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar
ljetnikovački krajolik Gruža	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar
ladanjski krajolik Suđurđa	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar
ladanjski krajolik Šipana	oblikovani	ljetnikovački, planirani	dubrovnik	prijedlog za registar

4.5. Sakralni i samostanski krajolici

Posebnost prostora Dubrovačko neretvanske županije je prisustvo brojnih samostana u urbanom i ruralnom području kopnenog i otočnog dijela. Sakralni i samostanski krajolici obuhvaćaju skup religijskih sadržaja i građevina određenog prostora koji pri organizaciji i oblikovanju koriste obilježja i pogodnosti zemljopisnog smještaja. Samostan je svojevrsno središte urbanih i ruralnih sredina, koji kao samostalna i autarkična zajednica pruža niz usluga svojoj bližoj okolini.¹⁸ Imali su važnu ulogu u urbanizaciji svojeg užeg i šireg područja. Smještaj i položaj franjevačkih samostana ima različite funkcije. U ruralnom prostoru franjevački samostani u pravilu se smještaju na najprometnijim mjestima, na čvorištima putova, uz planinske prijevoje, otočiće u kanalima ili na točke s kojih se pruža širok vidik na okolinu. Samostan u Cavtatu na kraju grada, na ulazu u luku i zaljev, a istodobno vidi svaki brod koji se Dubrovniku približava s juga, samostan u Konavlima ima pregled cijelog polja i kontrolu nad kopnenim putovima Dubrovniku s istoka, samostan u Rijeci Dubrovačkoj kontrolira prilaz iz neposrednog zaleđa, s Trebinja i preko Komolca. Samostan u Lopudu osim samog mjesta kontrolira i morska vrata između Lopuda i Šipana te kopna. Samostan u Slanom ima pregled nad kanalom između Pelješca i Šipana i kopna, na mjestu gdje se spajaju tri puta iz Popovog polja, Neretvanske doline i Pelješca. Stonski samostan na samoj prevlaci koja spaja poluotok s kopnom može registrirati svakog prolaznika. Samostan u Kuni ima pregled nad najpodnijim i najvećim poljem na Pelješcu, a istodobno kontrolira kanal između Pelješca i ušća Neretve. Samostan Gospe od Anđela u Orebiću na strmoj litici iznad mora nalazi se na najužem mjestu kanala između Pelješca i Korčule.¹⁹ Osim samostanskih i gospodarskih zgrada, crkve koja vertikalom tornjem dominira u krajoliku, u blizini samostana često se nalaze groblja te vtovi i obradive površine. Osim franjevačkih, očuvani su: dominikanski samostani: u Dubrovniku, Gružu, na Lopudu, u Čelopecima u Župi dubrovačkoj, nekadašnji samostan na elafitskom otočiću Rudi, na Šipanu, u Brocama kod Stona; te benediktinski samostani na otok Lokrumu, Mljetu te sv. Jakov na Višnjici.

¹⁸ Badurina, 1990., 10

¹⁹ Badurina, 1990., 56

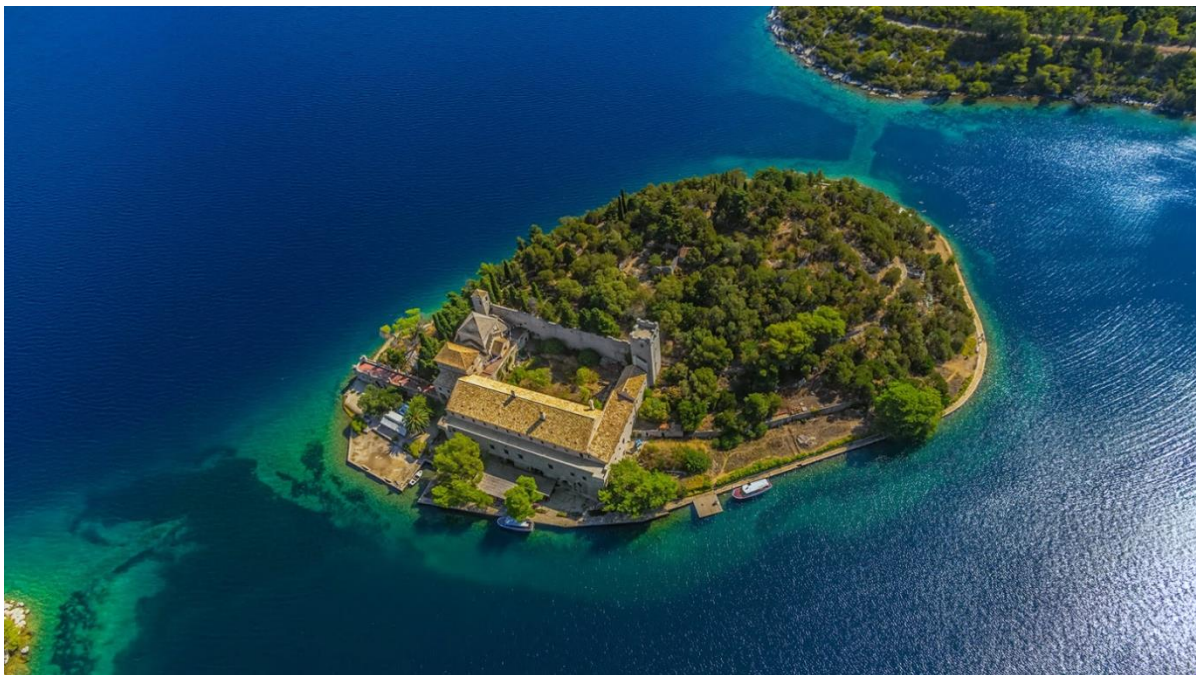


Kontinuitet lokacije sakralnih građevina može se pratiti kroz prapovijest i povijest; primjeri posvećenih mjesta neolitskog razdoblja, antičkih kulturnih mjesta na koja se nastavlja tradicija lokacije kasnijih starohrvatskih i slavenskih. Kontinuitet takvih lokacija prati i kršćanstvo, koje za smještaj sakralnih građevina, crkvi i kapela u pravilu bira istaknute položaje, vrhove brda i gora, sagledive iz šireg prostora. Krajolici u kojima je gusto zastupljena grupa sakralnih građevina, samostana, crkvi, kapela i poklonaca na odabranim prirodnim lokacijama, stvaraju posebno duhovno okruženje.

U tablici su prikazani sakralni i samostanski krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
Samostanski krajolik Orebića	organski	samostanski planirani	Orebić	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Konavala	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Cavtata	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Lopuda	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Lokruma	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Šipana	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Mljeta	oblikovani	planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar
Samostanski krajolik Slanog	oblikovani	ljetnikovački, planirani	Dubrovnik	prijedlog za registar

Povijesni krajolik otočića Sušca	asocijativni	sakralni, morski	Lastovo	prijedlog za registar
Sakralni/asocijativni krajolik Sv. Vida	asocijativni/sakralni	prirodni/asocijativni	Orebić	prijedlog za registar
Sakralni, predromanički krajolik Šipana	sakralni	agrani, ladanjski, otočki	Dubrovnik	prijedlog za registar



4.6. Fortifikacijski krajolici

Krajolici utvrda - uključuju obilježja strateški važnih i povoljnih mjesta, posebnih geomorfoloških obilježja, čije su pogodnosti korištene za gradnju sustava utvrda, starih gradova, kaštela, vojarni, skladišta i ostalih građevina vezanih uz funkciju obrane. Mogu pripadati jednom ili različitim povijesnim razdobljima te ilustrirati stupanj razvitka vojne tehnike određenog razdoblja. Utvrde ili fortifikacije su vojne građevine i konstrukcije namijenjene obrambenom ratovanju. Utvrde se pojavljuju u najrazličitijim veličinama i oblicima; neke su razvučene linije (Stonske zidine, zidine Molunta, ili gradske zidine Dubrovnika), dok su druge okrugle ili kule pravokutne osnove, kao utvrde na vrhu brežuljka, ili su nepravilne i mnogostrane kao npr. gradske zidine. Sve su građene sa svrhom da budu jake, a njihova masivnost i vještina kojom su građene odaju smisao za oblikovanje i stil. Mnogi vojni objekti poznati su kao fortovi ili forovi, obuhvaćajući vrlo velike tvrđave i utvrde, pa sve do najmanjih fortica. Gradske zidine ili bedemi su stoga fortifikacije, ali ne moraju nužno biti utvrde. Utvrde imaju dvije glavne funkcije koje se očituju kao: prepreka koja usporava napadača u napredovanju i koja ga prisiljava na bliski sukob zadržavajući ga što više moguće pod vatrom branitelja te kao zaštita koja omogućuje braniteljima zaklon od napada. Neke su utvrde imale samo obrambenu ulogu, dok su druge bile namijenjene kao isturene postaje za osvajanje novih teritorija. One složenije mogle su se odupirati opsadama i više od godine dana.

Graditelji utvrda morali su osigurati vodu i nastambe za posadu, tako su nastali zdenci i goleme cisterne, te velike dvorane. Utvrde su se mogle osvojiti samo jurišem na vrata zidina ovnom za rušenje ili osvajanjem zidina opsadnim kulama na kotačima i katapultima. Cilj fortifikacija se razlikovao pa su neke fortifikacije bile zadužene za zaštitu pojedinačnih zgrada, dok su druge štatile gradove i šira područja uz pomoć ogromnih obrambenih sustava.



Fortifikacije Dubrovačke Republike uključuju prostorni raspored utvrda na strateški važnim lokacijama kopna i otoka, koje su međusobno povezane u zajednički sustav. Osim Dubrovnika utvrđeni gradovi Dubrovačke Republike su Ston i Mali Ston povezani zidinama, Cavtat uvrđen zidinama, zidine Molunta, zatim trđava Sokol u Konavlima, utvrde na otoku Lastovu, Mljetu, Šipanu, Lopudu, Koločepu, Sv. Andriji te na Pelješcu i Dubrovačkom Primorju.

Iz razdoblja francuske i austrijske vladavine ovim područjem na početku i tijekom 19. stoljeća očuvani su najveći fortifikacijski krajolici na Srđu i Prevlaci. Zadržali su kontinuitet svoje funkcije i tijekom 20. stoljeća sve do najnovijeg doba – Domovinskog rata. Fortifikacijski i urbani krajolik Korčule povezan s razdobljem Mletačke uprave pripada jednom od najreprezentativnijih prostornih sustava na Jadranu.

U tablici su prikazani fortifikacijski krajolici Dubrovačko neretvanske županije:

NAZIV	KATEGORIJA A	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA A	STATUS ZATITE
Fortifikacijski krajolik Dubrovnika/Srđa	oblikovani	fortifikacijski	Dubrovnik	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Stona	oblikovani	fortifikacijski planirani	Ston	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Korčule	oblikovani	Fortifikacijski planirani	Korčula	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Prevlake	oblikovani	fortifikacijski planirani	Konavle	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik delte Neretve	oblikovani	fortifikacijski planirani	Kula norinska Metković	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Sokol grada	organski	fortifikacijski planirani	Konavle	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Molunta	planirani	fortifikacijski	Konavle	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Cavtata	planirani	fortifikacijski planirani	Cavtat	prijedlog za registar
Fortifikacijski krajolik Dubrovačke republike	oblikovani	Fortifikacijski planirani	Dubrovnik, Ston, Cavtat, Pelješac, Konavle, Mljet, L	prijedlog za registar

4.7. Proizvodni/industrijski krajolici

Povijesni industrijski krajolik odlikuje funkcionalna i prostorna povezanost industrijskih procesa, građevina i strojeva u izgrađenom, poljodjelskom ili prirodnom okolišu. Cjelovitost, kao važno obilježje industrijskog krajolika, osim glavnih tvorničkih zgrada čine i prateće zgrade pojedinih funkcija koje ilustriraju cjeloviti proizvodni proces. Najprepoznatljiviji proizvodni krajolik Dubrovačko neretvanske županije je krajolik solane u Stonu. Stonska solana, polje i grad u funkcionalnom i oblikovnom smislu čine nedjeljivu cjelinu. Iako su nastajali u različitim razdobljima, funkcionalno su se nadopunjavali, a oblikovno im je zajednička prostorna organizacija uspostavljena na ortogonalnom rasteru. Teritorij Stona, smješten na prevlaci koja spaja poluotok Pelješac s kopnom, pokazatelj je dugotrajnog kontinuiteta razvoja proizvodnih funkcija područja. Objedinjuje ostatke prapovijesnih gradina, solanu gdje se početke eksploatacije soli veže uz prapovijesno doba, rimsku limitaciju polja i utvrđene srednjovjekovne jezgre Velikog i Malog Stona. Planirana izgradnja Ston i Malog Stona primjer je srednjovjekovnog planiranja ne samo grada, već i šireg područja. Povezano je s gospodarskim djelatnostima - s proširenjem solana i veće proizvodnje soli, najvažnijeg izvoznog proizvoda Dubrovačke Republike. Povijesni kompleks solane Ston je smješten jugozapadno od grada, a uključuje polja soli i bazene, pristup i komunikaciju soli do skladišta. Stonske solane su poznate već u prapovijesti, a sol je bila jedan od uvjeta opstanka mnogih obalnih ilirskih zajednica, uglavnom stočara. Stonsko Polje potvrđuje važnost koje su Rimljani dali ovoj plodnoj dolini, njegovu zaljevu i solani. Važnost soli posebno se povećala tijekom Dubrovačke Republike, nakon stjecanja Stona i Pelješca u 14. stoljeću. Polja soli protežu od sjevera prema jugu, podijeljena na pravokutne bazene.



Malostonski je zaljev zahvaljujući biljnom i životinjskom svijetu te prirodnim, topografskim i klimatskim karakteristikama pogodan za intenzivni razvoj marikulture (riba i školjkaša, a posebice kamenica). Uzgoj školjaka u Malostonskom zaljevu ima sve karakteristike ekološkog načina. Osim upečatljivog krajolika Stonskog polja, solane i uzgoja školjaka u Malostonskom zaljevu, u povijesne industrijske (manufakturne) krajolike ubrajaju se mlinice na riječici Ljutoj u Konalima, kamenolomi na otočiću Vrniku, tradicionalna brodogradilišta u Dubrovniku i Korčuli te hidroelektrana na Ombli.

U tablici su prikazani industrijski krajolici Dubrovačko neretvanske županije:

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
Proizvodni krajolika Stona	oblikovani planirani	industrijski, agrarni,	Ston	prijedlog za registar
Krajolik mlinica Konavle, Ljuta	organski	ruralni, industrijski	Konavle	prijedlog za registar
Industrijski krajolik brodogradilišta	oblikovani	urbani, industrijski	Korčula	prijedlog za registar
Krajolik kamenoloma Vrnik	organski	otočki, industrijski	Korčula	prijedlog za registar

Ombla krajolik male hidroelektrane

organski

Ladanjski, industrijski

Dubrovnik

prijedlog za registar



4.8. Turistički, hotelski krajolici

Područje Dubrovačko neretvanske županije obilježava prisutnost turističkih, hotelskih krajolika. Počeci formiranja ove vrste krajolika sežu na kraj 19. i početak 20. stoljeća. Imperial je najstariji dubrovački hotel građen između 1895. i 1897. na gradskom području Pila. Područje Lapada može se smatrati turističkim urbanim krajolikom. Godine 1912. sagrađena je i prva turističko-ugostiteljska zgrada u Lapadu, pansion Dalmacija. U Uvali te na nekoliko lokacija južne obale gruškog zaljeva niču kupališta – drvene kućice sa stubištima koje vode u more, a 1914. tu je, na prostoru nekadašnje Male Venecije, otvoren i novosagrađeni Grand hotel Lapad. Godine 1975. počela je izgradnja golemog hotelskog kompleksa na poluotočiću Babin kuk. U Kuparima je 1922. pušten je u rad hotel. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća u turistički promet uključeni su hoteli na Šipanu i Mljetu. Turističke, hotelske krajolike

karakterizira osim smještajnih sadržaja i mnoštvo ostalih funkcija namijenjenih odmoru, zabavi i rekreaciji te veliki udio hortikulturno uređenih površina.

U tablici su prikazani turistički/hotelski krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆIN A	STATUS ZATITE
Turistički krajolik Lapada	oblikovani	Planirani, urbani	Dubrovnik	zaštita planom
Turistički krajolik Babin kuk	oblikovani	Planirani, urbani	Dubrovnik	zaštita planom
Turistički krajolik Kupari	oblikovani	Planirani turistički	Dubrovnik	prijedlog za registar
Turistički krajolik Šipana	oblikovani	Planirani turistički	Dubrovnik	zaštita planom
Turistički krajolik Lopuda	oblikovani	Planirani turistički	Dubrovnik	prijedlog za registar



4.9. Krajolici povijesne prometne i komunalne infrastrukture

Krajolici povijesnih prometnica: cesta, putova i željeznica te komunalne infrastrukture (vodovoda) pripadaju tzv. linearnim krajolicima, koji osim infrastrukturnih građevina - cesta, putova i željezničkih pruga, nadvožnjaka, mostova i prijelaza uključuju i pripadajuću opremu, miljokaze, parternu obradu i sl., a kod željezničkih pruga posebnu tehničku opremu signalizacije i postrojenja. Ovim krajolicima pripadaju i prateće povijesne građevine, kao što su željezničke postaje, stražarnice, mosne vage i dr., ali i ostali sadržaji putovanja: gostionice, svratišta isl. Osim povijesnih zgrada, građevina niskogradnje i tehničke opreme u krajolicima putova posebno je važna vizualna i doživljajna komponenta jer se njima ostvaruju lijepi panoramski prizori na okolicu. Preko Ploča i Svetog Jakova pružao se glavni karavanski put, tzv. Dubrovački drum, ujedno glavna trgovačka i diplomatska prometnica koja je vodila prema istoku, preko Niša do Carigrada, te u zaleđe do središnje Bosne. Ranorenesansni vodovod, glavnim dovodnim kanalom duljine 12 km, snabdijevao je Dubrovnik gravitacijom. Trasa

vodovoda započinje od glavnog izvora u Šumetu -Vrelo, a spominju se manji izvori. Antički vodovod prolazi sjeveroistočnim dijelom Konavala od izvora u selu Vodovađa preko naselja Gornje bande do Cavtata. Arheološkim istraživanjima evidentirano je tridesetak lokaliteta s ostatcima ovog velebnog komunalnog projekta od 14. do 27. godine, za vladavine Augusta i Tiberija.

U tablici su prikazani krajolici povijesne prometne i komunalne infrastrukture Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
Krajolik karavanskog puta	organski	linearni	Dubrovnik	prijedlog za registar
Krajolik antičkog vodovoda	organski	Planirani, linearni	Konavle	prijedlog za registar
Krajolik renesansnog vodovoda	organski	Planirani linearni	Dubrovnik	prijedlog za registar
Krajolik Napoleonovog puta	organski	Planirani linearni	Ston	prijedlog za registar
Krajolik željeznice	oblikovani	Planirani linearni	Dubrovnik Konavle	prijedlog za registar

4.10. Arheološki krajolici

Arheološki krajolici djelomice se preklapaju sa značenjem pojma arheološko područje. Za razliku od arheološkog područja, koje može biti i neistraženo područje za koje se zna ili pretpostavlja da postoji koncentracija arheoloških nalaza - nakon istraživanja može postati arheološki krajolik s istraženim i prezentiranim nalazima. Cavtat, rimski grad Epidaur obuhvaća kopneno i podmorsko nalazište jedinstveno na istočno jadranskoj obali te među rijetkima na Mediteranu. Na otoku Korčuli to su Kopila, Blato - gradinsko naselje i nekropola te područje Vele spilje.



U tablici su prikazani arheološki krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
-------	------------	-----------	-------------	---------------

Arheološki krajolik Vele spilje	organski	arheološki, agrarni	Vela luka	prijedlog za registar
Arheološki krajolik Kopile	organski	arheološki, agrarni	Blato	prijedlog za registar
Arheološki krajolik kopneni i podmorski Cavtata	organski	planirani linearni	Cavtat	prijedlog za registar
Arheološki krajolik Stona	organski	planirani linearni	Stona	prijedlog za registar

4.10. Obalni, otočki i krajolici mora

Povijesni krajolik mora obuhvaća područje obale, otoka i mora, u kojem je tijekom povijesnog razvoja stvoreno područje prepoznatljivih svojstava i značajnih kulturnih, povijesnih, estetskih i ekoloških vrijednosti. Značajna obilježja i vrijednosti morskih, obalnih i otočnih krajolika jesu jedinstveni uzorci krajolika i načina života (ribarstva, moreplovstva, poljodjelstva) koji prikazuju harmonično međudjelovanje i suživot čovjeka i prirode tijekom (pra)povijesti. Cjelovitosti takvih krajolika, osim očuvanih kulturnih tradicija i obilježja, naselja, građevina, arheoloških nalazišta (kopnenih i podvodnih), doprinose bioraznolikost i očuvanost ekosustava, kopnenih i morskih. Primjeri dobro očuvanog, prepoznatljivog krajolika mora jesu pučinski otoci povezani tradicijskim pomorskim putovima i ribarskim aktivnostima, kao što su krajolici Elafita, Lastovkog otočja, Mljeta te malih otočića istočno odo Korčule. Krajolici mora obuhvaćaju područje obale i mora, odnosno uključuju područje kopna (otoka), obale i mora. Reprezentiraju tradicijski način života povezan s ribarstvom, brodogradnjom, tradicijskim poljodjelstvom i lokalnim tradicijama.





Obalni, otočni i krajolici mora su ključni elementi u stvaranju identiteta i kulturne povezanosti, s važnom ulogom u povijesti i razvitku Dubrovačke republike. Važan su gospodarski resurs, privlačan za razvoj turističkih i rekreacijskih sadržaja, kao vrijednost koja pridonosi kvaliteti života lokalne zajednice. Snažna, zajednička povezanost fizičkih oblika prirodnih i kulturnih čimbenika usmenom predajom, pričama i legendama, daje krajoliku mora dodane, asocijativne vrijednosti. Osim kopnenih trgovačkih putova Dubrovčani plove, trguju i posluju i po prostorima Jadrana i Mediterana. Glavne grane dubrovačkog gospodarstva bile su trgovina i pomorstvo. Stvorena je jaka trgovačka mornarica, uspostavljene brojne trgovačke veze, uspostavljena mnoga konzularna i diplomatska predstavništva u zemljama jugoistočne Europe i Mediterana. Dubrovčani su bili trgovačka posrednička sila. Dubrovnik je u svojim “zlatnim” stoljećima (15.,16.) uz Veneciju i Anconu najvažniji pomorsko-trgovački emporij na Jadranu.



U tablici su prikazani obalni, otočni i morski krajolici Dubrovačko neretvanske županije

NAZIV	KATEGORIJA	VRSTA/TIP	GRAD/OPĆINA	STATUS ZATITE
Krajolik mora Pelješki kanal	asocijativni	krajolik mora, plovidbe	Korčula, Orebić	prijedlog za registar
Krajolik malih Korčulanskih otoka Badija-Vrnik-Majsan	organski	otočki, morski	Korčula	prijedlog za registar
Povijesni krajolik Lastovskog otočja	organski	agrarni, urbani, morski	Lastovo	prijedlog za registar
Povijesni krajolik otočića Sušca	asocijativni	sakralni, morski	Lastovo	Povijesni krajolik otočića sušca
povijesni, ruralni krajolik otoka Mljeta	organski	morski, ruralni	Mljet	prijedlog za registar
Povijesni krajolik Elafitskih otoka	asocijativni	sakralni, morski	Dubrovnik	prijedlog za registar
Obalni krajolik od zaljeva Zaton-Doli, Slano - Brsečine-Trsteno – Orašac - Zaton	organski	obalni , agrarni, morski	Dubrovnik, Dubrovačko primorje	zaštita planom

5. SMJERNICE ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURNIH KRAJOLIKA

5.1. Opće mjere zaštite – planiranje i upravljanje kulturnim krajolikom

Područja kulturnih krajolika trebaju uključena u sustav dugoročnog planiranja očuvanja i/ili poboljšanja stanja, a po potrebi uvođenja novih aktivnosti kojima bi se unaprijedilo stanje u zapuštenim područjima. Pri tome treba staviti naglasak na dijelove krajolika koji su od iznimne vrijednosti, kao što su primjerice, terasirani krajolici zarasli samoniklom vegetacijom, dijelovi perivoja uz ljetnikovce i sl. Kulturni krajolik treba sagledavati kao prostor koji integrira gospodarske, društvene i okolišne procese te objedinjuje urbanističke, arhitektonske (graditeljske) i pejzažne vrijednosti. Zbog toga zahtijeva interdisciplinarni, odnosno transdisciplinarni pristup koji će uskladiti zahtjeve između antropogenih i prirodnih vrijednosti, te zahtjeve za očuvanjem (konzervacijom) i novim razvojem. Planiranje, upravljanje i zaštita kulturnog krajolika stoga ne smije biti shvaćena kao prostor stroge zaštite (konzervacije), nego kao prostor u kojem se provodi strategija održivog razvoja. Posebice je to važno u ruralnom krajoliku, gdje se istodobno treba uvažavati tradicijske uzorke, povijesna naselja i agrarne površine te omogućiti suvremeni život. Potiče se metoda revitalizacije krajolika, kako bi on postao aktivan, djelatni prostor, a da pri tome lokalnoj zajednici koja ga posjeduje donese ekonomsku, društvenu i kulturnu dobit. Umjesto izgradnje novih zgrada potiče se obnova i revitalizacija postojećih /povijesnih ne samo zgrada već i napuštenih naselja. Zbog toga je potrebno podizati svijest investitora i lokalne zajednice da je ulaganje u baštinu skuplje u početku, ali je dugoročno isplativije, jer se na taj način stvara dodana vrijednost i za zajednicu.

Planiranje i novi zahvati u kulturnim krajolicima važan su dio planiranja prostora. Prostorni razvoj trebao bi uvažavati i zatečene povijesne slojeve, ne zaustavljajući se samo na njihovoj analizi i formalnom bilježenju, već razvijati metode njihova vrjednovanja i uključivanja u razvoj prostora. Prostorno planska dokumentacija u prostorima bogatim naslijeđem zahtijeva prilagodbu/promjenu postojećih metoda/ modela planiranja prostora, kao i zakonodavnog okvira. Tehnički i infrastrukturni sustavi u takvome prostornom kontekstu također traže odmak od uobičajenoga tehničkog pristupa.²⁰

Očuvanje i zaštita krajolika (Landscape Conservation/Protection) obuhvaća procese i aktivnosti koji su usmjereni na zaštitu i održavanje značajnih, odnosno karakterističnih obilježja krajolika, koji su rezultat prirodnih uvjeta i ljudskih djelatnosti, a ocijenjeni su na temelju njihove vrijednosti baštine. To podrazumijeva nastojanje da se krajolik očuva ili da se uspostavi određeno stanje krajolika.²¹

Upravljanje krajolikom (Landscape Management) znači djelovanje sa stajališta održivog razvoja radi osiguranja redovite brige o krajoliku s ciljem vođenja i usklađenja promjena nastalih uslijed socijalnih, gospodarskih i okolišnih procesa.²²

²⁰ Polazišta iz projekta HERU

²¹ European Landscape Convention

²² European Landscape Convention

Pojmovi planiranje i upravljanje kulturnim krajolikom označavaju procese koji zahtijevaju zakonski okvir i povezivanje nekoliko razina:

- lokalna razina koju je potrebno sagledati i uvažiti prije donošenja rješenja o zaštiti, a odnosi se na zakonski status područja, grupe zadataka i strukture upravljanja, granice i slično
- regionalna razina u kojoj se zaštićeni kulturni krajolik razmatra kao sastavni dio regionalnog prostornog i razvojnog planiranja
- nacionalna razina, koja uključuje prostorno uređenje, zakonsku zaštitu, stvaranje baze podataka i uključivanje u nacionalne politike razvoja.

Očuvanje kulturnog krajolika uključuje: prepoznavanje, zaštitu, korištenje i upravljanje na takav način koji će očuvati njegovu vrijednost kao baštine, odnosno njegova prepoznatljiva obilježja i integritet. Alati kojima se to može postići su izrada: Konzervatorsko krajobrazne studije, Konzervatorskog plana, Plana upravljanja i Studije utjecaja na baštinu (Heritage Impact Assessment) kao zasebnog dokumenta ili u okviru Studija utjecaja zahvata na okoliš i Strateške procjene utjecaja na okoliš. Treba naglasiti da u potnijim studijama dionicu kulturne baštine i krajolika trebaju izrađivati stručnjaci mjerodavni za to područje.

Očuvanje kulturnog krajolika zahtijeva i osiguranje sredstava potrebnih za očuvanje te grupiranje kulturnih dobara koje se u njemu nalaze jer na taj način zajednički imaju veći baštinski značaj nego kao pojedinačne vrijednosti. Zbog toga zaštita kulturnog krajolika pomaže prostornoj kontekstualizaciji i povezivanju pojedinačnih kulturnih dobara (zaštićenih ili evidentiranih) koja se nalaze u njemu, a ona će ujedno doprinijeti ukupnoj vrijednosti kulturnog krajolika.

Očuvanje kulturnog krajolika, zajedno s elementima kulturne baštine (pojedinačnim kulturnim dobrima) koji se u njemu nalaze, pruža niz prednosti lokalnoj zajednici, kao što su:

- doživljaj mjesta /Sense of Place - materijalna kulturna baština u kombinaciji s pričama o prošlosti, pruža fizičku i psihičku osnovu za stvaranje identiteta. Krajolik pruža važne podatke za razumijevanje događaja, procese i aktivnosti koji su ga oblikovali i nastavljaju ga oblikovati.
- autentičnost – podršku vrijednostima kulturnog krajolika daju stalne tradicije i prakse koje odražavaju tradicionalne načine života. One omogućavaju ljudima da sudjeluju u održavanju kontinuiteta kulturne baštine te ujedno daju mogućnost učenja iz prošlosti i stvaranje povezanosti u budućnosti.
- kvaliteta života – krajolik osigurava ekonomske, okolišne, društvene i kulturne dobrobiti kroz estetske, ekološke, rekreacijske i obrazovne mogućnosti. Očuvanjem kulturnog krajolika pripadajuća regija postati će boljim mjestom za život, rad, rekreaciju i posjećivanje.

Načela planiranja i upravljanja kulturnim krajolikom obuhvaćaju sljedeće:

- planiranje na svim razinama treba biti temeljeno na zakonskoj osnovi i prepoznatim vrijednostima, prilagođeno zahtjevima i uvjetima županije i lokalne zajednice
- planiranje kulturnog krajolika treba biti povezano s ostalim zaštićenim i okružujućim područjima, a važan dio planiranja je određivanje granica zaštite kulturnog krajolika
- sustav planiranja mora biti prilagodljiv te se treba prilagoditi postojećim oblicima vlasništva i institucijama koje mogu podržati ciljeve zaštite
- planiranje mora uključiti sudjelovanje nacionalnog, regionalnog i lokalnog interesa te imati javnu i političku podršku u provođenju zaštite
- sve prirodne i kulturne sastavnice koje su ključne za karakter krajolika zahtijevaju pažljivo postupanje
- kulturne i prirodne sastavnice kao važna obilježja kulturnog krajolika trebaju biti u najvećoj mogućoj mjeri održavane i popravljane, a ne zamijenjene novima; ako je zamjena neophodna, nove trebaju biti prilagođene povijesnim u kompoziciji, mjerilu, oblikovanju, boji, teksturi i ostalim vizualnim obilježjima
- promjene i dodavanja potrebna za prilagodbu novom korištenju prihvatljive su ako ne uništavaju i ne ugrožavaju značajke prirodnih i kulturnih sastavnica te ako je oblikovanje usklađeno s veličinom, mjerilom, bojama, materijalima i karakterom krajolika
- promjene i unošenje novih elemenata ne smiju umanjiti i uništiti suštinska obilježja i integritet krajolika.

5.2. Utjecaji zaštite krajolika na procese planiranja i razvoja

Planiranje polazi s pretpostavke da su mjere zaštite kulturnog krajolika alat za upravljanje promjenama. Mjere će se koristiti kako bi se bolje sagledalo buduće korištenje prostora i odluke vezane uz planiranje gospodarskih i turističkih sadržaja te prometne i energetske infrastrukture. Poduzimanjem mjera zaštite krajolika osigurava se da se kulturni krajolik kao baština proaktivno prepozna te da se vrijednosti i karakteristike krajolika uzmu u prilikom planiranja namjene i korištenja prostora te u procesu planiranja infrastrukture.

Očuvanje i zaštita vrijednosti krajolika kao kulturne baštine trebaju biti jedan od prioriteta pri planiranju uređenja i razvoja prostora (povećanjem intenziteta korištenja zemljišta, ekonomskim i turističkim razvojem, povećanjem prometne infrastrukture i sl.). Sagledavanjem zaštite kulturnog krajolika pri planiranju namjene prostora i u procesu planiranja infrastrukture omogućiti će se razvoj koji ujedno rehabilitira zatečene povijesne vrijednosti.

Povećanje transparentnosti – prepoznavanje i dokumentiranje kulturnih krajolika u okviru prostornog plana ili na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ulazni je podatak za izradu budućih planova i programa lokalne samouprave, ali i za javnost kako bi se upoznala s povijesno značajnim krajolicima koje se želi očuvati.

Informirano odlučivanje - prepoznavanje kulturnih krajolika je podržano s dokumentacijom koja sadrži osnovne podatke o krajoliku, njegovim vrijednostima te kartografskim prikazima. Ovo istraživanje pruža temeljne podatke i predloženim gospodarskim i infrastrukturnim programima razvoja te njihovom utjecaju na krajolik.

Učinkovita zaštita kulturne baštine – prepoznavanje područja kulturnih krajolika u okviru Prostornog plana županije ne pruža automatsku zaštitu, već dokumentira njegove glavne atribute koji moraju biti zaštićeni kako bi se očuvale vrijednosti kulturnog krajolika, navode se odgovarajuće mjere zaštite te osigurava da planirani razvoj, promjene koje će izazvati infrastrukturni i ostali projekti moraju proći provjeru utjecaja na baštinu.

5.3. Izrada Konzervatorsko-krajobrazne studije, Konzervatorskog plana, Plana upravljanja i Studije utjecaja na baštinu (HIA)

Kriteriji za očuvanje, nove zahvate i korištenje kulturnih krajolika usko su povezani sa stupnjem valorizacije. Prevladavaju prostorno-urbanistički, koji podrazumijevaju temeljno načelo da se aktivnije zadire u niže vrednovanim dijelovima, nedovršenim ili rubnim, najmanje vrijednim i osjetljivim prostorima, a najstrože metode održavanja i očuvanja propisuju se za najvrijednije i najočuvanije krajolike.

U skladu s vrednovanjem predložene su smjernice za daljnje postupanje – krajolici za koje bi se trebalo izvršiti detaljniju analizu i vrednovanje sastavnica u skladu s međunarodno utvrđenim metodologijama. Na kraju su predložene smjernice zaštite, planiranja i upravljanja krajolikom, koje se mogu ugraditi u odredbe prostornog plana Županije. Smjernice su usmjerene na:

- detaljnija istraživanja i dokumentiranje kulturnih krajolika najviših vrijednosti na nižim razinama izrade prostorno planske dokumentacije
- usmjeravanje razvoja uz zaštitu vrijednosti krajolika
- očuvanje i održavanje kulturnih krajolika najviših vrijednosti.

Za sve krajolike koji su predloženi za upis u Registar potrebno je izraditi Konzervatorsko-krajobraznu studiju, odnosno Konzervatorski plan i Plan upravljanja.

Za sve kulturne krajolike koji su ocijenjeni kategorijom regionalnog/lokalnog značaja prilikom izrade prostorno planske dokumentacije niže razine (Prostorni plan uređenja Grada/Općine, Urbanistički plan uređenja, uključujući i izmjene i dopune), treba kao podlogu izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju. Također, prilikom planiranja većih zahvata (infrastrukture, razvojnih projekata) treba izraditi Studiju utjecaja na baštinu (Heritage Impact Assessment).

Konzervatorsko – krajobraznu studiju može izrađivati interdisciplinarni stručni tim sastavljen od relevantnih stručnjaka ovisno o tipu/vrsti krajolika (arhitekt, urbanist, povjesničar umjetnosti, etnolog, arheolog, agronom, šumar, krajobrazni arhitekt ..), a voditelj izrade treba biti arhitekt – urbanist.

5.4. Mjere zaštite asocijativnih krajolika

Krajolik Dubrovačke Republike na nacionalnoj i široj regionalnoj (mediteranskoj) razini definiran je kao prepoznatljivo područje koje povezuju povijesni, gospodarski, obrambeni, religijski, kulturni i prirodni elementi. U tom je složenom krajoliku kopna i mora međudjelovanje između ljudi i prirode snažno povezano s idejama i praksama povezanim s prirodnim elementima i izgledom krajolika. Mjere zaštite i upravljanja kulturnog krajolika uključuju sljedeće:

- očuvati prepoznate kulturne i prirodne vrijednosti u krajoliku (pojedinačne kulturne i prirodne krajolike i ostale vrste kulturne baštine) kroz očuvanje raznolikosti i karakteristične fizionomije mediteranskog povijesnog krajolika
- osigurati kontinuitet društvenih i kulturnih događanja, povijesnih djelatnosti, korištenja, tehnika i praksi gradnje,
- podržati gospodarske aktivnosti koje su u skladu s kulturnim i prirodnim vrijednostima, a onemogućiti one koje nisu prihvatljive u pogledu očuvanja karaktera kulturnog krajolika
- poticati znanstvena i stručna istraživanja te edukaciju čime će se doprinijeti dugoročnom boljitku stanovnicima i javnoj podršci zaštiti krajolika. Osposobljavati stručni kadar, formirati i podržavati znanstvene i stručne ustanove koje se bave zaštitom i revitalizacijom krajolika te obnovom povijesnih vrtova i perivoja
- izraditi bazu podataka o svim kulturnim i prirodnim vrijednostima i ostalim vrstama krajolika koje se nalaze unutar asocijativnog kulturnog krajolika te prepoznati njihove povezanosti i doprinose njegovu značaju. Uspostaviti stalno praćenje stanja i promjena (monitoring).
- uspostaviti politike razvoja Županije i lokalne samouprave temeljene na prepoznatim vrijednostima kulturnog krajolika
- uključiti lokalnu zajednicu u stvaranje programa očuvanja baštine, uključujući nevladine organizacije (NGO), škole i dr.
- planirati programe u okviru kojih će se baština krajolika (stećci, gradine i gomile, antički putovi, karavanski putovi i odmorišta iz doba Dubrovačke Republike; materijalni ostaci trgovačkih veza; običaji, nošnja, kuhinja, glazba; suhozidi; željeznica, luke, pomorstvo, hodočasnički /vjerski putovi, zanatstvo (tkanine, rude); industrijska baština Stonske solane, mlinica na rijeci Ljutoj itd.) integrirati u novi razvojni koncept.

5.5. Mjere zaštite povijesnih urbanih krajolika

Povijesne cjeline Dubrovnika, Korčule, Stona, Malog Stona, Orebića, Cavtata... nastale su na temelju planskog pristupa, dok su se okolna područja, sve do recentnog razdoblja, razvijala uglavnom spontanom načinom. U svojim povijesnim jezgrama imaju očuvanu povijesnu urbanu matricu, građevnu strukturu i pejzažne strukture koje su visoko vrednovane. Okružene su područjima novije gradnje i neizgrađenim površinama koje su dio prirodne

topografije. Formirale su karakterističnu i prepoznatljivu sliku grada, koju se želi očuvati kao kao urbani krajolik. Dosadašnje promatranje samo centralne urbane jezgre bez sagledavanja njihova šireg prostora dovelo je do konfliktnih situacija, stoga se javlja potreba za valorizacijom i ujedinjenjem grada i njegova šireg područja kao kulturnog krajolika grada. Povijesna cjelina grada ne percipira se samo unutar strogo definiranih granica zaštićene povijesne jezgre, već obuhvaća širi urbani, kulturni i geografski kontekst. Opće mjere zaštite povijesnog urbanog krajolika uključuju:

- povijesno gradsko područje sagledavati u prostornom kontekstu, uvažavajući topografska obilježja i karakterističnu sliku grada, koju čine izgrađene i krajobrazne strukture. Očuvati prepoznatljive panorame, vizure, vizurne koridore, a nova građevna područja planirati u zonama niske vizualne izloženosti
- potiče se uređenje i planiranje urbanog krajolika u okviru njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica
- očuvati, održavati i obnavljati povijesnu urbanu matricu u okviru mreže ulica, urbanih uzoraka, građevne strukture, odnosa javnih i privatnih površina, otvorenih (zelenih) i izgrađenih površina
- održavati javne prostore grada, njihov prirodni i antropogeni okoliš, koji pomažu stvaranju urbane kvalitete,
- održavati zeleni sustav grada, parkovne i ostale zelene prostore koji čine važan element slike grada bez širenja građevnih područja. Postojeće i planirane zelene površine treba učiniti prepoznatljivima, a pored ekološkog, rekreacijskog ili zdravstvenog, trebaju imati umjetničko, povijesno, oblikovno i identifikacijsko značenje. Cilj je stvoriti nove zelene prostore kvalitetnog oblikovanja na tragu naslijeđa povijesnog vrta i perivoja kao stvaralačke i kulturne vrijednosti, koji će biti vidljive i prepoznatljive u slici grada.
- veliko značenje u slici grada imaju i park šume uglavnom nastale pošumljavanjem golih terena u blizini grada ili perivojnim dotjerivanjem postojećih prirodnih šuma. Njihovo je ogromno rekreacijsko i ekološko značenje, ali i urbanističko, jer svojom površinom, položajem i scenografskim značenjem uobličavaju prepoznatljiv obris grada.
- područja novije gradnje sagledati u kontekstu stvaranja ukupne slike grada, a buduću gradnju i korištenje prostora uskladiti s vrijednostima krajolika. Svaku novu gradnju gabaritima, (mjerilom) tipologijom i osnovnim elementima (materijalima) završnog oblikovanja uskladiti s pripadajućim prostornim kontekstom
- za programe/projekte čiji kapaciteti izlaze izvan postojećih okvira gradnje, koji unose nove urbane uzorke, mjerilo i tipologije treba prethodno izraditi Urbanističko-krajobraznu studiju, kojom će se propitati kapacitet prostora, odnosno prostorne mogućnosti lokacije. Urbanističko krajobrazna studija (Studija kapaciteta prostora) mora biti izrađena od neovisnog, interdisciplinarnog stručnog tima prema metodologiji studija urbanog

krajolika. Rezultati studije moraju biti podloga za razradu projekata i urbanističkih planova.

Za svaki od prepoznatih urbanih krajolika u kataloškom obrascu, osim navedenih, propisane su posebne mjere.

5.6. Mjere zaštite povijesnih ruralnih krajolika

Povijesni ruralni krajolici kao najzastupljenija vrsta krajolika na području Županije u sebi sadrži i agrarne, krajolike kraških polja ili terasirane krajolike na padinama. Tipovi seoskih naselja i uzorci poljodjelskih površina odražavaju tradiciju, znanja i vještine ljudi koji su ih oblikovali, mijenjali i prilagođavali svojim potrebama, već odražavaju i topografska obilježja prostora u kojemu su nastali. Agrarni/poljodjelski krajolici razlikuju se po načinu korištenja tla i poljodjelskim aktivnostima te mogu biti: vinogradarski, maslinarski, ratarski, pašnjački, i sl. U njima su vlasnički odnosi u najvećoj mjeri odredili prostornu organizaciju, sustave putova, prostorne uzorke, geometriju parcela, omeđivanje posjeda i sl. U povijesnim ruralnim krajolicima kao što su: šire područje Konavoskog polja, unutrašnjost otoka Lastova i Korčule, prostori Općina Slivno, Zažablje, Kula Norinska, Pojezerje, Dubrovačkog primorja itd. planira se revitalizacija lokalne tradicije, stoga se predlaže:

- očuvati i održavati prostornu organizaciju i odnose naselja i obradivih površina, bez uvođenja novih građevnih područja. Također treba održavati i obnavljati oblike naselja i posjeda, parcelaciju, ograđivanje suhozidima, smještaj i položaj zgrada te prirodne značajke koji su važni elementi koji oblikuju uzorke ruralnog krajolika
- osvijestiti doprinos povijesnog ruralnog krajolika ruralnom razvoju i održivom korištenju prirodne i kulturne baštine poticanjem ruralnog razvoja kroz razvoj i korištenje povijesnih ruralnih i agrarnih prostora za turizam, proizvodnju hrane, zanatstvo i ostalo
- ruralni prostor, uključujući i naselja revitalizirati i promovirati kao područje za kvalitetan život uz poticajne mjere različitih resora (poljoprivrede, regionalnog razvoja, turizma,..)
- poticati korištenje krajolika u okviru njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica
- zadržavanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe i prirodnih sastavnica. Ruralni krajolik prepoznat je kao rezultat povijesnog razvoja, a promjene koje nemaju uporište u povijesnom karakteru nisu prihvatljive
- razvojne programe temeljiti na zajedničkim prirodnim i kulturnim resursima ruralnog prostora (rijeke, potoci, jezera; vinogradarstvo, maslinarstvo, ljekovito bilje, autohtone sorte; te promociju poljoprivrednih gospodarstava, kroz eko/agro turizam,)
- njegovati i poticati očuvanje etnoloških vrijednosti i nematerijalne baštine (tradicije, vještina, običaja,..), promovirati elemente duhovnosti u kulturnom stvaralaštvu stanovnika ruralnih krajolika, a razvoj gospodarskih djelatnosti vezati za radne običaje stanovnika (poljoprivreda, obrt, turizam na seljačkim domaćinstvima)

- agrarni krajolik potrebno je očuvati od nove gradnje, koju treba usmjeravati u postojeća naselja pod kontroliranim uvjetima
- umjesto nove izgradnje poticati obnovu starih zgrada, a novu gradnju usmjeravati na interpolacije unutar strukture naselja. Gradnja novih stambeno-gospodarskih sklopova u agrarnom prostoru ruralnih naselja ne smije promijeniti tradicionalne osobitosti šireg prostora (terase, suhozidi, vegetacija).
- poticati i stimulirati obnovu zapuštenih terasiranih, suhozidnih krajolika s vinogradima i maslinicima kao nematerijalne baštine i pejzažne slike. U terasiranim krajolicima ne dozvoljava se nova gradnja za potrebe turizma (apartmani). Moguća je gradnja priručnih gospodarskih građevina do 20m² građenih u kamenu.
- očuvati suhozidne terase karakteristične geometrije. Ne dozvoljava se rušenje suhozida i formiranje novih vinograda/maslinika u velikim površinama bez kamneih suhozida
- posebno se štite rubovi povijesnih ruralnih i urbanih naselja i to u cjelovitoj slici gabarita. Ne dozvoljava se linearno širenje i povezivanje više naselja u neprekinuto građevno područje
- oštećene i zapuštene agrarne krajolike preporuča se rekonstruirati, rekultivirati i preoblikovati tj. uređenjem unaprijediti. Osigurati da su tradicijske vještine potrebne za popravak povijesnih struktura održive, odgovarajuće vrjednovane i nagrađene- suhozidna gradnja kao nematerijalna baština.
- donijeti korist i poboljšanje života stanovnicima kroz snabdjevanje prirodnim proizvodima (kao što su: poljodjelski, voćarski, šumski, riblji proizvodi, pitka voda itd.) i prihodi od održivih oblika turizma.
- oblikovati programe interpretacije baštine za posjetitelje, uspostaviti i urediti edukacijske putove i oznake koje obuhvaćaju kulturno naslijeđe (stari gradovi, arheološki lokaliteti, tradicijske kuće, mlinice, i dr.) i prirodne vrijednosti, u koje se uključuje i lokalna zajednica
- promicati odgovarajući obazrivo korištenje povijesnih zgrada, prilagoditi i ponovno koristiti povijesne zgrade umjesto preseljenja i zamjene novom gradnjom
- uspostaviti nagrade za postupanje s krajolikom te podržati programe za edukaciju javnosti (stanovnika) o vrijednostima naslijeđa kulturnog krajolika i građevina
- smanjiti rizike i ugrožavanje područja od divlje gradnje, prevelikog iskorištavanja i sječe šuma i ostalih pojava kojima se smanjuju vrijednosti kulturnog krajolika
- za pojedine dijelove ruralnog krajolika - osobito vrijedne, oštećene ili osjetljive - treba izraditi detaljnije planove
- pri oblikovanju građevina (posebice onih izvan naselja) treba koristiti materijale i boje prilagođene prirodnim obilježjima okolnog prostora i tradicionalne arhitekture.
- u ovim krajolicima izbjegavati smještaj energana i ostalih velikih infrastrukturnih građevina, a za programe/projekte čiji kapaciteti izlaze izvan postojećih okvira gradnje, koji unose

nove uzorke, mjerilo i tipologije treba prethodno izraditi Konzervatorsko - krajobraznu studiju, kojom će se propitati kapacitet prostora, odnosno prostorne mogućnosti lokacije. Konzervatorsko - krajobrazna studija mora biti izrađena od neovisnog, interdisciplinarnog stručnog tima prema metodologiji studija urbanog krajolika. Rezultati studije moraju biti podloga za razradu projekata i urbanističkih planova.

Za svaki ruralni krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.7. Mjere zaštite proizvodnih /industrijskih krajolika - krajolika solane

Povijesni industrijski krajolici, u užem smislu značenja pojma gotovo da i ne postoje na području Županije kao ostaci industrijske kulture koji imaju povijesnu, tehnološku, društvenu, arhitektonsku ili znanstvenu vrijednost. Ispravnije ih je zvati ih proizvodni, a uključuju zgrade, tehnologiju i prostore koji odražavaju fizičke i društvene procese povezane s proizvodnjom. U ovu skupinu ubrajaju se: krajolik solane u Stonu, mlinice na Ljutuj, brodogradilišta u Korčuli, kamenolomi na otočiću Vrniku. Smjernice uključuju:

- poticanje korištenja krajolika u okviru njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica
- zadržavanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe i prirodnih sastavnica
- povijesni proizvodni krajolik prepoznat je kao rezultat povijesnog razvoja, a promjene koje nemaju uporište u povijesnom karakteru nisu prihvatljive
- nakon prestanka korištenja napuštenih proizvodnih krajolika prihvatljive su metode oporavka (rehabilitacije) i obnove (regeneracije) koje pružaju mogućnosti za urbanu prenamjenu.
- u procesu prenamjene očuvati prostornu i funkcionalnu cjelovitost koju osim zgrada za proizvodnju čine i prateće, specijalističke zgrade za pojedine funkcije (uprava, skladišta, energetska postrojenja,.) te industrijska infrastruktura. Na taj se način omogućava prezentacija uzoraka cjelovitog industrijskog procesa
- u procesu daljnjeg korištenja i prenamjene uključiti i povezati kulturne vrijednosti s gospodarskim mogućnostima. Prije izrade planova i programa prenamjene kao stručnu podlogu potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju.

Za svaki proizvodni/industrijski krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.8. Mjere zaštite fortifikacijskih krajolika

Fortifikacijski ili krajolici utvrda - uključuju obilježja strateški važnih i povoljnih mjesta, posebnih geomorfoloških obilježja, čije su pogodnosti korištene za gradnju sustava utvrda, starih gradova, vojarni, skladišta i ostalih građevina vezanih uz funkciju obrane. Mogu pripadati jednom ili različitim povijesnim razdobljima te ilustrirati stupanj razvitka vojne tehnike određenog razdoblja. Brojne povijesne utvrde i vojne građevine su napuštene i danas bez sadržaja. Smjernice i mjere zaštite koje se odnose na fortifikacijski krajolik su sljedeće:

- potiče se očuvanje i eventualna prenamjena, odnosno promjene načina korištenja krajolika u okviru uvažavanja njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njegovih izgrađenih i otvorenih prostora. Osim građevina (utvrda, bitnica, spremišta i sl) i njihova prostornog i funkcionalno međuodnosa te komunikacija valorizira se i krajobrazna komponenta prostora.
- očuvanje i prezentacija uključuje građevine fortifikacijskog sustava, povijesne komunikacije te vanjske, otvorene prostore te širu okolinu
- fortifikacijski krajolik prepoznat je kao rezultat dugog povijesnog razvoja, ili jedne graditeljske faze, stoga promjene koje nemaju uporište u povijesnom karakteru nisu prihvatljive.
- U novom načinu korištenja potrebno je zadržati prepoznatljiva obilježja fortifikacijskog krajolika kroz očuvanje povijesne građe, prirodnih sastavnica i vizualnog odnosa prema okolini
- s obzirom da su fortifikacijske građevine smještene na istaknutim lokacijama i vizualno su vrlo izložene, u njihovoj blizini nije prihvatljiva nova gradnja koja bi promijenila povijesno uspostavljene prostorne odnose i njihov kakarakter akcenta.
- potrebno je izraditi evidenciju, dokumentiranje, kartiranje i vrednovanje svih sastavnica fortifikacijskih krajolika: izgrađenih (zgrade, postrojenja i ostale građevine koje imaju značenje s arhitektonskog, društvenog, političkog, ekonomskog ili vojne povijesti), i otvorenih prostora (streljane, vježbališta,..) Posebno treba uzeti u obzir poglede, vizure i vizualne odnose.

Prije izrade plana prenamjene ili prezentacije fortifikacijskog krajolika potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki fortifikacijski krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.9. Mjere zaštite ladanjskih/ljetnikovačkih krajolika

Ladanjski ili ljetnikovački krajolici su krajolici koje određuje koncentracija ljetnikovaca okruženih vrtovima i perivojima. Radi se o namjerno oblikovanim krajolicima, prepoznatljive kompozicije i vrtne opreme koje pripadaju određenim stilskom razdobljima. Osim stambene

reprezentativne zgrade, sastavni dio ovih krajolika su prateće, gospodarske. Ladanjski krajolici dio su ruralnog prostora, organski povezani sa svojom pripadajućom okolinom. Smjernice za očuvanje su sljedeće:

- ljetnikovci s pripadajućim povijesnim vrtovima i perivojima ubrajaju se u površinski male kulturne krajolike, a zbog koncentracije na pojedinim područjima predstavljaju grupna kulturna dobra, koje se sagledavaju u prostornoj mreži (ladanjski sklopovi u Rijeci dubrovačkoj, područje Gruža i Lapada, područje Sv Jakova, Šipan, Zaton,..itd.)
- potiče se korištenje ovih krajolika u okviru njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njihovih prirodnih i kulturnih sastavnica, a u neposredni okoliš ne uvodi velike prostorne promjene
- ladanjski krajolik prepoznat je kao rezultat povijesnog razvoja, a promjene koje nemaju uporište u povijesnom karakteru nisu prihvatljive
- održavanje i obnova prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe i prirodnih sastavnica. Planskim mjerama spriječiti prenamjenu povijesnih perivoja neprimjerenom izgradnjom čijim se zahvatima nepovratno gube povijesna i stilska obilježja i vrijednosti parkovnog nasljeđa
- provesti sustavno dokumentiranje i kartiranje ladanjskih krajolika prema metodologiji IFLA-e i Firentinskoj povelji o povijesnim vrtovima. Evidencija uključuje prostornu organizaciju, uzorke korištenja zemljišta, mreže putova/šetnica, geomorfološka obilježja, vode, vegetaciju, izgrađene strukture (zgrade, orsane, građevine, ogradne zidove, vrtne terase, potporne zidove, šetnice, obrubne zidiće, pergole, vrtna stubišta, vidikovce, vrtnu plastiku, inventar i uređaje) te poglede, vizure i vizualne odnose.
- nakon provedenog vrednovanja obnavljati najkvalitetnije perivoje, vrtove, drvorede i dr. koji su očuvali povijesno stilsko obilježje i integralni su dio prostora u kojemu su nastali. Njihova obnova treba temeljiti na metodama konzervacije, restauracije, rekonstrukcije i restitucije.

Prije izrade plana prenamjene ili prezentacije ladanjskog krajolika potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki ladanjski krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.10. Mjere zaštite turističkih/hotelskih krajolika

Turistički, odnosno hotelski krajolici su prostori koje određuje koncentracija hotelskih i ostalih pratećih zgrada namijenjenih prihvatu gostiju za odmor i razonodu, koje su okružene hortikulturno uređenim prostorima (parkovima), otvorenim prostorima za druženje, ugostiteljstvo, trgovinu, rekreaciju i sport te hotelskim plažama. Radi se o namjerno oblikovanim krajolicima, prepoznatljive kompozicije i opreme prostora koji pripadaju razdoblju od početka 20. stoljeća do novijih. Osim hotelskih, sastavni dio ovih krajolika su

prateće, gospodarske zgrade. Turistički/hotelski krajolici dio su izvangradskog prostora, smješteni na kvalitetnim lokacijama uz morsku obalu te su prirodnim elementima povezani sa svojom pripadajućom okolinom. Smjernice za očuvanje su sljedeće:

- potiče se korištenje krajolika u okviru njegove namjene te obnova koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica. To uključuje čuvanje povijesno vrijednih uzoraka te odnosa izgrađenog i otvorenih prostora.
- zadržavanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesnih/izvorno projektiranih zgrada i vanjskih prostora te prirodnih sastavnica
- turistički krajolik prepoznat je kao rezultat planirane aktivnosti, djelo arhitekta i urbanista, a promjene koje nemaju uporište u izvornom karakteru nisu prihvatljive

Prije izrade plana obnove ili nove gradnje u hotelskom/turističkom krajoliku potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki hotelski/turistički krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.11. Mjere zaštite sakralnih i samostanskih krajolika

Krajolici posvećenih mjesta (sakralni i samostanski krajolici) obuhvaćaju skup religijskih sadržaja i građevina određenog prostora koji pri organizaciji i oblikovanju koriste obilježja i pogodnosti zemljopisnog smještaja. Samostan je kao urbana jedinica i svojevrsno središte urbanih i ruralnih sredina, imao veliku ulogu u urbanizaciji dubrovačkog područja. Smještajem na istaknutim točkama samostani su kontrolirali prometne putove kopnom i morem, bili su izloženi opasnostima, ali istodobno uživaju pogodnost dobrih prometnih veza. Ta su strateški važna mjesta vrlo izložena, a ujedno su mjesta najvećeg mira i tišine, čime se ostvaruje želja redovnika za samoćom i pustinjačkim životom. Međusobno su udaljeni desetak do četrdeset kilometara, tako da su smješteni u prostoru kao odmorišta za putnike. U vrijeme osnivanja bili na osami, a danas su im se naselja približila svojom gradnjom. Vertikale crkvenih tornjeva dominiraju u širem krajoliku te su prostorni orijentiri. Ovi krajolici imaju ulogu u hodočasničkom sadržaju i kao putovi vjerskog turizma. Smjernice za održavanje, korištenje i razvoj sakralnih i samostanskih krajolika su:

- poticanje korištenja krajolika u okviru njegove izvorne namjene te obnova koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica. To uključuje čuvanje povijesno vrijednih uzoraka te odnosa izgrađenog i otvorenih prostora.
- zadržavanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesnih zgrada i vanjskih prostora te prirodnih sastavnica
- sakralni/samostanski krajolik prepoznat je kao rezultat planirane aktivnosti, djelo graditelja/arhitekta, a promjene koje nemaju uporište u izvornom karakteru nisu prihvatljive

- održavanje i obnova prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe i prirodnih sastavnica. Planskim mjerama spriječiti prenamjenu povijesno uređenih vanjskih prostora (vrtova) gdje bi se neprimjerenom izgradnjom ili zahvatima nepovratno izgubila povijesna i stilska obilježja te vrijednosti naslijeđa
- provođenje sustavnog dokumentiranja i kartiranja sakralnih i samostanskih krajolika. Evidencija uključuje prostornu organizaciju, uzorke korištenja zemljišta, mreže putova/šetnica, geomorfološka obilježja, vode, vegetaciju, izgrađene strukture (zgrade, građevine, ogradne zidove, vrtne terase, potporne zidove, šetnice, obrubne zidiće, pergole, ..) te poglede, vizure i vizualne odnose.
- nakon provedenog vrednovanja obnavljati najkvalitetnije samostanske krajolike koji su očuvali povijesno stilsko obilježje i integralni su dio prostora u kojemu su nastali. Njihova obnova treba temeljiti na metodama konzervacije, restauracije, rekonstrukcije i restitucije.
- s obzirom da su sakralne i samostanske građevine smještene na istaknutim lokacijama i vizualno su vrlo izložene, u njihovoj blizini nije prihvatljiva nova gradnja koja bi promijenila povijesno uspostavljene prostorne odnose i njihov kakarakter prostorne dominante.

Prije izrade plana obnove ili bilo kakvog zahvata sakralnom/samostanskom krajoliku potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki sakralni/samostanski krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.12. Mjere zaštite krajolika povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture

Krajolici povijesnih prometnica: cesta, putova i željeznica te komunalne infrastrukture (vodovoda) pripadaju tzv. linearnim krajolicima, koji osim infrastrukturnih građevina - cesta, putova i željezničkih pruga, nadvožnjaka, mostova i prijelaza uključuju i pripadajuću opremu, miljokaze, parternu obradu i sl., a kod željezničkih pruga posebnu tehničku opremu signalizacije i postrojenja. Ovim krajolicima pripadaju i prateće povijesne građevine, kao što su željezničke postaje, stražarnice, mosne vage i dr., ali i ostali sadržaji putovanja: gostionice, svratišta isl.. Osim povijesnih zgrada, građevina niskogradnje i tehničke opreme u krajolicima putova posebno je važna vizualna i doživljajna komponenta jer se njima ostvaruju lijepi panoramski prizori na okolicu. Smjernice za očuvanje i razvoj ovih krajolika uključuju sljedeće:

- poticanje korištenja krajolika povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture u okviru njegove povijesne namjene i omogućavanja kompatibilnog korištenja koje zahtijeva minimalne promjene njegovih prirodnih i kulturnih sastavnica
- održavanje i poboljšanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe (antičkog vodovoda, željezničke pruge, Napoleonovog puta) te prirodnih sastavnica

- krajolik povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture prepoznat je kao rezultat povijesnog razvoja, a promjene koje nemaju uporište u njegovom povijesnom karakteru nisu prihvatljive.

Prije izrade plana obnove ili bilo kakvog zahvata u krajoliku povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki krajolik povijesnih komunikacija i linijske infrastrukture u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.13. Mjere zaštite obalnih, morskih i otočkih krajolika

Povijesni krajolik mora obuhvaćati područje obale, otoka i mora, u kojem je tijekom povijesnog razvoja stvoreno područje prepoznatljivih svojstava i značajnih kulturnih, povijesnih, estetskih i ekoloških vrijednosti. Značajna obilježja i vrijednosti morskih, obalnih i otočnih krajolika jesu jedinstveni uzorci krajolika i načina života (ribarstva, moreplovstva, poljodjelstva) koji prikazuju harmonično međudjelovanje i suživot čovjeka i prirode tijekom povijesti. Cjelovitosti takvih krajolika, osim očuvanih kulturnih tradicija i obilježja, naselja, građevina, arheoloških nalazišta (kopnenih i podvodnih), doprinose bioraznolikost i očuvanost ekosustava, kopnenih i morskih. Primjeri dobro očuvanog, prepoznatljivog krajolika mora i otoka jesu Elafitski otoci, Lastovsko otočje, kanal između Pelješca i Korčule povezani pomorskim putovima i ribarskim aktivnostima. Smjernice za očuvanje i razvoj krajolika priobalja, mora i otoka jesu:

- podržava se korištenje obalnih, morskih i otočkih krajolika u okviru njihove povijesne namjene te se omogućava korištenje i namjena prostora koje zahtijeva minimalne promjene prirodnih i kulturnih sastavnica
- zadržavanje prepoznatljivih vrijednosti i obilježja krajolika kroz očuvanje povijesne građe i prirodnih sastavnica
- obalni, morski i otočki krajolik prepoznat je kao rezultat povijesnog razvoja, a promjene koje nemaju uporište u povijesnom karakteru nisu prihvatljive jer mogu poremetiti tradicijske uzorke krajolika, biološku raznolikost i način života u naseljima i posebnim oblicima gradnje (svjetionici s kraja 19. i početka 20. St)
- očuvati područje kopna (otoka), obale i more bez unošenja novih turističkih zona u neizgrađenim predjelima. Gradnja se upućuje u postojeća naselja i turističke zone. Isto se odnosi i na luke i privezišta.
- razvoj ovih krajolika temeljiti na tradicijskom načinu života povezanim s ribarstvom, brodogradnjom, tradicijskim poljodjelstvom i lokalnim tradicijama i s iskustveno poznatim morskim putovima kojima su bile povezane tradicijske zajednice
- Obalni, otočni i krajolici mora pružaju mogućnosti za rekreaciju, edukaciju, istraživanja jer reprezentiraju dugotrajan sustav korištenja prostora u suglasju s prirodom. Privlačni su za razvoj turističkih i rekreacijskih sadržaja, u okviru kojih treba očuvati biljne i životinjske vrste te staništa,

- očuvati vizure s mora od nove gradnje; koridore prometne i energetske infrastrukture (ceste, elektrovodovi i sl.) treba izvoditi u suglasju s prirodnom, reljefnom morfologijom. Ukoliko se planiraju izvoditi veće promjene u morfologiji prostora (nasipi i usjeci) potrebno je izraditi Studiju utjecaja na baštinu kako bi se osigurala kvaliteta rješenja i integriranost u morfologiju krajolika.

Prije izrade plana obnove ili bilo kakvog zahvata u obalnom, morskom i otočkom krajoliku potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju koja će analizirati i vrednovati sve graditeljske i prostorne vrijednosti.

Za svaki obalni, morski i otočki krajolik u kataloškom obrascu, osim općih, propisane su i posebne mjere zaštite.

5.14. ZAKLJUČAK

Kulturni krajolici Dubrovačko neretvanske županije smješteni u prostorno ograničenom okruženju mora, brda i otoka razvili su brojne oblike i vrste te su stvorili jedan od glavnih elemenata prepoznatljivost prostora. Ujedinjuju topografska i prirodna obilježja, tradicionalni odnos čovjeka prema okolišu, ali i visoke domete arhitektonske i urbanističke baštine smještene u njima. Kao dio prostora koji nas okružuje, krajolik je imanentno prisutan u promišljanju o urbanizmu i gradnji u prošlosti stoga uvažavanje krajoličnih vrijednosti kao važne sastavnice pristupa gradogradnji, uređenju i razvoju prostora treba biti prisutno i danas.

Podizanjem svijesti i znanja o vrijednostima krajolika stručnoj i široj javnosti može se doprinijeti očuvanju identitetskog značenja krajolika kao kulturne baštine. Time bi se podigao stupanj uključivanja krajolika u planove budućeg razvoja i uređenja prostora. Prepoznavanjem kulturnih krajolika i njegovim uključivanjem u politike i strategije razvoja kao i u prostorno planske dokumente i projekte zaustavio bi se stihijski odnos prema ambijentu i "trošenje" vrijednih krajolika i prostora koji čine prostornu prepoznatljivost i čijim bi se gubitkom degradirao prostorni i društveni identitet. Planiranje treba promicati održive obrasce urbanog i ruralnog razvoja te objediniti zaštitu i unaprjeđenje s razvojem prostora, odnosno očuvanje krajoličnih vrijednosti i karaktera krajolika.

Godine 2011. UNESCO je usvojio preporuku o povijesnom urbanom krajoliku. Ova preporuka nudi alat za "integraciju politike i prakse očuvanja izgrađenog prostora s širim ciljevima prostornog razvoja u odnosu na naslijeđene vrijednosti i tradicije različitih kulturnih konteksta". To čini tako što razumijevanje pojma "urbano područje" kao rezultata povijesne slojevitosti te kulturnih i prirodnih vrijednosti, proširuje izvan pojma povijesnog centra ili ambijenta te uključuje širi urbani kontekst i njegovu okolinu, pripadajući ambijent (setting). Pristup povijesnog urbanog krajolika nadopunjuje i proširuje dosadašnje poimanje pojmova zaštite kulturne baštine, posebno u aktinostima i procedurama koje se odnose na upravljanje, očuvanje i razvoj. U tom kontekstu valja sagledavati urbana područja Dubrovnika, Korčule, Stona, ali i ostalih povijesnih urbano-ruralnih naselja na području Županije.

Najprikladniji alat za zaštitu kulturnog krajolika ovisi o njegovu stupnju značaja. Ako je krajolik ocijenjen da je od nacionalnog značaja najbolja metoda zaštite biti će upis u Registar kulturnih dobara. Za upis u Registar kulturnih dobara potrebno izraditi detaljniju dokumentaciju koja obuhvaća osim opisa krajolika navedenih u poglavlju 3 i detaljnija istraživanja – Konzervatorsko krajobraznu studiju, a po donošenju rješenja o zaštiti i izradu Konzervatorskog plana i Plana upravljanja. U krajoliku se mogu odrediti zone da se najreprezentativniji dijelovi (core zone) upišu u Registar, a da se na ostale (kontaktne) zone primijene metode urbanističkog planiranja.

Krajolici od regionalnog/lokalnog značaja mogu biti zaštićeni kroz sustav planiranja te kroz evidenciju i zaštitu kao lokalno dobro. Za njihovu valorizaciju i detaljnije mjere zaštite na nižoj razini prostorno planskih dokumenta (Prostorni plan uređenja Grada/Općine, urbanistički plan uređenja i sl.) ili druge vrste razvojnih projekata potrebno je izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju s mjerama zaštite.

Za sve projekte i planove prometne i energetske infrastrukture, projekte turističkih, komunalnih i gospodarskih zona koji se planiraju u zonama kulturnih krajolika (svih razina značaja) potrebno je kao podlogu izraditi Konzervatorsko krajobraznu studiju s mjerama zaštite koju usvaja, ovisno u statusu zaštite, nadležni Konzervatorski odjel Ministarstva kulture ili stručno povjerenstvo Skupštine, odnosno Zavoda za planiranje Dubrovačko netevanske županije.

6. PRILOZI

6.2. Izvori i literatura

Hrvatski državni arhiv, Grafička zbirka

Badurina, Anđelko, „Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja”, Zagreb, 1990.

Belamarić, Joško, "Urbanistički aspekti prve dubrovačke industrije u 15. stoljeću", u: Studije iz starije umjetnosti na Jadranu, sv. II., Split, 2012.

Belamarić, J. (1984.), Slika Lastova – Povijesni razvoj, stanje i perspektive prostornog uređenja [magistarski rad], Filozofski fakultet, Zagreb

Beritić, Lukša, "Dubrovački vodovod", u: Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku, 8-9 (1962): 99-116

Beritić, Lukša, "Fortifikacije Dubrovačke Republike", Mornarički glasnik 5/1961.

Beritić, Lukša, "Obalna utvrđenja na našoj obali", Pomorski zbornik

Braudel, Fernand, „Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II., Zagreb, 1997.

Cvjetković, A. (1999): Prošlost i sadašnjost otoka Šipana, Dubrovački horizonti, 39, Zagreb,

Curić, Z., Donjonegetvanski kraj, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 1993.

Dumbović Bilušić, B. „Krajolik kao kulturno naslijeđe – metode prepoznavanja, vrednovanja i zaštite kulturnih krajolika Hrvatske”, Zagreb, 2015.

Fisković, Igor, "Tradicije i inovacije u urbanističkom liku starog Dubrovnika", Dubrovnik 4 (1994.): 103–123

Fisković, Cvito, Lastovski spomenici, Laus, Split, 2001.

Forenbacher, A. Otok Lastovo, u: Rad JAZU, 185, 1911.

Foretić, V., 2001., „Korčula u domaćim i međunarodnim relacijama”, Fiskovićev zbornik II, Split

Glamuzina, M., Delta Neretve, Savez geografskih društava Hrvatske, Zagreb, 1986.

Grujić, Nada, (2006), „Kultura ladanja”, Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu, Zagreb

Grujić, Nada, „Ladanjska arhitektura Dubrovačkog područja”, Zagreb, 1991

Gvozdenović, R., „Otok Lastovo”, Split, 1973.

Jurica, A., „Lastovo kroz stoljeća”, Lastovo, 2001.

Jelčić-Radonić, J. „Rimsko naselje u Ublima na Lastovu”, u: Arheološka istraživanja na području otoka Korčule i Lastova [Izdanja HAD, 20]: 197220, Zagreb, 2001.

Karač Z.; Jakšić N.; Palinić N. (2009.), „Planirano industrijsko ribarsko naselje Uble na Lastovu iz 1936. Godine”, Prostor , 17 (1/37/): 90111, Zagreb

Lisičar, V., Lopud - historički i savremeni prikaz, Dubrovačka hrvatska tiskara, Dubrovnik, 1931.

Lučić, J. „Iz srednjovjekovne prošlosti Lastova, u: Radovi instituta za hrvatsku povijest, 6, 1974.

Krivošić, Stjepan, „Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti”, Dubrovnik, 1990.

Kalogjera, B., 1995. „Portret jednog grada na istočnom Jadranu”, Korčula, 1995.

Kovačić, Lj., „Antički vodovod Vodovađa-Cavtat,” Zbornik dubrovačkih muzeja, Dubrovnik, 2004.

Lučić, Josip, „Prošlost Dubrovačke Astoreje, Dubrovnik, 1970.

Lučić, Josip, „Iz prošlosti dubrovačkog kraja u doba Republike”, Dubrovnik, 1990.

Lučić, Josip, „Pelješac od doseljenja Slavena do potpadanja pod vlast Dubrovačke Republike”, u: Iz prošlosti dubrovačkog kraja u doba Republike, Dubrovnik, 1990.

Manenica, H., Antički fluvijalni lokaliteti u dolini Neretve, *Histria Antiqua*, 21/2012

Milić, Bruno, „Razvoj grada kroz stoljeća, I, II,” Zagreb, 1995.

Novak, G., "Povijest Dubrovnika od najstarijih vremena do početka VII. stoljeća", *Anali HI JAZU u Dubrovniku*, X.-XI., Dubrovnik, 1966.

Peković, Željko, „Dubrovnik – Nastanak i razvoj srednjovjekovnog grada”, Split, 1998.

Planić Lončarić, Marija, „Planirana izgradnja na području Dubrovačke Republike”, Zagreb, 1980.

Planić-Lončarić, M. (1987.): Organizacija prostora – urbanizam, Zlatno doba Dubrovnika XV i XVI st. - Zbornik radova, MTM, Zagreb

Prelog, Milan, "Dubrovački statut i izgradnja grada (1272.–1972.)", *Peristil* 14–15 (1971.–1972.): 81–94

Prelog, M. „Tekstovi o Dubrovniku”, Zagreb, 2003.

Stulli, Bernard, "Studije iz povijesti Dubrovnika", Konzor, Zagreb, 2001

Šišić, B. (1991): Dubrovački renesansni vrt, Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik

Veraja, S.(2001) Pregled turističkog razvitka Elafitskih otoka, Zadar, *Geoadria*, vol. 6, 57 - 69, 2001

***Otoci uokolo Dubrovnika, *Građevinar* 52 (2000) 10

Prostorni plan uređenja grada Dubrovnika, URBOS d.o.o., Split, listopad, 2005.

Slika grada Dubrovnika kroz prostorno-plansku dokumentaciju, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, 2012.

Šundov, M., Geomorfologija Dubrovačkoga primorja i geoekološko vrjednovanje reljefa, Zagreb, 2004.

Zlatno doba Dubrovnika XV. i XVI. stoljeće, katalog izložbe, Zagreb, 1987.

Identifikacija i valorizacija prirodne i graditeljske baštine područja Dubrovnika u prostornom kontekstu, Institut za povijest umjetnosti. dr.sc. Joško Belamarić, Igor Belamarić, Darka Bilić, Ana Šverko, Ambroz Tudor, Baština – pokretač razvoja, Dubrovnik, 2014.

6.2. KATALOG KULTURNIH KRAJOLIKA DUBROVAČKO NERETVANSKE ŽUPANIJE

NAZIV

Krajolik Dubrovačke republike

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik, Općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrova
K.O.

VRSTA

asocijativni

TIP OPĆI

mješoviti

TIP POSEBNI

urbani, ruralni, fortifikacijski, pomorski, ladanjski

SMJEŠTAJ

južni dio DNŽ, kopno i more

POVRŠINA (HA)

333340

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

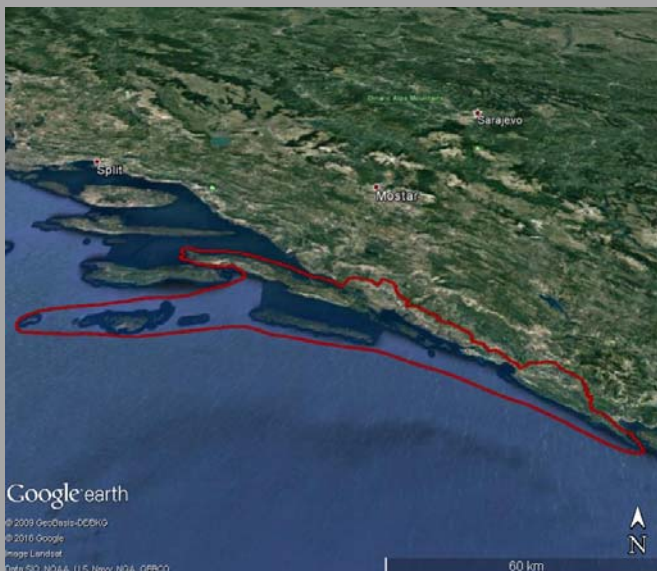
Očuvanje obilježja asocijativnog krajolika Dubrovačke Republike ugraditi u strateške i prostorno planske dokumente.

NAPOMENA

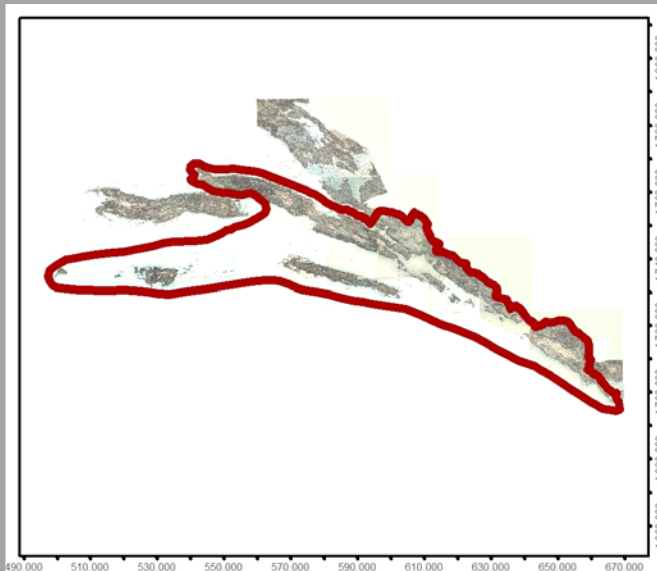
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Urbani krajolik Dubrovnika

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

Dubrovnik,....

VRSTA

planirani

TIP OPĆI

urbani

TIP POSEBNI

povijesni urbani, ladanjski, fortifikacijski, turistički, pomorski, SMJEŠTAJ

Na padinama i u podnožju brda Srđ. Obuhvaća uski primorski pojas, koji se proteže od Rijeke Dubrovačke do sv.

POVRŠINA (HA)

5797

OPIS KRAJOLIKA

Stari grad je smješten na podnožju vapnenačkog Srđa (412 m), u dolomitnoj udolini nastaloj erozivnim djelovanjem vode. Post-glacijalnim izdizanjem morske razine stvoreni su Gruški zaljev s Rijekom dubrovačkom koju masiv Srđa odvaja od Primorja. Brdo Srđ nekad je bilo bogato hrastovom šumom koju su Dubrovčani zvali dubrava, po kojoj je Dubrovnik dobio ime. Danas na južnim padinama raste nisko raslinje i makija te mediteransko bilje, na sjevernim padinama rijetki šumarci hrasta, a na zapadnim padinama prorijeđena borova šuma.

Pojedine cjeline krajolika Dubrovnika definirane su topografsko-morfološkim, povijesnim i funkcionalnim karakteristikama. Prepoznate su: povijesna jezgra, Pile, Boninovo, Lokrum, kao cjelina; potom šira zona Srđa s fortifikacijskim krajolikom; obale Gruškog zaljeva, kao i doline Rijeke Dubrovačke, zbog svojih su topografskih, geomorfoloških i klimatskih uvjeta bile idealne za stanovanje i uzgoj poljoprivrednih kultura. Ljetnikovci se nalaze u prigradskom području Grada, Rijeci Dubrovačkoj i Gruškom zaljevu. Gruž je kao snažna luka i brodogradilište imao i jetnikovce. Gruž i Lapad te Rijeka Dubrovačka obilježeni su ljetnikovcima te infrastrukturnom arhitekturom -povijesnim gradskim vodovodom.

Vizualni integritet, slika grada kroz povijest prikazuje cjelovitost njegove prevladavajuće prirodne komponente i prepoznatljivost kontrastne slike urbanog (grada Dubrovnika) nasuprot prirodnoga (padine Srđa).

Karakteristične vizure Dubrovnika su registrirane na bogatoj ikonografskoj građi – starim slikama, a u pravilu dominiraju pogledi grada u totalu, kao komprimiranu sliku grada u njegovom širem prostoru. Nekoliko recentnih studija bavi se analizom vizura i slike grada.

Osim što u svom obuhvatu sadrži nekoliko zasebnih vrsta kulturnih krajolika, odlikuje se velikim brojem i visokom vrijednosti pojedinačnih kulturnih dobara svih vrsta. Urbani krajolik Dubrovnika uključuje topografiju, geomorfologiju i

FOTOGRAFIJA

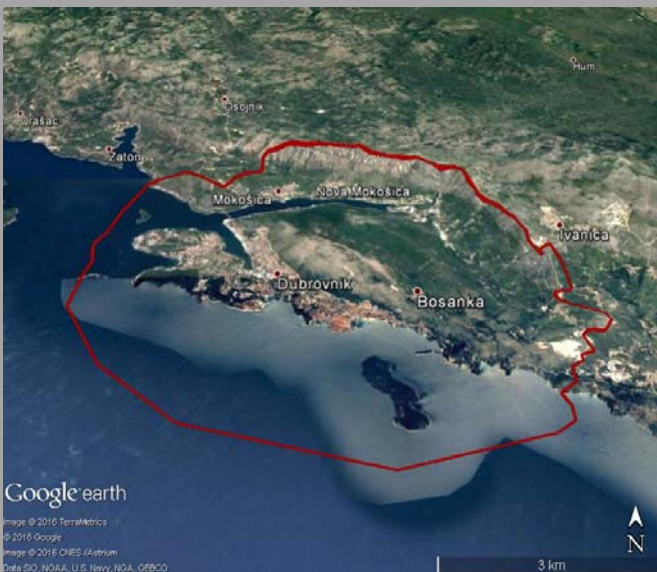


OPIS GRANICA

Širi prostor urbanog krajolika Dubrovnika obuhvaća područje Rijeke Dubrovačke s padinama, područje brda Srđ s padinama te morski dio s otocima.

Uže područje urbanog krajolika Dubrovnika na zapadu polazi od mosta F.Tuđmana uključuje Gruž i prolazi vršnom zonom padina Srđa do sv.Jakova obuhvaćajući cjelokupno gradsko područje te Lokrum i Lapad. U širini od oko 500 m prolazi morskim dijelom uključujući otočić Lopud.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Stari grad Dubrovnik se razvio na vrhu strme morske hridine koja je vjerojatno bila ilirska prapovijesna gradina, u čijem se podnožju tijekom prvih stoljeća p. Kr. oblikovalo romanizirano naselje. U vrijeme bizantsko-gotskih ratova izgrađen je kastrum koji će u doba sloma antičke civilizacije sredinom 7. st. postati refugij okolnog stanovništva, prije svega iz obližnjeg Epidaura (današnjeg Cavtata). Grad je nastao u nekoliko proširenja prema sjeveru i istoku. Grad je postupno izgrađivao

vlastitu samoupravu, razvijajući se na "oranju mora", odnosno trgovačkom i diplomatskom posredništvu između balkanskog zaleđa i Mediterana. Sredinom 16. st. dubrovačko pomorstvo je treće na svijetu. U renesansno i barokno doba Dubrovnik je i žarište humanizma, umjetnosti i znanosti. Svojim industrijskim potrebama i rezidencijalnom izgradnjom izlazi iz zidina prema zapadu i istoku već u srednjovjekovno i u rano moderno doba. Posebno nakon Velikog potresa 1667. godine postupno se oblikuje kao svojevrсни vrtni grad, a tijekom 19. i 20. st. povezuje se u cjelinu s ranijim predgrađem u Gružu, gdje će se u Gruškom zaljevu formirati nova glavna gradska luka.

U predjelima Pile i Kono zapadno od grada, planski osmišljenom mrežom ulica formirale su se inzule unutar kojih se od 15. st. do između dva svjetska rata u 20. st. podiglo stotinjak prigradskih ljetnikovaca, vila i kuća s vrtovima uređenim na iskustvu dubrovačkih renesansnih vrtova. Tu je više ljetnikovaca 16. i 17. st. koji su (uz brojne druge na širem dubrovačkom prostoru) iznimna pojava po načinu povezivanja arhitekture i prirode. Ljepota dubrovačke prirode očuvana na Lokrumu, šumovitom otočiću, na kojemu je 1023. utemeljen benediktinski samostan, a tijekom 19. st. je bio transformiran u dvorac

OCJENA STANJA

Urbani krajolik Dubrovnika uključuje predgrađa, ljetnikovce i fortifikacije, industrijsku i hotelsku izgradnju, reljef Srđa kao topografski element koji je utjecao na položaj i morfologiju grada, s kojim je neraskidivo vezan. Zajedno s Gruškim zaljevom, Rijekom Dubrovačkom, lazaretima, predgrađima i Srđem može se govoriti o povijesnom urbanom krajoliku Dubrovnika. Urbani krajolik Dubrovnika je rezultat slojevitosti i isprepletanja kulturnih i povijesnih vrijednosti tijekom vremena. Izvan poimanja 'povijesne jezgre', on sadrži širi urbani i

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Studija urbanog krajolika grada koja uključuje i analizu povijesnog urbanog karaktera razrađenu do razine urbanih uzoraka. Studija treba rezultirati smjernicama za urbani razvoj i novu gradnju.

Plan upravljanja treba uključiti ne samo Stari grad već i

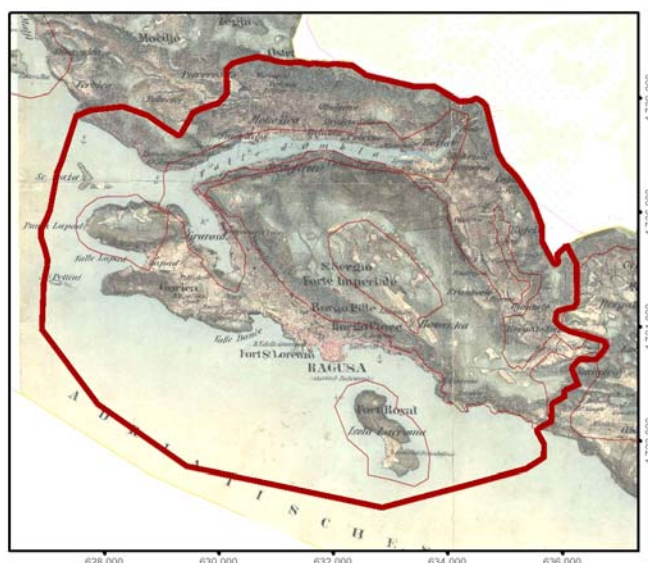
IZVORI

Belamarić, J. I ostali (2014) Identifikacija i valorizacija prirodne i graditeljske baštine područja Dubrovnika u

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Urbani karakter prostora kontinuirao od prapovijesti, antičkog razdoblja do danas. Osim užeg urbanog u svim njegovim funkcijama uključujući i proizvodnju, posebice brodogradilište u Gružu, dok je šire područje grada bilo fortifikacijskog, ladanjskog i agrarnog karaktera.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZDATLJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	5	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

međunarodni

STATUS ZAŠTITE

povijesna cjelina Dubrovnika, kao dio urbanog krajolika je na

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj urbanog krajolika Dubrovnika treba se temeljiti na očuvanju ravnoteže između zaštite i obnove graditeljskog nasljeđa i ekonomskog razvoja kao i funkcionalnosti i životnosti grada.

Pri donošenju planova potrebno je izraditi studiju utjecaja

NAPOMENA

NAZIV

Otočki krajolik Lokruma

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

krajolik mora i malih otoka

TIP POSEBNI

samostanski, turistički

SMJEŠTAJ

Južno do Starog grada Dubrovnika

POVRŠINA (HA)

190

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar i unesco (proširenje buffer zone)

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Fortifikacijski krajolik Srđa

GRAD/OPĆINA

Dubrovnik

K.O.

VRSTA

planirani

TIP OPĆI

fortifikacijski krajolik

TIP POSEBNI

krajolik povijesnih komunikacija, asocijativni, memorijalni

SMJEŠTAJ

Na neizgrađenom području zaravni i padinama brda Srđ - visoke vizualne izloženosti.

POVRŠINA (HA)

1161

OPIS KRAJOLIKA

Brdo Srđ se strmo izdiže iz mora i završava grebenima s nizom istaknutih vrhova. Najviši vrh Srđa je na položaju utvrde Strinčjera 409 mnv, na položaju utvrde Imperial je 408 mnv, a vrh Žarkovica je na 324 mnv. U neposrednoj blizini najviše kote brda Srđ nalazi se selo Bosanka s dvadesetak obiteljskih kuća.

Sve tvrđave i redute bile su u međusobnoj vizualnoj komunikaciji te su povezane putevima koji su omogućavali brzo premještanje vojnih jedinica, ali i opskrbu isturenih položaja. Povezane su kružnom komunikacijom koja je na zaravni Srđa povezivala sve redute s Fort Imperialom te serpentinama vođenim putom, koji je izgrađen istodobno s Fort Imperialom prema Gradu. Sve redute građene su istodobno, kao izraz iste strateške ideje od ukupno 8 reduta Reduta Gradac, Gradac mali, Kotline, Kapele, Dolić, Dolić mala, Bratitovo; Bitnice - Bosanka. Fortifikacijske strukture Srđa dio su jedinstvene cjeline fortifikacijskog krajolika, koje su tijekom povijesti izgrađene s ciljem obrane grada Dubrovnika. Tu svakako treba uključiti i ostatke utvrde Tumba u Gornjem Brgatu iz 15. stoljeća. Očuvan je vizualni integritet prostora kojega određuju na rubovima brda postavljene utvrde i bitnice, a središnji dio zaravni je neizgrađen, s niskom vegetacijom makije i mediteranskog bilja. Uzorke krajolika određuju veće površine prirodnog terena zaravni, padine brda koje su na zapadnom dijelu pokrivene borovom šumom te uzorci izgrađenih struktura. Linijski uzorci su povijesne komunikacije i povijesni vodovod.

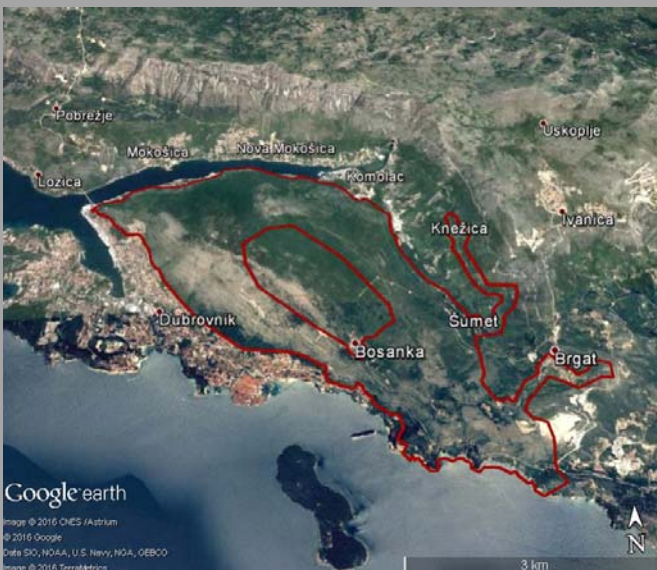
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

Granica obuhvata fortifikacijskog krajolika prati prirodnu konfiguraciju terena i zasniva se na geografskim i vojnostrateškim značajkama brda Srđ i zatečenih vojnih i utvrđenih građevina. Prolazi granicom čestica: kč. zem. 238 k.o. Sustjepan; kč. zem. 211/1 k.o. Sustjepan; kč. zem. 206 k.o. Sustjepan; kč. zem. 205 k.o. Sustjepan; kč. zem. 204 k.o. Sustjepan; kč. zem. 160/1 k.o. Dubrovnik; kč. zem. 165 k.o. Dubrovnik; kč. zem. 163/1 k.o. Dubrovnik; kč. zem. 169/1 k.o. Dubrovnik; gornja granica čestice 5731/1 k.o. Dubrovnik; gornjom granicom kč. zem. 1219 k.o. Čibada; kč. zem. 15/1 k.o. Čibada; kč. zem. 1034 k.o. Gornji Brgat; kč. zem. 1038 k.o. Gornji Brgat; kč. zem. 1040 k.o. Gornji Brgat;; kč. zem. 237/2 k.o. Sustjepan; 5080/2 k.o. Dubrovnik; 1018 k.o. Obuljeno; 1058 k.o. Prijedor; 517 k.o. Rožat; 403/6 k.o. Komolac; 353/4 k.o. Čajkovica; 536 k.o. Knežica; 913/2 k.o. Šumet; 919 k.o. Šumet; kč. Zem. 1077/1 k.o. Gornji Brgat. Granica obuhvata na jugozapadnoj padini brda Srđ prati

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Povijest korištenja ovog prostora kontinuirano od prapovijesti, sa sačuvanim materijalnim ostacima sve do danas. Na ovom prostoru evidentirane su dvije prapovijesne gradine, na uzvisini u sjeverozapadnom dijelu zaravni. Prvi lokalitet je Gradac, a drugi lokalitet je neposredno pokraj, smješten na brdu Mali Gradac. Ove gradine ili "naselja" smještene su na uzvisinama i utvrđene velikim kamenim blokovima bez vezivnog tkiva. Izgradilo ih je vjerojatno Ilirsko stanovništvo, na prijelazu iz kamenog (neolita) u metalno doba (bakreno - neolitik) u prvim stoljedima drugog tisućljeća. Na Srđu se nalazi više prapovijesnih gomila (tumulusa), koji su služili tijekom bronzanog i željeznog doba za pokapanje. Tumuli imaju kružni ili elipsoidni oblik u promjeru s kupolastim ili stožastim zaključkom.

Grupirani su na ulazu na plato Srđa iz dubrovačkog zaleđa, na mjestu naselja Gornji Brgat. Gomile su smještene su na uzvisinama s ciljem kontrole teritorija jer su služile ne samo kao grobni humci, već i kao osmatračnice. S njih je bilo moguće nadgledati kopnenu komunikacijsku rutu između obale i unutrašnjosti trasiranu još u prapovijesti, koja se koristila tijekom antike, a isto tako srednjeg vijeka kao karavanski put.

Na zaravni Srđa zastupljene su ranosrednjovjekovne građevine; na lokalitetu Crkvina nalazila se crkva sv. Srđa i Bakha, tadašnjih zaštitnika Dubrovnik. Crkva sv. Srđa de Vergato nalazila se vjerojatno ispod jugoistočnog ugla tvrđave Imperial. Crkva je bila spojena s manjom zgradom u obliku male kule, u kojoj je boravilo nekoliko stražara koji su kontrolirali prilaz s mora. Srđ je u to vrijeme bio važna signalna stanica unutar strateškog sustava izviđanja šireg dubrovačkog akvatorija. Crkva sv. Srđa postojala je sve do francuske okupacije, kada je srušena prilikom izgradnje tvrđave Imperial.

OCJENA STANJA

Fortifikacijski krajolik na brdu Srđ dio je šireg pojasa fortifikacija koje su tijekom prošlosti bile u funkciji obrane Dubrovnik. One su prirodan nastavak gradskih zidina UNESCO zaštićene stare jezgre i kule Minčete koje su izgrađene u svrhu obrane grada s kopnene strane, za razliku od Fort Royala ili baterija na Daksi, utvrde Gnjilište i Babin kuk koje čine dio obrane grada s morske strane. Krajolik Srđa je izuzetan primjer koji ilustrira implementaciju i razvoj fortifikacijskih struktura primjerenih različitim vojnim strategijama i izrazima različitih vojnih škola tijekom razvoja dubrovačke države od prapovijesti sve do kraja 19. stoljeća.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Dopuna konzervatorske studije izrađene za UPU Srđ koja obrađuje samo pojedinačne građevine, a ne i prostorni sustav s cjelovitom Konzervatorsko krajobraznom studijom fortifikacijskog krajolika. Potrebno je, prema zahtjevima Europske konvencije o krajoliku izraditi Plan upravljanja krajolikom Srđa.

IZVORI

Beritić, Lukša, "Fortifikacije Dubrovačke Republike", Mornarički glasnik 5/1961.

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Obrambena uloga vršnog područja Srđa od prapovijesti, razdoblja Dubrovačke Republike, 19. stoljeća (francuska i austrijska vlast) sve do posljednjeg desetljeća prošlog stoljeća u Domovinskom ratu.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	4	5	4

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Rezultate Konzervatorsko krajobrazne studije integrirati u UPU platoa Srđa te u projekte uređenja prostora. Očuvati glavna obilježja fortifikacijskog krajolika, kojega osim građevina čini i prostor između njih, njihova fizička i vizualna povezanost koja isključuje novu gradnju u vizurnim

NAPOMENA

Potrebno je provesti reviziju dosadašnjih projekata i planova uređenja prostora s dopunom analize i valorizacije zaravni Srđa kao fortifikacijskog krajolika.

NAZIV

Krajolik povijesnog vodovoda

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

povijesna infrastruktura

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

u zaleđu Dubrovnika prolazi kroz neizgrađena područja.

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

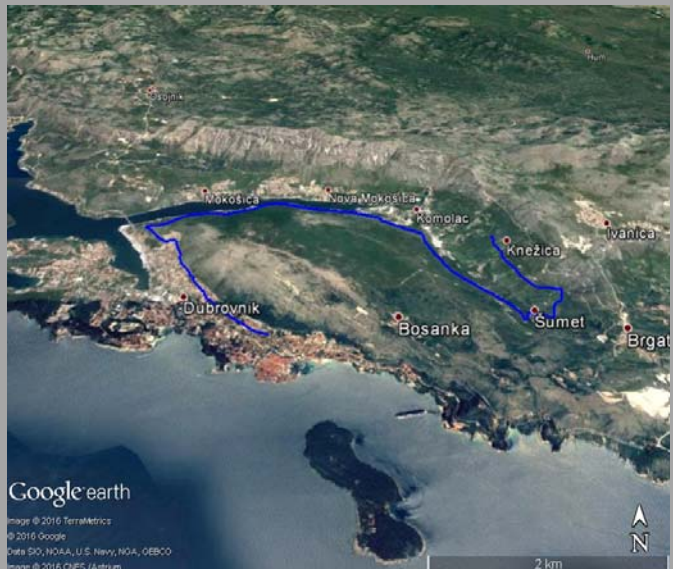
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik karavanskog puta

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

povijesna infrastruktura

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

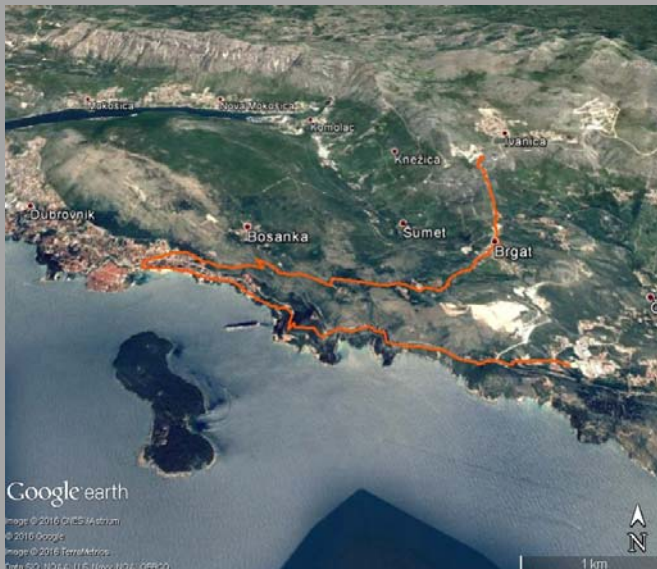
Očuvanje i uključivanje u sustav prostornih atrakcija.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ladanjski krajolik Gruža i Rijeke Dubrovačke sa estuarijem Omble (mlinovi)

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

ladanjski krajolik

TIP POSEBNI

industrijski

SMJEŠTAJ

nekad u nizgrađenom području, koje je danas urbano područje grada.

POVRŠINA (HA)

501

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

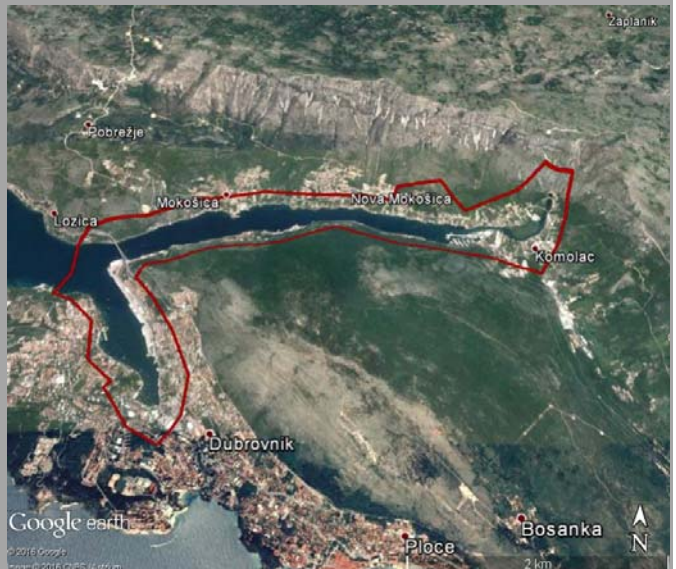
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

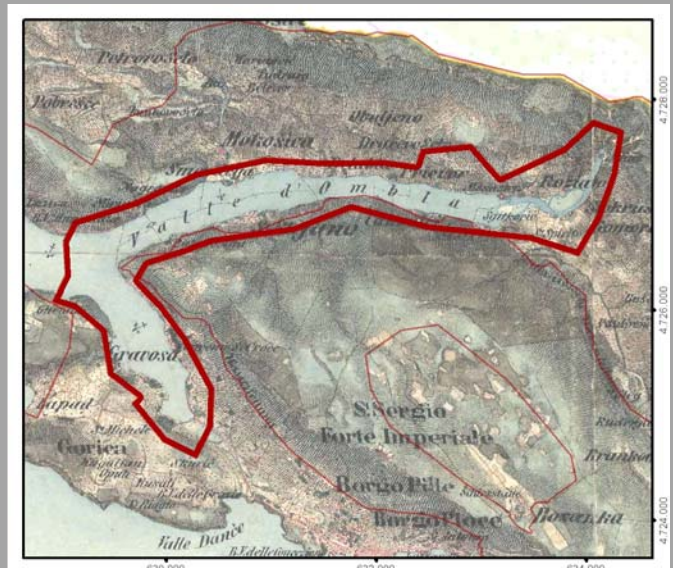
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ladanjski i agrarni krajolik Elafita

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

otočki, (po)morski

TIP POSEBNI

ladanjski, agrarni, turistički

SMJEŠTAJ

Od kopna ih sa sjevera dijeli Koločepski kanal, na zapadu im se nalazi poluotok Pelješac i otok Mljet, na istoku grad

POVRŠINA (HA)

8586

OPIS KRAJOLIKA

Otočna skupina dubrovačkih elafita, koja se doima kao nastavak Pelješca prema jugu, po svojim je prirodno-geografskim i kulturno-povijesnim obilježjima jedna cjelina. U geološkom pogledu sastoji se pretežno od vapnenaca i dolomita, a u dolomitskim udolinama nalaze se plodna polja, često s podzemnim i mjestimice nadzemnim vodama. Na Elafitima nema voda tekućica. Klima je tipična mediteranska s dugim toplim suhim i sunčanim ljetima i kratkim, blagim i vlažnim zimama. Otoki su prekriveni karakterističnom zimzelenom vegetacijom. Posebna su značajka ovih otoka brojne i raznovrsne aromatične ljekovite biljke, koje se tradicionalno skupljaju, a za svoje ih je lijekove koristila jedna od najstarijih ljekarna u svijetu, utemeljena 1317. g. u dubrovačkom franjevačkom samostanu. Na otocima ima mnogo vrsta guštera te mnoštvo ptica selica kojima su otoci stanište u preletima prema sjeveru i jugu.

Kamenito podmorje bogato je raznovrsnim vrstama ribe, a uz otočić Sveti Andrija bila su poznata nalazišta koralja. Složena prostorna struktura otočja, koju čine brojni i različiti otoci i otočići zajedno sa svojim morskim dijelom očituje se u složenim strukturama većih otoka: Šipana, Lopuda, Koločepa... To su primjeri povijesnog, uređenog ruralnog krajolika nastalog kao rezultat nekadašnje smišljene aktivnosti dubrovačke vlastele. Naselja na otocima su malobrojna, međutim na prostoru Šipana nalaze se 42 ljetnikovca i 34 crkve. Ljetnikovci su na Elafitima imali rezidencijalna obilježja posebice u luci Suđurađ i oko plodnog Šipanskog polja. Nastajali su najčešće na dodiru padine i polja pazeći da ostane što više obradive zemlje, kao što su i agrarne prilike imale utjecaj na razmještaj, veličinu i uzdržavanje ladanjskih objekata. Uzorci polja su pravilnog ortogonalnog rastera, uvjetovanog nekadašnjim vlasničkim odnosima i pravilnom parcelacijom. Suhozidne ograde i terase na padinama karakteristika su ovog područja. Gradnja ljetnikovaca kao dominantnog povijesnog tipa

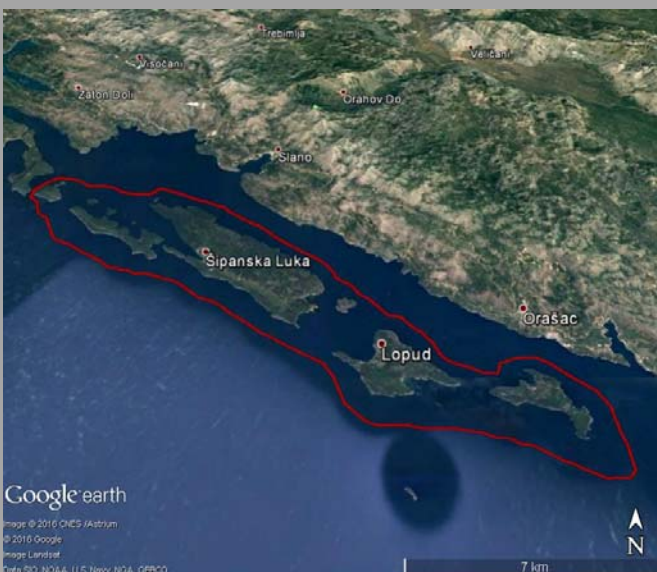
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

Zona obuhvaća Elafitske otoke, od sjeverozapada prema jugoistoku: Olipa, Tajan, Crkvine, Goleč, Kosmeč, Jakljan, Mišnjak, Šipan, Ruda, Lopud, Sveti Andrija, Koločep i Daksa te neki manji otoci i hridi poput Grebena, s pripadajućim područjem mora.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Tragovi naseljenosti na Elafitima sežu u prapovijesno doba o čemu svjedoče brojne željeznodobne gradine. Materijalni dokazi rimske uprave su brojni, a u otopnoj toponimiji očuvani su i tragovi grčkog kulturnog utjecaja. Elafiti su pod vlast Dubrovnika došli najvjerojatnije već u 9. st. Pisani dokumenti o njihovoj pripadnosti Dubrovniku potječu iz 13. st., a to su ujedno i prva svjedočanstva o organiziranoj dubrovačkoj upravi na Elafitima. Tako su Elafiti, uz Astoreju dio najstarijeg dubrovačkog teritorija, imali iznimnu geostratešku i gospodarsku važnosti. Dubrovčani su prostor Elafita najprije

organizirali u Kneštvo triju otoka sa sjedištem na otoku Šipanu. Nove društveno gospodarske okolnosti u 15. st., kad je Lopud kao pomorsko i trgovačko središte dobio najveći mogući značaj, dovode do utemeljenja nove knežije sa sjedištem na Lopudu koja je imala ingerencije i na otoku Koločepu. Šipan je neko vrijeme ostao sjedište kneza jer je kao otok s najznačajnijom agrarnom bazom, te velikom proizvodnjom vina i žita donosio značajne prihode državnoj blagajni. Nakon potresa 1667. te slabljenja ukupne gospodarske moći Dubrovnik je Elafite ustrojio u jednu knežiju čije je središte sve do pada Republike ostalo na Lopudu. Tijekom 15. i 16. st. Elafiti doživljavaju gospodarski napredak tijekom tzv. zlatnog doba Dubrovnika. U tom razdoblju pored starohrvatskih crkvice i srednjovjekovnih kapelica, na Elafitima se grade veće crkve, samostanski kompleksi, kneževi dvorovi i ljetnikovci. U 16. st. Elafiti postaju najomiljeniji ladanjski prostor dubrovačkih vlasteoskih obitelji. Golemi broj ljetnikovaca koji su manje ili više imali rezidencijalni karakter, ali više od svega imali su gospodarsku funkciju. Njihova gradnja bila je rezultat smišljenih napora vlasti da politički i gospodarski lakše kontroliraju svoje područje. S druge strane ladanjske obitelji

OCJENA STANJA

Glavno obilježje Elafita čini visoki stupanj prirodosti bogatih morfoloških oblika: šumovitih brežuljaka i agrarnih polja, razvedena obala stjenovitih i pješčanih uvala, koji s očuvanim stoljetnim ljetnikovcima i ostalim zgradama i povijesnim naseljima oblikuju jedinstven otočki ambijent. Elafiti su primjer uređenog ladanjskog, ruralnog krajolika nastalog kao rezultat nekadašnje smišljene aktivnosti dubrovačke vlastele na njihovim posjedima. Očuvani dominantno ladanjski karakter najvećih otoka, s brojnim

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija za donošenje Rješenja o zaštiti i za prostorno plansku dokumentaciju.. Provesti sustavno dokumentiranje i kartiranje ladanjskih krajolika prema metodologiji IFLA-e i Firentinskoj povelji o povijesnim vrtovima. Evidencija uključuje prostornu

IZVORI

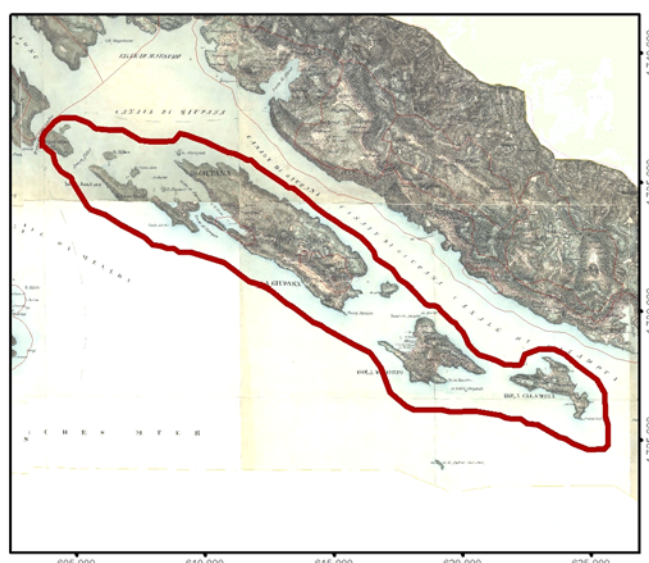
CVJETKOVIĆ, A. (1999): Prošlost i sadašnjost otoka Šipana, Dubrovački horizonti, 39, Zagreb,

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

U prošlosti stanovnici Elafitskih otoka su se pretežno bavili poljoprivredom, stočarstvom, ribarstvom i lovom. Šipan je poznat kao otok koji u razmjeru sa svojom površinom ima najviše maslina na svijetu.

Danas su poljoprivredne površine dosta zapuštena, a glavno usmjerenje je turizam.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
4	5	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Današnje usmjerenje na turizam dovelo je do zapuštanja poljodjelstva, napuštanja stanovnika. Turizam se danas postavlja kao najvažnija perspektiva Elafitskih otoka. Tome bi svakako trebalo dodati revitalizaciju nekadašnjih agrarnih površina. Očuvanje prirodnih i kulturno povijesnih

NAPOMENA

NAZIV

Ladanjski krajolik Suđurđa

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

ljetnikovački, planirani

TIP POSEBNI

agrarni

SMJEŠTAJ

uz obalu te na padinama

POVRŠINA (HA)

199

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Urbani krajolik Šipanske luke

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

urbani krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, prirodni

SMJEŠTAJ

uz obalu te na padinama

POVRŠINA (HA)

86

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

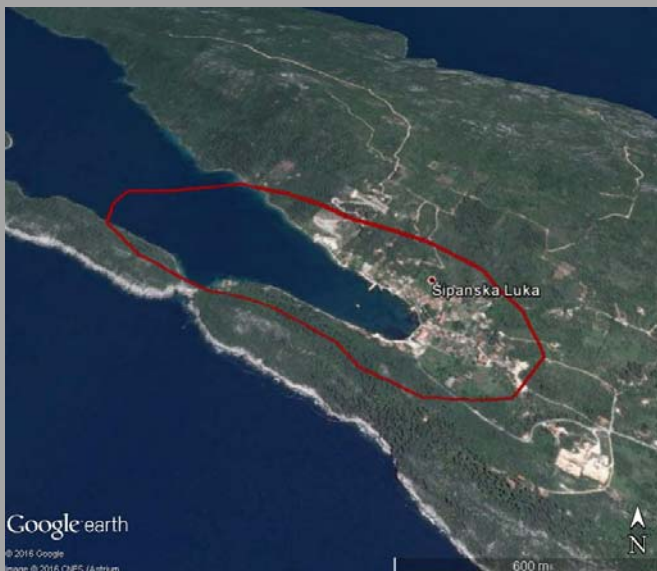
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ladanjski krajolik Trstena

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

ladanjski krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, prirodni

SMJEŠTAJ

uz obalu te na padinama

POVRŠINA (HA)

77

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

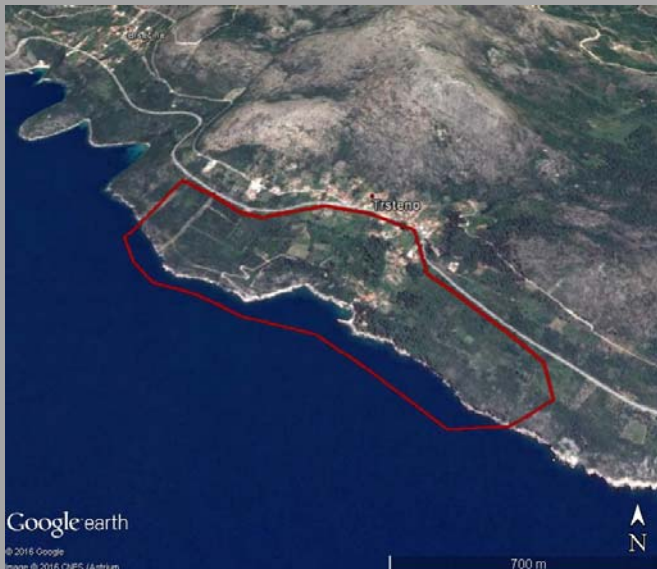
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Riđica, Mrčevo

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

u unutrašnjosti, uz polje

POVRŠINA (HA)

972

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

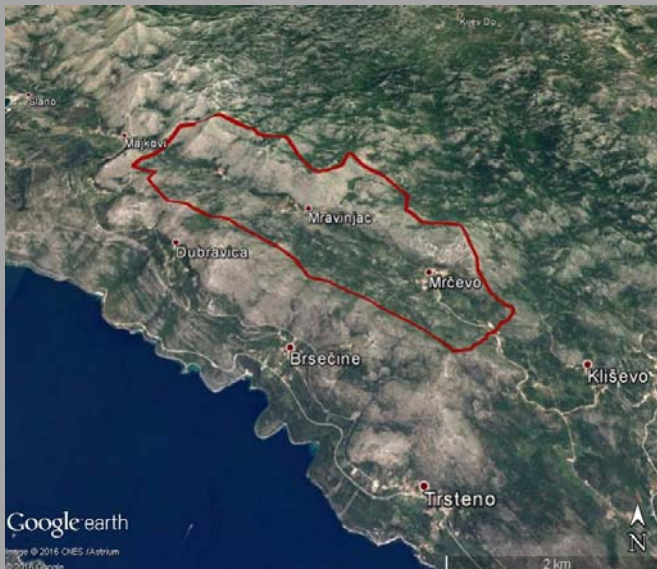
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

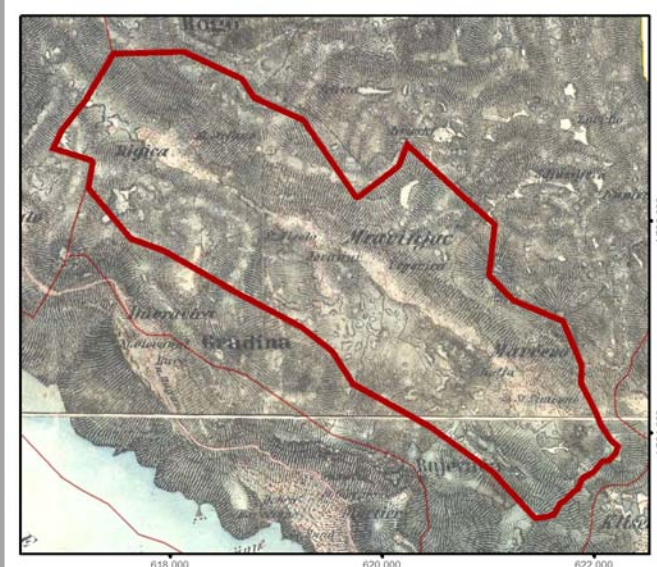
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Kliševo

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1322

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

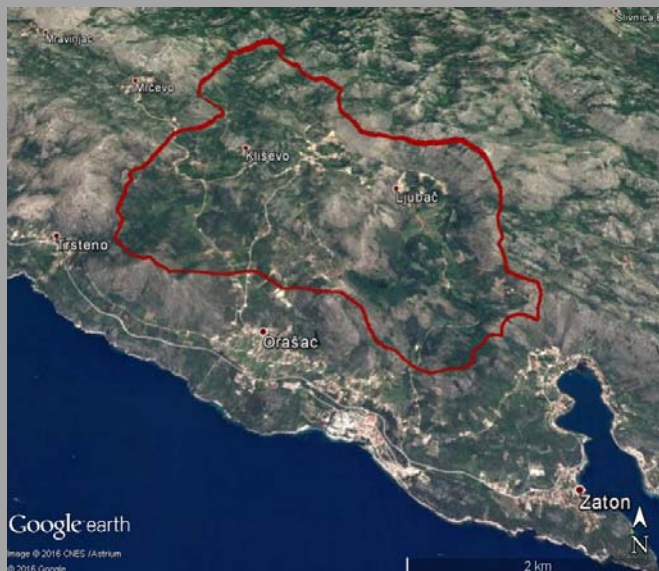
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

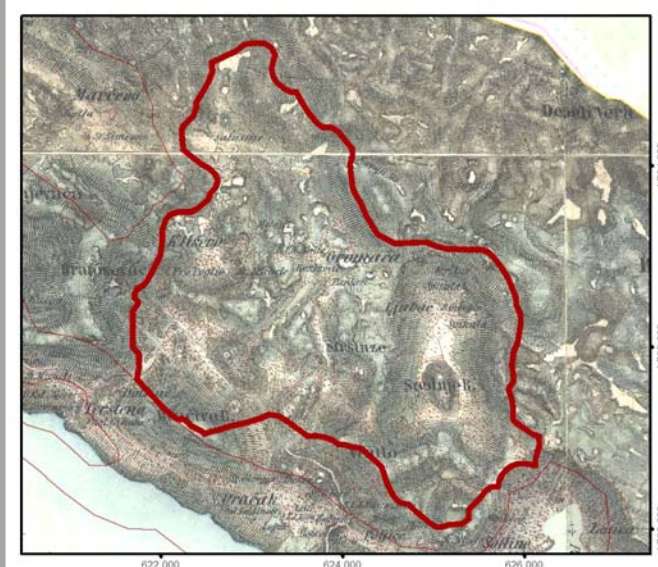
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Turistički krajolik Dubrovnika, Babin kuk

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

turistički / hotelski krajolik

TIP POSEBNI

prirodni, obalni

SMJEŠTAJ

na poluotoku, uz obalu

POVRŠINA (HA)

148

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik povijesne uskotračne željeznice (dio pruge Gabela - Trebinje - Dubrovnik - Herceg Novi – Zelenika)

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik, Općina Konavle

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

povijesna infrastruktura

TIP POSEBNI

prirodni i linijski krajolik

SMJEŠTAJ

na padinama brda

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

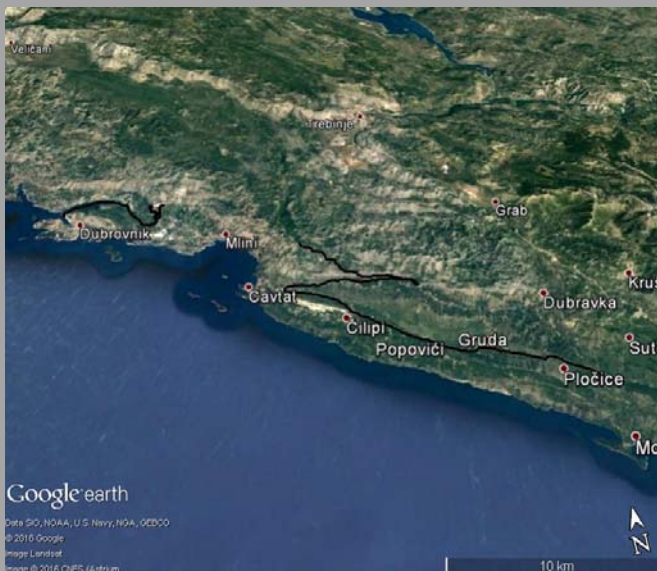
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva. Uključivanje krajolika u sustav prostornih i turističkih atrakcija.

NAPOMENA

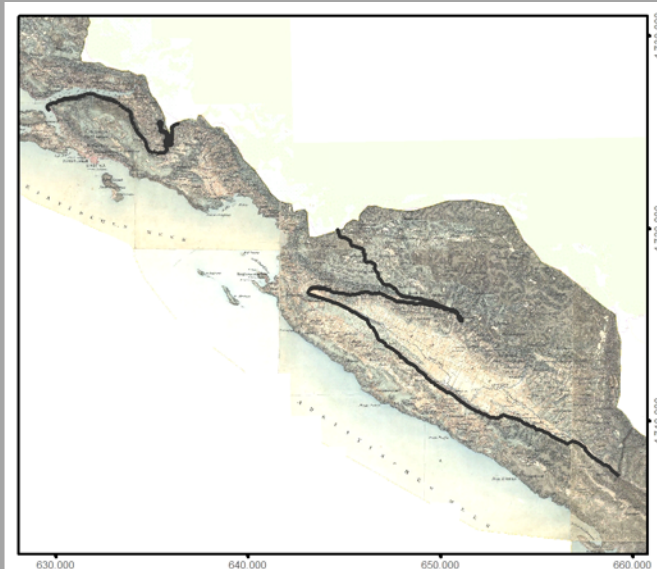
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Napoleonov put

GRAD/OPĆINA

Gradovi Dubrovnik, Metković, Općine Konavle, Dubrovačko K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

povijesna infrastruktura

TIP POSEBNI

linijski krajolik

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

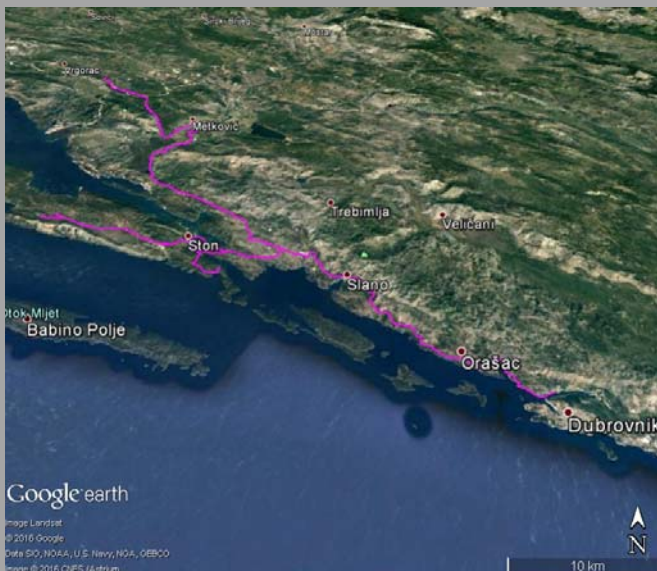
Očuvanje i održavanje prepoznatih vrijednosti i uključivanje u sustav prostornih i turističkih atrakcija.

NAPOMENA

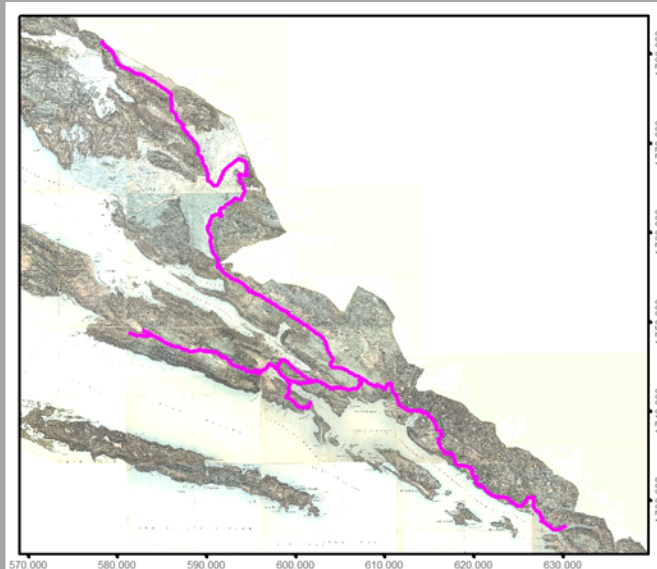
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Obalni krajolik od zaljeva Budima do Zatona

GRAD/OPĆINA

Grad Dubrovnik, Općina Dubrovačko primorje

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

obalni i priobalni

TIP POSEBNI

urbani, ruralni, prirodni

SMJEŠTAJ

uz obalu, zaljeve i na padinama okrenutim moru

POVRŠINA (HA)

3937

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

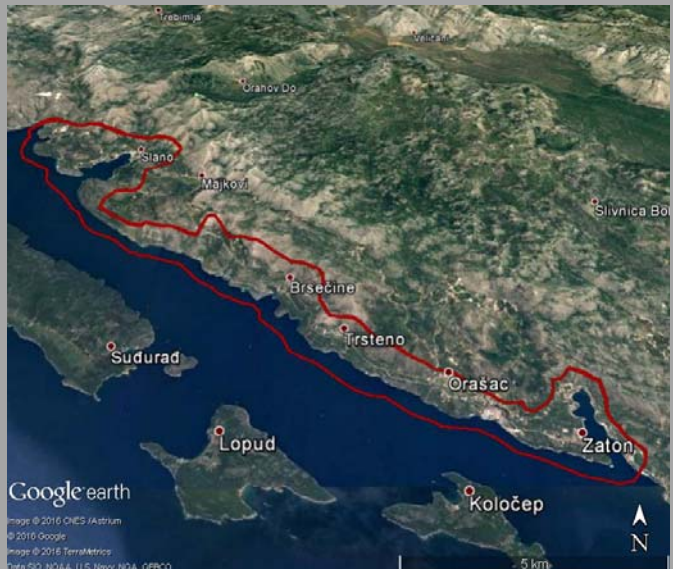
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Primorja: Imotica, Topolo, Ošlje, Smokovljani, Visočani, Lisac, Čepikuće

GRAD/OPĆINA

Općina Dubrovačko

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

u unutrašnjosti Primorja, uz krška polja

POVRŠINA (HA)

5110

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

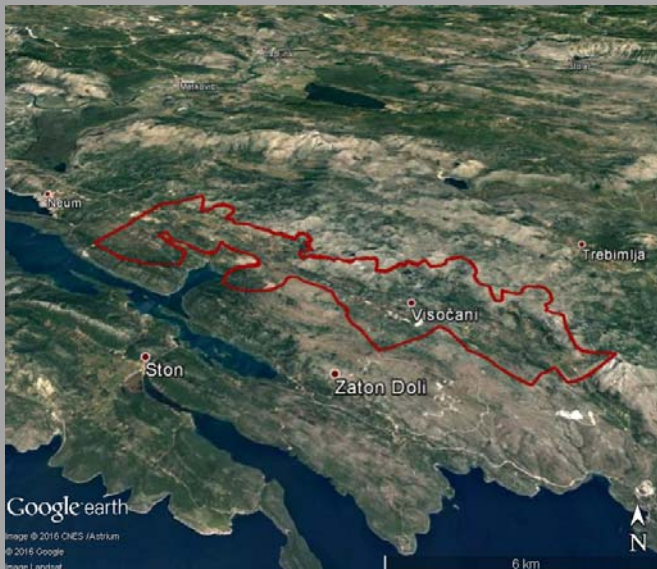
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

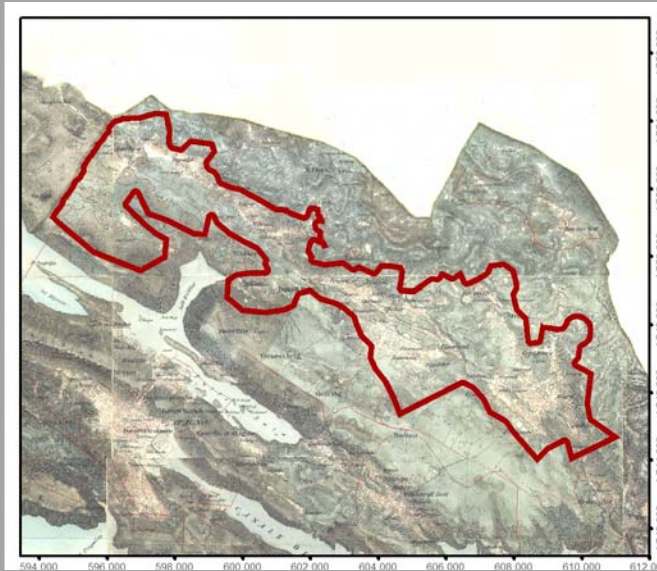
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Mravinjca, Trnova

GRAD/OPĆINA

Općina Dubrovačko Primorje

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

u unutrašnjosti, uz krška polja

POVRŠINA (HA)

691

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

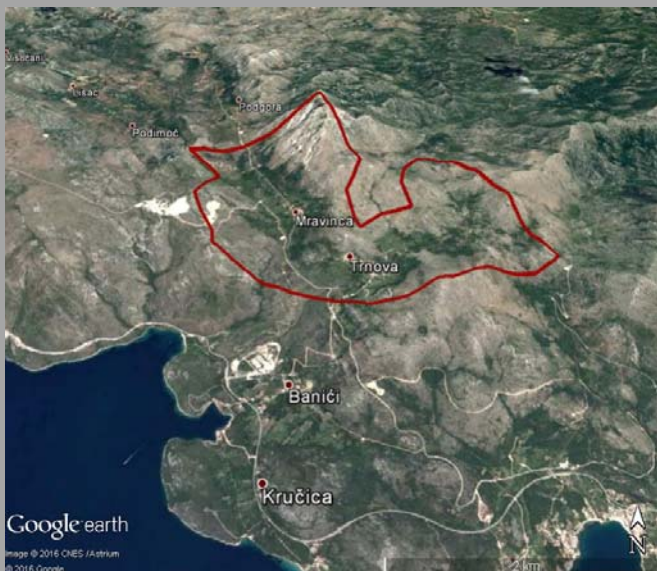
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

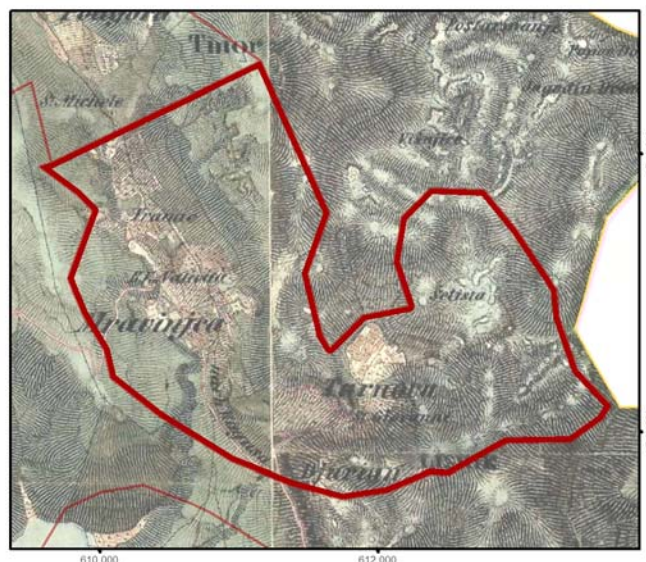
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Majkovi krških polja i udolina

GRAD/OPĆINA

Općina Dubrovačko

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

u unutrašnjosti Primorja, uz krška polja

POVRŠINA (HA)

1083

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Doli

GRAD/OPĆINA

Općina Dubrovačko Primorje

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

u unutrašnjosti uz krško polje

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1932

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

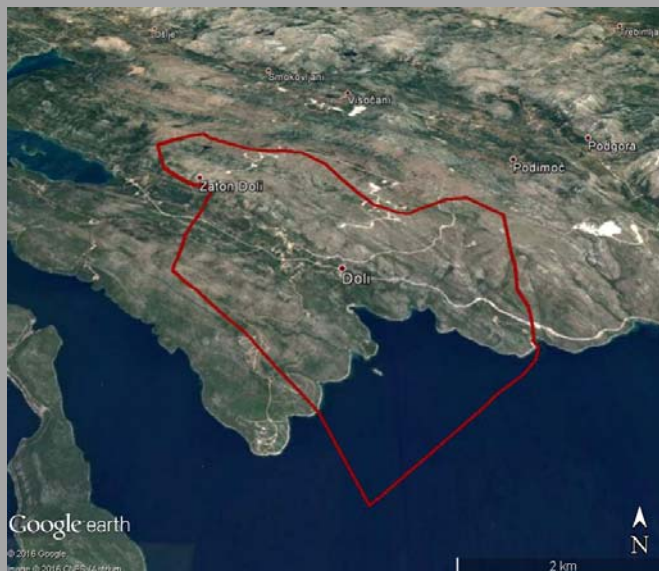
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Trnovica

GRAD/OPĆINA

Općina Dubrovačko

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

541

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

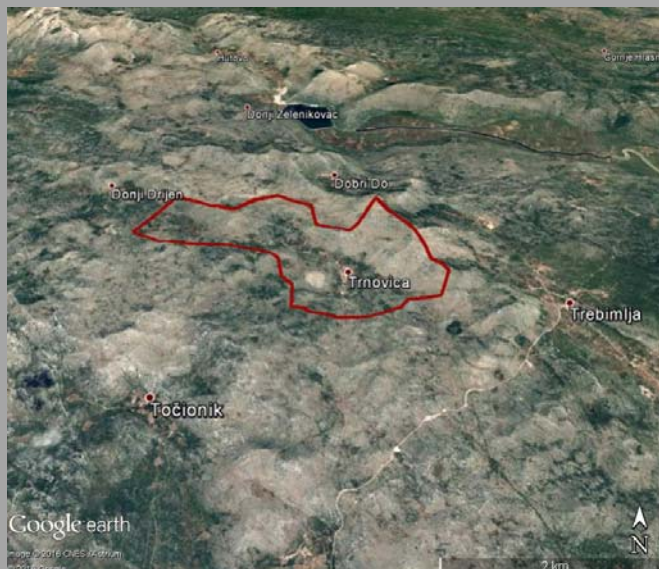
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

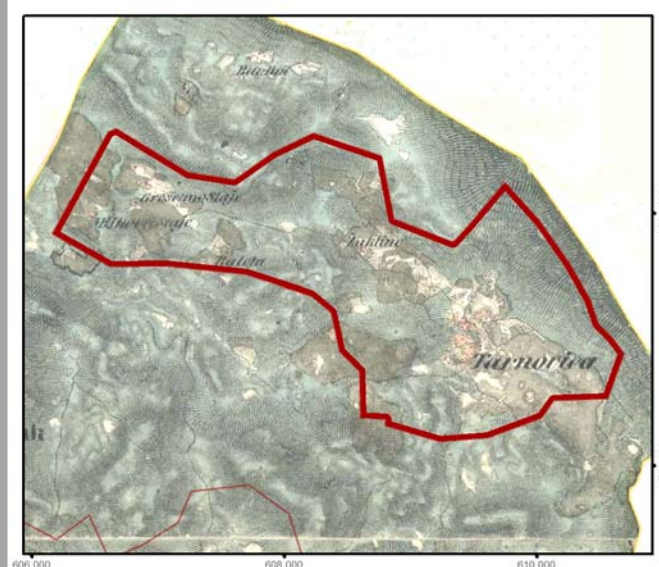
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Župe dubrovačke

GRAD/OPĆINA

Općina Župa dubrovačka

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

525

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

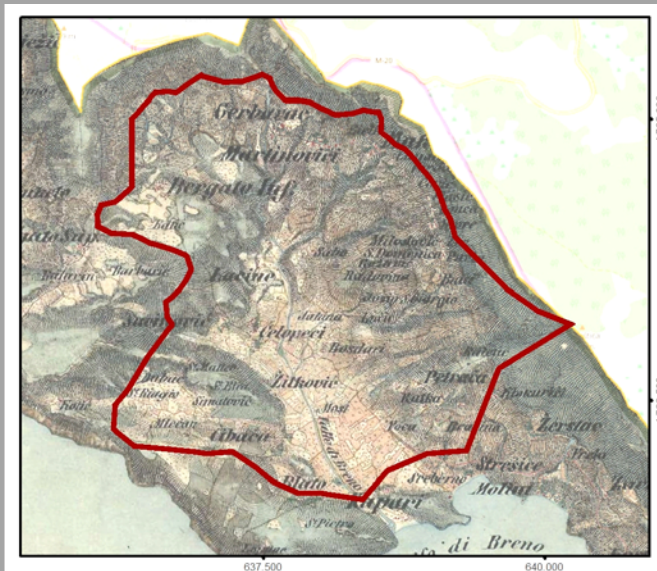
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Obalni krajolik Župe dubrovačke

GRAD/OPĆINA

Općina Župa dubrovačka

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

obalni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni turistički i prirodni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

997

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

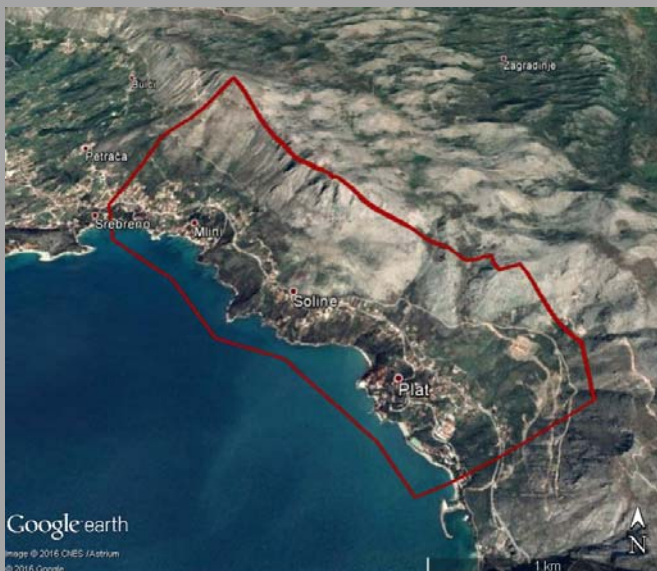
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni turistički krajolik Kupari

GRAD/OPĆINA

Općina Župa dubrovačka

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

turistički / hotelski krajolik

TIP POSEBNI

povijesni turistički, obalni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

52

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Urbani krajolik Cavtata

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

urbani, planirani

TIP POSEBNI

arheološki, agrarni

SMJEŠTAJ

na obali, poluotoku i moru

POVRŠINA (HA)

1835

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

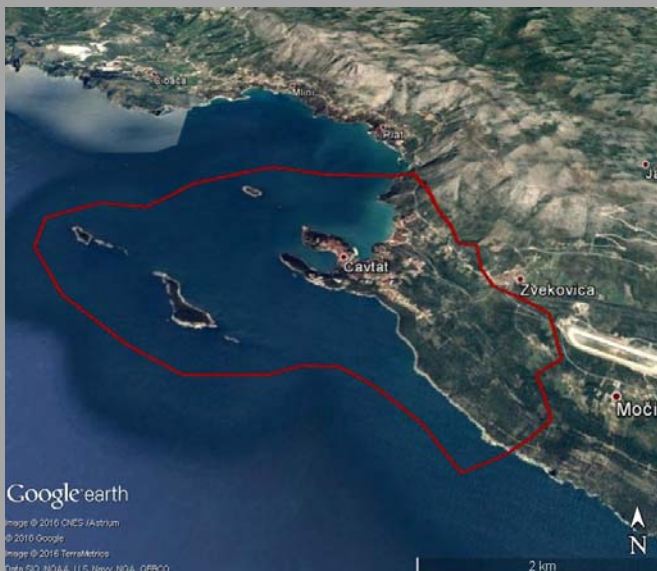
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

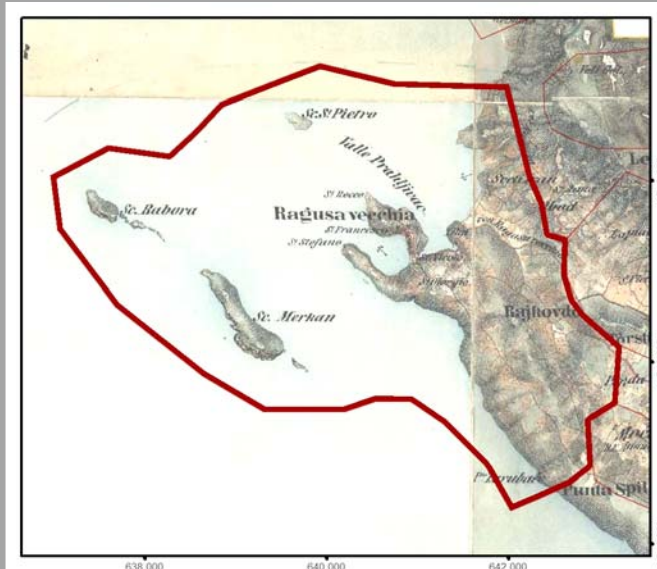
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Fortifikacijski krajolik Soko kula

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

fortifikacijski krajolik

TIP POSEBNI

prirodni, agrarni

SMJEŠTAJ

na visokoj padini brda

POVRŠINA (HA)

942

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

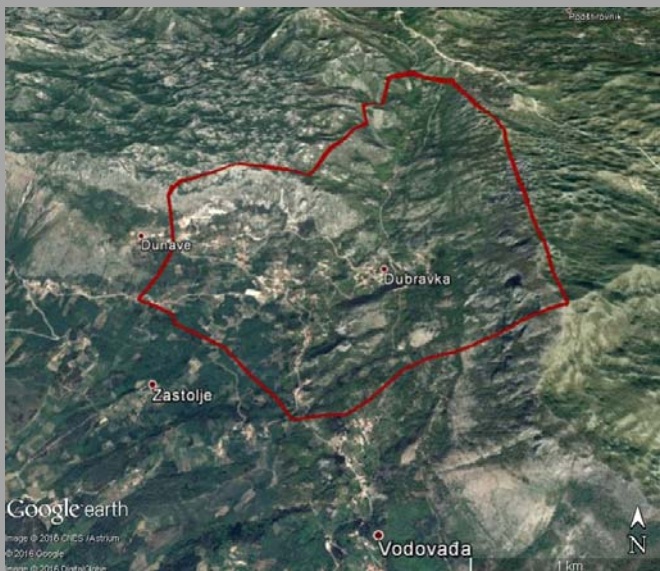
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

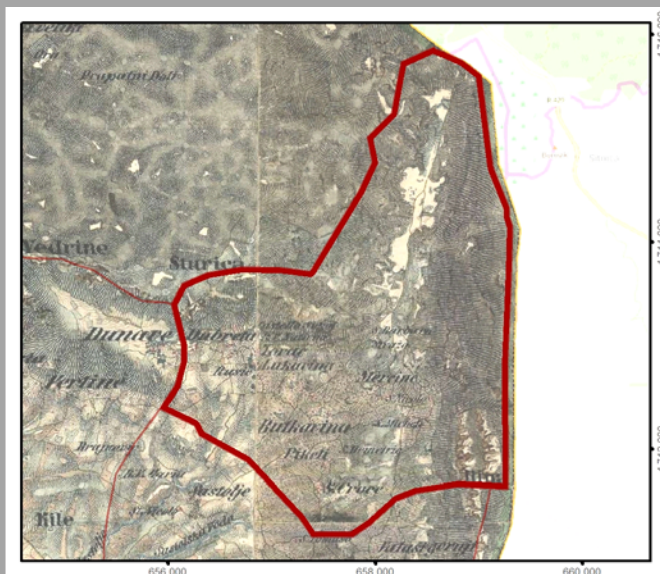
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni ruralni krajolik Konavoskog polja

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

Područje jugoistočno od Dubrovnika, najjužniji dio kopnene Hrvatske

POVRŠINA (HA)

5047

OPIS KRAJOLIKA

Sastoji se od plodnoga Konavoskoga polja, do niskoga priobalnoga grebena i višeg vapnenačkog područja. Poljem teku ponornice Ljuta, Konavoštica i Kopačica. Polje se odvodnjava tunelom, koji je 1958. probijen kroz primorski greben u blizini sela Popovići. Pašnjaci, livade i oranice, vrtovi, voćnjaci i vinogradi zauzimaju oko 60% površine. Konavosko polje čuva i tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta građene u suhozidu. Najznačajnije prirodne sastojine konavoskog krajolika čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese vazdazelenu boju pejzažu daju šume borova. Dubrave, šume duba, nekad su prekrivale puno veće površine dajući ime i samom gradu Dubrovniku, kao i nekim konavoskim selima; Duba, Dubravka. Nizove kamenih pročelja sela i zaseoka okružuju brojna krška polja obzidana suhozidom. Obrađena polja, doci, spajaju se s okolnom prirodom

Naselja u Konavlima do danas su zadržala izgled tradicijske kamene arhitekture kuće s kominatima mlinicama za žito i ulje te s pojatama s kružnim gumnama za vršenje žita. Karjolik Konavala ilustrira tradicionalnu kulturu života, obrade zemlje i poštivanju tradicijskih zasada i osjećaja pripadnosti. Svako selo ima groblje s crkvicom i suhozidom ograđena groblja. Brojne su nekropole stećaka u Konavoskim brdima, Gabrilima, Mihanićima i Dunavama i Brotnicama. Franjevački samostan s crkvom Sv. Vlaha u Pridvorju, najveća je građevina javne, svjetovne, vjerske i upravne namjene Dubrovačke Republike u Konavlima. Po rubu polja tj. na obroncima Sniježnice i Donje Gore nalazi se veći broj sela, koja su se donedavna mogla pohvaliti iznimnom narodnom nošnjom.

Tijekom zime i proljeća potoci nabujaju i sliju se u dolinu koja tada zbog poplave naliči na jezero. Zbog tih poplava u samom Konavoskom polju nema naselja, već su ona izmeštena uz brdske obronke. Plodno zemljište polja privuklo je veći broj stanovnika u ovaj kraj, zbog čega se Konavli odavno smatraju jednom od nainaselenijih oblasti

FOTOGRAFIJA

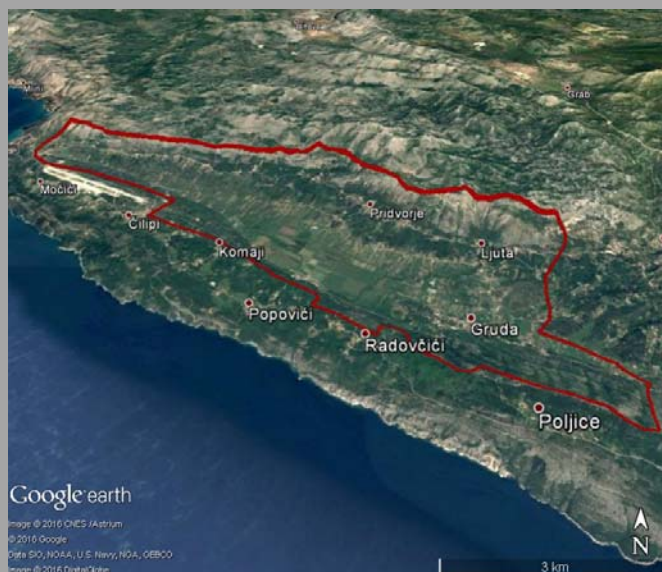


OPIS GRANICA

između mora i planiskog zaleđa, Konavle se reljefno dijele na nekoliko zasebnih područja:

obalni pojas, prostor Donje bande, Konavosko polje, prostor Gornje bande i Konavoska brda.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Konavle su naseljene već u razdoblju neolitika. Godine 167. pr. Kr. područje Konavala zauzeli su Rimljani, a Epidaur je postao središtem njihove vlasti. Antička kultura donijela je na ovaj prostor i kulturu ladanja o čemu svjedoče brojni arheološki spomenici rimskih vila rustika koje su služile kao središte poljoprivrednih imanja. Nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, od 493. Konavle su bili pod vlašću Ostrogota, a od 535. pod Bizantom. Početkom 7. St. zauzeli su ih Slaveni i Avari te na ruševinama antičkog Epidaura izgradili naselje. Prema Ljetopisu popa Dukljanina Konavle su bile županija u sastavu Crvene Hrvatske. U XI. St. bile su sastavni dio Duklje, a potkraj XII. St., zajedno s ostalim primorskim krajevima od Neretve do Bojane, ušle su u sastav nemanjičke Srbije. Godine 1378. došle su pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka I. Kotromanića. Dubrovčani su 1419. kupili istočni dio Konavala, a 1426. zapadni dio. Od tada je cijelo područje Konavala, od Cavtata do rta Oštra, postalo državnim dobrom Dubrovačke Republike, a starosjedioci su postali dubrovački podložnici te nisu smjeli imati vlastite zemlje. Konavle su bile ustrojene kao knežija, upravljao je knez, koji je stolovao u Svetome Martinu kraj Pridvorja i u Cavtatu (do 1667). U sustavu obrane Konavala kao pograničnoga područja Dubrovačke Republike osobito je bila važna utvrda Soko(l), s koje se lako nadziralo Konavosko polje i putovi koji su iz zaleđa vodili u Konavle. Nakon pada Dubrovačke Republike 1808., Konavle su dijelile sudbinu ostaloga dubrovačkog područja. U 19. i 20. St., s izgradnjom željeznice (1901), otvaranjem škola i pošte, Konavle su doživjele gospodarski uspon.

OCJENA STANJA

Izuzetnoj ljepoti i atraktivnosti konavoskog krajolika prije svega pridonosi njegova izvornost i očuvanost tradicionalne organizacije i uzoraka krajolika. U Konavoskom polju očuvani su tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta ograđene u suhozidnim ogradama. Naselja su smještena na rubu polja, na padinama brda. Vizualnu sliku krajolika osim pravocrtnih linija podjele polja čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese koji se kao grupe ili soliterna stabla javljaju na padinama važna sastavnica krajolika su i šume borova.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija - podloga za izradu prostorno planske dokumentacije i projekata svih većih graditeljskih i infrastrukturnih zahvata te za donošenje rješenja o zaštiti.

IZVORI

Kovačić, Lj. (2004): Antički vodovod Vodovađa-Cavtat, Zbornik dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Gospodarstvo je tradicijski utemeljeno na poljodjelstvu. Od poljodjelskih kultura se uzgaja pretežno vinova loza te sve vrste voća i povrća. Zbog plodne zemlje, povoljnih klimatskih uvjeta i obilja vode Konavosko je polje bilo glavna opskrba poljoprivrednim dobrima u Dubrovačkoj republici. Nekad je polje bila glavna žitnica Dubrovačke Republike, dok je danas najvećim dijelom zapušteno. Od žitarica sijala se pšenica, raž, ječam, proso i sirak. Krčila se šuma da se dobiju nove obradive površine. Uz žitarice uzgajalo se i povrće: bijeli i crveni luk, bob, sočivo, leća, tikve, kupus, te kasnije krumpir, kukuruz i grah. Od voćki u vrijeme Republike uzgajale su se: smokve, orah, murvedudovi, šljive, kruške, jabuke, oskorushe, bajami, limuni, naranče, šioak-nar. marelice...

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
4	4	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
4	4	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Očuvati i razvijati složenu prostornu i funkcionalnu organizaciju i strukturu područja, bez uvođenja novih namjena i tipologija gradnje. Poticajnim mjerama njegovati povijesne funkcije poljodjelstva.. Očuvati prepoznatljive uzorke ortogonalnog rastera agrarnog krajolika. Novu

NAPOMENA

NAZIV

Povijesni ruralni krajolik Konavoskih brda - Duba konavoska

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

terasirani, malih polja

SMJEŠTAJ

Područje jugoistočno od Dubrovnika, najjužniji dio kopnene Hrvatske

POVRŠINA (HA)

2644

FOTOGRAFIJA



OPIS KRAJOLIKA

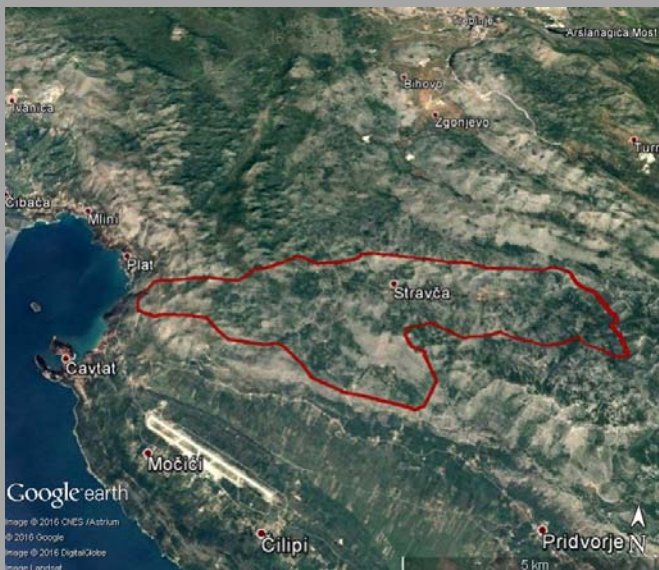
Konavska brda dio su višeg vapnenačkog područja. Najznačajnije prirodne sastojine konavoskog krajolika čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese vazdazelenu boju pejzažu daju šume borova. Dubrave, šume duba, nekad su prekrivale puno veće površine dajući ime i samom gradu Dubrovniku, kao i nekim konavoskim selima; Duba, Dubravka. Nizove kamenih pročelja sela i zaseoka okružuju brojna krška polja obzidana suhozidom. Obrađena polja, doci, spajaju se s okolnom prirodom

Naselja u Konavlima do danas su zadržala izgled tradicijske kamene arhitekture kuće s kominatima mlinicama za žito i ulje te s pojatama s kružnim gumnima za vršenje žita. Krajolik Konavala ilustrira tradicionalnu kulturu života, obrade zemlje i poštivanju tradicijskih zasada i osjećaja pripadnosti. Svako selo ima groblje s crkvicom i suhozidom ograđena groblja. Brojne su nekropole stećaka u Konavoskim brdima, Gabrilima, Mihanićima i Dunavama i Brotnicama.

OPIS GRANICA

obuhvaća Konavoska brda i padine.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Konavle su naseljene već u razdoblju neolitika. Godine 167. pr. Kr. područje Konavala zauzeli su Rimljani, a Epidaur je postao središtem njihove vlasti. Antička kultura donijela je na ovaj prostor i kulturu ladanja o čemu svjedoče brojni arheološki spomenici rimskih vila rustika koje su služile kao središte poljoprivrednih imanja. Nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, od 493. Konavle su bili pod vlašću Ostrogota, a od 535. pod Bizantom. Početkom 7. St. zauzeli su ih Slaveni i Avari te na ruševinama antičkog Epidaura izgradili naselje. Prema Ljetopisu popa Dukljanina Konavle su bile županija u sastavu Crvene Hrvatske. U XI. St. bile su sastavni dio Duklje, a potkraj XII. St., zajedno s ostalim primorskim krajevima od Neretve do Bojane, ušle su u sastav nemanjićke Srbije. Godine 1378. došle su pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka I. Kotromanića. Dubrovčani su 1419. kupili istočni dio Konavala, a 1426. zapadni dio. Od tada je cijelo područje Konavala, od Cavtata do rta Oštra, postalo državnim dobrom Dubrovačke Republike, a starosjedioci su postali dubrovački podložnici te nisu smjeli imati vlastite zemlje. Konavle su bile ustrojene kao knežija, upravljao je knez, koji je stolovao u Svetome Martinu kraj Pridvorja i u Cavtatu (do 1667). U sustavu obrane Konavala kao pograničnoga područja Dubrovačke Republike osobito je bila važna utvrda Soko(l), s koje se lako nadziralo Konavosko polje i putovi koji su iz zaleđa vodili u Konavle. Nakon pada Dubrovačke Republike 1808., Konavle su dijelile sudbinu ostaloga dubrovačkog područja. U 19. i 20. St., s izgradnjom željeznice (1901), otvaranjem škola i pošte, Konavle su doživjele gospodarski uspon.

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Gospodarstvo je tradicijski utemeljeno na poljodjelstvu. Od poljodjelskih kultura se uzgaja pretežno vinova loza te sve vrste voća i povrća.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Izuzetnoj ljepoti i atraktivnosti konavoskog krajolika pridonosi njegova izvornost i očuvanost tradicionalne organizacije i uzoraka krajolika.

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNATLJIVOST	RIJETKOST
0	0	0	0
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
0	0	0	0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Poticati agrarnu proizvodnju i revitalizaciju sela i zapuštenih agrarnih površina. Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija kao podloga za izradu prostorno planske dokumentacije te za donošenje Rješenja o zaštiti.

IZVORI

Lučić, J. (1990): Iz prošlosti dubrovačkog kraja u doba

NAZIV

Povijesni ruralni Donja Banda

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

Područje jugoistočno od Dubrovnika, najjužniji dio kopnene Hrvatske

POVRŠINA (HA)

3988

OPIS KRAJOLIKA

Sastoji se od plodnoga Konavoskoga polja, do niskoga priobalnoga grebena i višeg vapnenačkog područja. Poljem teku ponornice Ljuta, Konavoštica i Kopačica. Polje se odvodnjava tunelom, koji je 1958. probijen kroz primorski greben u blizini sela Popovići. Pašnjaci, livade i oranice, vrtovi, voćnjaci i vinogradi zauzimaju oko 60% površine. Konavosko polje čuva i tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta građene u suhozidu. Najznačajnije prirodne sastojine konavoskog krajolika čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese vazdazelenu boju pejzažu daju šume borova. Dubrave, šume duba, nekad su prekrivale puno veće površine dajući ime i samom gradu Dubrovniku, kao i nekim konavoskim selima; Duba, Dubravka. Nizove kamenih pročelja sela i zaseoka okružuju brojna krška polja obzidana suhozidom. Obradena polja, doci, spajaju se s okolnom prirodom

Naselja u Konavlima do danas su zadržala izgled tradicijske kamene arhitekture kuće s kominatima mlinicama za žito i ulje te s pojatama s kružnim gumnama za vršenje žita. Karjolik Konavala ilustrira tradicionalnu kulturu života, obrade zemlje i poštivanju tradicijskih zasada i osjećaja pripadnosti. Svako selo ima groblje s crkvicom i suhozidom ograđena groblja. Brojne su nekropole stećaka u Konavoskim brdima, Gabrilima, Mihanićima i Dunavamai Brotnicama. Franjevački samostan s crkvom Sv. Vlaha u Pridvorju, najveća je građevina javne, svjetovne, vjerske i upravne namjene Dubrovačke Republike u Konavlima. Po rubu polja tj. na obroncima Sniježnice i Donje Gore nalazi se veći broj sela, koja su se donedavna mogla pohvaliti iznimnom narodnom nošnjom.

Tijekom zime i proljeća potoci nabujaju i sliju se u dolinu koja tada zbog poplave naliči na jezero. Zbog tih poplava u samom Konavoskom polju nema naselja, već su ona izmeštena uz brdske obronke. Plodno zemljište polja privuklo je veći broj stanovnika u ovaj kraj, zbog čega se Konavli odavno smatraju jednom od nainaselenijih oblasti

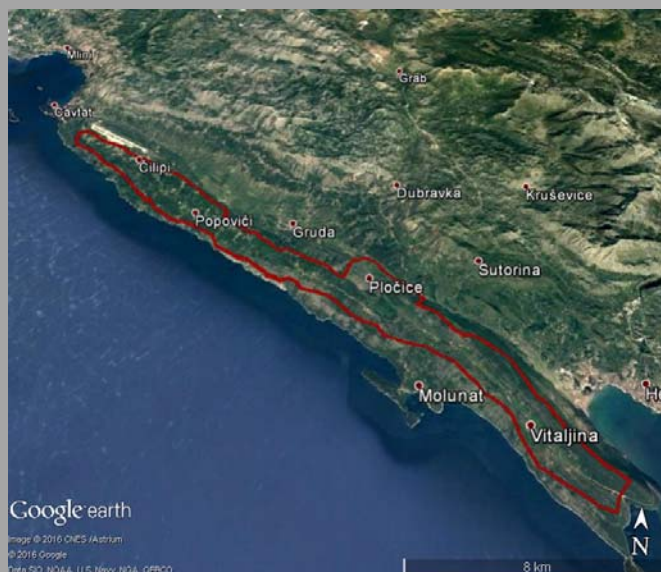
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

prostor Donje i Gornje bande obuhvaća

POGLED NA KRAJOLIK



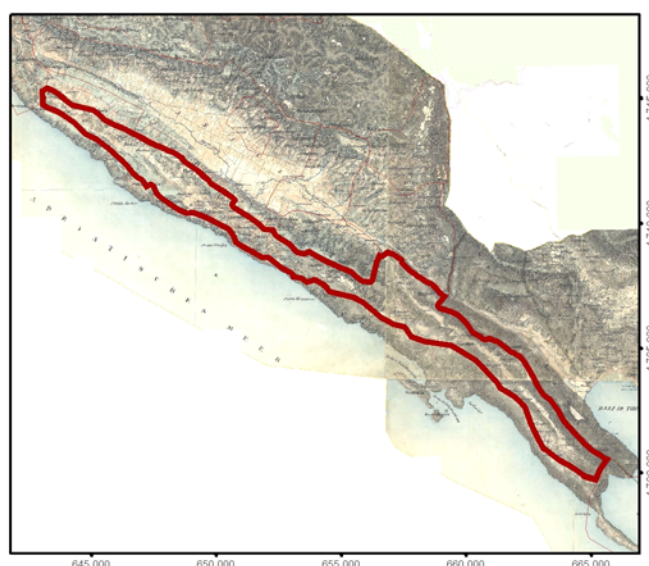
POVIJESNI PREGLED

Konavle su naseljene već u razdoblju neolitika. Godine 167. pr. Kr. područje Konavala zauzeli su Rimljani, a Epidaur je postao središtem njihove vlasti. Antička kultura donijela je na ovaj prostor i kulturu ladanja o čemu svjedoče brojni arheološki spomenici rimskih vila rustika koje su služile kao središte poljoprivrednih imanja. Nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, od 493. Konavle su bili pod vlašću Ostrogota, a od 535. pod Bizantom. Početkom 7. St. zauzeli su ih Slaveni i Avari te na ruševinama antičkog Epidaura izgradili naselje. Prema Ljetopisu popa Dukljanina Konavle su bile županija u sastavu Crvene Hrvatske. U XI. St. bile su sastavni dio Duklje, a potkraj XII. St., zajedno s ostalim primorskim krajevima od Neretve do Bojane, ušle su u sastav nemanjičke Srbije. Godine 1378. došle su pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka I. Kotromanića. Dubrovčani su 1419. kupili istočni dio Konavala, a 1426. zapadni dio. Od tada je cijelo područje Konavala, od Cavtata do rta Oštra, postalo državnim dobrom Dubrovačke Republike, a starosjedioci su postali dubrovački podložnici te nisu smjeli imati vlastite zemlje. Konavle su bile ustrojene kao knežija, upravljao je knez, koji je stolovao u Svetome Martinu kraj Pridvorja i u Cavtatu (do 1667). U sustavu obrane Konavala kao pograničnoga područja Dubrovačke Republike osobito je bila važna utvrda Soko(l), s koje se lako nadziralo Konavosko polje i putovi koji su iz zaleđa vodili u Konavle. Nakon pada Dubrovačke Republike 1808., Konavle su dijelile sudbinu ostaloga dubrovačkog područja. U 19. i 20. St., s izgradnjom željeznice (1901), otvaranjem škola i pošte, Konavle su doživjele gospodarski uspon.

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Gospodarstvo je tradicijski utemeljeno na poljodjelstvu. Od poljodjelskih kultura se uzgaja pretežno vinova loza te sve vrste voća i povrća.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Atraktivnosti konavoskog krajolika prije svega pridonosi njegova izvornost i očuvanost tradicionalne organizacije i uzoraka krajolika. Naselja su smještena na rubu polja, na padinama brda. Vizualnu sliku krajolika osim naselja i agrarnih površina čine stabla čempresa koji se pojavljuju kao grupe ili soliterna stabla

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNATLJIVOST	RIJETKOST
0	0	0	0
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
0	0	0	0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Poticati agrarnu proizvodnju i revitalizaciju sela i zapuštenih agrarnih površina. Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija - podloga za prostorno plansku dokumentaciju

IZVORI

Lučić, J. (1990): Iz prošlosti dubrovačkog kraja u doba

NAZIV

Povijesni ruralni krajolik Vodovađa

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

Područje jugoistočno od Dubrovnika, najjužniji dio kopnene Hrvatske

POVRŠINA (HA)

1236

OPIS KRAJOLIKA

Rubni, istočnidio Konavoskoga polja i višeg vapnenačkog područja. Poljem teku ponornice Ljuta, Konavoštica i Kopačica. Polje se odvodnjava tunelom, koji je 1958. probijen kroz primorski greben u blizini sela Popovići. Pašnjaci, livade i oranice, vrtovi, voćnjaci i vinogradi zauzimaju oko 60% površine. Konavosko polje čuva i tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta građene u suhozidu. Najznačajnije prirodne sastojine konavoskog krajolika čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. .Nizove kamenih pročelja sela i zaseoka okružuju brojna krška polja obzidana suhozidom. Obrađena polja, doci, spajaju se s okolnom prirodom.

Naselja u Konavlima do danas su zadržala izgled tradicijske kamene arhitekture kuće s kominatima mlinicama za žito i ulje te s pojatama s kružnim gumnima za vršenje žita. Krajolik Konavala ilustrira tradicionalnu kulturu života, obrade zemlje i poštivanju tradicijskih zasada i osjećaja pripadnosti. Svako selo ima groblje s crkvicom i suhozidom ograđena groblja. Brojne su nekropole stećaka u Konavoskim brdima, Gabrilima, Mihanićima i Dunavama i Brotnicama.

Tijekom zime i proljeća potoci nabujaju i sliju se u dolinu koja tada zbog poplave naliči na jezero. Zbog poplava u samom Konavoskom polju nema naselja, već su ona smještena uz brdske obronke. Plodno zemljište polja privuklo je veći broj stanovnika u ovaj kraj, zbog čega se Konavli odavno smatraju jednom od najnaseljenijih oblasti na jadranskom primorju (rimski Vallis Harmoniae) Snažne vertikale gustih čempresata najuočljiviji su pejzažni element Konavala. Tamnozelenu boju pejzažu daju i gajevi lovorika, a najljepši su u području vodotoka rječice Ljute - zaštićenog prirodnog krajobraza.

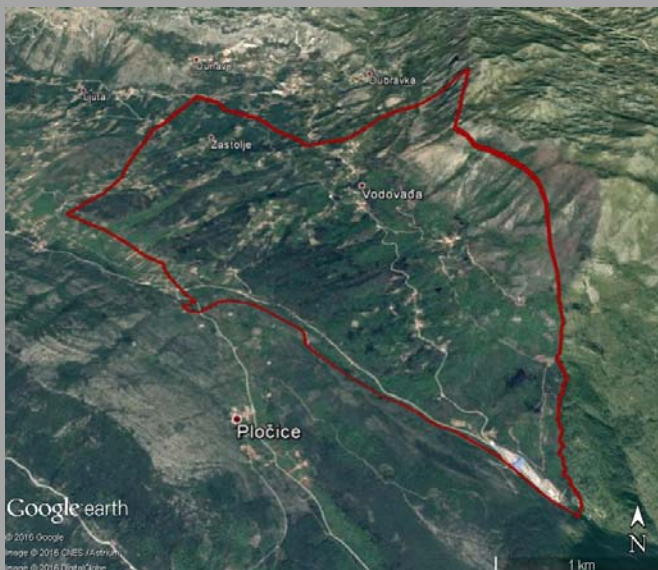
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

istočno do Konavoskog polja, na padinama.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Konavle su naseljene već u razdoblju neolitika. Godine 167. pr. Kr. područje Konavala zauzeli su Rimljani, a Epidaur je postao središtem njihove vlasti. Antička kultura donijela je na ovaj prostor i kulturu ladanja o čemu svjedoče brojni arheološki spomenici rimskih vila rustika koje su služile kao središte poljoprivrednih imanja. Nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, od 493. Konavle su bili pod vlašću Ostrogota, a od 535. pod Bizantom. Početkom 7. St. zauzeli su ih Slaveni i Avari te na ruševinama antičkog Epidaura izgradili naselje. Prema Ljetopisu popa Dukljanina Konavle su bile županija u sastavu Crvene Hrvatske. U XI. St. bile su sastavni dio Duklje, a potkraj XII. St., zajedno s ostalim primorskim krajevima od Neretve do Bojane, ušle su u sastav nemanjičke Srbije. Godine 1378. došle su pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka I. Kotromanića. Dubrovčani su 1419. kupili istočni dio Konavala, a 1426. zapadni dio. Od tada je cijelo područje Konavala, od Cavtata do rta Oštra, postalo državnim dobrom Dubrovačke Republike, a starosjedioci su postali dubrovački podložnici te nisu smjeli imati vlastite zemlje. Konavle su bile ustrojene kao knežija, upravljao je knez, koji je stolovao u Svetome Martinu kraj Pridvorja i u Cavtatu (do 1667). U sustavu obrane Konavala kao pograničnoga područja Dubrovačke Republike osobito je bila važna utvrda Soko(I), s koje se lako nadziralo Konavosko polje i putovi koji su iz zaleđa vodili u Konavle. Nakon pada Dubrovačke Republike 1808., Konavle su dijelile sudbinu ostaloga dubrovačkog područja. U 19. i 20. St., s izgradnjom željeznice (1901), otvaranjem škola i pošte, Konavle su doživjele gospodarski uspon.

OCJENA STANJA

Izuzetnoj ljepoti i atraktivnosti konavoskog krajolika prije svega pridonosi njegova izvornost i očuvanost tradicionalne organizacije i uzoraka krajolika. U Konavoskom polju očuvani su tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta ograđene u suhozidnim ogradama. Naselja su smještena na rubu polja, na padinama brda. Vizualnu sliku krajolika osim pravocrtnih linija podjele polja čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese koji se kao grupe ili soliterna stabla javljaju na padinama važna sastavnica krajolika su i šume borova.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija kao podloga za izradu prostorno planske dokumentacije te za donošenje Rješenja o zaštiti.

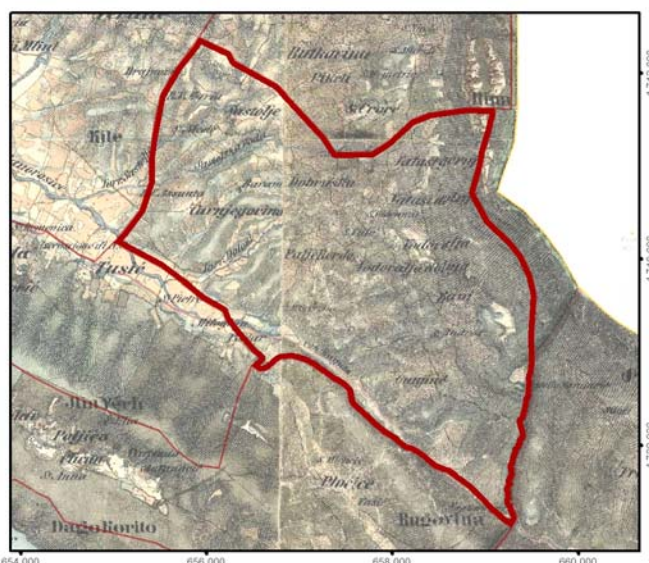
IZVORI

Kovačić, Lj. (2004): Antički vodovod Vodovađa-Cavtat, Zbornik dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Gospodarstvo je tradicijski utemeljeno na poljodjelstvu. Od poljodjelskih kultura se uzgaja pretežno vinova loza te sve vrste voća i povrća.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
0	0	0	0
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
0	0	0	0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Poticajnim mjerama njegovati povijesne funkcije poljodjelstva. Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

NAZIV

Agrarni krajolik Konavoski dvori

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

povijesni industrijski

SMJEŠTAJ

Područje jugoistočno od Dubrovnika, najjužniji dio kopnene Hrvatske

POVRŠINA (HA)

885

OPIS KRAJOLIKA

Dio Konavoskoga polja.. Pašnjaci, livade i oranice, vrtovi, voćnjaci i vinogradi zauzimaju oko 60% površine. Konavosko polje čuva i tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta građene u suhozidu. Najznačajnije prirodne sastojine konavoskog krajolika čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese vazdazelenu boju pejzažu daju šume borova. Krajolik Konavala ilustrira tradicionalnu kulturu života, obrade zemlje i poštivanju tradicijskih zasada i osjećaja pripadnosti.

Tijekom zime i proljeća potoci nabujaju i sliju se u dolinu koja tada zbog poplave naliči na jezero. Zbog tih poplava u samom Konavoskom polju nema naselja, već su ona izmeštena uz brdske obronke. Plodno zemljište polja privuklo je veći broj stanovnika u ovaj kraj, zbog čega se Konavli odavno smatraju jednom od najnaseljenijih oblasti na jadranskom primorju (rimski Vallis Harmoniae). U gornjem toku rijeke Ljute nalazi se kompleks mlinica i stupa koje su bile industrijska zona Dubrovačke Republike, a u posljednje vrijeme su obnovljene prvenstveno u svrhu ruralnog turizma. Kompleks se sastojao od osam mlinica za brašno, dvije mlinice za ulje i tri stupe. Kada je Dubrovačka Republika kupila Konavle na rijeci su u gornjem toku zatečena četiri mlina. Nakon 1550. godine izgrađen je cjelokupni sustav "donji mlinovi", koji se očuvao i do danas. Mlinice i stupe funkcionirale su na sustavu kanala, a dio donjih mlinova napajao se i trima akveduktima. Većina zgrada smještena je na zapadnoj obali rijeke, dok se na istočnoj obali nalazi stupa Đivanović. Izvorište i gornji tok rijeke Ljute, na kojem se nalazi i sklop mlinica, zaštićeni je prarodni krajolik, dok je sustav mlinica i stupa preventivno zaštićeni spomenik kulture. Snažne vertikale gustih čempresata najuočljiviji su pejzažni element Konavala. Tamnozeleno boju pejzažu daju i gajevi lovorika, a najljepši su u području vodotoka rječice Ljute - zaštićenog prirodnog krajobraza.

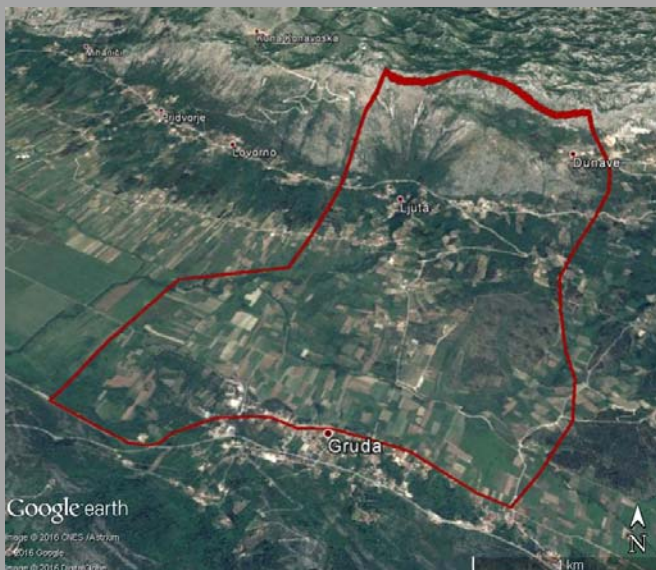
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

dio Konavoskog polja uz riječicu Ljutu.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Konavle su naseljene već u razdoblju neolitika. Godine 167. pr. Kr. područje Konavala zauzeli su Rimljani, a Epidaur je postao središtem njihove vlasti. Antička kultura donijela je na ovaj prostor i kulturu ladanja o čemu svjedoče brojni arheološki spomenici rimskih vila rustika koje su služile kao središte poljoprivrednih imanja. Nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, od 493. Konavle su bili pod vlašću Ostrogota, a od 535. pod Bizantom. Početkom 7. St. zauzeli su ih Slaveni i Avari te na ruševinama antičkog Epidaura izgradili naselje. Prema Ljetopisu popa Dukljanina Konavle su bile županija u sastavu Crvene Hrvatske. U XI. St. bile su sastavni dio Duklje, a potkraj XII. St., zajedno s ostalim primorskim krajevima od Neretve do Bojane, ušle su u sastav nemanjičke Srbije. Godine 1378. došle su pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka I. Kotromanića. Dubrovčani su 1419. kupili istočni dio Konavala, a 1426. zapadni dio. Od tada je cijelo područje Konavala, od Cavtata do rta Oštra, postalo državnim dobrom Dubrovačke Republike, a starosjedioci su postalidubrovački podložnici te nisu smjeli imati vlastite zemlje. Konavle su bile ustrojene kao knežija, upravljao je knez, koji je stolovao u Svetome Martinu kraj Pridvorja i u Cavtatu (do 1667). U sustavu obrane Konavala kao pograničnoga područja Dubrovačke Republike osobito je bila važna utvrda Soko(l), s koje se lako nadziralo Konavosko polje i putovi koji su iz zaleđa vodili u Konavle. Nakon pada Dubrovačke Republike 1808., Konavle su dijelile sudbinu ostaloga dubrovačkog područja. U 19. i 20. St., s izgradnjom željeznice (1901), otvaranjem škola i pošte, Konavle su doživjele gospodarski uspon.

OCJENA STANJA

Izuzetnoj ljepoti i atraktivnosti konavoskog krajolika prije svega pridonosi njegova izvornost i očuvanost tradicionalne organizacije i uzoraka krajolika. U Konavoskom polju očuvani su tragove rimskih centurijacija, podjele zemljišta ograđene u suhozidnim ogradama. Naselja su smještena na rubu polja, na padinama brda. Vizualnu sliku krajolika osim pravocrtnih linija podjele polja čine šume čempresa, duba (hrasta) i bora. Uz čemprese koji se kao grupe ili soliterna stabla javljaju na padinama važna sastavnica krajolika su i šume borova.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija kao podloga za izradu prostorno planske dokumentacije te za donošenje Rješenja o zaštiti.

IZVORI

Kovačić, Lj. (2004): Antički vodovod Vodovađa-Cavtat, Zbornik dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Gospodarstvo je tradicijski utemeljeno na poljodjelstvu. Od poljodjelskih kultura se uzgaja pretežno vinova loza te sve vrste voća i povrća. Zbog plodne zemlje, povoljnih klimatskih uvjeta i obilja vode Konavosko je polje bilo glavna opskrba poljoprivrednim dobrima u Dubrovačkoj republici. Nekad je polje bila glavna žitnica Dubrovačke Republike, dok je danas najvećim dijelom zapušteno.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
0	0	0	0
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
0	0	0	0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Očuvati i razvijati složenu prostornu i funkcionalnu organizaciju i strukturu područja, bez uvođenja novih namjena i tipologija gradnje. Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

NAZIV

Agrarni krajolik Pridvorje

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

povijesni agrarni

SMJEŠTAJ

smješteno pod planinom Sniježnica uz rub Konavskog polja

POVRŠINA (HA)

267

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Poticati agrarnu proizvodnju i revitalizaciju sela i zapuštenih agrarnih površina .Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

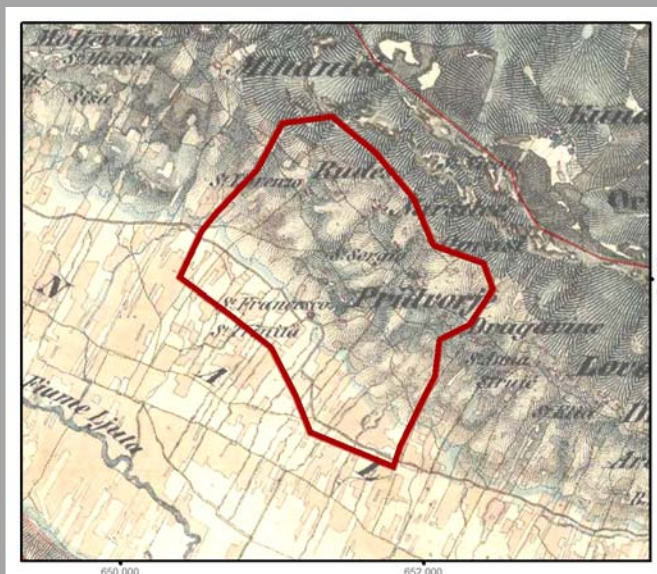
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik antičkog akvadukta

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

povijesna infrastruktura

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

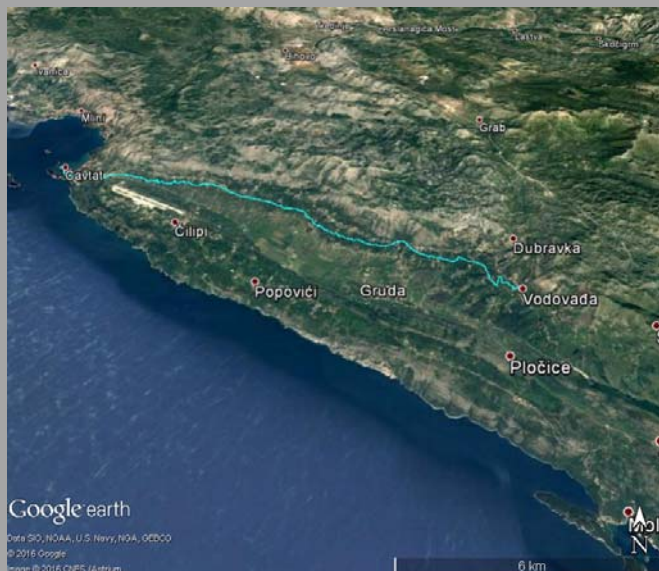
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva

NAPOMENA

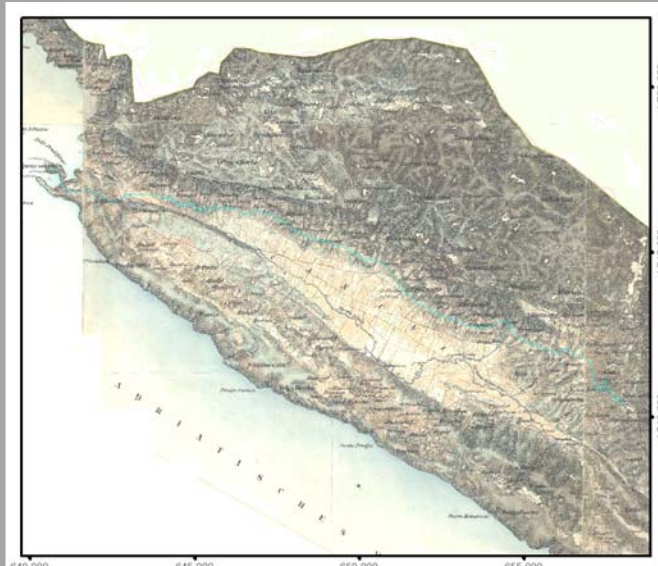
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Fortifikacijski krajolik Prevlake

GRAD/OPĆINA

Općina Konavle

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

fortifikacijski krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

951

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

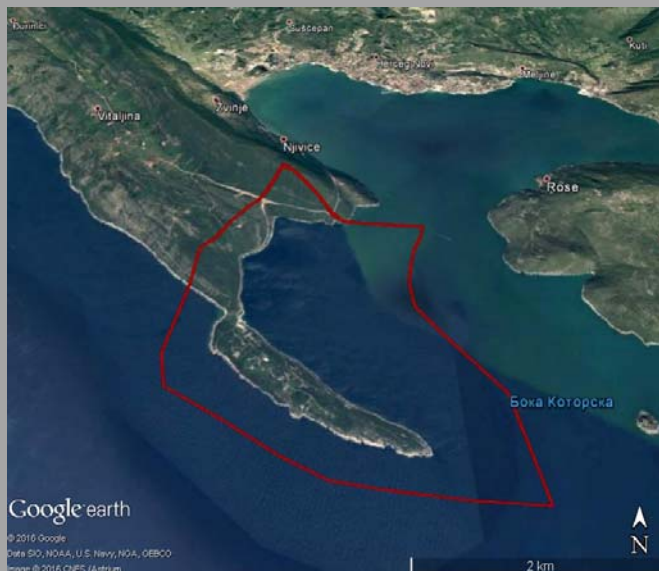
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni, gospodarski krajolik Stona i malostonskog zaljeva i udolina

GRAD/OPĆINA

Općina Ston, Dubrovačko primorje

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krajolik solane, fortifikacijski, urbani

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

7575

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar i unesco

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

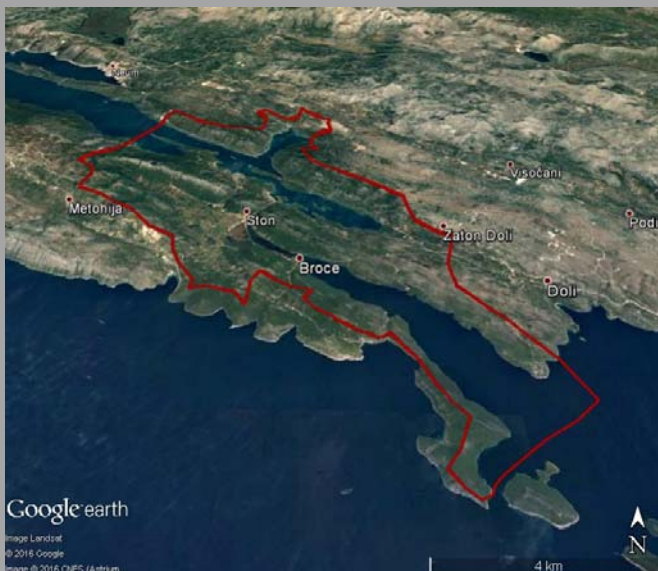
Očuvati i razvijati složenu prostornu i funkcionalnu organizaciju i strukturu područja, bez uvođenja novih namjena i tipologija gradnje. Poticajnim mjerama njegovati povijesne funkcije proizvodnje soli, uzgoja školjaka i poljodjelstva.. Očuvati prepoznatljive uzorke ortogonalnog

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni solski krajolik Stona (povijesni krajolik Stona i Malog Stona)

GRAD/OPĆINA

Općina Ston

K.O.

VRSTA

namjerno oblikovani (planir

TIP OPĆI

urbani, proizvodni krajolik

TIP POSEBNI

krajolik solane, urbani, fortifikacijski, agrarni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1672

OPIS KRAJOLIKA

Krajolik Stona i Malog Stona smješten na kopnenom i dijelu Primorja i poluotoka Pelješca, uključuje područje mora Malostonskog zaljeva i Stonskog kanala, a na kopnenoj strani određuje ga južna padina brda...

Protorna organizacija složenog i bogato strukturiranog područja temelji se na vidljivim ostacima prapovijesnih i povijesnih građevina i graditeljskih sklopova, eksploatacije soli i agrara. Stonska solana, polje i grad u funkcionalnom i oblikovnom smislu čine nedjeljivu cjelinu. Uzorke izgrađenog, proizvodnog i agrarnog krajolika povezuje zajednički ortogonalni raster. Kvadratični bazeni solane, oblikovani dijelom vjerojatno u prapovijesti, nastavljaju se u rimskoj limitaciji polja i u utvrđenom planiranom gradu s pravokutnim blokovima. Sva tri ortogonalna sustava međusobno su u laganim otklonima. Cardo i decumanus su glavne komunikacije u polju. Iako su nastajali u različitim razdobljima, funkcionalno su se nadopunjavali, a oblikovno im je zajednička prostorna organizacija bazirana na ortogonalnom rasteru.

Sliku prostora određuje dominantni sklop grada utvrđenog kamenim zidinama koje se izdižu po padini brda povezujući Ston i Mali Ston. Sa zidina se ostvaruju vizure na polje, solanu i sakralne građevine smještene na vrhovima brda. Osim planiranih gradskih jezgri Stona i Malog Stona okruženih zidinama, zgrada vezanih uz proizvodnju soli, u ostalim naseljima prevladava standardna izgradnja obiteljskih kuća žbukanih ili kamenom obrađenih pročelja, s krovovima pokrivenim kupok ili crijepom. Područjem prolazi Napoleonov put prema zapadnom dijelu poluotoka.

Sliku prostora određuje dominantni sklop grada utvrđenog kamenim zidinama koje se izdižu po padini brda povezujući Ston i Mali Ston. Sa zidina se ostvaruju vizure na polje, solanu i sakralne građevine smještene na vrhovima brda. Osim planiranih gradskih jezgri Stona i Malog Stona okruženih zidinama. zgrada vezanih uz proizvodnju soli. u

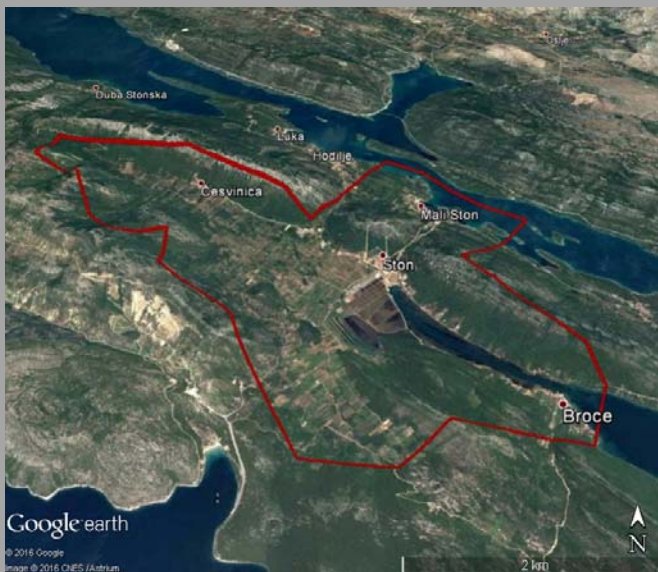
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

Na sjevernoj strani granica prolazi vršnim područjem brda.. i obuhvaća Malostonski zaljev, prelazi na područje Pelješca te vršnim područjemobostrano definira Stonski kanal, prelazi vršnim područjem na zapad uključujući solane i stonsko polje, te prijevojem prelazi na stranu Malostonskog zaljeva

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Kontinuitet razvoja i naseljavanja područja prati se od prapovijesnih gradina i solana - gdje se počeci eksploatacije soli vežu uz prapovijesno doba, potom rimsku limitaciju polja i utvrđene srednjovjekovne jezgre Velikog i Malog Stona.

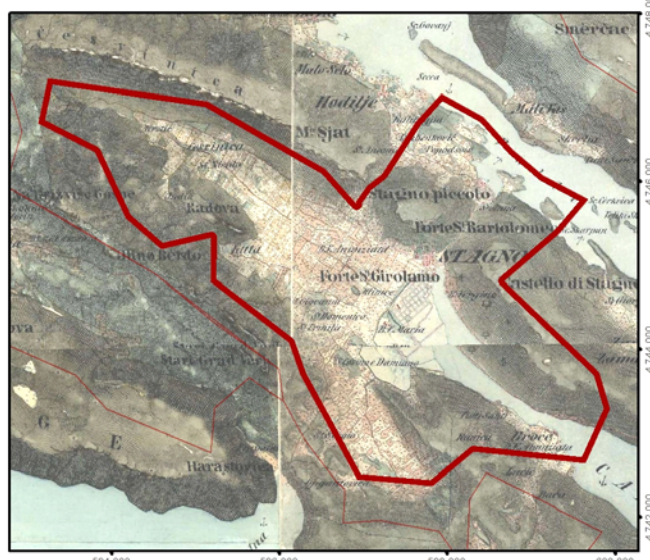
Počeci proizvodnje soli sežu sve do neolitika, u razdoblje starijega željeznog doba kojemu pripadaju i prva svjedočanstva o eksploataciji soli na području današnjega Stona. Tadašnje stanovništvo Pelješca – ilirsko pleme Plereja je zahvaljujući proizvodnji soli smjestilo svoje gradine po uzvisinama uokolo Stonskoga polja. Usponom rimskog emporija u Naroni na rang kolonije, područja na Pelješcu postaju dio njezina agera, a limitacija kojom je površina bila podijeljena povezuje se s koloniziranjem stanovništva za rad u solani. Ilirske gradine po okolnim obroncima nastavljaju život pod rimskom dominacijom o čemu svjedoči preuzimanje smjera njihovih glavnih komunikacija u formiranju limitacije – cardo maximus poštuje liniju predantičkog puta između Stamnuma i Pardue (Sv. Mihajla i Humca), a decumanus maximus započinje od granične linije između solane i polja. 877. godine spominje se stonska biskupija, a pretpostavlja se da je biskupija u Stonu najstarija biskupija hrvatskog etničkog prostora. Ston postaje sjelo i vladara Zahumlja

U ranom srednjem vijeku glavno naselje Stari Ston razvija se na mjestu najznačajnije gradine Stamnum. Solana je bila važan poticaj stanovnicima Dubrovačke Republike da svoju vlast prošire na poluotok Pelješac (1333. godine). Dubrovčani odmah 1333. godine započinju planskom izgradnjom grada Stona i Malog Stona i utvrda na mjestu sadašnjeg. Na prisojnoj strani ispod brda Podzvizd smještaju Veliki Ston, a na drugom malom moru – grade Mali Ston. Dužinom čitave prevlake između oba gradića izrađuju velike

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Naseljenost i funkcija vađenja soli od prapovijesti, poljodjelska proizvodnja u Stonskom polju, uzgoj školjaka u Malostonskom zaljevu održane su u kontinuitetu od gotovo dva tisućljeća. Tragovi uzgoja kamenica u Malostonskom zaljevu postoje još iz razdoblja rimske vladavine ovim prostorom. Prvi pisani dokumenti o izlovu školjaka potječu iz 16 - og stoljeća, a o uzgoju iz 17 - og stoljeća, zapisi iz vremena Dubrovačke Republike.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Povijesni krajolik Stona i Malog Stona, uključuje urbane, fortifikacijske i graditeljske strukture proizvodnje soli, agrarni prostor Stonskog polja te očuvani prirodni okoliš Malostonskog zaljeva s tradicionalnim uzgojem školjaka. Razvoj i strukture planiranih gradova Stona i Malog Stona povezane sustavom zidina prilagođenih morfologiji terena zajedno sa svojom proizvodnom okolinom polja i solane reprezentiraju povijesne faze razvoja i pružaju jasan pregled povijesne, strateške i ekonomske uloge ovog područja.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorska studija za urbane cjeline Stona i Malog Stona, te za solanu.

Konzervatorski plan ili Konzervatorsko krajobrazna studija za povijesni krajolik Stona kao podloga za izradu Plana područja posebnih obilježja i Plana upravljanja te

IZVORI

Povijesni grafički podaci (planovi, slike, nacrti,...)
Bjelovučić, N. Povijest poluotoka Rata (Pelješca) sa dijelom

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	5	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni i međunarodni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Očuvati i razvijati složenu prostornu i funkcionalnu organizaciju i strukturu područja, bez uvođenja novih namjena i tipologija gradnje. Poticajnim mjerama njegovati povijesne funkcije proizvodnje soli, uzgoja školjaka i poljodjelstva.. Očuvati prepoznatljive uzorke ortogonalnog

NAPOMENA

NAZIV

Ruralni krajolik Žuljane, Tomislavovac

GRAD/OPĆINA

Općina Ston

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

2784

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

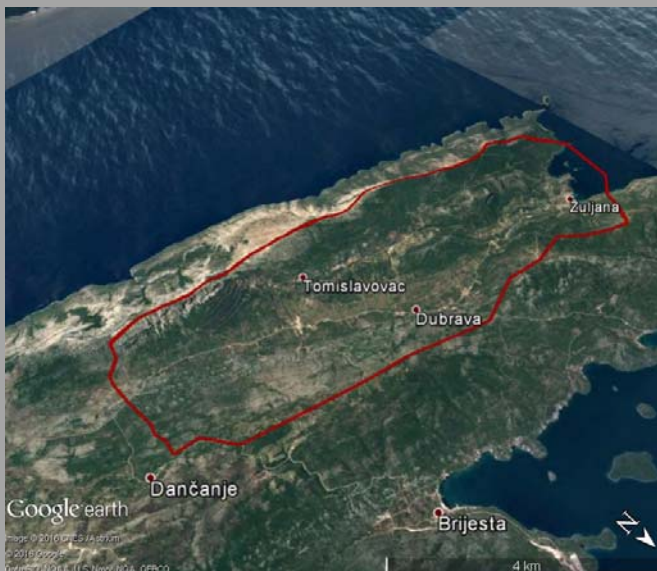
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

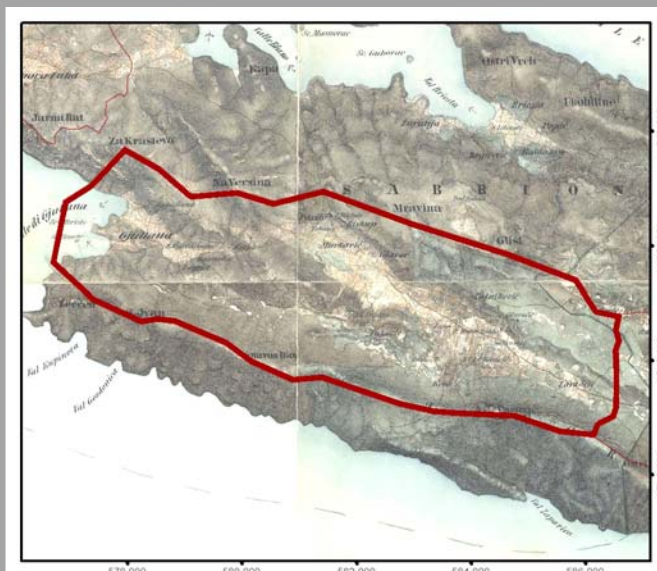
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Ponikvi

GRAD/OPĆINA

Općina Ston

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

2211

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

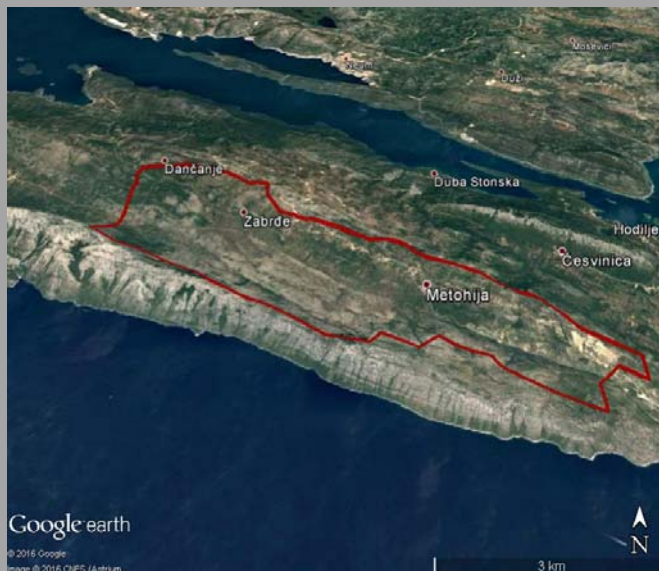
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

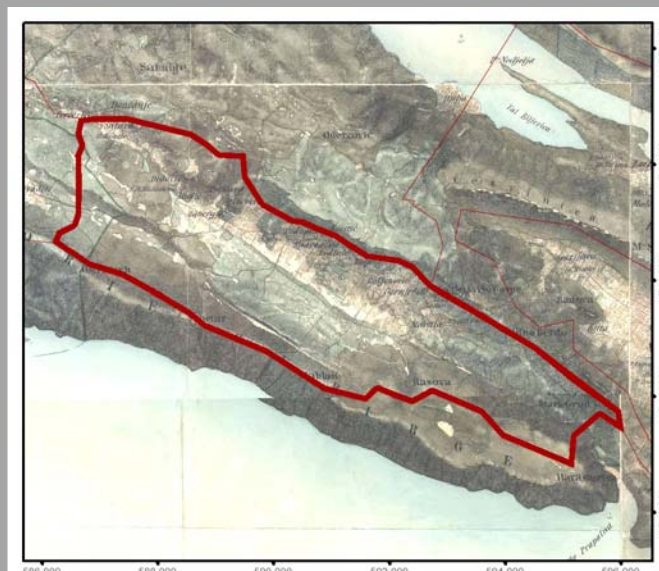
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Janjine, Popove luke

GRAD/OPĆINA

Općina Janjina

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

779

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

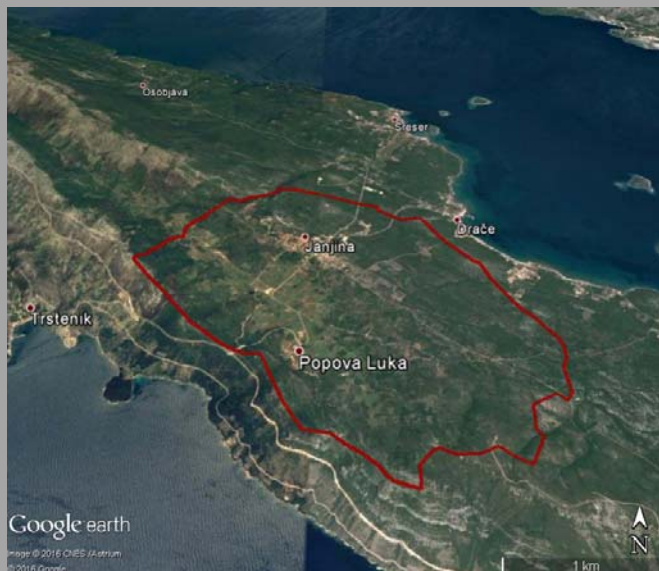
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Trpnja

GRAD/OPĆINA

Općina Trpanj

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

504

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

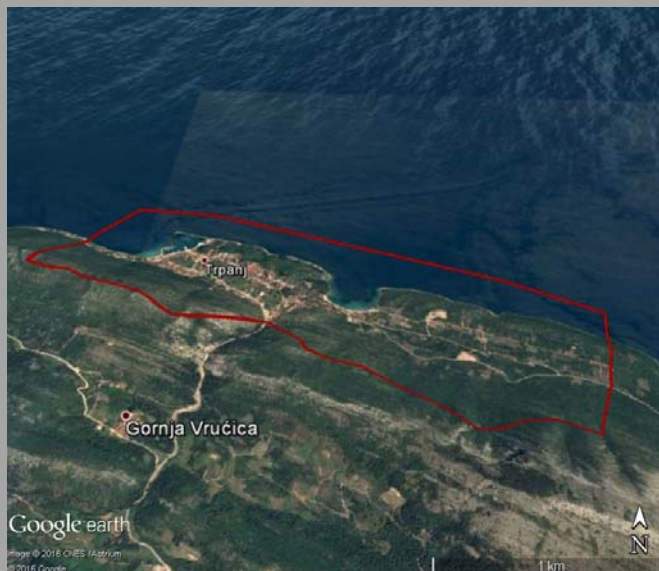
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

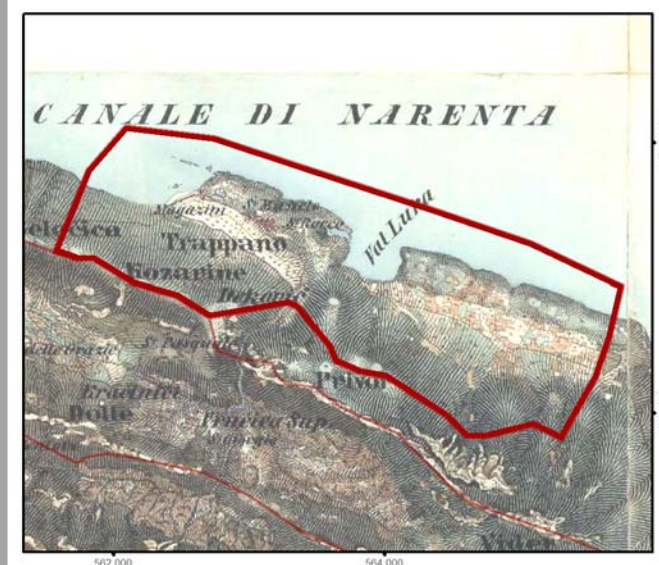
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni, terasirani Duba pelješka

GRAD/OPĆINA

Općina Trpanj

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

terasirani

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

402

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

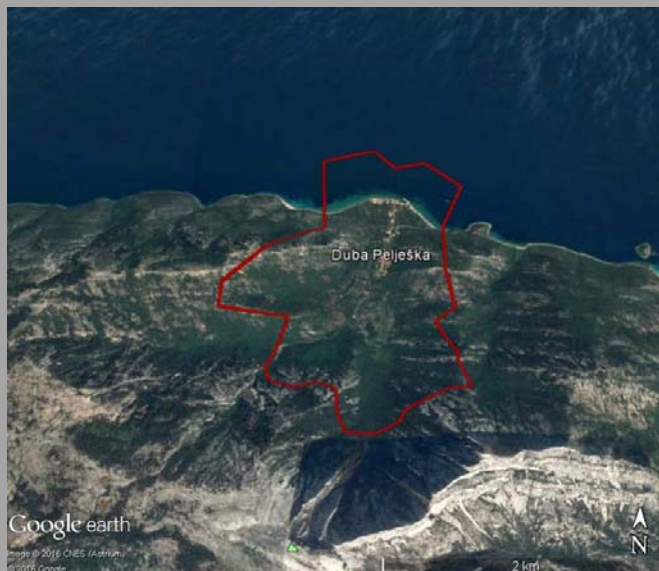
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

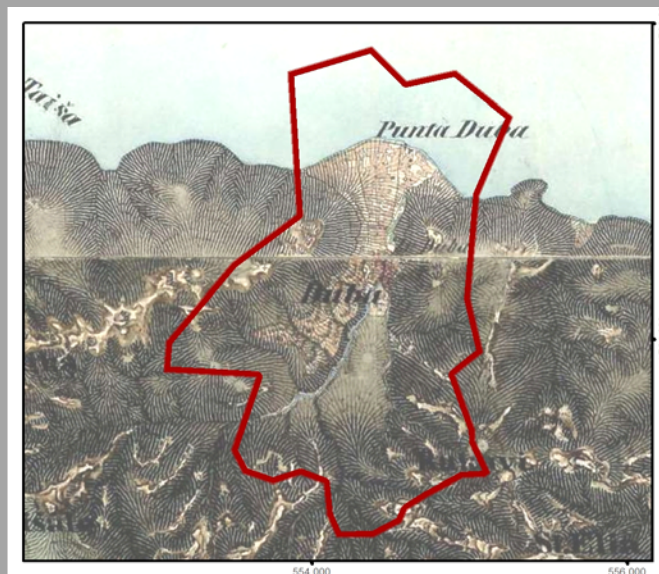
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik polja Oskorušno, Kuna pelješka, Orlovo polje, Potomje, Gornja i Donja Vručica

GRAD/OPĆINA

Općina Trpanj, Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja, vinogradarski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1564

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

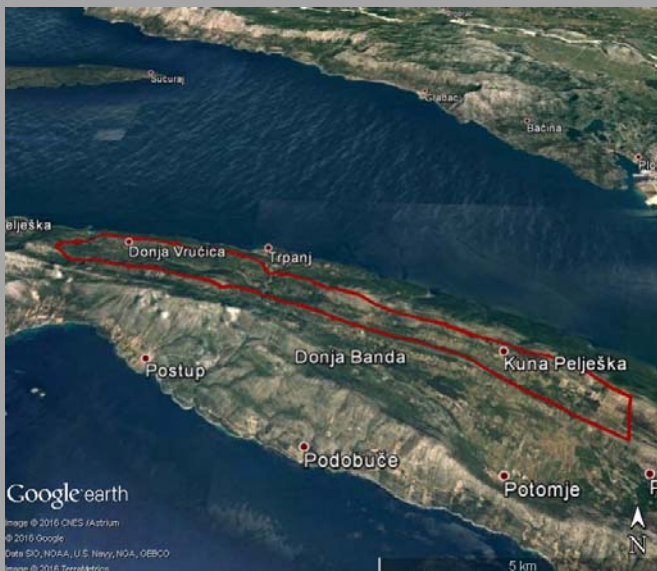
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

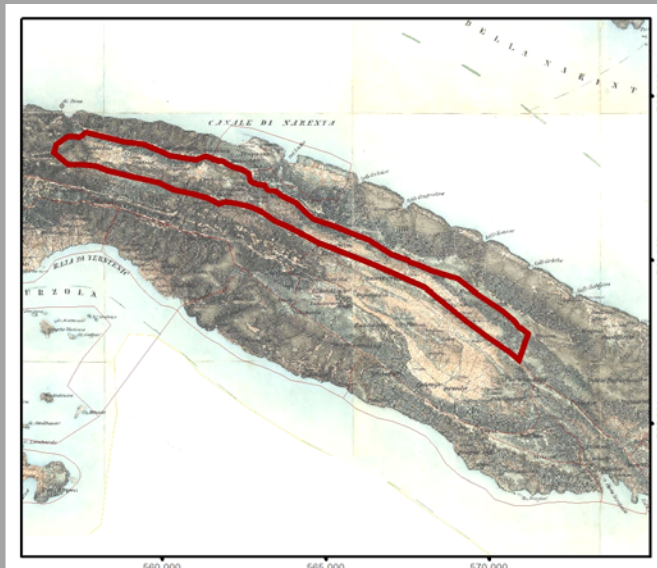
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni obalni krajolik Orebić, Viganj

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, samostanski, urbani, planirani

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

2559

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

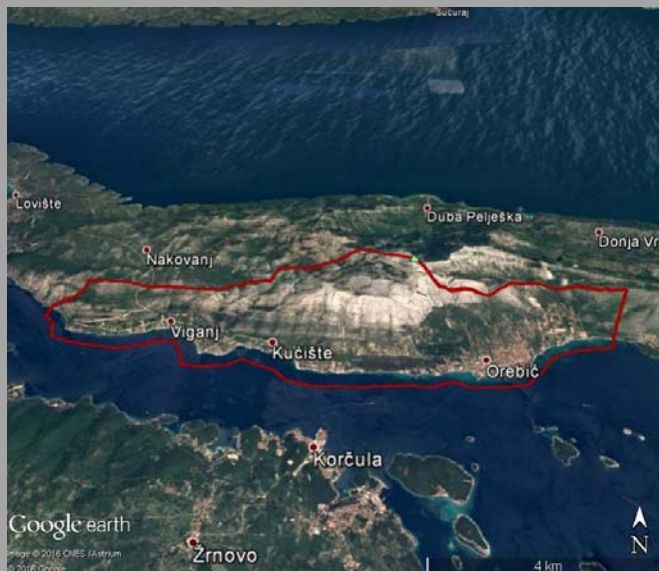
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

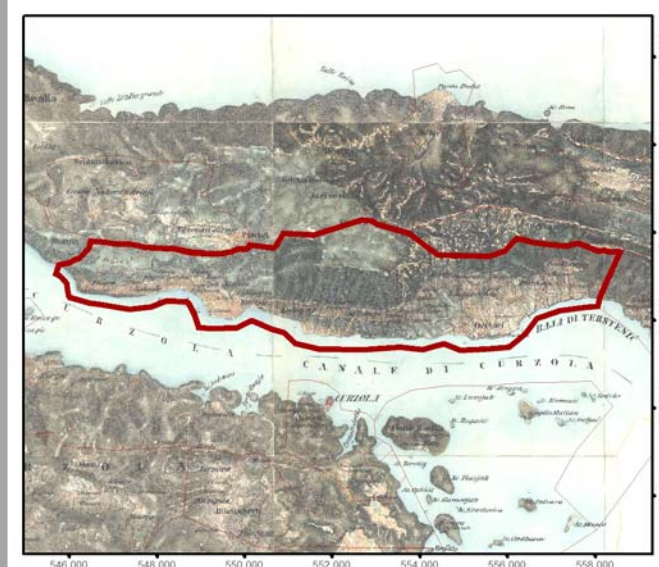
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Reliktni krajolik Nakovana

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski, reliktni

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni,

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

748

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

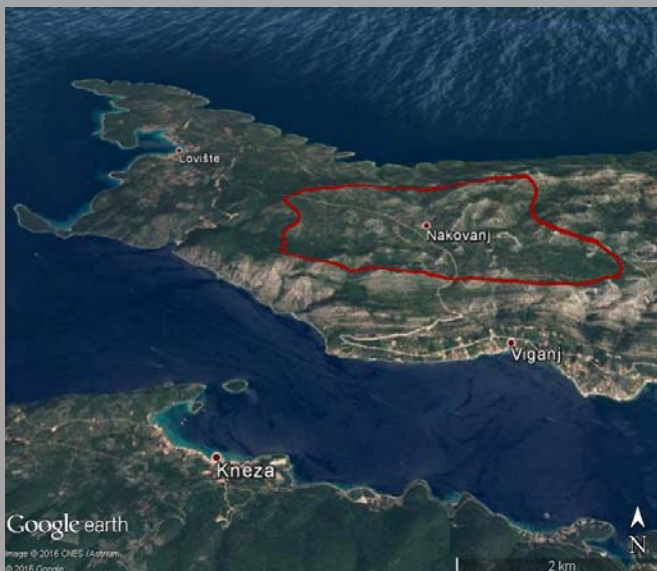
Obnova i suvremeno korištenje te očuvanje i održavanje prepoznatih vrijednosti.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni, terasirani krajolik Podstup

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

TERASIRANI, VINOGRADARSKI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1770

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

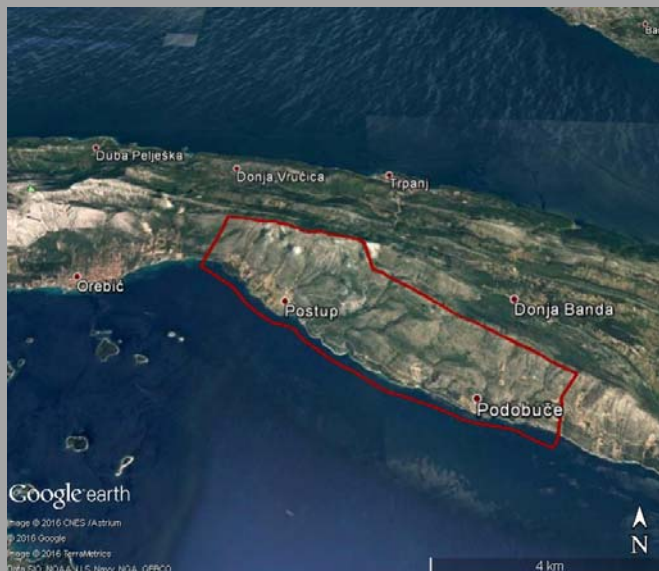
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

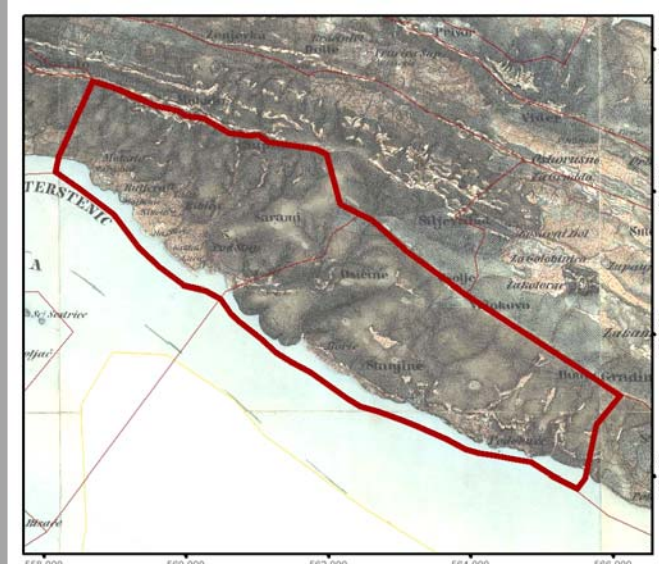
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik polja Donja Banda, Prizdrina, Pijavično

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

krških polja, padina i terasa

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1984

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

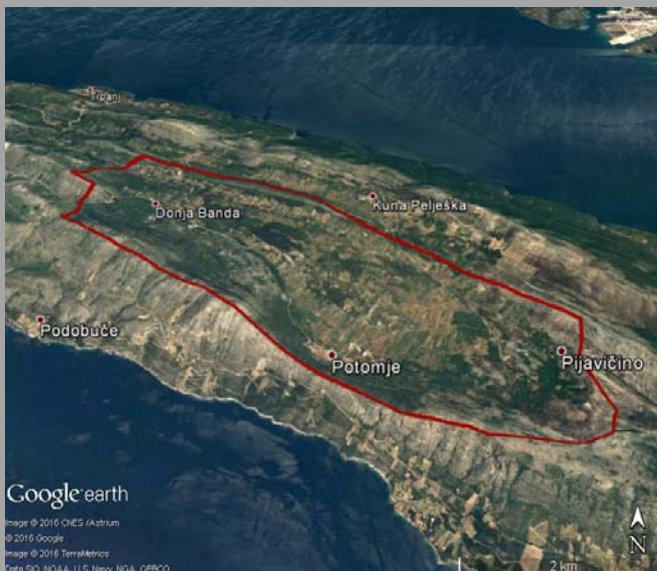
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni terasirani krajolik Dingača

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

terasirani, na padini

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1123

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

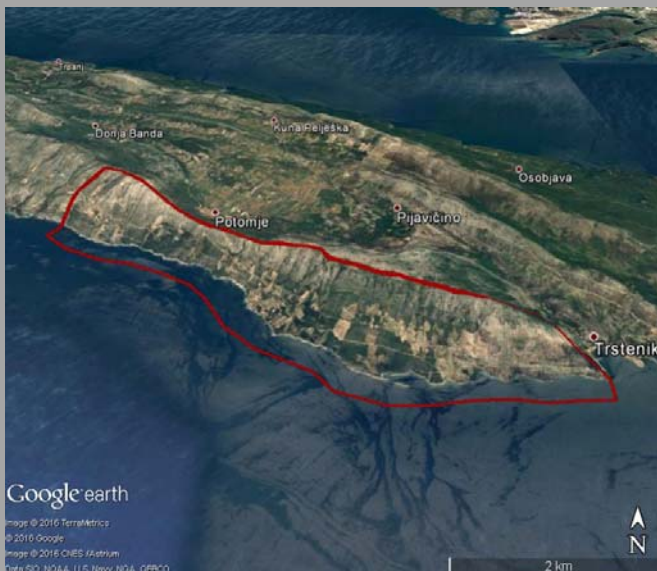
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

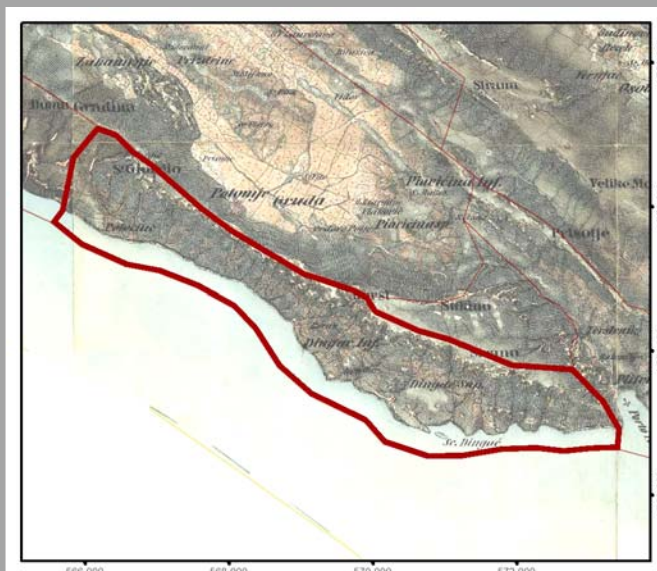
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik udoline Trstenika

GRAD/OPĆINA

Općina Orebić

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni udoline

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

488

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

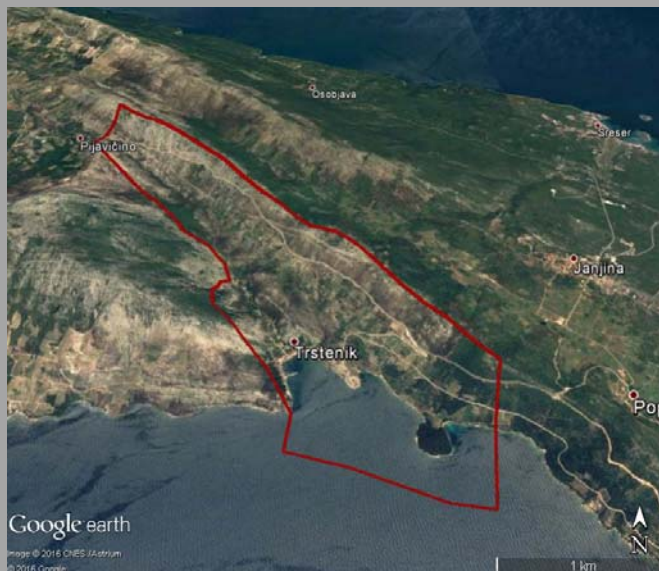
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik unutrašnjeg dijela otoka Korčule

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula, Općina Lumbarda, Smokvica, Blato, Vela luka
K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

povijesni agrarni, suhozidni, krških polja i padina

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

43518

STUPANJ ZNAČAJA

regionalni

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

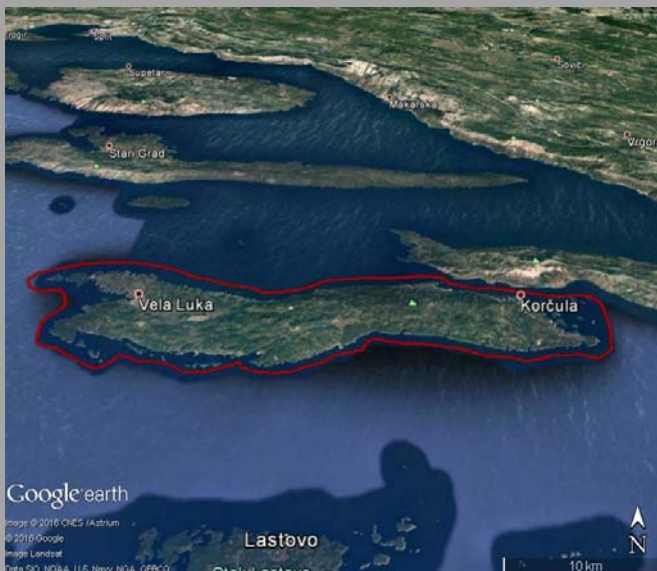
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja
prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik mora - Pelješkog kanala

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula, Općina Orebić

K.O.

VRSTA

asocijativni

TIP OPĆI

krajolik mora i malih otoka

TIP POSEBNI

krajolik povijesnih komunikacija

SMJEŠTAJ

Između poluotoka Pelješca i otoka Korčule

POVRŠINA (HA)

13430

OPIS KRAJOLIKA

Taj se aksijalni plovni prolaz sužava od jugoistoka prema sjeverozapadu, te uvodeći široku zonu pučinskog Jadrana u priobalje gusto popunjeno velikim otocima oduvijek ima jako strateško značenje. Usto se sučeljene strane uskoga kanala razvidno suprotstavljaju, dočim pelješku tvore blage padine visokog krškog masiva kojim završava dugački poluotok, a korčulansku razvedenost niskih bregova koji jednoliko dalje ispunjavaju čitav otok. Dinamičku pak slikovitost krajobrazne cjeline pojačava desetak raštrkanih otočića nejednakih veličina.

samostani franjevac na Badiji i Podgorju, pa u odgovarajućem režimu čuvanja fasadni izgled Orebića, prirodna šuma čempresa »Pod Gospom» i druga registrirana mjesta rasta biranih biljnih vrsta. Od nematerijalnih pak dobara tu su čuvena vina »Postup» i »Grk», što također vuku potrebu cjelovitije zaštite njihovih terena. Još su vrlo značajni arheološki lokaliteti ruševni sklop antičkih zgrada na otočiću Majsan te stoljetni kamenolomi na Vrniku i Sutvari.

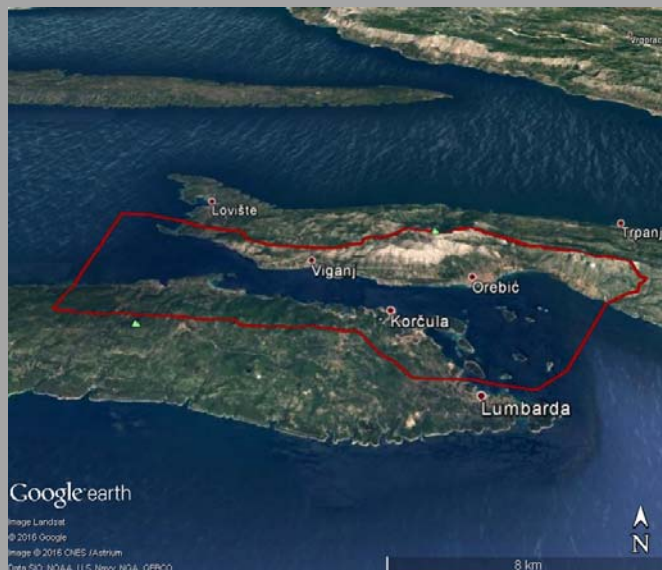
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

Kratki morski kanal koji između reljefno različitih dijelova poluotoka Pelješca i otoka Korčule povezuje južnu i srednju Dalmaciju. Na Pelješcu ga definira brdo sv. Ilija, a na otoku Korčuli, gradsko područje grad Korčule. od predjela Postupa do rta Sv. Ivana s pelješke strane, a s korčulanske od najisturenijeg rta Ražnjića do uvale i rta Kneža, tako da osim grada Korčule na najistaknutijem položaju obuhvati i čitav arhipelag u južnoj polovici Pelješkog kanala.

POGLED NA KRAJOLIK



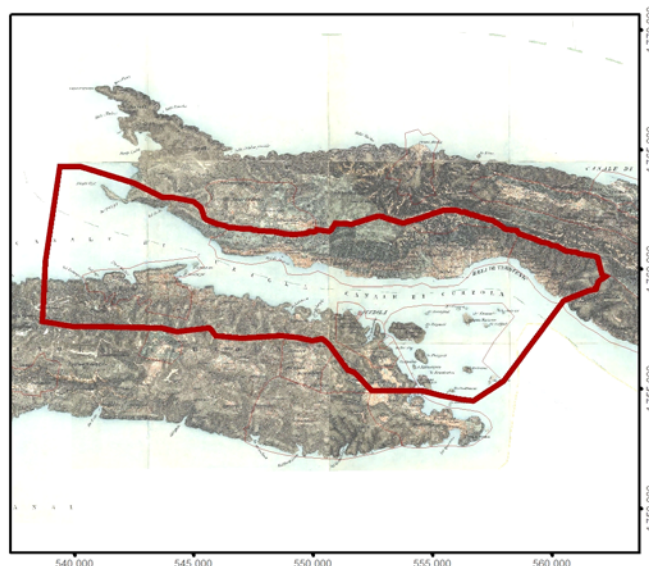
POVIJESNI PREGLED

Naselja na dvjema obalama koje nekoć pripadahu državama Venecije i Dubrovnika, tako da im je kanal stoljećima bio politička granica ali i nositelj uzajamnih dodira.

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

plovni putovi u povijesti i danas

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Gusta protkanost područja svakovrsnim kulturnim dobrima nacionalne i lokalne vrijednosti. Malo je koji dio jadranske Hrvatske dostigao toliku unutarnju raznorodnost, a njihove su tijekom prošlosti neminovne mijene nataložile dobra po kojima mikroregija Pelješkog kanala zaslužuje susutavno zbrinjavanje. Ono je tim aktualnije što se u njoj danas nalazi spektar striktno kategoriziranih vrijednosti koje svrhom budućeg očuvanja općenito nalažu mjere zaštite različitih razina.

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko-krajobrazna studija - podloga za prostorno plansku dokumentaciju te za donošenje Rješenja o zaštiti.

IZVORI

Fisković I., OKRUŽJE PELJEŠKOG KANALA – zaštićeni kulturni krajobraz

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	5	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva. Uvažiti i uključiti rezultate Konzervatorsko krajobrazne studije u prostorno plansku dokumentaciju.

NAPOMENA

NAZIV

Urbani krajolik Korčule

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

urbani, planirani

TIP POSEBNI

povijesni urbani, fortifikacijski, industrijski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

450

OPIS KRAJOLIKA

Urbano područje Korčule nalazi se na obali krajnjeg sjeveroistočnog dijela otoka Korčule u 17.6 km dugom Pelješkom kanalu. Na tom mjestu najmanja je udaljenost otoka Korčule i Pelješca koja iznosi svega 1270 m. Povijesni dio grada leži na malom poluotoku koji je uskom prevlakom vezan uz otok, dok se varoš (suburbij) i suvremena predgrađa šire uz obalu prema zapadu i jugoistoku.

Poluotočić na kojem se smjestio današnji grad Korčula nalazi se na krajnjem sjeveroistočnom kraju otoka. Poluotočić čini elipsasta kamena hrid s malim platoom na tjemenu, a s kopnom je povezan uskom prevlakom. Položaj poluotoka na plovno frekventnom Pelješkom kanalu mnoštvo pogodnih uvala u njegovoj blizini istaknuli su strateški značaj ove mikrolokacije. Strateški položaj poluotočića na plovidbenoj ruti Pelješkog kanala svrstava ga među najbolje položaje na čitavoj jadranskoj obali. Urbanističko-graditeljska cjelina stare jezgre podignuta planski, nema odgovarajuću zakonsku podlogu u Statutu. Stoga ostaje otvoreno pitanje po kojem je graditeljskom uzoru ili planu nastala urbanistička cjelina Korčule koja je logično usklađena sa zemljopisnim smještajem, konfiguracijom tla i strateškim položajem u Pelješkom kanalu. Sve je bilo standardizirano, od osnovnog urbanističkog sustava s dvostrukim nizovima kuća i kanalizacijskim sustavom među njima, preko veličine parcela, tipskih formi pročelja i elemenata na njima, nagiba krova, do materijala upotrebljivanih u gradnji (u početku većinom drvo, kasnije kamen i žbuka).

Na brdu iznad grad izgrađena je utvrda 1813. godine

FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA



POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Grad Korčula, smješten u Pelješkom kanalu koji je bio ulaz iz južnodalmatinskog u srednjodalmatinsko-jadransko primorje kroz čitavu povijest, kao važan punkt trgovačkog ili osvajačkog karaktera. Taj položaj na malom istaknutom poluotočiću na sjeveistočnog dijela otoka Korčule smatra mjestom gdje su knidski doseljenici naselili svoju koloniju u VI. St. pr.Kr. U IV. St. pr. Kr. grčki kolonizatori nazivali su Korčulu Korkyra Melaina, a Rimljani je nazivahu Corcyra Nigra. Grad je sagrađen na poluotočiću opasan kulama i zidinama, koje uz sam zemljopisni položaj naglašavaju njegovu stratešku ulogu.

Nastao kao izravna projekcija težišni moćnog feudalca da utemelji castrum (tabor, logor), kao važna postaja na jadranskoj transverzali zato što je povezivala Veneciju s njezinim posjedima na Levantu. Prvi put grad Korčula spominje se u 10. st., a još uvijek je neutvrđeno točno vrijeme njegova nastanka. Godine 1001. Korčula prvi put dolazi pod vlast Venecije. Nakon kratkotrajnog razdoblja te prve venecijanske vladavine, Korčula mijenja gospodare, najprije došavši pod vlast Zahumlja, a potom i hrvatsko-ugarskih kraljeva. Venecija ponovo preuzima vlast nad Korčulom 1256. godine. Sredinom 14. st. Korčula kratkotrajno potpada pod vlast ugarsko-hrvatskih kraljeva. Godine 1214. Korčula ima svoj Statut, sačuvan u redakciji iz 1265. i u dva primjerka iz 14., odnosno 15. stoljeća. Statutom su uređeni međusobni odnosi otočkog stanovništva, a niz odredbi odnosi se na brodogradnju, poljoprivredu, trgovinu i ostale svakodnevne životne potrebe ove srednjovjekovne komune. Venecija ponovo zauzima Korčulu 1420. i zadržava vlast nad gradom i otokom sve do 1797. Srednjovjekovni raster grada Korčule u obliku riblje kosti očuvan do danas, posebnost je kojoj je Korčula

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Glavna djelatnosti Korčulanana u prošlosti bili su kamenoklesarstvo i brodogradnja, korčulanska brodogradnja i kamenoklesarstvo bili su čuveni ne samo u regiji, već i diljem svijeta.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Današnja fizionomija i urbanistički sklop grada oblikovan je krajem 15. stoljeća. Tijekom 15. i 16. stoljeća grad Korčula se u potpunosti izgradio, ojačan je sustav obrane i podignuti su značajni sakralni i društveni objekti. Svojom jedinstvenom arhitektonskom pojavom postao je jednom od najkvalitetnijih urbanih cjelina i najatraktivnijih gradova na istočnoj jadranskoj obali. Povijesni urbani krajolik Korčule koji osim povijesne jezgre uključuje i šite područje kopna i mora ističe se jedinstvom prirodnih i antropogenih tvorbi. Kamena

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Studija urbanog krajolika Korčule koja uključuje i analizu povijesnog urbanog karaktera razrađenu do razine urbanih uzoraka. Osim urbanih i graditeljskih struktura treba uključiti i prirodne vrijednosti, kao integralni dio grada. Studija treba rezultirati smjernicama za urbani razvoj i novu

IZVORI

Belamarić., J.205. Osnutak grada Korčule, Ex libris, Zagreb
Fisković, C 1973, Urbansitičko usavršavanje Korčule

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	5	5	5

STUPANJ ZNAČAJA

međunarodni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar - povijesna cjelina grada Korčule

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Zbog očuvanja karakteristične slike povijesnog grada Korčule potrebno ga je u procesu urbanističkog planiranja sagledavati u okviru njegovog prostornog konteksta, okružujućih područja nove gradnje i prirodnih obilježja smještaja kopna i mora. Očuvanje ozelenjenih padina brda

NAPOMENA

NAZIV

Krajolik malih otoka Korčula, Badija, Vrnik, Majsan

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

asocijativni

TIP OPĆI

krajolik mora i malih otoka

TIP POSEBNI

samostanski, proizvodni, prirodni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1582

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

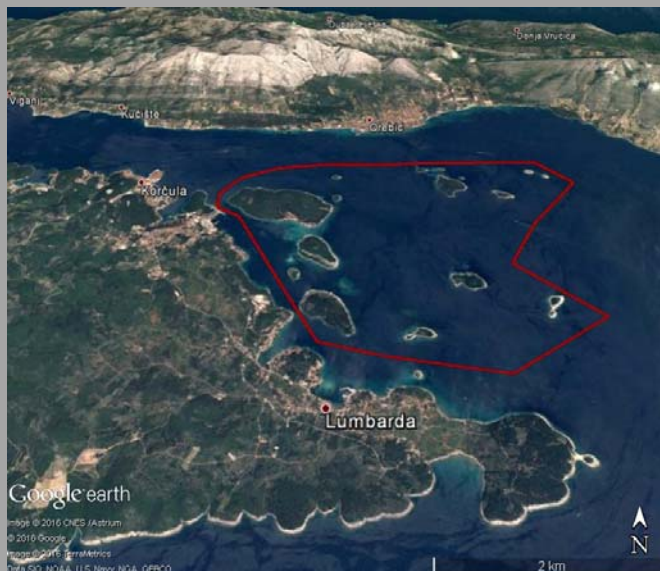
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

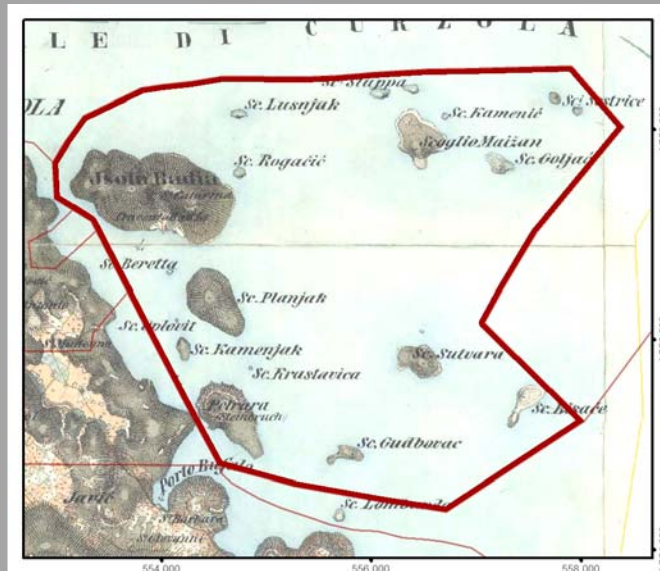
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Gospodarski krajolik Korčule

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

industrijski

TIP POSEBNI

brodogradilište, kamenolom,

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

19

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

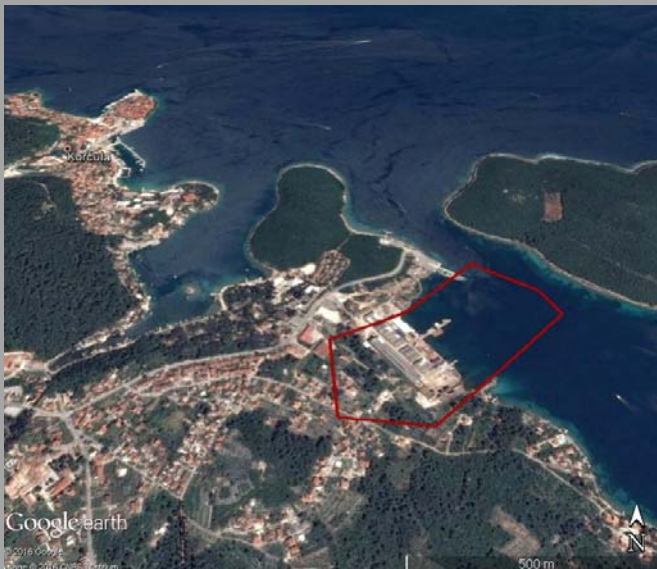
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni terasirani krajolik Orlanduša, Berkovica

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

terasirani, vinogradarski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1536

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

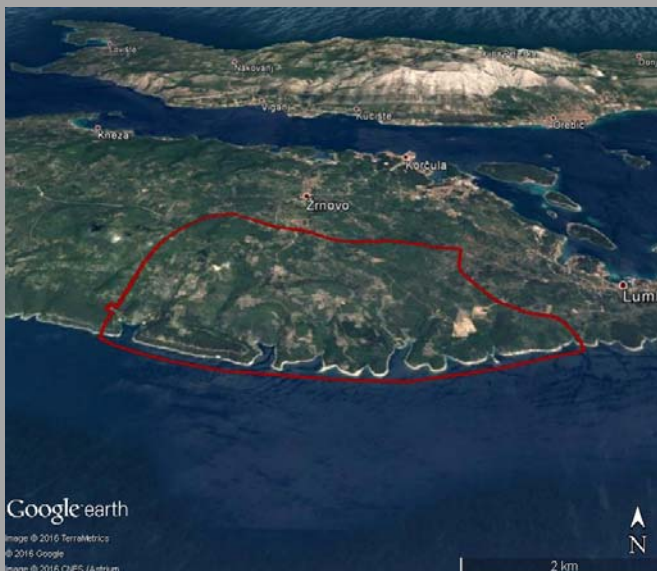
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

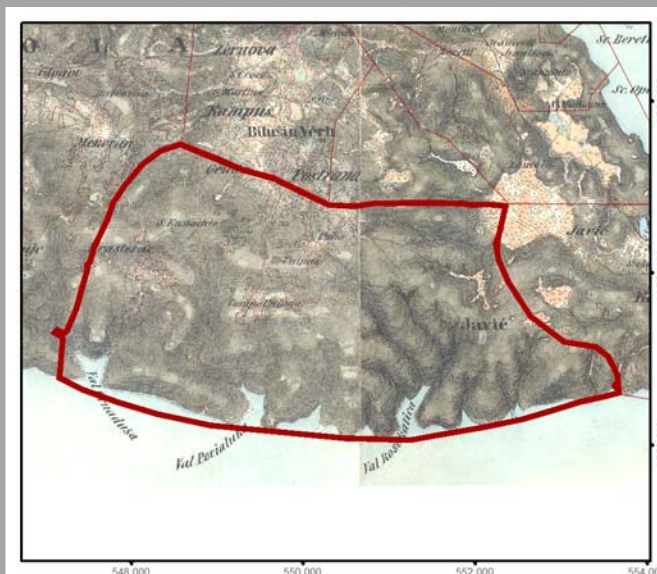
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Žrnova

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

337

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

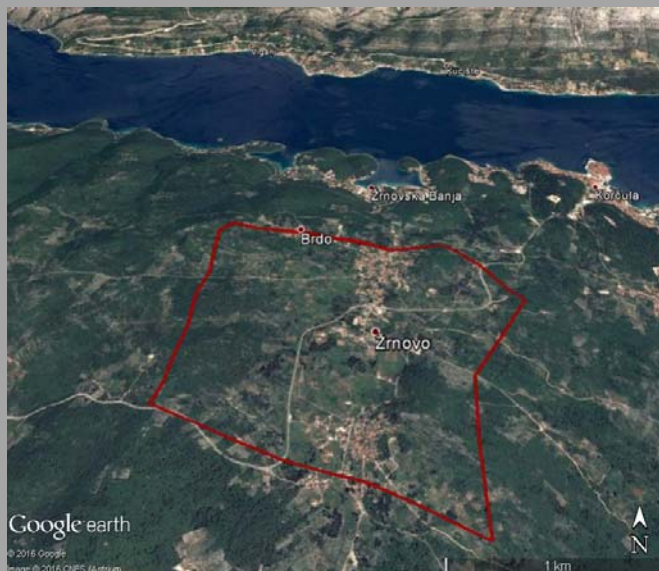
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

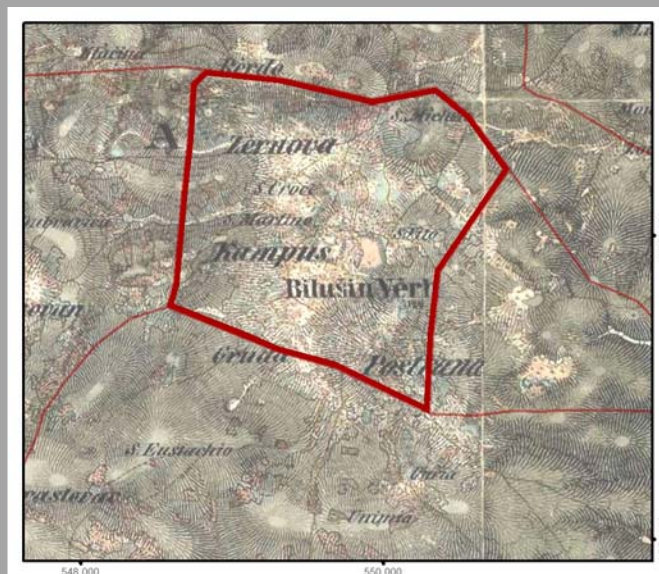
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni terasirani krajolik Račišća, Kneže

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

terasirani, vinogradarski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

721

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

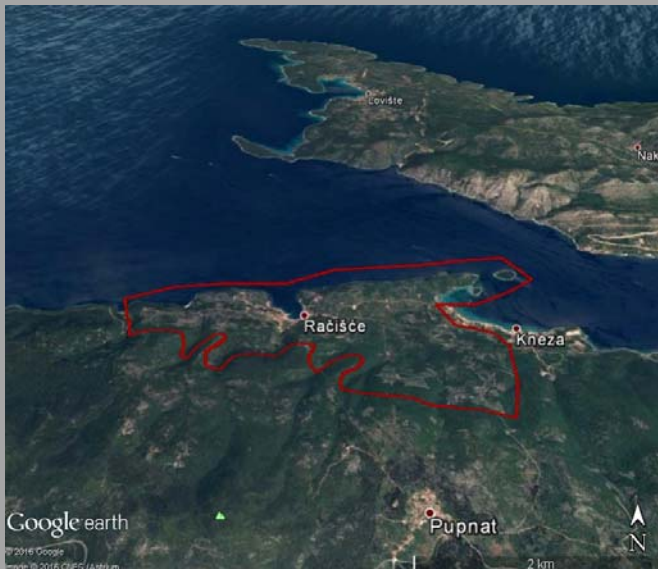
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Smokvice i Čare

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1918

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

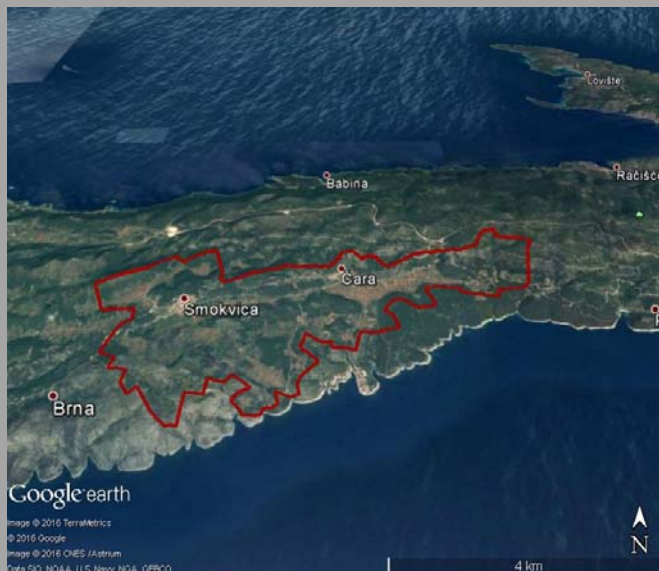
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

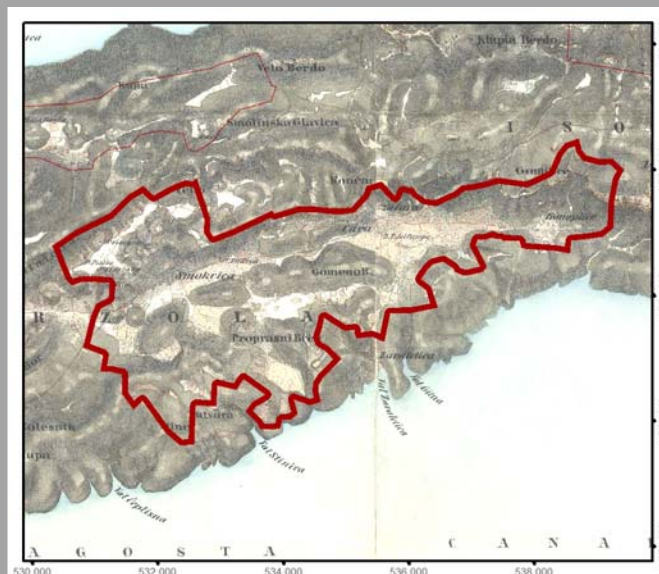
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Pupnata

GRAD/OPĆINA

Grad Korčula

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

179

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

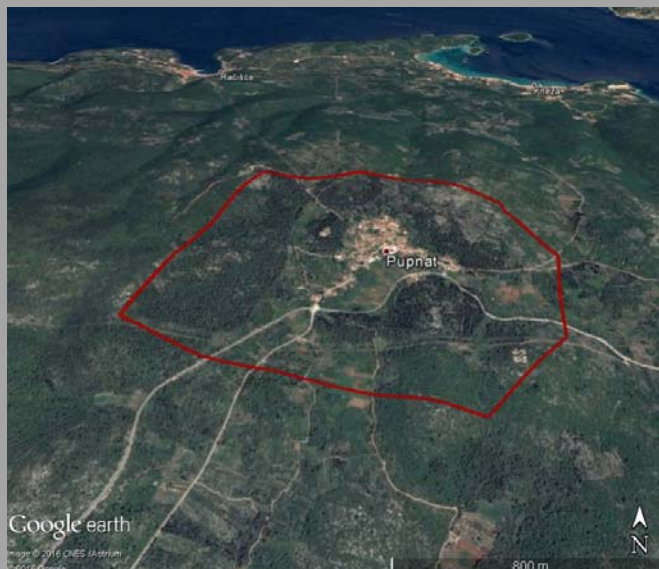
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

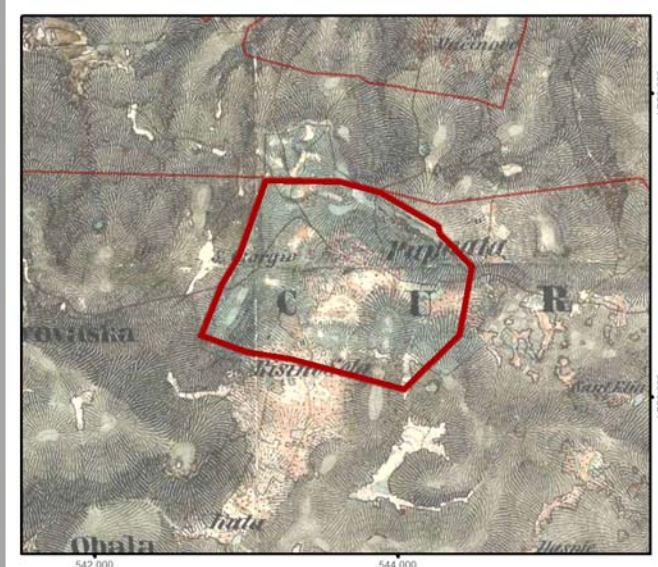
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni agrarni i ladanjski krajolik Lumbarde

GRAD/OPĆINA

Općina Lumbarda

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

suhozidni, polje, nizinski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

834

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

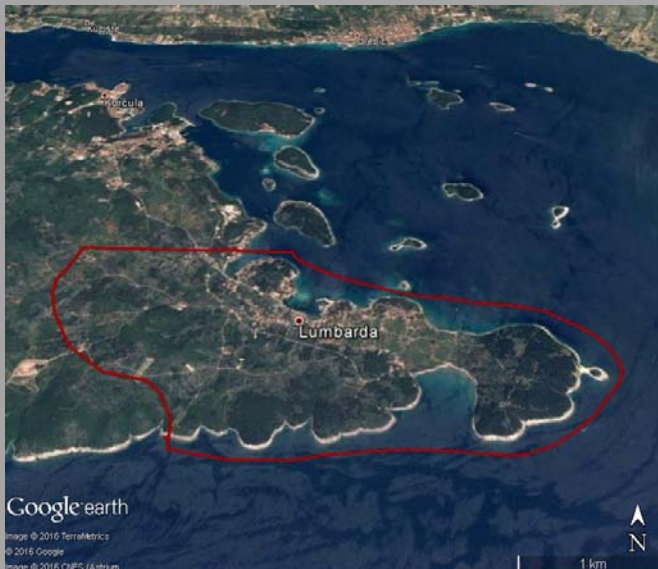
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

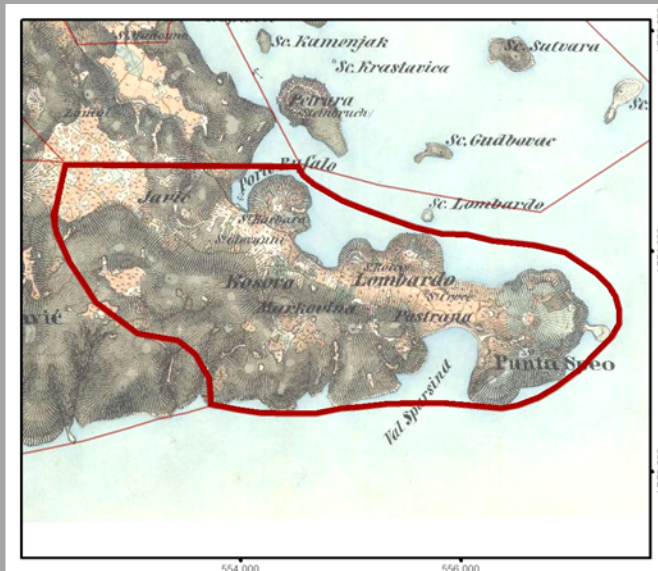
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik Potirna, Sitnica

GRAD/OPĆINA

Općina Blato

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

4730

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

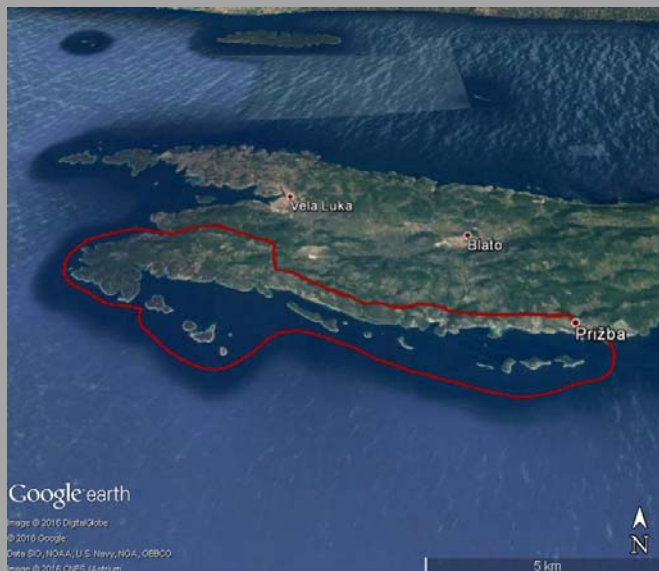
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

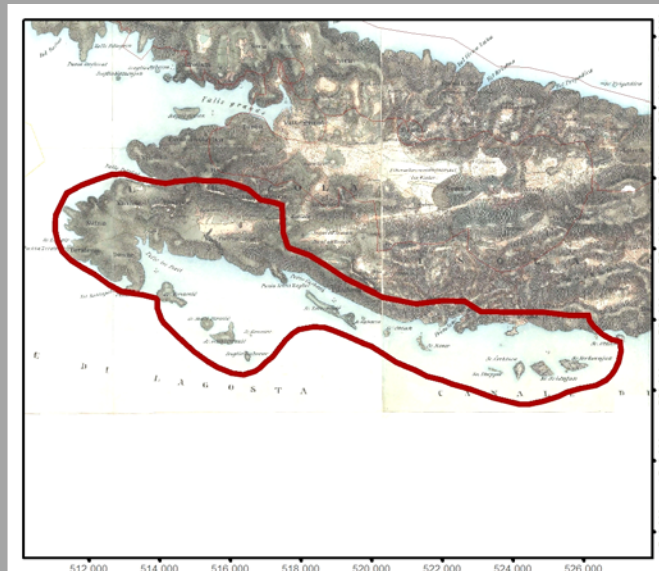
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Arheološki krajolik tumula, Kopila

GRAD/OPĆINA

Općina Blato

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

40

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

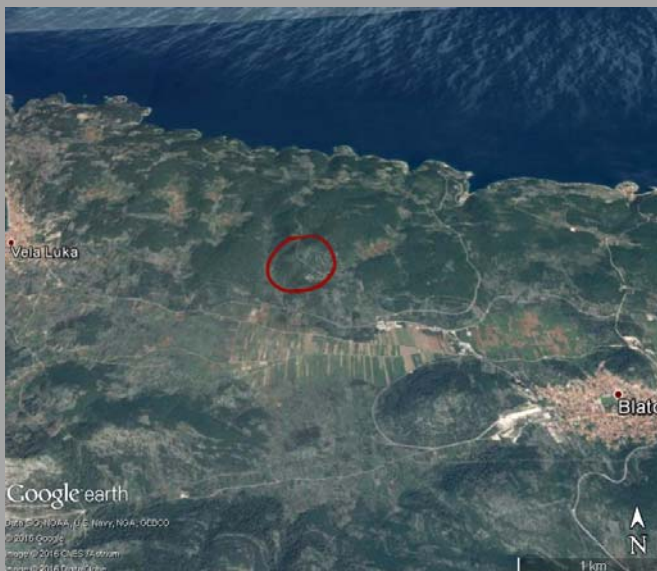
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

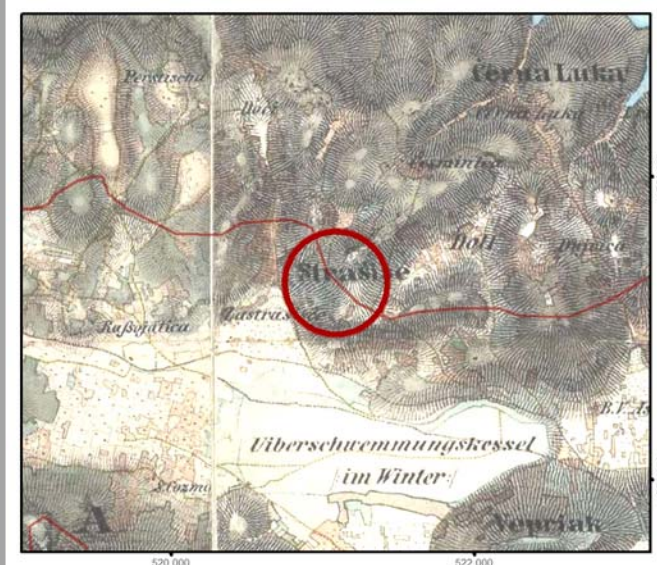
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Agrarni krajolik krških polja Blato, Vela luka

GRAD/OPĆINA

Općina Vela Luka, Blato

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, maslinarski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

2749

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

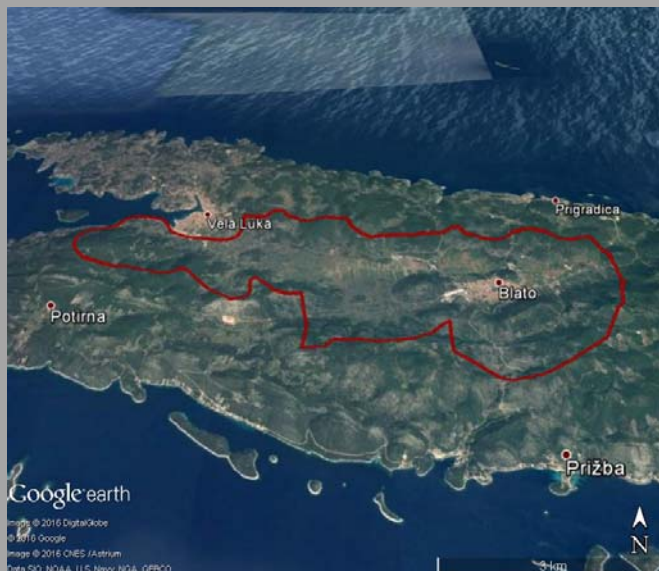
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

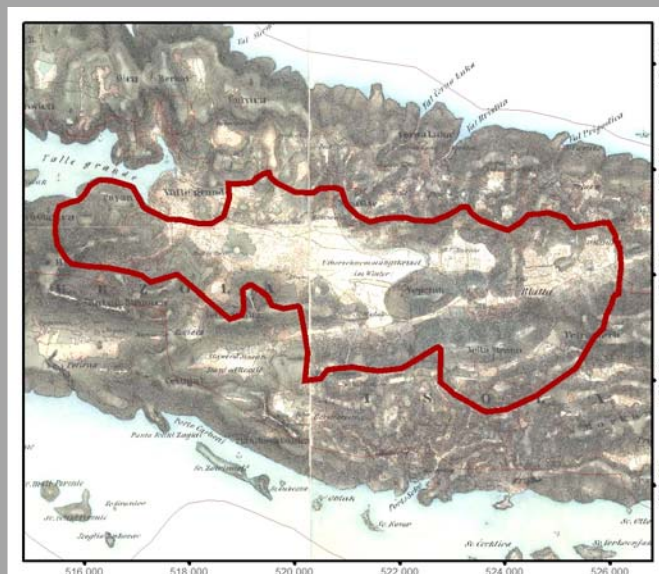
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Terasirani krajolik Požar, Bradat, Prigradica

GRAD/OPĆINA

Općina Vela Luka, Blato

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, vinogradarsko maslinarski

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

4557

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

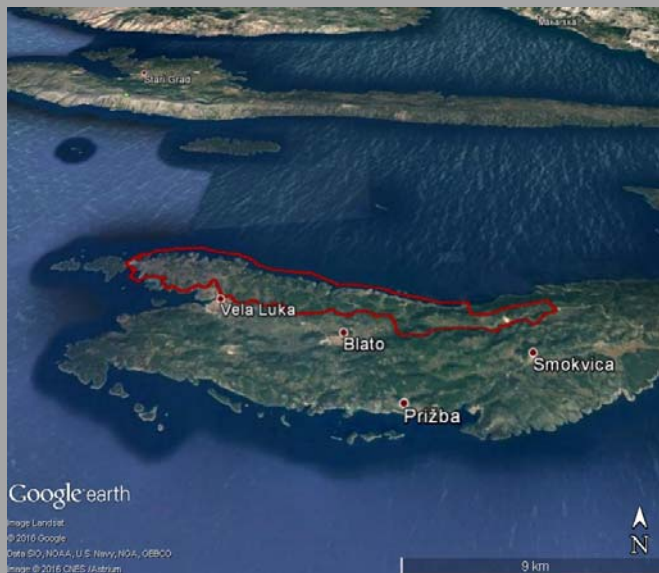
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

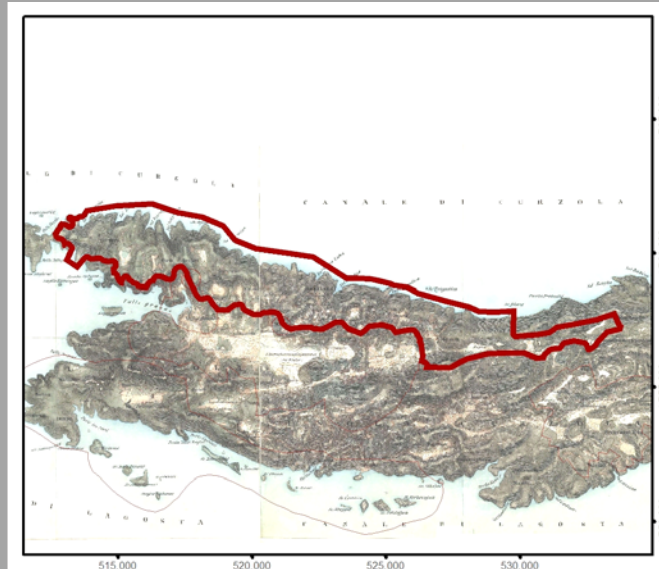
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Urbani krajolik Vela luke

GRAD/OPĆINA

Općina Vela luka

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

urbani

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

264

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

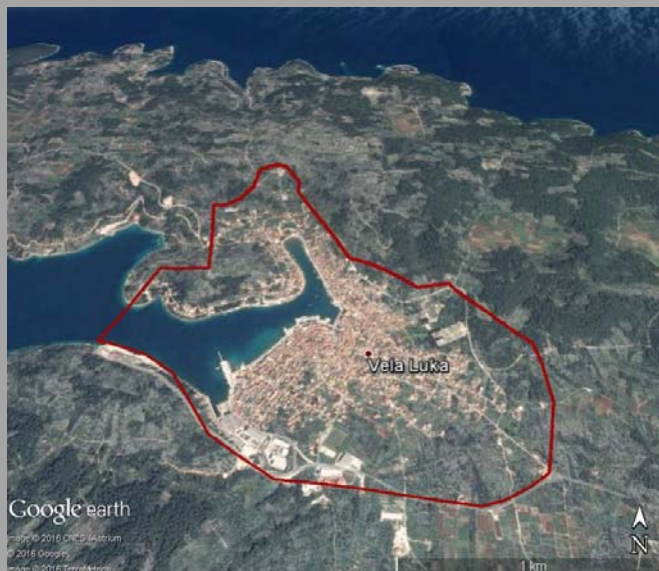
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

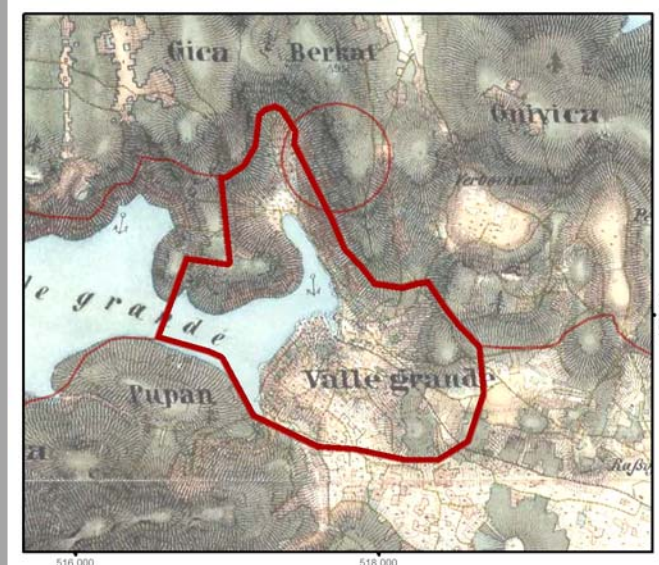
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Arheološki krajolik Vela spilja

GRAD/OPĆINA

Općina Vela luka

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

suhozidni, polje, nizinski

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

40

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

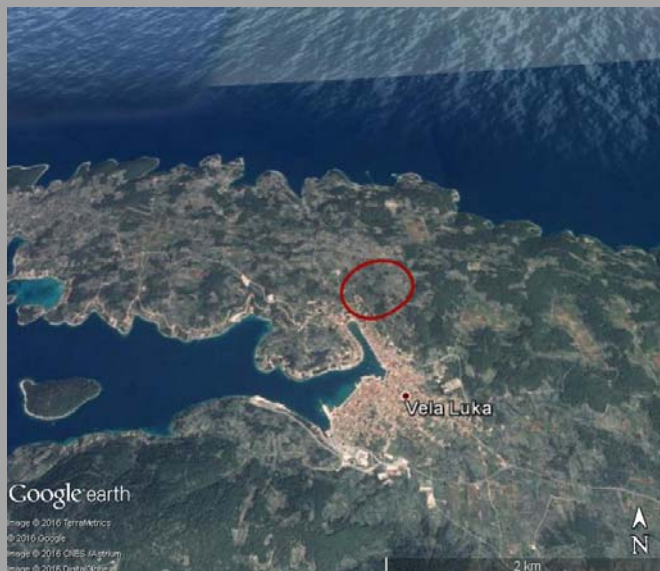
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

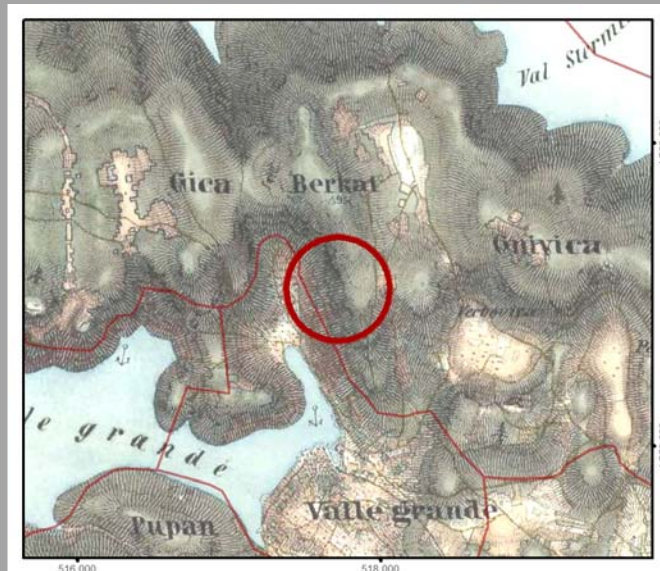
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni, ruralni krajolik otoka Mljeta

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

16155

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

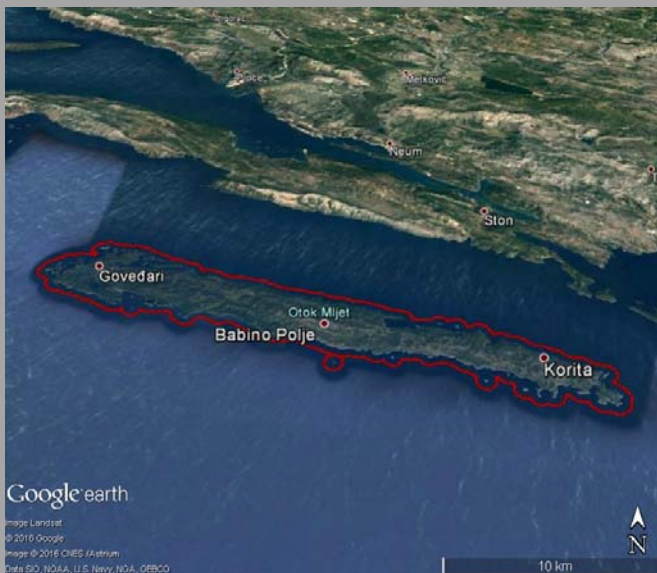
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

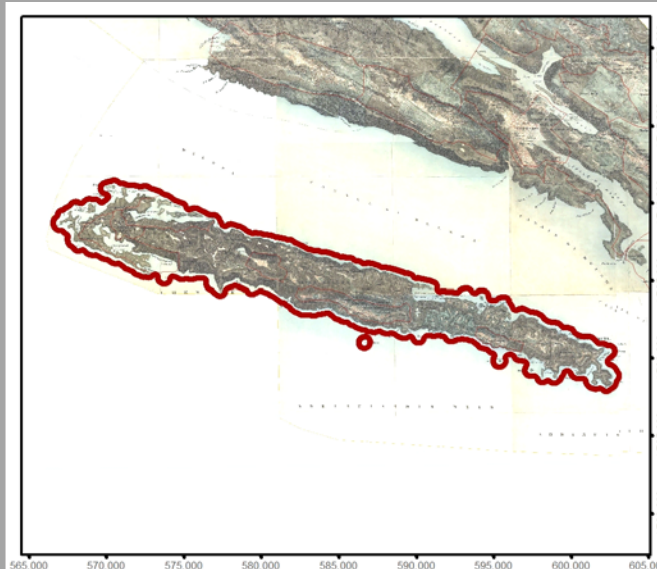
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik Mljetskih jezera

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

mješoviti krajobaz jezera

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

972

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

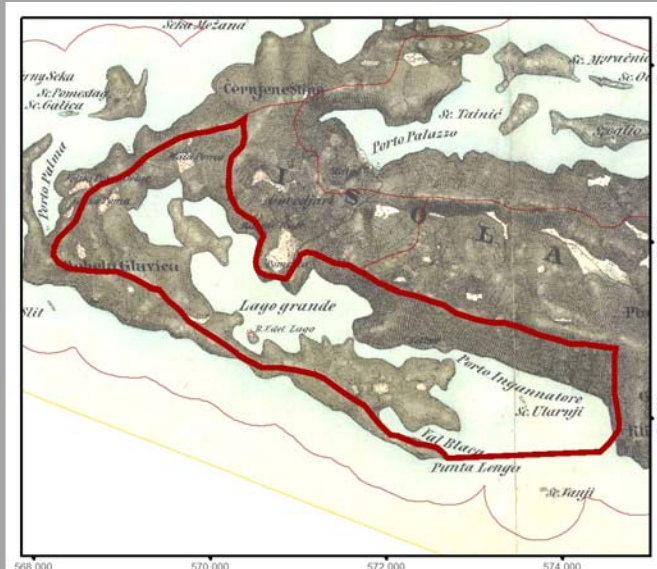
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Obalni arheološki krajolik Polače

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

mješoviti krajobaz zaljeva

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

966

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

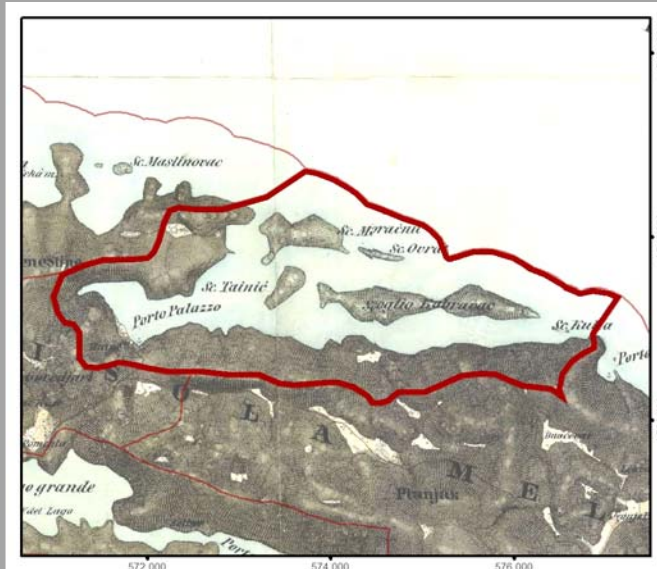
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Babino polje

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

u središnjem dijelu otoka Korčule

POVRŠINA (HA)

701

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

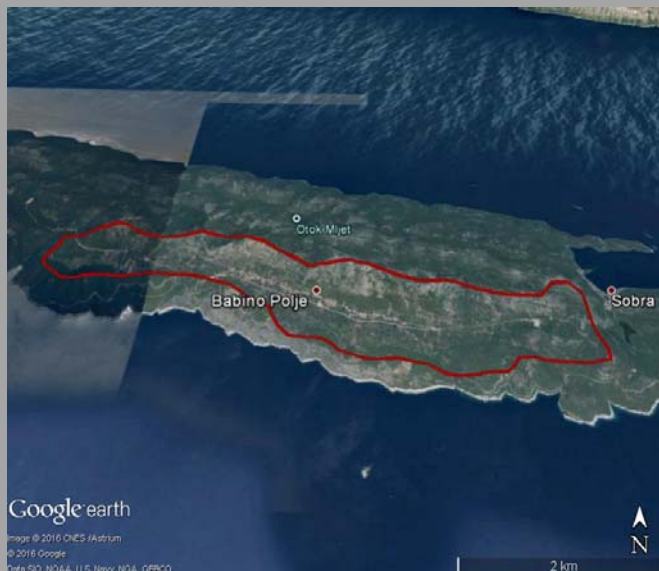
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

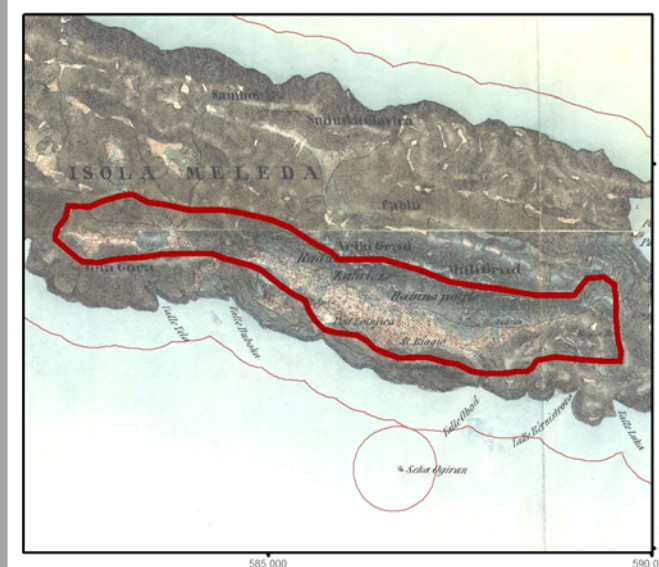
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Blato

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

u središnjem dijelu otoka Korčule

POVRŠINA (HA)

302

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

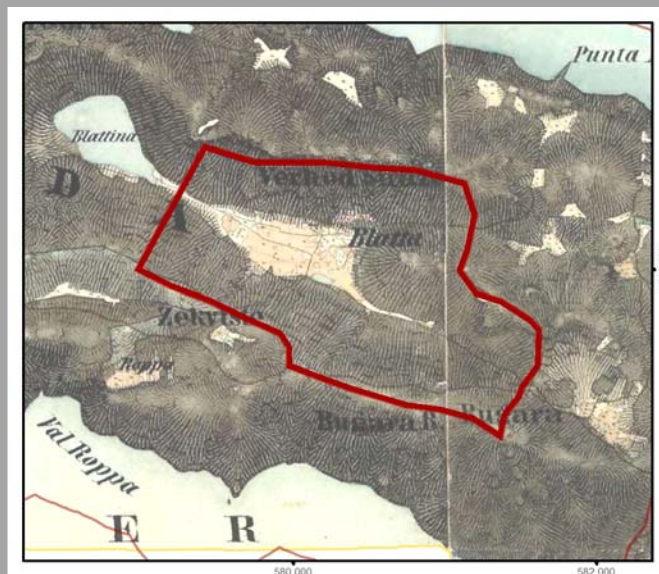
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Goveđari

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

221

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

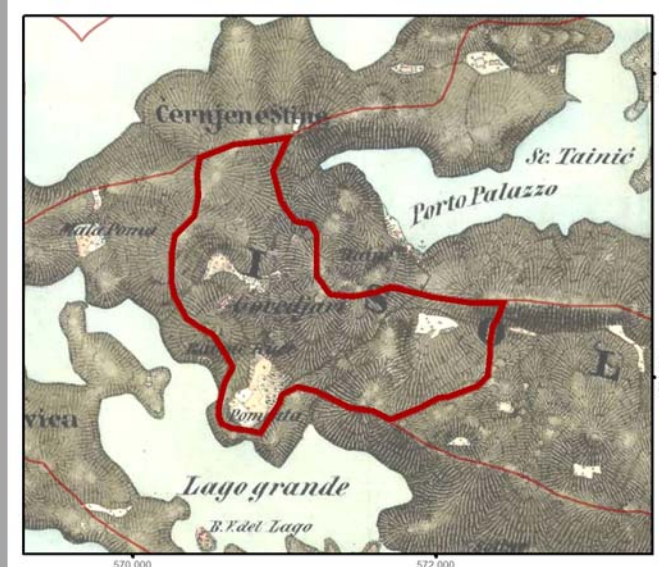
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Maranovići

GRAD/OPĆINA

Općina Mljet

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

agrarni ruralni

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

232

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

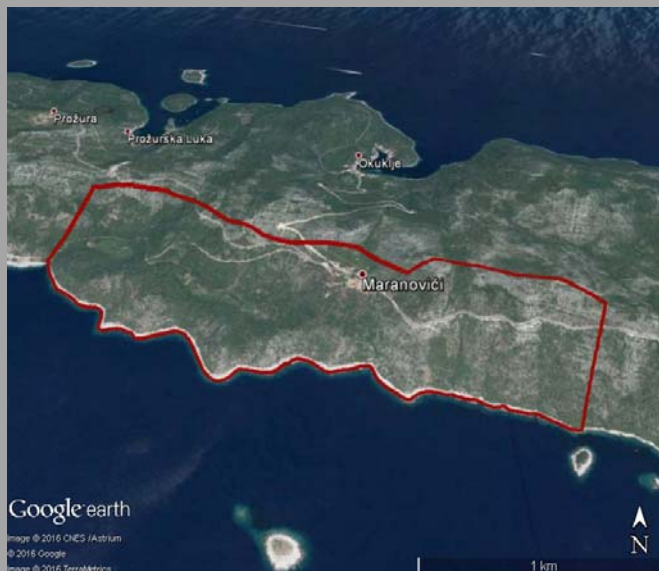
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

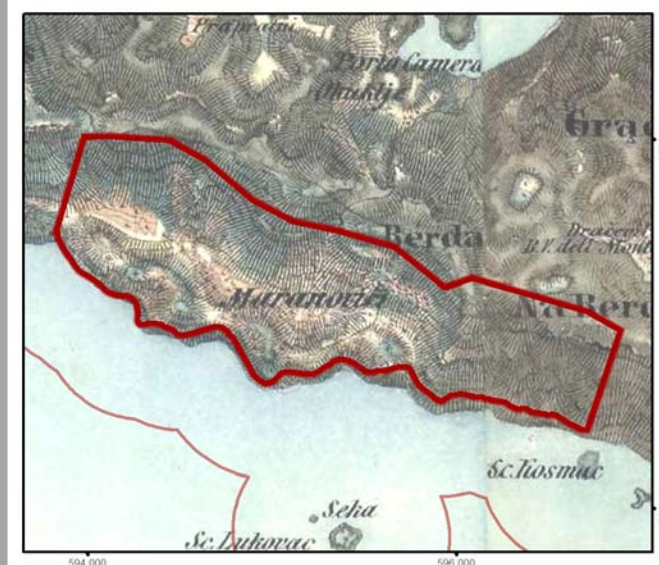
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni krajolik Lastovskog otočja

GRAD/OPĆINA

Općina Lastovo

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

krajolik mora i otoka

TIP POSEBNI

urbani, agrarni, fortifikacijski

SMJEŠTAJ

Lastovo je otok na otvorenoj pučini Jadrana, udaljen od kopna.

POVRŠINA (HA)

14671

OPIS KRAJOLIKA

Otok Lastovo je najveći otok u Lastovskom arhipelagu. Sastavljen je uglavnom od krednih vapnenaca, a najviši vrhovi otoka su Hum 417m, Mali Hum 415m i Pleševo brdo 400m. Opći reljef otoka je valoviti s mozaikom čunjastih brežuljaka i ponikava između njih. U vapnenačkom krasu ima više špilja od kojih je najveća Rača na jugoistoku otoka. Nema vodotoka i jedini je stalni izvor kod Ubli, a vodoopskrba je iz cisterna. Obale Lastova su većinom hridinasto-kamenite i rijetke su šljunkovite plaže, npr. Skrivena luka na jugu otoka. Najstrmija je jugoistočna obala i klisurasta južna pod svjetionikom Struga. Najšumovitiji je hrvatski otok s preko 70 % šumske površine, a čine je uglavnom makija, alepski bor i zimzeleni hrast crnika. Raznolikost reljefa, razvedenost obale te brojni otoci i otočići doprinose izuzetnoj vizualnoj privlačnosti lastovskog arhipelaga. Od četrdesetak polja različite veličine, većina se pruža do 100 m nad morem. Uz najveće VINO polje na zapadnom i Prgovo polje na istočnom dijelu otoka, još se ističu svojom veličinom Nižno polje, Dubrava, Hrastove, Ždrijelo, Pržina i druga. Polja su podijeljena u pravilne parcele s različitim kulturama.

Zbog svoga zemljopisnog položaja na otvorenoj pučini bio je dio plovnoga puta koji je od neolita povezivao zapadnu i istočnu jadransku obalu. Na otoku se nalaze dva naselja Lastovo i Ubli. Naselje Lastovo je smješteno na strmoj padini na lokaciji nedaleko od mora. Naselje Uble smješteno na drugoj strani otoka. Nakon prekida kontinuiteta života na lokaciji negdašnjeg antičkog naselja novo naselje nastaje između 1933. i 1936. godine pod službenim nazivom San Pietro. Naselje je jedno od planiranih gradova koji su nastali u sklopu Mussolinijeva projekta urbanizacije provincije, a razvilo se je uz nekoliko godina ranije sagrađenu tvornicu ribe.

Na sredini južne strane otoka Lastova, na morskom ulazu u uvalu Skrivena luka nalazi se rt Struga na kojem je 1839. izgrađen istoimeni svjetionik. Smješten na nadmorskoj

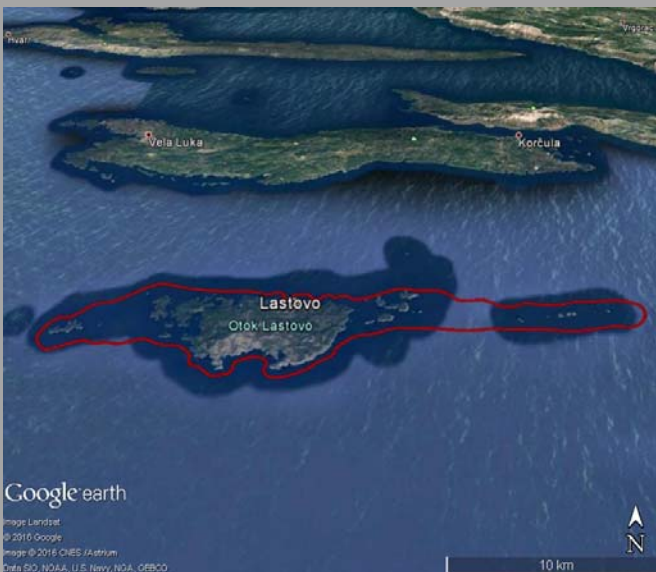
FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

Zona zaštite pučinskog otoka Lastovo obuhvaća i 46 otočića i hridi; otočna skupina Lastovnjaci i Vrhovnjaci s okolnim područjem mora.

POGLED NA KRAJOLIK



POVIJESNI PREGLED

Otok Lastovo trajno je naseljen već nekoliko tisuća godina. Otok je bio naseljen već u neolitu o čemu svjedoče nalazi keramike u špilji Rači (iznad Skrivene Luke) te u Puzavici (između Prgova i Pržine). Na temelju biljnih i životinjskih ostataka u špilji Rača može se zaključiti da su tadašnji stanovnici otoka bili lovci, skupljači plodova, stočari i dijelom poljoprivrednici. Potkraj brončanog doba otok nastavaju Iliri koji grade gradinska naselja, a prema ostacima na brdu Glavica iznad današnjeg naselja Lastova, zaključuje se da je jedno od tih naselja bilo na mjestu današnjeg Lastova iznad kojeg je bila pretpovijesna utvrda, a drugo na visoravni južno od brda Soznja. Iako prvi pisani spomen otoka potječe iz 10. stoljeća (u djelima bizantskog cara Konstantina Porfirogeneta), smatra se da su Hrvati otok naselili u ranoj fazi svoga naseljavanja na ove prostore, o čemu svjedoči toponomastika otoka koja je najvećim dijelom hrvatska. Tako se već u djelu Konstantina Porfirogeneta, kada Lastovo najvjerojatnije više nije bilo u sklopu bizantske teme Dalmacije, nego pod vlašću hrvatskih vladara, otok spominje pod hrvatskim nazivom Lastobon, od kojega potječe današnji naziv. Prvi poznati stanovnici bili su Iliri, a u antici ga koloniziraju najprije Grci, koji su ga nazivali Ladesta, a zatim i Rimljani. Otok Lastovo se spominje već u IV. stoljeću prije Krista kao Ladesta i Ladeston. Rimljani su ostavili vrlo jasne tragove dugog obitavanja na otoku. Seoske vile, villae rusticae, poljoprivredna gospodarstva i vodocrpilišta poznata kao "lokve" potječu od Rimljana. Svoje sjedište su imali na mjestu današnjeg naselja Ubli. U uvali Ubli nađeni su arheološki nalazi iz starorimskog razdoblja i ranog srednjeg vijeka. Nakon Grka i Rimskog Carstva, otok je pod vlašću Bizanta, Dalmacije, Hrvatske, a od 1409. godine, otok je

OCJENA STANJA

Otok Lastovo i arhipelag svojom isturenom pozicijom na Jadranu i brojnim uvalama reprezentiraju tradicionalni način života orijentiran moru (plovidibi i ribarenju) i kopnu (poljodjelstvo i korištenje šuma). S najvišeg vrha otoka Lastova, Huma pruža pogled na otok raščlanjenih oblika brežuljaka, duboko usječenih uvala, kamenitih obala s klifovima, naselja uz polje, a s druge strane na more i otočje. Graditeljska i arheološka baština doprinose izuzetnoj kvaliteti krajolika lastovskog arhipelaga.

Otok ima vrlo razvedenu obalu, s karakterističnim,

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija Lastovskog otočja s obradom do razine uzoraka. Rezultati studije trebaju biti podloga za izradu Plana područja posebnih obilježja i ostale vrste prostorno planske dokumentacije.

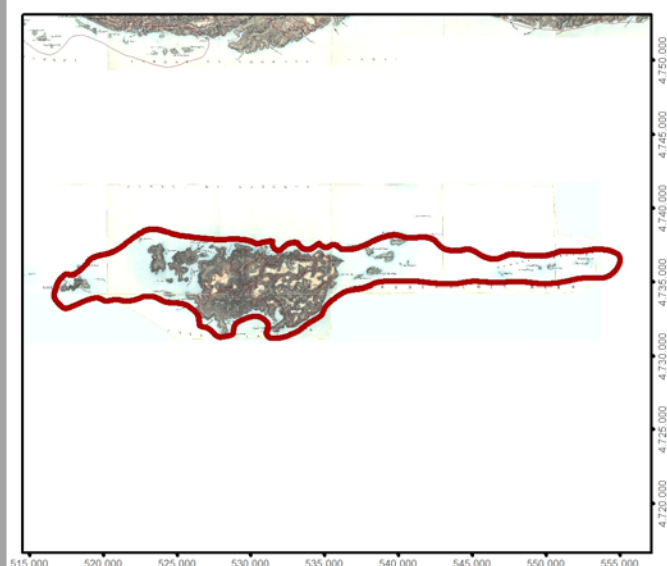
Osim Plana upravljanja parkom prirode treba donijeti Plan

IZVORI

Fisković, C. (2001.)², Lastovski spomenici, Laus, Split
Jelčić-Radonić, J. (2001.), Rimsko naselje u Ublima na

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

Stanovnici Lastova tradicionalno su se bavili poljodjelstvom, stočarstvom, vinogradarstvom, koraljarstvom i ribarstvom. Iz povijesnih izvora 13. i 14. stoljeća doznajemo da se gospodarski život otoka kretao između zemljoradnje, s naglaskom na vinogradarstvo i maslinarstvo i korištenja šuma, ispaše stoke i ribarenja na moru. Najveći dio zemlje na otoku bilo je zajednička svojina svih stanovnika Zajednice. Zemljišni posjed lastovskih seljaka, osim čestica lociranih u poljima i 'dovcima', obuhvaćao je i vrtove. Zemljoradnja je počivala na privatnom vlasništvu koje je bilo zakonom zaštićeno. Potkraj 18. i početkom 19. stoljeća jača pomorstvo pa se tada razvija luka Sv. Petar (danas Ubli). Ribarstvo je u tom razdoblju u usponu. Osim za svoje potrebe, prodavali su



KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
5	5	5	5
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
5	5	4	5

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Očuvati i razvijati povijesnu prostornu i funkcionalnu organizaciju i strukturu područja, bez uvođenja novih namjena i tipologija gradnje. Poticajnim mjerama njegovati povijesne funkcije ribarenja i poljodjelstva. Očuvati uzorke ortogonalnog rastera agrarnog krajolika u polju te

NAPOMENA

NAZIV

Urbani krajolik Lastova

GRAD/OPĆINA

Općina Lastovo

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

urbani krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, krških polja

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

519

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

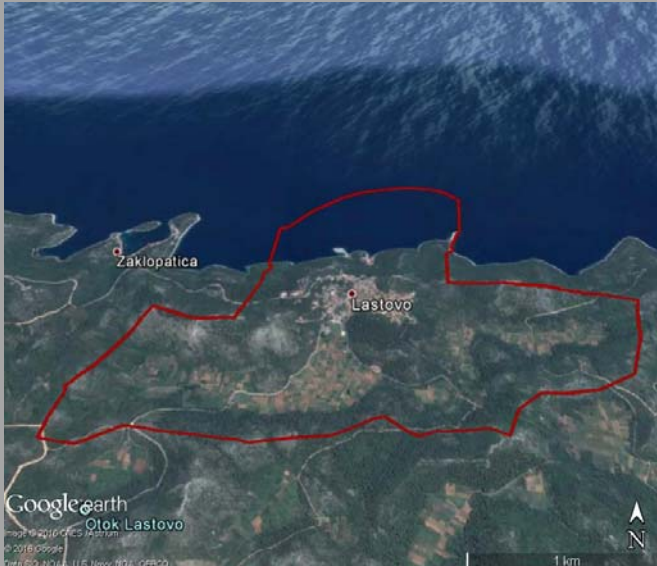
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

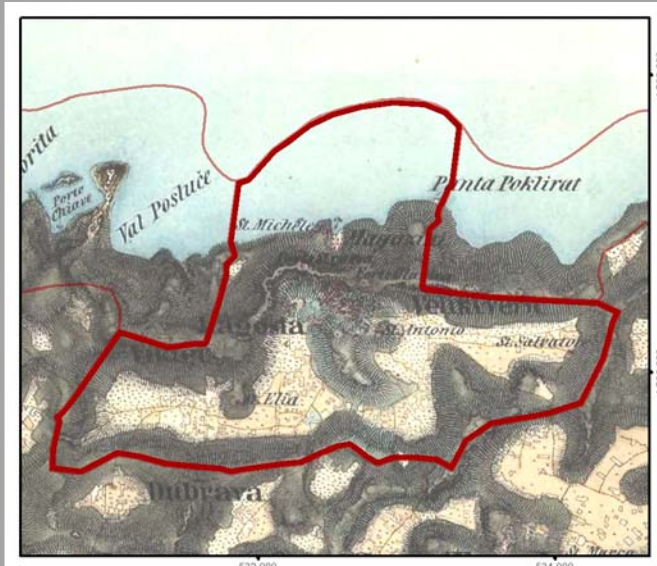
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Urbani krajolik Uble

GRAD/OPĆINA

Općina Lastovo

K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

urbani, planirani

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

36

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

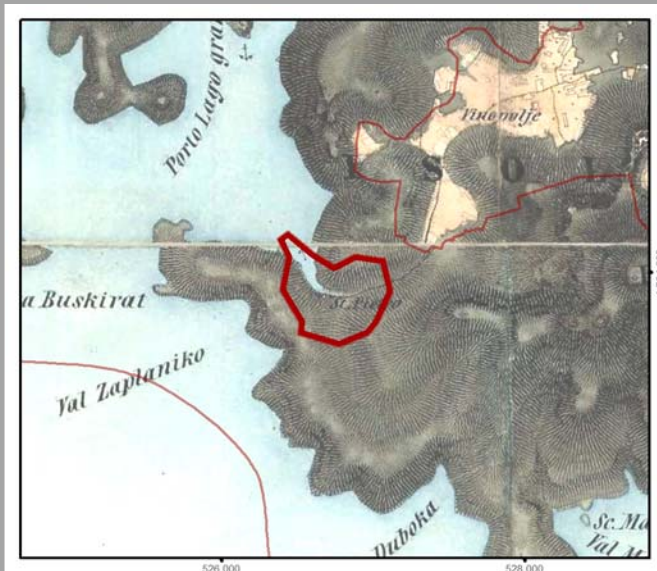
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni krajolik lastovskih polja

GRAD/OPĆINA

Općina Lastovo

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1695

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

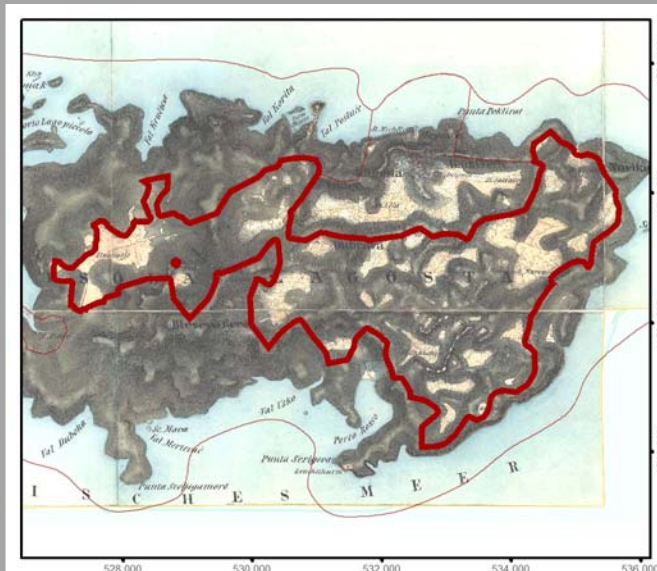
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Povijesni krajolik otočića Sušca

GRAD/OPĆINA

Općina Lastovo

K.O.

VRSTA

organski razvijeni (spontani)

TIP OPĆI

krajolik mora i malih otoka

TIP POSEBNI

reliktni ruralni, eremitski

SMJEŠTAJ

Na sredini Jadranskog mora, na pučini, zapadno od Lastova

POVRŠINA (HA)

1128

OPIS KRAJOLIKA

Otočni greben je izdužen smjerom sjeveroistok-jugozapad. Nad jugozapadnim rtom Kanula je svjetionik. Sjeverozapadne obale su strme klisuraste, a jugoistočne niže s nekoliko pješčanih uvala. Sredozemne tvrdolisne makije rastu samo na najvišem grebenu Sušca i na sjevernim strminama. Na toplijim južnim padinama i uz obale su šikare subtropskog tipa restinga kao i na susjednom otoku Palagruža, koje su samo zimi zelene, a ljeti gole bez lišća. Svjetionik Sušac izgrađen je 1878. godine na najvišem vrhu južnog dijela otoka. Zgrada svjetionika je kamena jednokatna zgrada s kulom nad sredinom objekta na nadmorskoj visini od 80 metara. S južne strane otok je izuzetno strm, a litice se obrušavaju u duboko i bistro more koje nakon bure ima prozirnost i do tridesetak metara duboko. Jugoistočna strana otoka blago se spušta prema moru te je razvedena brojnim uvalama. Prostornu organizaciju otoka odražavaju stare pješačke staze, koje povezuju nekadašnje zgarde, dvije ruševne crkve, Sv. Nikola iz 12. st. i crkva Sv. Marije iz 15. st. Na otoku su pronađeni i vrijedni arheološki ostaci su te ostaci dva manja sezonska ribarska naselja uz uvale Duga i Portić. Jedno su koristili podanici mletačke Dalmacije (Komižani), a drugo Dubrovačke Republike (Lastovci), s time da su se obje ribarske skupine služile zajedničkom crkvicom Sv. Blaža (Sv. Vlaha). Na otoku se nalaze ostaci ranokršćanske crkve iz 4. stoljeća i druge iz srednjeg vijeka, kad je Sušac još bio naseljen. Austrougarska je 1878. podigla svjetionik na jugozapadnom rtu Kanula koji radi do danas.

FOTOGRAFIJA



OPIS GRANICA

površina otoka i okolni morski prostor

POGLED NA KRAJOLIK



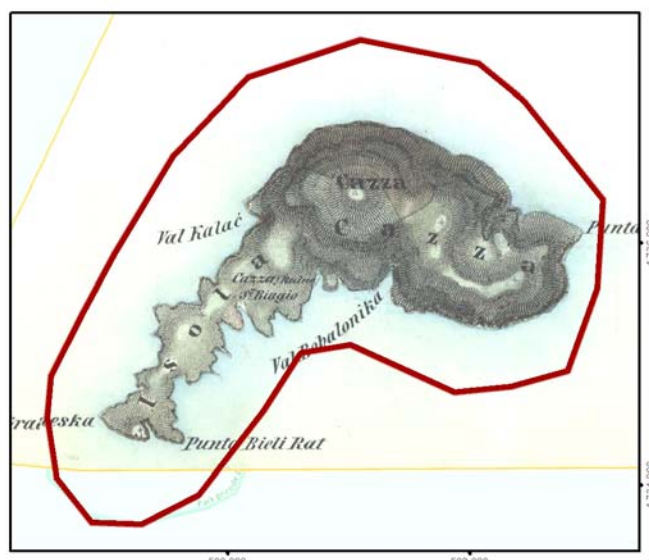
POVIJESNI PREGLED

Otok je bio naseljen još u pretpovijesno doba. Otkriveno je da su ga pretpovijesni pomorci koristili na svojim putovima u početnoj i srednjoj fazi mlađeg kamenog doba. U prapovijesti je otok bio naseljen Ilirima, a u antičko doba imao je fortifikacijsku ulogu. U srednjem vijeku tu je bilo središte benediktinaca koji su u 12. st. podigli crkvu i samostan posvećene svetom Nikoli. Jugoistočno od ruševina te crkve nalazi se gotička crkva iznad čijih se vrata nalazi kip svetog Vlaha (Blaža). Od 15. st. na Sušcu su bila dva mala sezonska ribarska naselja s barakama za soljenje ribe. Te su naseobine rabili ribari s Lastova, Visa i Korčule. Danas se na najvišem vrhu otoka nalazi svjetionik izgrađen 1878. godine. Jedini stalni stanovnici Sušca je posada svjetionika i jedan pastir s ovacima, a na otok povremeno još dolaze ribari, proljetni pčelari i ljetni turisti..

IZVORNO I DANAŠNJE KORIŠTENJE

U starorimsko doba, otok bilježi naseljenost i gospodarsku aktivnost. Nekad je na Sušcu živjelo i do 200 ljudi. Na sjevernom dijelu otoka vidljivi su tragovi kućica, zapušteni dolci, maslinici, nekoliko manjih polja. Danas je Sušac nenaseljen otok. Jedini stanovnici su svjetioničari, a na drugom dijelu otoka povremeno boravi i pastir koji se bavi uzgojem ovaca.

SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



OCJENA STANJA

Krajolik otoka Sušca danas pokazuje svoje stanje vraćanja prirodnosti, jer je ostao bez stanovnika. O nekadašnjem načinu korištenja svjedoči nekoliko manjih polja, suhozidom ograđeni maslinici i tragovi nekadanjih stambenih kuća. Upečatljiva forma otoka zahvaljujući geomorfologiji i udaljenosti od ostalih kopnenih površina naglašena je zgradom svjetionika postavljenom na najvišem vrhu. Zbog arheoloških ostataka zgrada sakralne, samostanske, stambene i gospodarske namjene, i očuvanosti od nove

POTREBNE DETALJNE STUDIJE

Konzervatorsko krajobrazna studija s detaljnom analizom i valorizacijom svih kulturnih i prirodni vrijednosti.
Plan upravljanja

IZVORI

Dinko Radić: Otok Sušac - Nerejevo posljednje utočište, Slobodna Dalmacija, Podlistak

KRITERIJI VREDNOVANJA

CJELOVITOST	IZVORNOST	PREPOZNTALJIVOST	RIJETKOST
0	0	0	0
SKLADNOST	VIZUALNA	POTENCIJALI	BAŠTINA
0	0	0	0

STUPANJ ZNAČAJA

nacionalni

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za upis u Registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Očuvati otok u njegovom krajobrazno najznačajnijem razdoblju, kad je humaniziran prirodni pejzaž, Rehabilitirati poljodjelstvo (masline) u malim poljima te prezentirati arheološku baštinu. Prihvatljive su metode sanacije, konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije i

NAPOMENA

NAZIV

Agrarni krajolik delte Neretve, jendeci

GRAD/OPĆINA

Gradovi Ploče, Metković, Opuzen, Općine Slivno, Kula Norins
K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni, meliolirani

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

10849

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja
prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

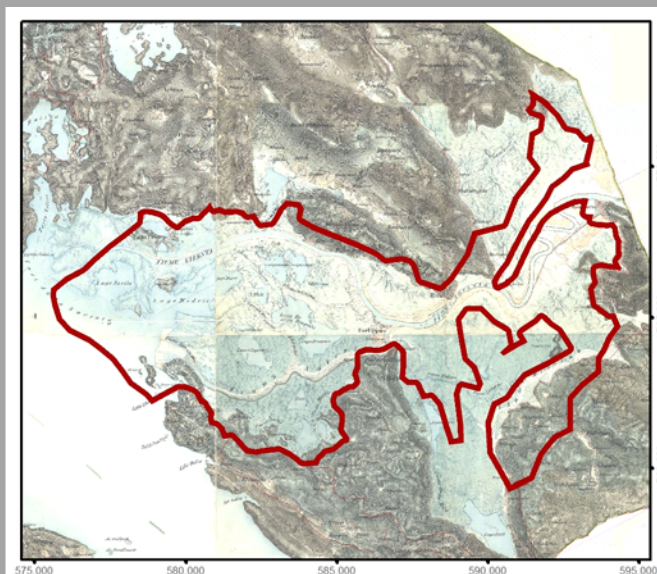
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Krajolik povijesne uskotračne željeznice (pruga Sarajevo – Metković/Ploče)

GRAD/OPĆINA

Gradovi Ploče, Opuzen, Metković, Općina Kula Norinska
K.O.

VRSTA

oblikovani

TIP OPĆI

krajolik povijesnih komunikaci

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

0

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

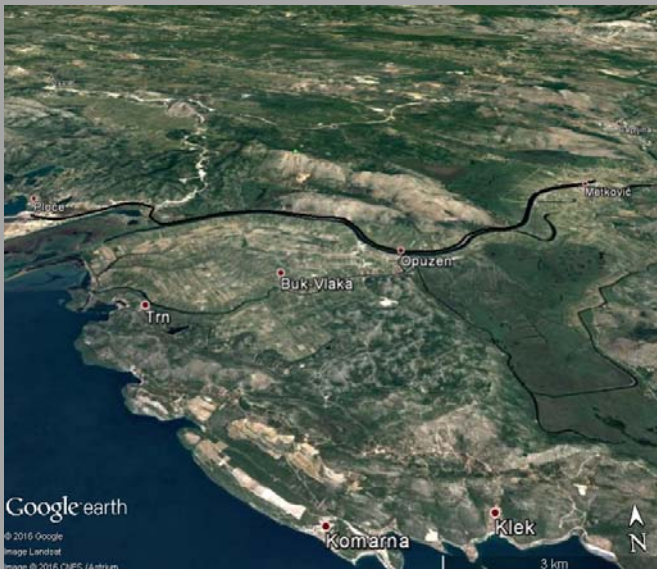
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva. Rehabilitirati povijesnu komunikaciju i uvrstiti je u sustav prostornih i turističkih atrakcija.

NAPOMENA

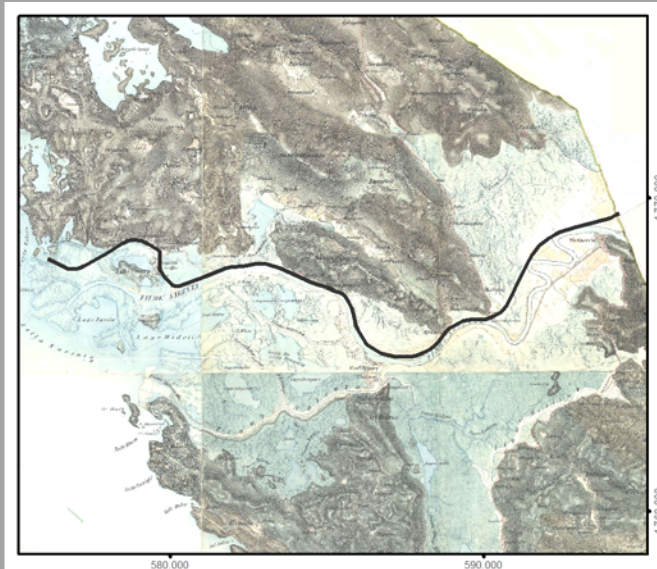
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Arheološki park Bačina

GRAD/OPĆINA

Grad Ploče

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

reliktni

TIP POSEBNI

arheološki, agrarni, prirodni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1206

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

prijedlog za registar

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

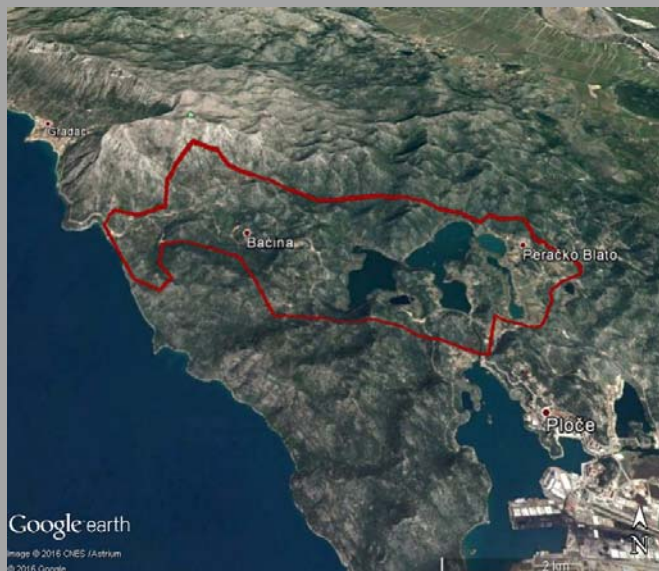
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Pasičina

GRAD/OPĆINA

Grad Ploče

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1934

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno-planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

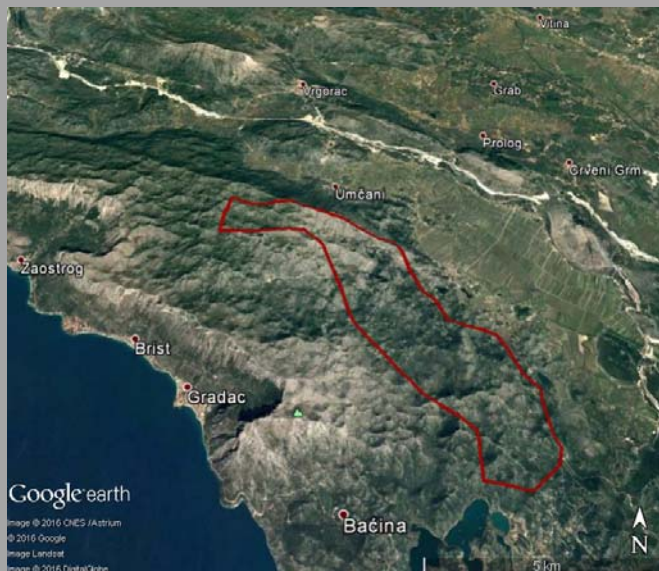
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Vidonje

GRAD/OPĆINA

Općina Zažablje

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

3144

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

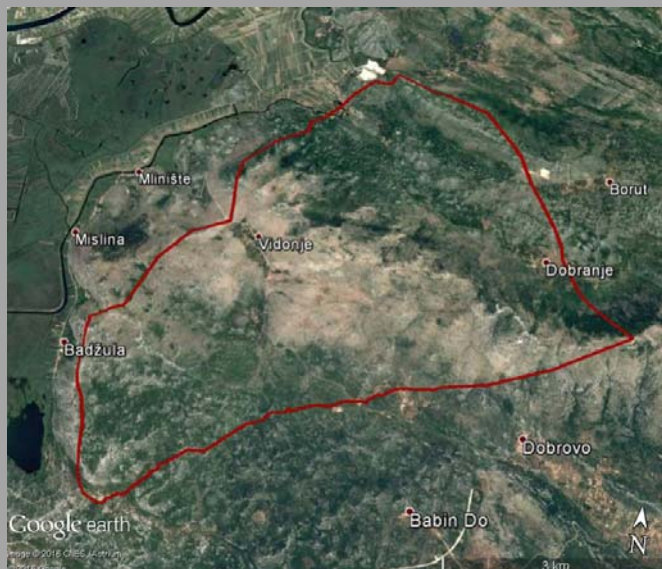
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

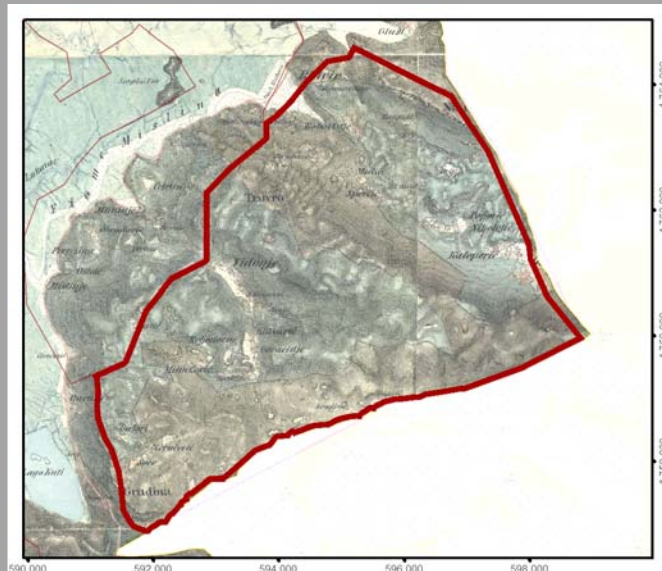
FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI



NAZIV

Ruralni krajolik Slivno

GRAD/OPĆINA

Općina Slivno

K.O.

VRSTA

organski

TIP OPĆI

ruralni i agrarni krajolik

TIP POSEBNI

agrarni

SMJEŠTAJ

POVRŠINA (HA)

1155

STUPANJ ZNAČAJA

STATUS ZAŠTITE

zaštita prostorno planskom dokumentacijom

SMJERNICE ZA RAZVOJ I OČUVANJE

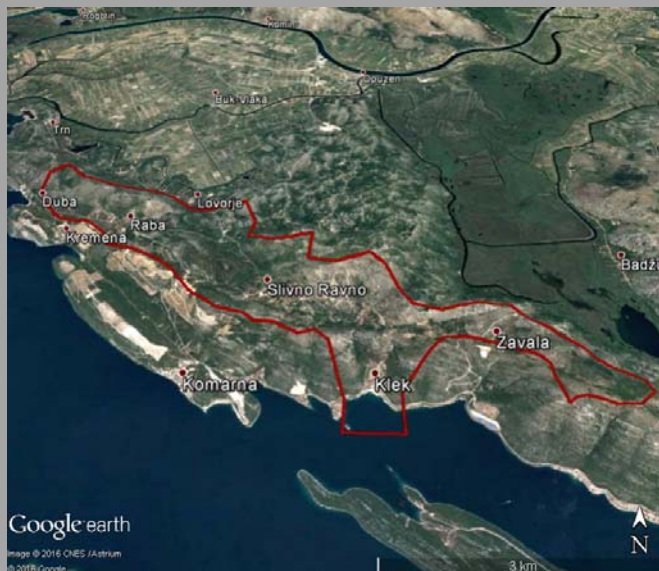
Održivi razvoj uz ravnotežu očuvanja i održavanja prepoznatih vrijednosti i suvremenih zahtjeva.

NAPOMENA

FOTOGRAFIJA



POGLED NA KRAJOLIK



SITUACIJA NA POVIJESNOJ KARTI

